

Gentianam prat. 4. siue flore breuiore & maiore.
Obuia hæc est in omnibus pratis in sublimi-
siccis, & montium iugis, floretque Augusto.

Locus &
Tempus.

GENTIANELLA FVGAX QVARTA CLV.
siu flore dilute purpurascens & cæ-
ruleo elegantissimo.

D Odrantem non superat, cauliculis & ra-
mulis exilibus, minoribus etiam foliis, Cē-

Descriptio.

taurij minoris
flori penè pari-
ribus: flores
minores habet,
licet formâ su-
perioribus non
absimilis, qui
aut dilute pur-
purascunt, aut
cærulei coloris
elegantissimi
sunt: cornicu-
la subflauo ex-
ili semine ple-
na sunt: radix
licet tenuior, à
duabus præce-
dentibus non
valde differt,
autore Clusio,
cui dicitur Gē-
tiana .o. siue
fugax aut an-
nua quarta. Ei similis videtur, quam Lobelius
Gentianæ minimæ nomine describit.

Gent. fugax.
Clus.

synon.

An Lob. in Adu. Gentiana minima, omnium
speciosissima, in montibus arduis fruticans.

C. Bauh. phyt. Gentiana 17. Eid. pin. Gen-
tiana alpina minor 6. siue Gentianella breui foli-
o: Gentiana minima Lob. Cost. cui & Vulne-
raria herba, in Icon. p. 485. Sed figura Lobelij
demonstrat non eandem, nec æmulam floribus.

Locus &
Tempus.

Crescit iisdem quibus altera locis: meminit
Clusius & in Britannia obseruare, non procul
Douera, mense Septembri, partim dilutior colore
florentem, partim semine prægnantem.

GENTIANELLA FVGAX QVINTA
Clusij flore cæruleo colore ele-
gantissimo.

Descriptio

Longè exi-
lior [quã
quarta fugax]
vix trium vn-
ciarum altitu-
dinem æquat,
licet multis a-
lis prædita:
foliola Cen-
taurij mino-
ris in singulis
geniculis, a-
liarum more
sita habet:
flores minori
Gentianellæ
vernæ perfi-
miles venu-
stissimo cæru-
leo colore
præditos: cor-

nicula qualia superior, admodum exili & ni-
gro semine plena: radicem quàm in superioribus
minorem, sed frequentioribus fibris donatam.
Impensè amara est.

Gentianam hanc suam 11. siue fugacem aut Synon.
annuam quintam, Clusius eam suspicatur, quam
Simlerus comm. de Alpibus, *Himmelfstengel* ap-
pellat. In tabula proposita minor icon vide-
tur convenire posse cum Gentiana dicta Clusij.
An autem sit Aretij *Himmelfstengel*, pusilla her-
ba, floribus cæruleis, radice amara, ambigo.

C. Bauh. phyt. facit Gentianam 12. Idem pin.
Gentianam alpinam minorem 5. siue Gentianel-
lam alpinam æstiuam Centauræ minoris foliis,
Gentianam minorem Tab. Calathianam vernam
Dalechampiij, Hist. Lugd. pag. 825. quæ
nobis est diuersa.

Floret in Etscheri iugis Augusti initio.

Locus:

GENTIANELLIS AFFINIS, CALATHIA-
na verna Dalechampiij, cum albis
staminibus.

Radice donatur breui, gracili, candidâ parum
fibratâ: caule singulari, palmum alto, no-
doso: foliis paucis, Centaurio minori similibus,
paulò longioribus, binis semper caulem ex ad-
uerso complectentibus, veluti cauo alarum sinu,
Anagallidis modo, ex interiore sinu pediculus
vnus. interdum geminus prodit, florem sustinens,
calathio, vel folliculo similem, è cæruleo purpu-
rascentem, albis intus staminibus.

Descriptio:

Ex Dalechambio Calathianam vernam voca-
uit H. Lugd. & Thylacitin à floris figura, *Θύλακ-
κος*, i.e. saccum, culcum, folliculūve referen-
te. Similitudinem autem aliquam habet cum
Gentianella fugace quinta Clusij.

In pratis editissimorum iugorum Iuræ mon-
tis pronenit: floret Maio & Iunio mensibus.

Locus:

GENTIANVLA QVÆ HIPPION.
C A P. XV.

Totum ob-
umbratæ
spitem pulchella
ista perennis
herba, fibris
hinc inde re-
ptandibus fæ-
cunda, foliis per
terram sparsis,
interdum Lenticulæ non ma-
ioribus, interdum semuncialibus aut lon-
gioribus, ner-
tosus: pediculi
surgunt vncial-
es aut paulò
maiores, vno
aut altero fo-
liolorum pari
vestiti, quorum

Descriptio:

vnique flos insidet vnus, vncialis aut sesun-
cialis, calathio angustò è calyce pinnato exilien-
te, multò minore quam Gentianellæ Helueticæ,
oris cæruleis amœnis quinquepartitis. Semen
(inquit Clusius) exile, durum, rotundum.

Nnn 2

Hippion
Cordo.

Cordo Obs. fl. Hippion i.e. Viola equina, Leucoio æquales flores habens in quadrantali pediculo, cæruleos, pulcherrimos, profundo colore.

Calath.
Verna.

Gesn. hort. Calathiana verna, Violæ genus equinum à Suevis cognominatum, Hippion Cordi, Gentianella dulcis. Item, Viola Hippion à Cordo cognominata, diuersi generis herba à Gentiana, carens amaritudine. Rursum, Viola equina Suevis dicta. Demum, de coll. Calathiana verna, Brendelblümle / Blaw Juncfhers blum.

C. Bauhin.
not.

Clus. pann. & Hist. Gentiana 6. siue (vt etiam in Hisp.) Gentianella verna minor. Lob. Obs. p. 167. Gentianella alpina, verna Clusij, Cantabrica quorundam (sic etiam in Icon. Plant. pag. 310. inscribitur) folio, ortu & gustu Centaurei lutei.

Tab. Gentianella. Ger. Gentianella alpina. C. Bauhin. phyt. Gentiana 13. Item, Gentiana 14. siue Gentianella alpina verna minor Clusij, & Gentiana angustifolia Hist. Lugdunensis. Nos vnâ statuimus plantam cum Lugdunensi, & nō duas cum Fratre, qui se diuersas habere ait, & Lugdunensis & Clusij figuræ respondentes. Correxerit autem in pin. errorem in phytopinace commissum.

Locus &
Tempus.

Aliquot à Geneua miliaribus in monte Thuri iuueni florentem mense Iunio: in Rhætia verò monte Braulio, Iulio. Celsis montium iugis gaudere, & Vere florere perhibet Lobelius: Nasci in pratis inter Vlmam & Augustam, Cordus. Pratorum humidiorum herbam annuam adstruit Gesnerus: in hortis facili nasci aut durare: cum cespite plantatam Vere per Æstatem manere. In Cantabris & Pyrenæis hanc primū obseruabat Clusius, ad angustias illius petfossi montis, quem Hispanorum vulgus D. Adriani portum nuncupat, initio Maij florentem, deinde proueniētem in celsissimis Schneeberg, Schnealben, Erscher & Durenstein iugis herbido solo, vbi sub Iunij finem floret: at mitioribus vicinis collibus & siccioribus pratis, Maio, semēque sub extremum Iunium profert. Omnem culturam respicere videtur.

Vires.

Eadem huic vis & facultas, quæ Gentianæ alpinæ magno flore: ad colicos enim dolores, ad tormina, regium morbum, & cachexiam à rusticis laudatur.

Gentianella omnium minima C. Bauh.

Descriptio.

Ex radice oblonga, tenui, albicante, foliola oblonga, angusta, viridia, plurima simul instar capituli coniuncta, prodeunt, inter quæ pedicelli breuissimi [tota enim planta, radice excepta ad vnciam non excedit] quibus singulis strobilus, pro plantulæ ratione magnus, pallide cæruleis staminibus donatus, calyculo inclusus, insidet. Hæc Gentianella 2. siue omnium minima, vel, vt in pin. vocatur, Gentiana alpina minor 8. nisi summè amara esset, Muscus aliquis floridus censeretur, inquit author. In summis Alpium Helueticarum iugis reperitur.

Synonyma.

Locus.

GENTIANA PUNCTATO FLORE

subcæruleo Pennæi.

CAP. XVI.

Descriptio.

Caulem habet geniculatum, cubitalem, supra radicem aliquantulum rubentem, folia Gentianæ similia, ex interuallis bina, sed multò mi-

nora, venosa, quorum inferiora maiora sunt & longiora, pediculos rubentes habentia, superiora verò cauli sine pediculis adhærent, eumque ferè amplectuntur: à medio penè caule è foliorum caulis oriuntur flores pentaphylli, striati, vtrinque tres, rariùs bini, nisi circa limum caulem, quinque subcæruleis constantes, nigricantibusque punctis elegantissimè notati [vnde nomē] quinque staminibus, quorum apices lutei, præditi: floribus succedunt vascula cum seminibus Gentianæ similia, sed minora: radix parua, multis fibris prædita, ex fusco lutea.

Tabern. Gentianam 7. Clusij vocat, non animaduertens apud Clusium errorem typographicum, numerum sc. septenarium (vii.) pro duodecimo (xii.) poni.

C. Bauhin. phyt. Gentiana 5. siue flore subcæruleo punctis nigris notato: Eid. pin. Gentiana palustris 2. siue latifolia flore punctato, Aliama folio glabro phytopinacis: floribus subcæruleis, purpureis, & violaceis, punctis asperis. An Alisma hoc huc sit referendum, dubitatur.

Prouenit copiosè in Bokemuto Suitensium monte: floret Augusto. Ex radicis pictura coniecturam fecit Clusius, semine maturo planè perire, eoque deciduo renasci.

POLYGONATVM VETERIBVS.
CAP. XVII.

Polygonatum (πολυγονατον) Dioscoridi in montibus nascitur, frutex cubito altior folijs Lauri latioribus & læuoribus, sapore quodammodo malum Cotonæum, aut Puniceum redolentibus, siquidem gustanti astrictum saporem respiciunt: flores autem per singulos foliorum exortus promittunt candidos, foliolis ipsis numerosiores, incæpta à radice supputatione: radicem verò habet albam, mollem, longam, crebris nodis cingentibus cinctam, densam, graueolentem, ac digitali crassitudine, quæ vulneribus efficaciter imponitur, ac maculas etiam in facie delet.

Galeno Polygonatum mixtæ facultatis & qualitatis. Habet enim quid adstrictionis, & acrimonie, & amaritudinis, & cuiusdam inexplicabilis iniucunditatis. Eapropter neque in multo vsu est, sed eo solùm quod radicem quidam vulneribus imponunt. Sunt & qui maculas in facie per ipsum deterunt.

Inter Polygoni genera, quæ à Plinio plura, ex aliquorum historia numerantur, Polygonatos hæc refertur, Marcello tamen toto genere differre hæc ab illa videtur. Iacet enim (quod præcipuum inter eas discrimen est) & Graminis modo per terram spargitur Polygonum, Polygonatum autem cubitali & ferè semper proceriore caule erigitur. Quod quartum Polygoni genus sylvestre Plinius facit, cum hoc Dioscoridis Polygonato nulla parte consentit, quàm quod Mali Cotonei saporem & spissandi naturam habet. Itaque aliud illud ab hoc esse minimè dubitandum putat etiam Cornarius.

Licet autem Dioscor. vnus tantum Polygonati meminerit, attamen Recentiores, sequentes differentes plantas eo nomine donarunt. Polygonatum Dioscoridis quod quidam esse dicunt Sigillum Salomonis: Sed nescit Tragus quo pacto esse possit, dubitatque Anguillara. Polygonatum maius, vulgari simile. Polygonatum floribus ex singularibus pediculis. Polygonatum cum singularibus floribus, prope Basileam. Polygonatum

Polygonatum amplitudinis foliorum Ellebori albi. Polygonatum ramosum latifolium. Polygonatum angustifolium. Polygonatum ramosum angustifolium. Lilium conuallium (Heroldus & Alois.) Been album. Ocimoides [Tragus.]

POLYGONATVM, VVLGO SIGILLVM Salomonis.

CAP. XVIII.

Descriptio.

Summo capite transuersa vagatur Polyg. radix, edigiti crassitudine, pyxidata commissurâ inæqualis & tuberosa, cādore marmoreo, dēso fibrarū agmine capillata, sapore subdulci: caules cubitales & sesquicubitales, teretes, odore si frangantur, dissecenturve, nauseoso: in quibus alternatim disposita sunt folia, Lilij conuallium, neruosa, supernè in atro virore splendentia, infernè cæsia: ex quorum alis flores exeunt ex pediculo semunciali aut vnciali, in pedicellos breues subinde subdiviso, singulares, bini, terni, cylindracei, albidii, oris herbidis, in sena segmenta diuisis, quibus totidem adnascuntur apices crocei, stylo albo intus vnâ cum apicibus latente: hisce decedentibus bacce

oriuntur virentes, mox glaucæ, corymbis heraceis pares, aut paulò etiam maiores, tribus zonulis à summo ad imum pictæ, in quibus semina sena vel septena, dura, magnitudine Vicæ.

Sigillum Salomonis dicitur Brunfels. tom. 3. rhapl. 32. & in 4. pag. 146. Ioan. Agricolæ & Eur. Cordo. Sigillum Salomonis latifolium Trago. Polygonatum Matth. Turn. Cordo in Diosc. & hist. Lonic. Lac. Cast. Lob. in obs. p. 361. Icon. Plant. p. 631. & Wirsung. Polygonatum vulgare Gesn. hort. & Camer. hort. Is ad Historiam Matthioli ger. & Epit. ponit duas figuras (1. Polygonati titulo, cui adscribit baccas rubentes & quandoque purpureas. Secundam inscribit Polygonatum vulgatius, baccis nigris,) quæ an diuersarum specierum, iudicent lectores, perpendantque an cultura & situs mutationem non faciant.

Polygonatum vulgare omnibus prouinciis familiare, Clusio. Polyg. maius Lob. in Aduers. Polygon. latifolium Fuch. Dodon. gall. & Tabern. Polygon. maius seu vulgare aut latifolium Thallio. C. Bauh. pin. Polygonatum 1. (3. phyt.) siue latifolium vulgare, Polygon. vulgatius Eyst. Polygon. 1. Gerard. Fraxinella Anguillar. & Cæsalpini. Variat baccis rubentibus, purpureis, quandoque nigris, vt Camer. in Epit. monet.

Græci *πολυπόρον*, Latini similiter Polygona Tom. III.

tum appellant, quod radix crebrò geniculata sit. Officinæ vulgò Sigillum Salomonis, haud dubiè à vestigiis, radici sigilli instar impressis. Germani *weispurg*; h. e. Albam radicem & *Selenckwurz*; Belgæ *Salomons segel*; Galli *Signet ou Seau de Salomon*; Itali *Ginocchio*; Hetrusci *Fraxinellam* & *Fraxinellam*; alij Geniculatam aut *Genichellam*; Angli *Scala cely* & *white wort*. Hung. *Salomon pöcheti*.

In syluis, locis vmbrosis & iuxta margines nascitur, necmodò in mōtosis, sed & in planis. Maio ac Iunio flores, Augusto fructus colligi possunt.

Hodie quoq; mulieres Sigillo Salomonis sibi faciem extergunt & fucant, vt planè nullum sit dubium, quin Polygonatum esse constanter credamus, inquit Fuchsius. Matthiolus è Polygonati radicibus aquam elici refert, quâ ad faciem abstergendam mulieres Italæ vtantur. Quidam tamen radicem crematam factò lixiuio ad eundem vsum exhibent. Agricola aquam distillatam concretum sanguinem inter cutim & carnè discutere asserit, si in ea intinctus pannus imponatur, siquæ nœui totius corporis ex ea lauentur, delere posse.

Locus & Tempus. Vires & vus.

POLYGONATVM MAIVS VVLGARI simile.

Polygonatum vulgari planè simile, nisi quòd in duplò maiorem excrescit altitudinē, crassioresque habet radices & caules, ampliora folia, longè plures flores, maioresque baccas.

Clus. pann. p. 263. Polygonatum maius: Eid. Hist. Polygonatum latifolium primum. Camer. hort. Polygonatum Pannonicum. C. Bauh. pin. Polygonatum 2. (1. phyt.) siue latifolium maximum, Polyg. maius Eyst.

Spontè nascitur, vulgari permixtum, in quibusdam Austria & Pannoniæ vmbrosis locis.

POLYGONATVM FLORIBVS EX SINGULARIBVS PEDICULIS.

Pedales huic sunt caules striati, firmi, non valdè inflexi, sed recti fermè: folia vulgari similia, eodemque modo, h. e. alternatim, circa caulem disposita, breuioribus tamè quàm in illo spatiis, minora etiam, firmiora, ingrati gustus: ex singulis alarum finibus, duo aut tres exeunt flores, breuibus, magnaue ex parte singularibus petiolis inhaerentes, vulgari cum formâ tum colore similes, verum maiores, & odore (qui in vulgari

Nnn 3

nullus est,) floris spinæ Appendicis, siue Oxyacanthæ vulgò creditæ: *bacca* deinde virides initio, & sphericæ, quemadmodum in vulgari, maiores tamen, postea nigricantes, semen continentes osseum, durum: *radix* longa, obliqua, geniculata, candida initio dum recens eruta, deinde pallescens, nonnunquam etiam purpurascens, præsertim circa germina, vulgaris radici ferè par, tãtisi etiam aliquantulum tenuior inueniatur, interdum verò amplior, vbi videlicet pingue & bene subactum solum nacta est.

Clus. pan. pag. 263. & 264. Polygonatum pannonicum 1. siue flore odorato. Eid. h. Polygonat. 2. latiore folio & Polygonat. latifolium secundum. Tabern. Polygonatum latifolium minus. Casp. Bauhin. phyt. & pin. Polygonatum 4. siue latifolium flore maiore odore, Polygonatum Gerardi, an angulosum Cordi hist.

Frequens est in nemorosis illis montibus, vulgò Leytenberg nuncupatis, supra Manderstorf, Bruterstorf, & in plerisque aliis Pannoniæ montib. trãs-Danubianis inter saxa, atque etiam vltra Drauum in Pannoniæ interamnis montibus, præsertim ad arcem Greben. Sed nuper admodum abundè nascens reperiebat Clusius in silua Quercubus consita ad lauam Mœni fluiui, paullo infra urbem Imperialem Francofurtum: Floret Maio: bacca matura sunt Augusto: interdum etiam mulrà Hieme, atque ipsâ penè brumâ, è caule pendentes conspiciuntur.

Polygonatum amplitudinis foliorum Ellebori albi.

Descriptio

Polygonato floribus ex singularibus pediculis similem habet *caulem*, eiusdemque vel maioris etiam altitudinis, nõ adèò tamen rectum, sed magis inflexum: *folia* duplò ampliora quàm reliquorum, ad Ellebori albi foliorum amplitudinè nonnunquam accedentia, dura, neruosa, læuia, dilutiùs virentia, neque subtus incana, nonnihil acidi gustûs initio, deinde paullulùm acris: *flores* alteri similes, inodoros tamen, neque ex singularibus petiolis singulos, sed binos aut plures ex oblongiore pediculo dependentes, vt in vulgari, cui etiam similem fructum habet: *radicem* albam, longam, obliquam, geniculatam, dicto Polygonato magnitudine parem.

Synonyma.

Clus. pann. p. 265. Polygonatum pannonicum alterum siue *πλατύφυλλον*: Eid. hist. Polygonatum 3. latiore folio. C. Bauhin. pin. Polygonatum 3. (2. phyt.) siue latifolium foliis Ellebori albi, Polygonat. latifolium Dod. post.

Locus & Tempus

Crescit copiosè vmbrosis locis inter Brünam & Weyspach, aliisque vicinis montanis siluis supra Viennam Austriæ: floret Maio.

Polygonatum latifolium perfoliatum Brasilianum.

* flore magno, albo, ex foliis quibusque angustis, binas uncias longis.

Caule est bicubitali, striato, *folia* Perfoliatæ modo transeunte: *foliis* pallidè virentibus, tenuibus, neruosis, uncias duas latis, quatuor longis:† composito, qui ex longo, tenuissimo pediculo dependet.

Polygonatum hoc C. Bauhino sextum in pin. secundum in prod. siue latifolium perfoliatum Brasilianum, auctori à Bursero communicatum, in Brasilia apud Toupinambaultios creuit.

POLYGONATVM LATIFOLIUM
ramosum.

Folia huic per caulem cubitalem ramósque, Polygonati foliis similia, equaliaque, acutiora

re mucrone, venosa, mollia, alternato posita, in parte Perfoliatæ modo cōplectuntur: è quorum vniuscuiusque sinu, longus exiit pediculus, vnicus, nutabundus, tenuis, cui inhaeret *flos* maiusculus, Lilij conuallium, laciniatis oris extrorsum reflexis, quem inferiore parte scribit Clusius nigrican-

tibus quibusdam maculis aspersum, odore propemodum Oxyacanthæ: *fructus* Polygonati minoris siue angustifolij fructui similis, trigonus initio & viridis, per maturitatem verò oblongior & rubescens, paruaque corna interdum æquans, in quo multa grana albicantia congesta sunt: *radix* à Polygonati vulgaris radice differt: nam neque crassa est, neque adèò candida, sed exilis & nodosa, siue in frequentes nodos extuberans, pluribus crassis fibris constat, vti Thaliætri quædam genera.

Matthiolus vocat *Zayffenfraut* / *hauchblat* / *Zussenblat* & *Reelfraut* in Hist. germ. h.e. Idæam Vuulariam, Bonifaciam, & Paganam, & linguam: In comm. Ital. *Lauro Alessandrino*: In Lat. *Laurum Alexandrinum*, veram sc. & legitimam. Sed turpiter confundit Matthiolus historiam Hippoglossi cum planta hac quam exhibet pro *Lauro Alexandrina*: malè etiam nomina germanica ei tribuit Hippoglossi. Solerius olim merito quidem *Laurum Alexandrinum* veterum, negabat, sed minùs rectè Perfoliatam ementiri annotabat, aut genus esse *Lauri Alexandrinæ* veteribus indictum. Nec meliùs Dalechampius quondam verum Hippoglossum suspicabatur.

Polygonati tertia species Clusij Obs. pann. (inquit Camerarius in Hist. germ. Matthioli lib. 4. cap. 6.) non rectè missa Matthiolo pro *Laureola Alexandrina*, vt satis demonstrat descriptio. Idem cap. 151. repetit *Laurum Alexandrinum* à Matthiolo exhibitam esse extra omne dubium speciem *Wasswurts*: ibidem nouam iconem proponens. Sed nec ipsa Matthioli figura pro Polygonato ramoso displicet, quanquam illam taxet Clusius vt minimè scitè expressam & mutila descriptione adumbratam.

C. Bauh. phyt. pin. Polygonatum 7. (6. phyt.) siue latifolium ramosum: *Laurus Alexandrina* Matthiol. Dodon. gall. Camer. Hippoglossum Hist. Lugdun. pag. 207. Rusco affinis tertia Cæsalpin. Polygonato affinis planta Lobel. Obs. pag. 362. Polygonatum latifolium 3. & 4. Tab. Polygonatum ramosum & acutum Gerardi.

Florentem vnã aut alteram huius generis plantam in vmbrosis montis Wechsel siluis, deinde in Durrenstein inter saxa & frutices mēsis. Iunio & Iulio anni 1576. inueniebat Clusius, quæ

Locus & Tempus.

quæ in hortum translata, fructum ad maturitatem perduxerunt: frequentiore biennio post magnamque, & in multas alas diuisam, vmbrosis quibusdam scrobibus inter filicis stirpes, in descensu Durrenstein, paulò supra mapalia à montanis pastoribus habitata æstiuis mensibus, florentem Augusto. Rami verò cum fructu ex Silesia vsque (vbi frequens nasci dicitur) Clusio prius communicabantur: deinde etiam aliquot radices illinc transmissæ. Peristit in hortis, vmbroso loco reposita, florésque & semina suo tempore profert.

POLYGONATVM ANGVSTIFOLIVM.

Descriptio.

Alba radix geniculatim incedit haud secus ac prioris Polygonati: caules cubito altiores, similes: sed in his folia multis numeris angustiora. Rubiæ foliis paria, lænia, venosa, quaterna, aut quina, radiatim ex caulium geniculis enascuntur, cœu & herbacei flo-

746 Polygonati vulgaris, succedentibus bacis minoribus: Clusio, fructu initio versicolore, qualis est Graminis Parnassi quorundam, siue Vnifolij fructus, deinde per maturitatem rubro.

Synonyma. Polygonatum angustifolium Fuchf. Dodon. gall. Turn. & Eyst. Polygonatum angustifolium Fuchf. Hist. Lugd. p. 1623. Polygonatum minus Herbariorum Clus. Pann. p. 263. Polygonatum 5. angustifolium 1. Clus. Hist. & sic etiam Tabern. Polygonatum tenuifolium Cordo hist. & Camer. hort. Polygonatum tenuifolium maius Thallio. Polygon. erectum Gesn. hort. & de Lunar. itemque apud Cordum. Polygon. alterum Dodon. in fol. lat. Polygonati genus erectum Simlero. Polygonato similis in alpibus Cæsalp. Sigillum Salomonis angustifolium: Sigillum Salomoniam alterum, putatq; cum Mutono esse Chamædaphnen Dioscoridis; quæ opinio non recipienda.

C. Bauh. pin. Polygonatum 8. (7. phyt.) siue angustifolium non ramosum, Polyg. minus foliis Rubiæ Lob. in Adu. Ephemerum quorundam Diosc. & Plinij.

Locus. In montanis quibusdam Stiria pratis, circa frutices & in vmbra abundè nascens obseruabat Clusius. In editis & montanis vmbrosis locis, veluti in Bohemia ac Moravia densis syluis reperiri testatur Dodonæus, ac Maio & Iunio flores; Augusto fructus colligi posse. In saltibus Harcinia frequens. Genevæ in monte prope Thuiti copioso fructu mense Iulio, in Wasserfall autem Augusto obseruabam.

POLYGONATVM ANGVSTIFOLIVM

ramosum.

Habet caulem cubitalem, angulosum in multas tenues alas diuisum, quæ æqualiter ex singulis angulis exoriuntur, quaternæ interdum, nonnunquam & quinæ, pro angulorum, qui in caule, numero: ramuli tenues, longis & angustis foliis obsiti sunt, binis ternis aut quaternis, æqualiter in circuitu prodeuntibus, in quibus flores, Polygonato proximè descripto similes,

Descriptio.

paulò tamen minores, breui petiolo dependentes inter foliorum alas sparsi sunt: quibus succedit fructus rotundus, ruber pulpâ plenus, aliquot ossea grana continens: radix vulgarisimilis est, candida, nodosa, propages ad latera fundens; & candicantibus fibris obsita.

Polygonatum Synon.

tum 4. siue ramosum angustifolium Clus. Pann. p. 268.

Polygonatum 6. angustifolium 2. Clus. hist. & sic Tabern. angustifolium Ger. Polygonatum tenuifolium minus Thal. Polygonatum 9. in pin. 8. phyt. siue angustifolium ramosum.

Locus. Clusio anno 1580. communicatum elegantissimum hoc Polygonatigenus ab Achille Cromero Silesio, quod iisdem quibus saxatilem Rubum locis eruisse assererat.

LILIVM CONVALLIVM VVLGO.

CAP. XIX.

Radice tenui & albâ, fibratâ, summo cespite reptante, donatum coliculum profert palmarem circiter, angulosum, à cuius medio ad summum flores pulchri in vnam ferè partem vergentes per intervalla penduli & nutantes in pediculis tenuibus curvisque nascuntur, par-

Descriptio.

uæ nolæ effigie, oris in sex lacinias dissectis, totidem staminibus ex herbido luteis, fundo adnatis, stylum triquetrum circumstantibus, odore suauissimo, sapore amaricante: quibus succedunt rubra *seminum* conceptacula globosa, vt in Asparagis: folia bina aut terna, oblonga, Orchidis folijs similia.

*Oenanthe
Athenai.*

Fuchf. not.

Dalechampsius apud Athenæum interpretatur Oenanthen. Anguillara verò, Camerario apud Matthiolum referente, Theophrasti *νότον* esse, scriptum relinquit. Fuchsius pro Ephemero non lethali describit & depingit, dicens Iridem siluestrem cognominari. Ephemeron autem dictum fuisse, non quod eadem die iugulet nullam enim ei vim mortiferam inesse ait sed quod flos illius confestim marcescat, nec longius vno & altero die commoretur. Sed hoc argumento infinita non lethalia Ephemeræ statuenda forent. Ac præterea, non sine errore Fuchsius putat Liliū conuallium, Ephemeron Dioscoridis esse, cum nihil sit in Ephemeræ descriptione, quod huic nostro Lilio conuenire videatur.

*Lil. conuallii
& siluestre
Brunfels.*

*Hemerocallis
non est.*

Brunfelsius, qui tom. i. thapsi. 36. & in 4. p. 81. Liliū conuallii, & Liliū siluestre vocat, Hemerocallida Dioscoridis esse putat. Quia verò Hemerocallis bulbosam radicem habere à Dioscoride traditur, non constat quo pacto Hemerocallis ad Liliū conuallium, quod serpentē hinc inde habet radicem, referri queat. Sed vel inde eorum errorem euidentissimè deprehendi posse arbitratur Matthiolum, qui Liliū conuallium vulgò dictum Hemerocallim esse existimant. Si quidem illud folijs constat ferè Plantaginis, tenuioribus tamen, minúsque striatis: cauliculis iuncis, tenuibus, ac mollibus: in quibus cacumē versus plures prodeunt flores albicantes, Balauitii, & Arbuti effigie, odore perquam iucundo: Radices demittit laxas, longas, fibris capilla mētisque refertas, nullis adjacentibus bulbis. Hemerocallis verò, Dioscoride teste, folia & caulem profert Lilio similia: flores colore admodum pallido: radicem magnam bulbosamque: Quæ sanè notæ, si diligenter conferantur, manifestissimè indicabunt, eos hallucinari, qui Liliū Hemerocallim esse contendunt.

*Cacalia
Lonic.*

Lonicerus in ea fuit opinione vt crediderit à Græcis Cacaliā & Leonticen vocari.

*Lil. inter
spinas.
Lob. taxatur.*

Lobelius de Lilio Conuallii, vel verno Theophrasti (vt in Obs. p. 87. & Ic. Pl. p. 172. inscribit) ait in Ad. herbam esse antiquis Græcis indictam, putareque quosdam Liliū inter spinas in Salomone memoratum. Mirum autem in titulo eum addere nomen Theophrasti, & in textu dicere, herbam esse antiquis Græcis indictam.

*Lil. vernum.
1.*

Dod. gall. refert ad Liliū conuallium à Theophr. pro Lilio verni prima specie descriptum. Sed Latinus videtur sententiam mutare, eam solum Liliū conuallium nostræ ætatis vocans. Tragus non primum, sed secundum Liliū Theophrasti Vere apparens Theophrasti facit.

*Lil. vernum
2.*

*Damasonium
nigrum Plin.*

Rob. Const. in Lex. prodidit quosdā existimare Damasonii alterum genus, à Plinio lib. 25. c. 10. descriptum, nigrius sc. esse herbam, quam vulgò *Muguet* vocant Galli, Germani *Meyenbism* tum h. e. Florem Maii. Belgæ *Meyenbismens* Latini vulgò Liliū conuallium, quod in opacis & lucis nascatur.

Callionymii.

Liliū conuallium vulgò dictum, si liber, Callionymum appellamus, iustiori ratione, auctore Gesn. hort. quā Anonymon olim quidā, ignoto sibi nomine, plantam vocitarūt, vel Cha-

macytinum: vulgò *Meyenbism*. In cat. appellat Ephemerum, vulgò Liliū conuallii & Muschetum majus. C. Bauhin. phyt. Liliū 23. siue conuallium: Idem pin. Liliū conuallium 2. siue album.

*Locus &
Tempus.*

Inter nymphas locum natalem sibi delegit. In siluis enim & locis vmbrosis spontè exit. Aprilis mense noua germina protrudit, gemina sc. folia, vnico pediculo suffulta, in initio complicata, quæ vbi primum à se inuicem discedere ceperint, tum e medio illorum pediculus emergit, qui mox quinque aut senis globulis ornatur, qui Maio mense panduntur, inq; flosculos euadunt, quibus pereuntibus Iulio mense appropinquante fructum profert rubrum. Monspelii floret Aprilis in hortis.

Temperan.

Calidæ & siccæ qualitatis flores & fructus participes esse statuit Dodonæus: Flores exallescere, attenuare, digerere, & prouocare Matthiolum. Tragus autem quamuis dixerit flores calidi temperamenti esse, & laudet particulatim ad reuocandam amissam vocem, commendatque aduersus morbos frigidos, nihilominus tamen ait aquam stillatitiam ex eo paratam, omnem oculorum calorem refrigerare. Apollinaris verò non solum refrigerare ait Liliū conuallii, sed & humectare secundo gradu. Vtra porro opinio de temperamento probabilior sit & amplexanda, iudicabis ex odore suauissimo, saporeque amricante, quicumque Philosophiam Medicam vel primis labris degustasti.

*Vires &
usus.*

Ceterum, inquit Fuchsius, recentiores eius succam, aut decoctum, syncope, vertigine, morboque comitiali correptis, attonitis & phreneticis exhibent. Sunt etiam [addit Dodon.] qui velint decocto aut succo, oculorum caligines discuti. Feruntur flores aduersus apoplexiam, nervorum resolutiones, ac alios cum cerebri frigida humidâque intemperie morbos, auxiliares esse. Sunt etiam qui velint flores istos cor roborare, ac cardiacis quoquo modo assumptos prodesse. Incipienti porro elephantia, ne latius serpat & altius radices agat, viam præcludere scribunt. Quin & iētis (pergit Matthiolum) seu commotis à venenosis animalibus præbent. Itē, agrē parturientibus maximo esse auxilio prædicant Magnus in summa Lilio conuallii apud Germanos in medicamentis est vsus, ad varios corporis morbos. Aiunt enim eo roborari omnes principes facultates. Conficiunt autem ex floribus per ætatem siccatis vinum vindemiari tempore, ipsos calcatis vuis admiscentes, quo postea vtuntur ad prædicta. Sunt & qui recentiores flores vetere vino macerent, & in vitreo vase diu insolēt, admistis Lauendulæ vocatæ, & Rosmarini floribus, additisque odoramentis nonnullis: deinde ex eis stillatitiam aquam in calentis aquæ balneo vitreis organis eliciunt, eaque aureis, argenteisque vasculis reponunt. Hanc aquam auream appellant: quā vtuntur ad omnes prædictos corporis affectus. Quinimod eam iam animam expirantis ori infundunt, rati ex eius assumptione homines morientes in vita retineri posse per pluscum temporis spatium. Sed quā vanā isti ferantur opinione, Matth. quidē sapenūmōd experimēto deprehensum est. Quod et si iis quoque irritum comperiat: ea tamen est huiusmodi aquæ apud omnes auctoritas, vt plerique ab eius exhibitione abstinere nequeant, etiam in morbis calidissimis. Concludit tandem Came-

*Aqua silu
iitia.*

Synonyma

Camer. Radicis, inquit, quæ dulcis ac aromatica, odoratæque est pulvis naribus attractus pituitam elicit & sternutationes mouet sine vehementia. Floribus vas impletur bene obturatū, & in acerrimum formicarū reconditur per mensem. Liquor inde collectus instar olei sedandis doloribus podagricis & similibus affectibus exterius adhibitus perutilis.

Lilium conuallium latifolium.

Quod C. Bauhinus in pin. Lilium conuallium 1. siue latifolium cognominauit, id in prod. sic descripsit. Radicibus est tenuibus, longis, repentibus: caule pedali, foliis ternis, viridibus, nervosis, subrotundis, læuibus, palmaribus, vncias quatuor latis, basi suâ caulem, fistulæ modo ambientibus: floribus magnis, albis, rotundis, hiantibus, reflexis, & odoratis, quibus fructus rotundus rubeus, semens durum continens, succedit. In hortis quibusdam colitur.

Lilium conuallium cum pluribus floribus ordinibus.

Non alia huic folia, quam vulgari siluestriq; Lilio conuallium: at coliculus inter ea surgens, non tantum contentus est floribus ordine, sed vtrinque producit flores, vncialibus & semuncialibus pediculis, pendulos & nutabundos, vulgari similes, quorum vnique ad exortum pediculo ligula albicans, pariter cum eo longitudinis, apponitur.

Lilium conuallium magnum.

Foliorum dispositio fibrosa striatæque textura cum nitido virore, respondet foliis Lilij conuallium vulgaris: duplò tamen aut triplò maiora.

Hoc putamus esse, quod Camer. hort. Lilium conuallium alterum alpinum, flore maiore & odoratiore nominat, quodque apud Matthiolum in montibus Tyrolensibus prouenire scribit.

An C. Bauh. phyt. Lilium 24. siue conuallium flore maiore, An eid. pin. Lilium conuallium 3. siue alpinum, Lilium conuallium flore albo, Eyst.

In horto Frid. Meyer Argentinæ, mense Maio obseruauit.

LILIVM CONVALLIVM
Flore rubente.

Descriptio

Synonyma.

Huius est flore petita est quædam differentia, cæteroque Lilio conuallium albo vulgari per omnia respondens: flos solummodò ex albo rubet, colore pictus carneo.

Cæterum, hoc est illud, quod appellatum est à Lobelio in p. 87. Lilium con-

uallium agri Louanienfis, propè Thenas Brabantorum urbem, floribus candore & rubore confusè mixtis, siluosis gaudens: in Icon. Plant. p. 173. Lilium conuallium floribus suaue rubentibus.

A Camer. hort. Lilium conuallium 3. rarum admodum, flore subrubro à Sebizio missum. A Tabern. Lilium conuallium rubrum. C. Bauh. Lilium 25. siue Lilium conuallium flore rubente: Eid. 4. in pin. & Lilium conuallium flore incarnato, Eyst. Montbelgardi in horto E. C. Vvirtemb.

BIFOLIUM MAIUS SIVE OPHRYS

maior quibusdam.

CAP. XX.

Quin ex Orchidæ Descriptio sit familia Bifolium ambigi vix posset, nisi radices multiplices fibrosæque obstarent, siquidem flores eleganti thyrsis dispositi, quàm proximè accedunt, herbarcei, culicum ferè formam exprimente bifido labello, galeâ laterali-bus foliolis incumbente, quibus in caule

singulari, tereti, modò vix sesquipalmum alto, aliàs pedali, aut etiam cubitali, hirsuto, vtriculo succedunt, vt in Orchidibus puluisculo referri: folia verò duo solummodò habet, Plantaginis latifoliæ, opposita, altero ex alterius sinu prodeunte. Sapor radicis subamarus cum aliqua acrimonia, non sine visciditate: Caulis vero & foliorum sapor viscidus.

Tragus Bifolium cap. de Coryledone syluestri, secundo loco describit & depingit, aitque *Wissl. Bifol. Trag.* den durchwachs nonnullos, h. e. Perfoliatam siluestrem appellare, vt etiam Brunfelsius testatum reliquerit, sed plùs cum Satyrio affinitatis habere, quàm cum Perfoliata. Esse qui *Wasserwegerich* / h. e. Plantaginem palustrem nominent. Euricium Cordum in ea esse sententia, vt statuerit Alisma Dioscoridis esse. Hoc tamen verisimile ei non fieri.

Lobel. in Adu. Alisma negat, Ophryin; Plinij adstare videtur. Obs. p. 161. Bifolium inscribit, eiusque titulo in Icon. Plant. duas imagines pingit, vnâ p. 302. Alteram tom. 2. p. 262.

Matth. Ophris recentiorum. Anguill. Ophris Plinii, à Fuchsio & Matthiolo bene depicta. Anglus Gerar. intitulat Gramen Parnassi maius, sed Tabern. imitatus Bifolii minoris malam Matthioli iconem proponit.

Dodonæus Pseudoorchis & Bifolii inscriptione pingit, & veram Plinii Ophrim, denticulato oleri similem esse posse negat, nec cum Alismate conuenire concedit, sed nouam aliquam stirpem esse & à veteribus præteritam asserit.

Pseudoorchis Dodon.

Tab. Ic. & H. Ophris: item Ophris trifolia. Schvv. Bifolium maius, Ophris Plinij: item Bifolium 3. Ophris trifolia.

Ophris 1.
phyl.

C. Bauhin. phyt. Ophris 1. siue vulgata & minor, Satirion 10. Tragi, sine iconē: Item bifoliū eiusdem, & Lobelij. Ophris 2. siue bifolia maior, Perfoliata mascula Brunfels. tom. 1. rhaps. 31. p. 182. & Perfoliata sylvestris mas eiusdem in 4. p. 101, sine tamen descriptione: foliis & floribus illā duplō triplōque maioribus, formā priori respondentibus: caule minore. Et Ophris 3. siue trifolia maior, Perfoliata fœmina Brunfels. dicto tomo & rh. p. 183. & Perfoliata syl. fœmina in 4. p. 102. in eo solū à proxima, 2. sc. differens, quod tribus donetur foliis: duobus quidem ex opposito stis: tertio verò ex coitu foliorum duorum orto, non tamen pari magnitudine. Tandem, Ophris 4. siue trifolia minor, à priori differens, vt bifolia minor à maiore. Eid. pin. Ophris 1. siue bifolia, Perfol. sil. mas Brunf. Satyrium 10. & Bifolium Tragi, Alifina Cordi, Geln. hort. & in cat. pl. Ophris Matth. Fuchl. Ang. Geln. cat. Cast. Tab. Cam. Cæs. Thal. Franco. Bifolium Dod. gal. Ad. Lob. Lon. Cam. Pseudoorchis seu Bifolium Dod. Ophris bifolia Gerardi: Maior & minor, tam in hac, quàm in trifolia. Item, Ophris 2. siue trifolia, Perfol. sil. fœmina Brunf. Ophris trifolia Tab. & Gerardi.

Locus &
Tempus

Fuchsio teste nascitur in montibus, & nullibi maiori copia, quàm Tubingæ in pede mōris Austriaci prouenit: Maio & Iunio mense floret, quo tempore potissimū colligenda. Ego in monte Wasserfal reperi florentem Augusto: in monte verò Saleuæ prope Geneuā In Silesiæ montib. & conuallibus. vdis & opacis locis collegit Schvv.

Vires & v-
sus

Gustanti hæc herba glutinosa esse apparet, & quodammodò dulcis, ideòque calidam & siccam esse coniecit Fuchsius: contrahendi porrò constringendique facultate præditam esse non dubitat, hinc est quoddam rupta & vulnera conglutinanda hac herba commodè vti recentiores scribat, secundum Matthiolum, ad denigrandos capillos. Schvvenc. tamen calidæ & humidæ esse naturæ prodit.

Vnifolium, siue Ophris vnifolia.

Descriptio.

odorati, quatuor foliolis totidemque staminibus concoloribus cum stilo constant: bacca succedunt Lilij conuallium per maturitatem rubentes.

Reptando fibrillas profert tenuis radícula, subdulcis, candida: vnde coliculus palmaris exurgit, tenuis, folio vno aut altero, rariùs tribus donatus, formā ad folia Sigilli B. Mariæ dictæ proximè accedentibus, minoribus, per longitudinem, neruosis, auersaque parte hirsutis: stoculi candidi,

Tragus vnifolium [sic enim docendi gratiā fingere vocabulum necesse duxit] Cotyledonis primi, siue siluestris nomine descripsit, censuitque Germanicè, wild durchwachs appellandam esse, quod caulis eius folium ex parte penetraret. Et ab vnico folio, Ceratia, nisi radicem adeò exiguam haberet. Sed hæc opinio non placet.

Apud Amatum in Diosc. pro Cyclamino vnico folio malè ponitur icon Vnifolij, quandoquidem eius non meminit.

Dodon. lat. in fol. eiusdem cum Lilio conuallium generis esse putat Vnifolium, vulgò Embat, græcè αμόφυλλον, nuncupatum, nec apud veteres nomen habere, nisi tertia Plinij sit Cyclaminos, cui similis videtur, si modò in exemplaribus error non est.

Geln. in cat. pl. Folium herba: altera mas ἀμύμον, altera fœmina ἀμύμον: Item postea Marifica herba. Lobel. in Adu. Monophyllum recentiorum, & Obs. pag. 161. vbi & Gramen Parnassi Cordi & Leoniceri: Icon. Plant. pag. 303. Monophyllum, Vnifolium recentiorum. C. Bauh. phyt. Monophyllum Vnifolium dictum, eò quod cum primò prodit, vnico sit folio, nam cum cauliculum acquirit, folia bina habet, rariùs tria, qualem Richter ex monte fracto attulit: propter similitudinem cum Lilio conuallium, Liliis subiecti conuallium, ac ideò etiam [inquit in pin.] Liliū conuallium minus appellare lubuit: Sunt qui Cyclaminum tertium Plinij lib. 25. cap. 9. velint. Vnifolium Brunfelsius tom. 2. rhaps. 18. (cuius figura, vt & Camerarij apud Matthiolum nomine Graminis Parnassi, reliquorum melior est.) Dodon. Hist. Lugd. pag. 1260. & Eyst. Gramen Parnassi Hist. Lugd. p. 423. Gramen Parnassi maius Germ. Henophyllum vel Monophyllum Geln. hort. Cyclaminum vnico folio Dalech. in Diosc. Monophyllum Lobel. Thal. Ger. Bifolium primum Lonic.

Montbelg in siluis, ac etiam in monte prope Clareual oppidum Ill. E. C. floret Maio & Iunio. In monte Saleuæ solet cum Lilio conuallium prouenire.

Vulnerariam esse plantam iudicat Tragus, vt quæ recentibus vulneribus vtrinque adhiberi commodè possit.

BIFOLIUM MINIMUM.

Eradice subflauescen- te fibrosa & Orchides redolente, cauliculus simplex trium, quatuorue vnciarum sub foliolis prodit, cui foliola duo Ophris vulgaris modo apponuntur, quæ parua sunt, glabra, splendens, coloris Vnifolij & nonnihil in cordatam effigiem è rotundiuscula figurâ difcedentia, quibus

Vnifolium
Trag.
Cotyledon
Silu.

Synonyma

Descriptio

Locus &
Tempus

Descriptio

Lim. Pal.
Data sil.
Tintinn.
Pyrola.

Lim. sil.

Trag.

Amati

quibus cauliculi altera pars, similiter trium, quatuorve vnciarum supereminet, cuius summo *flosculi* parvi herbacei insident, ab Ophris vulgaris floribus, exilitate solâ recedentes, quibus vascula exigua succedunt. teste C. Bauh. phyt. qui in prod. Obhrin minimam vocauit, & in pin. quartam fecit.

AD. Fureo Ophridii seu Bifolii Broccenbergici minoris nomine accepit frater, qui iis in locis, opacis sc. muscosisque siluis Broccio & Offmannino vertici dicto, interuenientibus, vbi sponte prouenit, Iulio potissimum mense, florere ait: at in hortos cum gleba soli natalitii translatam, citius.

PYROLA.
CAP. XXI.

Descriptio

PYROLA tenui rubetque serpunt radice, subindeque ex caule demissis fibris radican- tur. Vulgatio- r ea est quæ quinque aut sex folia humi spargit subro- tunda, Pyra- ceis paria cras- sa, atrouiren- tia, glabra, ni- tidâque facie supernâ, pedi- culis palma- ribus ferè in- hærentia: inter quæ caulis nas-

citur dodrantalis, angulosus, paruis & acutis foliis aliquot donatus, nullam ramorum diuisionem agnoscens, thyrsum gerens amœ- norum *florum*, quinque foliolis constantium, albidorum, Orchidum ferè modo, supernis duobus galeam, imo verò labellum bifidum referen- tium, multis umbilicum obsidentibus apicibus croceis, ex quibus pistillus recuruus prodit & ima versus reflexus, & quandam velut probosci- dem referens: Flores capitula sequuntur angu- losa, puluisculo minuto plena. Sapor totius plan- tæ amarus, non sine insigni adstrictione. Minus feliciter figura hæc facta est.

Lim. Fuch. Fuchsius Limonium inscribit, ac latine Betam syluestrem dici testatur, quod in siluis & locis muscosis, hortensi Betæ primùm erumpenti haud dissimilis prouenit, Tintinnabulum verò à flori- bus eius tintinnabulo similibus: Et, Pyrolam, quod eius folia arboris Pyri folio similia sint. Li- monium quoque statuit cum Cornario Turne- rus. Sed eorum sententiam haud esse approban- dam, qui Pyrolam herbam, Limonium genuinum faciunt, authorem habemus Matthiolum. Qua- re Tragus nobis magè satisfacit eam inscribens Limonium siluestre, statuenque nihil aliud esse, quàm Betæ siluestris quandam speciem.

Pyrolæ Dioscoridem non meminisse testatur quoque Cordus in Dioscor. siluestris Betæ genus eam cognominans.

Amat. terr. Amato cap. de Limonio malè addita est figu- Tom. III.

ra Pyrolæ, quum de ea sub Limonio non scribat.

Fuchsius Pyrolam Limonium existimans, Ger- manicè *holzmangolt*, & *waldmangoldt* h.e. *Fuchf. not.* Betam siluestrem, nominauit, inquit Dodonæus: Sed Limonium non in montibus ac siluis, sed in pratis palustribus nascitur, nomenque ab ipsis accepit, *λεημόνις* siquidem prata Græci appel- lant. Non defuerunt, teste Lobelio, qui Britan- nicam diuinarint.

Pyrola Brunfelsi tom. 3. rhaps. 30. & in 4. pag. 92. Camer. apud Matth. Cast. H. Lug. p. 841. *Synon.* Getar. & Eyst. Pyrola vulgò dicta Gein. hort. & coll. Pyrola alia campeltris Cæsalp. Pyro- la vulgatio (vulgaris in Pann.) i. satis amplo, mollique folio. Clus. hist. Pyrola maior siue Be- ta filu. Thal. Pyrola i. vulgata rotundifolia C. Bauh. phyt. rotundifolia maior pin. Pyrola pro Limonio picta Anguill. Pyrola, Limonium germanicum Lob. in Adu. Pyrola, Limonium Cordi & Germanorum, Eid. in Obs. p. 157. Py- rola à Pyri folio, in Ic. Plant. p. 294. Limonij & Pyrolæ species altera Harchi.

Est & altera Pyrola vulgaris, folio, vt inquit *Varietas.* Clusius, minore & duriore, Soldanellæ alpinae minutiore folio, ferè æquali. Thal. Pyrola minor foliis breuioribus, Pyri foliis responden- tibus, vnde & vulgus ad differentiam prioris, Pyrinam cognominat.

Germani winter & rûn appellant, i. e. Viro- *Nom. ling.* rem Hiemis, aut Viride hiemale: Belgæ similiter wintergroen: Bohemi *chrustica*.

Locis gaudet montanis ac vmbrosis, in mul- *Locus & Tempus.* tis, per Germaniam, Bohemiam ac Morauiam syluis occurrit, authore Dodonæo: Cum flori- bus autem Iunio ac Iulio viget: toto anno viet: Hiemis & frigoris patiens. Aeterno virore pe- nè atro aduersum Brumæ rigores perstat (inquit Lob.) montosis, siluosis, & frigidis vdis, præ- quibus tepidos hortorum recessus, locaque vrba- na & mitiora viridaria spernit, inque illis quasi inuita ægrotat, ac tandem emoritur.

Recentiores Medici nonnulli hanc herbam *Vires & vñs.* in tertium gradum calidorum & siccorum, & vl- tra locant. Brunfelsius verò Peruincæ naturæ si- milem existimat. Decoctum eius, aut aqua di- stillata, interna & externa vulnera sanat pota, & vulneribus ex ea loris. Similiter & fistulas cum aliis malis vlceribus sanat. Ex tota plantæ sub- stantia, cum Sanicula & Pede leonis ex oleo vti- *Vnguentum.* le faciunt cataplasma. Huius vnguentum cum flore æris & Aristolochia longa, viridis euadit coloris, carnemque malam exedit. Quod si al- bum habere velis, Cerussam & cancri oculos puluerisatos adde, tum lenit & sanat. Si rubrum esse velis, Bolum adde, cum Sanguine Draconis, tum refrigerat & sanat. Dodonæus Pyrolam re- centem tusam & applicatam commendat vulne- ribus, vlceribus & vñtionibus, aut puluerem inspersum. Coctam cum paucis Symphito in aqua plurimum in purulentis renibus conferre scribit Camerarius. Chirurghi prænominati prin- cipem vnam è vulnerariis potionibus esse exi- stimant. Pyrolæ folia & semen gustu vehemen- ter adstringunt, quæ occasio vt quidam herbam exsiccatam ac in puluerem redactam inueteratis ac fluentibus vlceribus, quæ exsiccare intendunt, aspergere soleant. Pyrolæ verò minori maiorem efficaciam in glutinandis vulneribus & rupturis attribuit vulgus, quàm maiori.

PYROLA FOLIO SERRATO.

Descriptio

Tenerior est altera, radice repente, caule breuiore, infirmiore, foliis circa medium ornato dimidio minoribus, tenuioribus, oblongis, acuminatis, tæcilum in ambitu crenatis: flores per caulem thyrsoides, præcedenti similes, minores, capitula relinquunt angulosa, stylum ex umbilico proferentia. Flores non placent in icone

nostra, quæ nobis absentibus facta ad imaginem Clusij.

Ambrosia.

Apud Amatum in edit. Lugd. malè ponitur huius plantæ figura nomine Ambrosiæ. Sed & H. Lugd. eam Ambrosiæ montanæ titulo p. 1148. pictam dedit, eodem errore.

Synonyma.

Clus. Pann. p. 503. & h. Pyrola 2. tenuior. C. Bauh. pin. Pyrola 3. [2. phyt.] siue folio mucronato serrato, Pyrola minor Thalio, Pyrola Pannonica 2. Camer.

Locus & Tempus

Crescit in Alpium Austriacarum & Stiriacarum iugis, loco vmbroso inter frutices, muscûmque terrestrem, sed vberimè in silua illa acri Entzeftorf vicina. Meminit etiam Clusius olim colligere in iugis Laufannæ Allobrogum ad Lemannum lacum proximis. Floret Iunio & Iulio, interdum etiam Augusto.

PYROLA FRUTICANS.

Descriptio.

Elegantissimum pyrolæ genus, interdum quodammodò fruticans: nam nouelli breuesque ramuli, singulis annis succrescentes, aliquot annos firmi, viridescque permanēt, & supra tellurem eminent, donec tandem pondere suo depressi, humi procumbant, & musco secūdant, fibrasque interdum agāt:

folia vt plurimum ad singula internodia, vbi noui ramuli succrescunt, bina, terna, aut quaterna habet, carnosâ, superne saturatiùs virētia, & splēdētia, Chamædaphnes (quam vulgus Laureolā

vocat) foliis, formâ, & magnitudine propè similia, in ambitu tamen serrata, gustu admodum exsiccante, deinde amaricante, vt reliquarum Pyrolarum folia: ex horum medio solent Aprilis noua germina prodire, quæ foliolis veluti squamulis prædita, in virgulas tandem desinunt, quibus terni, quaterni, interdum etiam quini insident flores, vulgaris Pyrolæ floribus similes, paullo tamen maiores, ex albo purpurascētes: quibus excussis, succedunt pentagona capitula, tenui semine instar scobis plena, quæ cum suis virgulis Hieme exarescunt: radix siue potiùs cauliculi sub musco latentes, longè latēque summâ tellure sparguntur, & subinde fibras agunt.

Clus. Pann. pag. 505. & hist. Pyrola 3. fruticans: Camer. hort. Pyrola Pannonica secunda. Casp. *Synonyma* Bauhin. phyt. Pyrola 3. fruticans: Eid. pin. Pyrola 6. siue frutescens Arbuti folio.

Abundè prouenit in siluis Entzeftorf vicinis aliisque, vulgari & primo permixtum interdum. Camerario referente horti culturam altero anno respuit. *Locus*

PYROLA MINIMA ALPINA.

Descriptio

Minima Pyrola ex radice repante folia emittit quatuor aut quinque vncialia ferè, rotunda, in ambitu serrata: caulis vnicus nudus, palmaris, florem in cacumine fert vnicum maiusculum, Pyrolarum aliarum floribus similem, succedente capitulo maiore anguloso, è cuius medio

prodit stylus præpilatus.

Clusio in Obs. Pannon. 508. & Hist. post. est Pyrola 4. minima: C. Bauhin. phyt. Pyrola 4. siue minima flore vnico Graminis Parnassi: Eid. pin. Pyrola 2. siue rotundifolia minor: Pyrola minima Eyst. *Synonyma*

Nascitur vmbrosis locis in Alpibus Sneberg, Hochbergerin, Durrenstein, & aliis vicinis, circa radices summorum illorum iugorum. Floret sub finem Iunij & Iulio: semen Augusto maturum. Obseruatur in monte Pilati, vnico flore incarnato. *Locus*

Non dubium autem est quin omnes hæ plantæ similibus cum vulgari Pyrola facultatibus sint præditæ, quandoquidem, teste Clusio, easdem qualitates habent. *Tempus*

HERBA TRIENTALIS.

Coliculo adsurgit simplici, tenello, gracili, palmu plus minus alto, tereti, nudo, glabro, qui summo tenus velut in umbella folia sustinet ex breui pediculo sex, septemue pallide virentia, ouata,

ouata, vncia vix longiora, latitudine proportionata ad figuram ouatam, quædam etiam minora, nonnulla maiorum vix mediam aut tertiâ partem æquantia. E quorum costa venulæ eminentiores alterno positu exeunt ad ambitum. Sed & minimum quoddam vnum aut alterum Serpilli folij facie & magnitudine cauliculo adnascitur. Porro è medio foliorum exortu *pedicelli* communiter bini surriguntur, fescunciales, aut duarum vnciarum, ac ferè capillares, subruffi, *flosculos* sustinentes singulares, stellatos, albicantes, quos foliola prædictis foliis concoloria, & stellam pulchrè positu exprimentia, ambiunt octona plus minus.

Cordo obs. filu. Herba trientalis, foliis oblongis, veluti Neriadij minoris, flore candido, stellatoque. Auctori horti Lusatiae Herba pusilla trientalis cauliculo singulari. Thal. *ἀλυσανθῆμος* & *ἀλυσανθῆμος*. Camer. apud Thaliu Peculiaris quædam Pyrolæ species, folio Arbuti potius, quàm Pyri. C. Bauh.

prodr. Pyrola Alfine flore, Europæa, Alfine alpina Schvv. Alfinanthemos maior & minor Helmsstadij, Pyrola Bohemica maior & minor Doldij. Minorè verò, nomine Anonymi Betulæ folio, in Betuleris Scotiæ natam Cargillus misit. Eid. pin. Pyrola 4. siue Alfine flore Europæa, maior & minor. Habet Idè C. Bauh. etiâ Pyr. Alfine flore Brasilianam, cuius figura extat in prodr. p. 100.

Nascitur inter vallem D. Ioachimi & Bisentalum, metallica oppida, in montibus non ita herbosis, solo neque nimis madido, neque nimis arido, nec syluoso: addit H. Lusatiae inter Ericas. Alfinanthemum Thaliij familiare est Brockenbergo ac montibus vicinis vligine perpetuâ irriguis. Pyrolæ hanc speciem in syluis Franco-niæ quoque & potissimum circa Greuenthalium obseruauit Camerarius.

GRAMEN PARNASSI DODONÆO,
quibusdam Hepaticus flos,
CAP. XXIII.

Gramen Parnassi hodie dictum, radicem habet modicè crassam, fibratam, ex albo rubentem, cum vestigio leui caloris adstringentem: vnde *folia* prodeunt satis frequentia, longis pediculis rubescentibus appensa, Hederaceis non angulosis similia, multò minora, crassiuscula, sinuatis à pediculo neruis excurrentibus, non ignaua adstrictione prædita: inter hæc *caules* surgunt angulosi, sesquipalmes, indiuidui, inferiore parte rubentes, folio vltimum vnicò, eoque amplexicauli donati: quorum vnicui-

que *flos* vnus insidet, candidus, Leucoij bulbosi Theophrasti flori par, sed calathò cælum spectans, foliis quinque còstans, quæ liræ altiusculæ formâ exarant: medium obsidet conicum *capitellum* purpurascens, quinque radiatis staminibus albis apicibusque concoloribus circumdatum, quibus totidem interiecta alternatim staminum flauescientium muscariola: totum verò florem sustinent quinque folia viridantia: tandem conicum illud capitellum paulatim in Ciceris maiusculi

molem excre-
scit, quod in
quatuor cari-
nas dehiscens,
semen ostendit
copiosum, mi-
nutum, ruffu.

Cordo hist.
Hepatica alba.
Gesner. coll.
Enneadyna-
mis Polono-
rum: Eid. hor.
Gramen Par-
nassi non ve-
rum. Lobel.
Obs. p. 330. &
Adu. Gramen
Parnassi hede-
raceum recen-
tiorum. Hist.
Lugd. p. 1005.

Synod.

Gramen Par-
nassi Dodonæi. Clus. Pann. & Histor. Gramen
Parnassi vulgò. Tabern. Icon. & hist. Gramen
hederaceum, flos Hepaticus: Gramen Parnassi
minus, Gerard. Gramen Parnassi i. siue albo
simplici flore C. Bauh. phyt. & pin.

Nascitur macris & putridis pratis, quæ nun-
quam omnino siccantur: in quibus variis in lo-
cis obseruauit. Locus &
Tempus.

Roborat hepar & obstructions tollit cum
flore cocta in vino aut aqua: puluis in cibo aut
potu conducit hepati. Vtilis in alui fluoribus &
potionibus vulnerariis.

BRITANNICA VETERIBVS.

CAP. XXIV.

Britannica seu Vettonica Dioscoridi herba Britannica
Dioscoridi
est *folia* siluestris Lapathi [similibus, vet.] at
nigrioribus ac pilosioribus, gustu adstringenti-
bus: *caulem* verò promit non ita magnum: radi-
ce autem tenui, breuique nititur. Foliis expri-
mitur succus, qui Sole aut igne cogitur & inspif-
satur. Vim porro habet adstrictoriam, priuatim
oris ac tonsillarum depascentibus vlceribus ac-
commodatam. Valet etiam ad reliqua, quibus
adstrictione opus est.

Britannicam ex Oceani insulis extra terras
positis, rerum naturam ostendisse, ait libri 27.
initio Plinius: ac de eadem antea lib. 25. cap. 3.
differit. Galeno Britannicæ herbe folia ad-
stringunt & vulnera glutinant, similia foliis La-
pathi siluestris, præterquam quòd nigriora &
hirsutiora apparent. Est autem & succus ex
ipsis similiter adstringens. Quare & coctum ip-
sum quidam reponunt, velut efficacissimum
stomacicum medicamentum. Videtur enim

sanare etiam iam putrescentia. Hermolaus Plinii simia eadem quæ ille habet. Ruellius verba Dioscoridis, Plinii & Hermolai repetit suo more pro suis.

Officinæ, inquit Cornarius, Britannicam non nouere: nec Herbarii, nisi quod quidam de Bistorta appellata coniectant. Ac quanquam, ait Matthiolus, Ruellius tradat Britannicam esse plantam Italiæ cognitam, atque ibi vulgò *Piatamano* appellari: mihi tamen hæcenus non solum nomen illud incompertum est, sed nullum etiam inuenire obtigit, qui Britannicam ostenderet.

Plin. error. Errasse Plinium ait Goropius illo in loco, vbi citra hæsitacionem de nomine asseruerit Britannicam ex Oceani insulis, extra terras positis, afferri.

Æquiuoca Sed ad Britannicæ æquiuocationes diligentius animaduertendum. Pro Britannica itaque Dioscoridis Ruellius perhibet plantam, Italis *Piatamano* dictâ. Quæ autem hæc sit, nec nobis hæcenus constat. Alias Britannica dicitur Bistorta. Consol. mediâ. Prunella. Betonica. Herbariparalytis. Auricula vrsi. Pulmonaria Italica. Aster luteus. Pyrola. Persicaria. Cochlearia. Damasonium. Beton. coron. Caryoph. marinus Halimus. Eryngium marinum.

BISTORTA MAIOR RVGOSIORIBUS FOLIIS.

C A P. XXV.

Descriptio.

Cvbitum nonnunquam altitudine superant Bistortæ caules, tenues, glabri, geniculati: in quorum fastigio spica florum coloris carnei, Persicariæ, quorum singuli explicati quinque foliolis constat oblongis, apicibus in medio, flori concoloribus: quibus succedit semen rufum & ferè nigricans, triquetrum

Lapathorum modo. Folia Rumicis seu Lapathi acuti, minora, supernè in atro virentia, infernè glauca, pediculo vtrinque foliaceas appendices angustas largientia: Radix articulum digiti refert in se contortum, rubra, sapore adstringente strenuè.

Bistortam fuere, qui secundam Catanances speciem apud Dioscoridè esse putarent, sed, Agricola teste, repugnant radix & folia. Alii minorem Lappam, alii minorem Bardanam vocant. Errant qui radicem Been rubri putant. Quidam Astragalum existimant, sed erroneè. Qui Serpentinam putant, frigidum pro calido ponunt. Apollinaris pingit quidem Bistortam, verum adscriptis viribus nullus fidat, quas confundit

Lappa minor.
Bardana minor.
Astragalus.

cum viribus Ari & Dracunculi maioris.

Britannica quo nomine vocetur sibi haud cōstare ait Cordus, nisi quis Bistortam seu Herbam paralyseos eam esse dixerit quorum neutrum neque affirmat, neque negat. Ruellium errare, quod Bistortam, alteram Catanances esse crediderit, ait. Item Dracunculum magno errore Bistortam esse hæcenus credidisse totam ferè Medicorum & Pharmacopolarum multitudinem. Ab illo in H. Bistorta doctè describitur.

Dodo. gall. figuram Fuchsi Bistortæ maioris titulo exhibuit. Lat. in fol. aliam Bistortæ inscriptione pingit, ac ait ab intortis & conuolutis radicibus nomen habere: Belgas *Herstouge* / Germanos *Naterwurp* / Gallos *Bistorie*, Bohemos *hadnforeny*. Colubrinam & Serpentinam à germanica voce etiam dici, & à quibusdam Dracunculum. Sed à Dioscoridis Dracontio multum differre. Plinianorum autem Dracuncolorum aliquam fortasse speciem asse, secundum scilicet. Esse tamen ex recentioribus, qui Bistortam omnino aliam esse velint. Matthiolum quidem in epist. medic. Behen rubrum esse scribere. Gesnerum ad Limonium referre. Aliis placere Britannicam esse: sed omnes eos inualido niti fundamento, vt fusè demonstrat.

Lobelius in Adv. eorum tuetur opinionem, qui Britannicam putant. Vocat autem Bistortam maiorem: In Obs. pag. 155. Icon. Plant. pag. 192 Bistortam Britannicam. Fracastorius de contag. lib. 3. cap. 3. Bistortam Bulapathon esse suspicatur. Bistortæ loco, cornutum quid coralloides Pet. Crescentius exhibet.

Fuchsi. Colubrinam & Serpentinam fœminâ vocat. Tragus Colubrinam, ac Bistortam i. maiorem. Anguillam Bistorta magna. H. Luf. Bistorta maior alpina. Gesn. hort. Limonium Bistorta: Eid. coll. Bistorta maior rugosioribus foliis: Et Limonium vulgò Bistorta. Brunfel. in Herba. germ. pag. 72. Serpentinaria: p. 78. Hermolai Dioscoridis Catanance.

C. Bauhinus Molybdenam Plinii lib. 25. cap. 13. id est plumbaginè, quod plumbum (vitii genus) ex oculo tollat, a bitratur. Vocatur in phyt. & pin. Bistorta i. siue maior, radice minùs intortâ, Colubrina & Dracunculus maior Brunf. Bistorta fœmina, Eiusd. Bistorta maior, Thal. Tabern. Ger. & Clus. hist. Bistorta Matth. Cest. alpin. Cast. & Hist. Lugd. pag. 1285. vbi duæ figuræ, Bistortæ Matthioli & Bistortæ maioris. Non autem monet quænam harum sit.

Nobis est Britannica maior. Serpentinam herbarii & officinæ appellant, quod vbi primum è terra erumpit, linguæ serpentis tenui pelle vestitæ formam obtineat.

Reperitur Bistorta locis humentibus, in opacis siluis, pingui ac lutofo solo. Matthiolus in montibus exire refert. Adolefcit etiam feliciter in hortis: perenni radice nititur. Monspeii reperi in montibus circa Gangen, Genevæ in monte Thuri. Ad Austriacarum & Stiriacarum Alpium iuga, accliuibus locis & circa scopulorum radices spontè nascitur.

BISTORTA MEDIA FOLIO minùs rugoso.

Tragus, qui Bistortam secundam facit & pro Colubrina minore describit, non autem depingit, testatur radicem habere capillatam, non minùs quàm altera.

Dod.

Dod. gall. Fuchſij imaginem inſcribit Biftortam minorem, facitque ſecundā.

C. Bauhin. phyt. & pin. Biftorta 2. ſive maior radice magis intorta: Biftorta Lon. minor Gefn. hort. Lacun. Lob. in Adu. & Tabern. media Anguill. Latifolia Gefn. maior Eyft. mas Brunf. Colubrina & Dracunculus mi-

nor, Eid.

A priori differt foliis minoribus & læuibus, radiceque magis intorta. Rependo multum ſe multiplicat. In monte Iura reperitur.

Biftorta Alpina maxima C. Bauhin.

Ex radice quadruplò quàm in vulgari maiore, contorta, geniculata, fibris capillata, foris nigricante, intus alba, caules bicubitales, nodofi, ſtriati, maiori ex parte nudi exurgunt, quorum quilibet ſpicam ſorum ſubpurpureorum, vnciarum quatuor, ſuſtinet: folia habet oblonga, in acumen deſinentia, venoſa, ſupernè virentia, infernè caſſia, vel etiam incana: quorum quædā ad cubiti altitudinem accedunt, ſed anguſta, vncias tres lata, inquit author, qui Biftortam tertiam in pin. facit.

In altiffimis Sileſiorum montibus reperitur vt in Sudetorum iugis, velut ad Gigantæum, ac ad Albiſ fontes Schneegruben.

BISTORTA MINIMA.

Bistorta minima radicem pollicari habet minorem, cōtortam, breuem, exterius albam, fibris capillatam: caulis ſurgit dodrā-talis, vel palmari paulò maior, aut etiam minor, tanta eſt varietas, foliis veſtitus paucis anguſtis, oblongis, acutis, nullo pediculo hærentibus, alia

verò ex radice orta folia, vncialia, aut ſextan-

talia, vnciam plùs lata, infernè glauca, ſupernè viridantia, ſpica vnciam longitudine ſuperat, floribus comata albicanibus, ſequente dein ſemine, non triangulo, vt in primis duabus, ſed rotundo, ruſſo.

Apud Gefn. hort. Aretius in deſcript. montis Stockh. vocat Biftortam minimam: Lobel. in Adu. Biftortam minorem & minimam, Britannicæ ſpeciem: Anguill. parua: C. Bauhin. phyt. Biftortam 3. ſive minorem, pin. Biftortam 4. ſive alpinam mediam, Limonij ſpeciem minorem Gefn. hort. Biftortam minorem ſeu alpinam Camer. apud Matth.

Geneuæ in monte Thuri florer Iunio & Iulio.

Certū eſt iisdē facultatibus eſſe præditam cum aliis quibus maior: de qua varia varij ſcripſerūt. Radix, inquit Tragus, in puluerem redacta, ac drachmæ pondere in potu ſumpta, veneno peſtilentiæ reſiſtit, ac illud per ſudores expellit. Eiſdem viribus pollet aqua diſtillata, & radicis in vino decoctio ad eadem valet. Radix Colubrinæ, nec non aqua diſtillata & radicis decoctū ſanguinis eruptiones, dyſenterias, aliæque id genus fluxiones cohibet. Radix in puluerem redacta, ac cum aqua diſtillata temperata, grumos ſanguinis ex calu, contuſione, aut alia quauis cauſa concreti diſcutit, nec non morbum quoque regium. Radix Colubrinæ, Pyrethrum & Alumen aduſtum, æquali pondere in puluerem redacta, melle temperata, ac magnitudine Piſi, cauſis dentibus indita, fluxiones ac deſtillationes à capite fluentes ſedant, & caput purgant: ad cancrum dorſi, polypos, & maligna vlcera, quæ cacoëthe vocant, aqua [è radice & herba] & puluis conducunt apprimè, ſi cum aqua abluantur, & puluere aſpergantur: puluis Pari ratione uſurpatus, ſanguinem è vulneribus abundanter manantem cohibet.

Herbarij compertum habent (ſcribit Matth.) iisdem pollere facultatibus Biftortam & Tormētilam. Quamobrem utræque abortum prohibent bibita, ac ventri, renibusque ex aceto illita: vrinæ incontinentiam ſupprimunt, cum ſucco Plantaginis potæ: ſiſtunt menſes, ſi in earum decocto ad vmblicum vſque conſederint fœminæ: Idem præſtant [de radicibus tamen intellige] ſi trita, & ex melle atque Spica ſubacta, ventri ac pubi illinantur. Sanguinem è vulneribus manantem cohibent, ſuper aſperſo earum puluere: qui item potus biliolas coercet vomitiones, ſi quorum albo exceptus ſuper fictili tegulâ inañſetur, moxq; comedatur: aqua quæ ex his duplici organo elicitur, ſive è radicibus decoctum, venenis omnibus remedio eſt: utræque dyſentericos ſanant, & vulnera glutinant, præſertim quæ inteſtinis & viſceribus fuerint illata, non modò iſtis vulneribus illita, ſed & in portionibus hauſtæ. Puluis radicis Biftortæ cū conſerua Roſarum aſſumptus egregiè compeſcit ſanguinis ſputum, dyſenteriam, aliæque fluxiones, menſes nimios ſiſtit: poteſt idem puluis ex ſucco Cydoniorum bibi. Abortum prohibet pulueris drachma ſemis, cum pari Succini portione, ex ouo forbili, diebus aliquot continuis uſurpata. Præter quæ omnia, conſillarum (inquit Dod.) faucium & oris inflammationibus ſuccurrit: eandemque cū radice vim tribuit foliis & ſeminibus, ſed tamen minùs efficacem.

Synonima.

Pyrola omnes iisdem facultatibus.

Torm. facultatibus.

LIMONIUM VETERIBVS.
CAP. XXVI.Limonium
Dioscor.

Limonium [*λεμονιον*] aliis Neurodes dictum, folia habet Betæ, verum tenuiora, & minora (vulg. longiora) decem aut plura: caulem tenuem, rectum, Lilio æqualem, rubro semine refertum, quod gustu adstringit. Semen tritum & ex vino acetabuli mensura potum, dysentericis, cœliacisq; prodest, ac rubentem fœminarum fluxum cohibet. Nascitur in pratis (*ἐν λειμῶσι*) & palustribus, auctore Dioscoride.

Beta filu.
Plin.

Plinius Betam siluestrem vocari tradit. Est & Beta silvestris [inquit lib. 21. cap. 8.] quam Limonium vocant, alij Neurodes, multo minoribus, tenuioribusque ac densioribus foliis, vndecim sepe caulium. Huius folia ambustis utilia, guttanta adstringunt. Semen acetabuli mensura, dysentericis prodest. Aquâ & radice cocta, maculas vestium elui dicunt, itémque membranarum. Quod autem vulgati codices, vndecim sepe caulium habent, ex veteris codicis vestigiis non est: nam, teste Cornario, voces, vndecim sepe, ad folia præcedentia pertinent: & caulium vox ex caule Liliij corrupta est. Vtrumque ex Dioscoride clarum est, qui pro vndecim *δέκα ἢ πλείω* habet: *καὶ λὼν ὡς σίτην κελύων* addit.

Galen.

Limonij semē quod austerum est, inquit Galenus, cum vino dant cœliacis, & dysentericis, & hæmoptoicis. Prodest etiam ad fluxum muliebrem. Satis autem est dare acetabuli mensura.

Æqui-uoca.

Inter Limonia recensentur sequentia: Limonium Dioscoridis, nullis reclamantibus notis; auctore Matthiolo, Sepalsis falsò Behen rubrū dicitur nobis: Limonium maius multorum. Li-

monium Matthiolum, quod nec nouimus, nec scimus, an vsq; iam ipse viderit. Limonium Maranthæ cui filiquas Antirrhini attribuit. Limonium Narbonense siue Oleæ-foliū, quod Limonium minus inscribimus. Limonium rarum quorundam, Imperatus Cichoriam globularem vocat. Limonium peregrinum aliud Clusij.

Eodem nomine insigniuntur etiam sequentes plantæ: Bistorta, maior rugosiorib. foliis, à Gesnero. Ab Anguillara Plantago aquatica: lib. 38. Alifina Monsp. siue Doria. A Lobelio Sanguis Draconis. A multis Pyrola: quod non conuenit, licet non errarit qui eâ pro Limonio usus fuerit. Ab aliis Valeriana rubra latifolia, quæ tamen non respondet. Ab aliis Dentellaria Rondeletij sed falsò. A Germanis quibusdam Trifolium palustre referente Cordo, de quo H. nostræ l. 17. Ab Aëtio Cynoglossum, de quo etiam H. n. l. 33. A Rondeletio Glastum silvestre. A Plinio Carduus silvestris, teste Dod. Ab aliis Carduus dictus Spina lutea. A Gesnero Intybi sylvestris genus in pratis nascens [à quibus Limonium nomen] vt & Hieracium. A nonnullis Odontis teste Dodonæo: cui tamen non placet ea opinio. Gesn. hort. Limonij nomine videtur miscere duas plantas, nempe Polemonium Dodonæi, & Polemonium fruticem (Trifolium fruticans luteum, H. g. l. 11.) cuius meminit sub Ruta capraria Gallorum Monspelij. Tandem audiendi non sunt Medici illi, qui contendunt Limonium apud Æginetam esse fructum vulgò Limonem dictum, siue Citrium malum de quo lib. 1.

De Limonio plura & quidem speciatim in huius Tomi Appendice.

FINIS LIBRI TRIGESIMI PRIMI.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXXII.

ROTVNDIFOLIAE ET COGNATAE.

Restant rotundifoliae atque his cognatae, vno fasciculo comprehendenda, quando aliò commodius referri hâ-
bitus non poterint.

DE IN, ID EST, VIOLA, VETERVM.

CAPVT I.

Vandoquidem variae circa *ῥον* in Theophrasto, & circa *Viola* in Plinio, acceptiones occurrunt, malimus omnes locos adducere, vt liberum habeat iudicium Lectores. *Viola* [ῥον] nigra, flos odoratus; vsui

est, & naturâ magna ex parte suffruticea est, sed annuâ non diuturnior. Hæc enim ramulis caret, sed ab radice foliata constat, & perpetuò viret: vtque aliqui ferunt, etiam florem semper promere potest, si modo quodam colatur. Ex floribus verò nulla parte discerni potest; namq; differentiam nullam habere videtur, quâquam albâ haberi concedatur: colorem eius variari liquidò constat. Apud Cyrenam huius floris odor syncerus præcipuè sentitur: semine exit. Nam & ipsa, & eius radix ligno constat, auctore Theoph. lib. 6. hist. cap. 6. Florum prima *Viola* alba se ostendit (ait cap. 7.) emicat enim vbi cælum clementius statim, etiam nondum Hieme exactâ, vbi verò immitius postea, Vere sc. exit: & cum ea, quæ *Viola* flammea vocatur, siluestris duntaxat. Hæc ceteris omnibus, quibus coronarij vtuntur, longè præcurrunt, & inter vernos flores tam siluestres, quàm vrbano plurimùm durant. Vita *Violæ* albæ anni maximè tres, senescens diminuitur, candidioresque assidue flores fert. Ad iucundam autem *Violarum* olentiam solum cælumque accommodatum plurimùm confert. Videtur & annus [vt dictū] ad bonam olentiam referre, cum sc. talis aut talis inceserit: non imbrium squalorumque tantum ratione, sed etiam quum tempus certum, & aquæ, & flatus, & in totum cæli commodæ mutationes accessere. Montibus autem [vt & hoc simplici transigam ratione] & *Violæ*, ceu & reliqui omnes flores, odore longè deteriore emergunt. Hoc mirum, *Violæ* florem, odorem sua-

uissimum reddere: cum eius nulla alia pars bene oleat, vt lib. caus. 6. cap. 15. prodidit. Cæterum, eius flores distantes odoratiores quàm proximi sentiuntur, ibid. cap. 25. Sed nec locis admodum sitientibus atque tenuibus *ῥὸν τὸ λευκὸν* odoratum est, nec vbi cælum vehementer feruidum æstuosumque est. Quia supra modum resiccatur.

Plinius *Violarum* infra scriptis locis meminit. Lib. 21. cap. 6. *Violis* honos [*Lilio*] proximus. Earum plura genera. Purpureæ, luteæ, albæ: plantis omnes (lutea & alba femine purpureæ plantâ, Dal.) vt olus satæ. Ex iis verò, quæ spontè apricis & macris locis proueniunt purpureæ, latiore folio statim ab radice carnosæ exeunt, solæque græco nomine à cæteris discernuntur, appellata Ia [*μυλάνια* Theoph. Dal.] vt ab his *Lanthina* vestis. Sed è satinis maxima autoritas luteis. Genera iis Tusculana, & quæ matina appellatur, folio aliquantò latiore, sed minùs odorato. In totum verò sine odore, minutòque folio, Calathiana, munus Autumnii, cæteræ Veris. Eodem lib. cap. 11. Florum prima Ver nuntiantium *Viola* alba (*λευκόιαν* Theoph. nempe bulbosum, Dal. 7. Tepidioribus verò locis etiam Hieme emicat. Postea quæ appellatur purpurea, proximè flammea, quæ & *Phlox* vocatur. Vita longissima *Violæ* albæ est bimatus. Ab eo tempore degenerat.

Hippocrates agnouit *Violæ* duo tantum genera, nigrum & album: Nicander in Georg. pallidum & luteum. Dioscorides *Viola* albam à purpurea non tantum capite, sed & libro separauit. *Viola* purpurea (*ῥὸν πορφύρεον*) inquit, folium habet minus & tenuius quàm *Hedera*, sed nigrius, & non dissimile: cauliculum medium à radice, in quo flosculus est valde odoratus, purpureus. Nascitur in vmbrosis & asperis locis. *ῥὸν* inter spuria Dioscoridis vocatur *δαυπάει*.

O o o

διον, περιπατήριον ἄγριον, κυβέλιον, Romanis πετὰλις, μαράρις, βίολα πορφυρεά.

Ionis.

*Ion
Gracorum.*

*Loripes.
Viola
sarrana.
Vaccinia.
Hyacinth.*

*Viola clau-
da.*

Violam Græci Ion pro flore Violarum: Ioniam pro frutice appellant, inquit Marcellus. Cum Ion Græci dicunt, inquit Hermolaus, nigram siue purpuream ferè intelligunt: humilis hæc & latiore folio statim ab radice multa carnosò exeunte sine ramis: ob id vulgò Loripedem voco. Violas sarranas à colore cum purpureis easdem esse apud Columellam arbitror: purpureas Vaccinia & Hyacinthum dici Seruius Grammaticus existimat. Dioscorides quoque Hyacinthum latinè Vaccinium appellari scribit. Admonendi sunt, qui hæc legunt, purpureas Violas, duorum generum haberi: alias inter Loripedes siue sessiles, de quibus hic ago, alias inter Leucoia, odoratasque omnes esse. Sed & candidarum quoque gemina hæc discrimina cernuntur. Alię Loripedes, alię Leucoia. Leucoia intelligo, quas Mauritania Cheiri appellat. Loripedes, quæ vulgò Claudæ nominantur, & Mauricè Semphigi. Horum nonnulla recepit Ruellius, quæ repetere haud est opus.

VIOLA MARTIA PURPUREA

CAP. II.

Descriptio.

IN primis Veris muneribus sunt Violæ Martiæ purpureæ, ex radicibus fibrosis aliquando in plura capita diuisis, folia emittentes ex rotundo nonnihil oblonga, serrata, longis pediculis appensa: inter quæ petioli è radice quoque enati alij, singuli florem sustinent ex cæruleo purpurascensem o-

doris suauissimi, calcari donatum, è quinque foliolis compositum, quo euanescente, ex alijs pediculis ad radicem oriuntur rotunda capitula, in tres carinas dehiscentia semine plena paruo, rotundo.

Synonyma.

Hermolao Viola Martia purpurea: Viola Græcis simpliciter Ion vocata, Viola Loripes sessilis, & clauda vulgò. Monachis in Mef. Viola absolutè descripta, Viola purpurea, Mamula. Trago Viola nigra seu purpurea, Viola odorata purpureis prædita foliolis, Viola Martia, & quadragesimalis quorundam, Ion πορφυρεά vocata à Virgine Io, in vaccam à Ioue conuersa, & Leucoium nigrum Hippocratis. Gesn. hort. Viola simpliciter dicta vel nigra cognomine H. Lugd. p. 797. Viola purpurea Matthioli. Tabern. Viola Martia purpurea. C. Bauh. phyt. Viola Martia i. siue purpurea odora simplex: Eid. pin. Viola Martia rotundifolia i. siue purpurea flore simplici odoro. Viola fatiua Brunfels. tom. i. rhaps. 22. p. 138. & in 4. p. 48. Viola purpurea Fuchs.

Matth. Lac. Lob. in Adu. Cæsalp. & Cast. Viola nigra Dod. Cordo in Diosc. Ger. & Clus. hist. Viola Lon. Viola Martia præcox purpurea Lob. Ic. p. 608. Violæ Martiæ flos simplex Obs. p. 334. Flos communiter coloris in cæruleo subnigro purpurei: qui culturâ grandior fit: quandoque foliis latioribus Calthæ æmulis, quæ Viola matronalis flore purpureo Eyst.

Violam autem Græci Ion & Ion πορφυρεά, i. e. Nom. l. i. e. Violam purpuream nuncupant. Theophrastus verò & ἡ μέλαινα καὶ μελάνιον, h. e. nigram Violam: à nigricantis purpuræ florum colore. Plinius solam hanc græco nomine, à cæteris Violis discerni, appellarique Ion, & ab his Ianthinam vestem dici refert. Officinæ latinum nomen seruant: at herbam Violariam nominant & Matrem Violarum. Germani florem Blawoder braun Beiel/ blawoder braun Wergen Biesen: Galli similiter Violette de Mars, h. e. Violam Martiam: Itali Viola Mammula: Hisp. Violeta: Belgæ Violetten dicunt: Angli Violet: Bohemi fiala: Hung. Viola: Arabes Seneffigi, Sonofrig, siue Benesefegi.

Ion autem Græcis vocatum in Geoponicis Nicander credit, ut perhibet Hermolaus, quod Nymphæ quædam Ioniæ, florem eum Ioui primum dedere muneri. Alij Ion dictum affirmant, quod cum Io puellam adamatam Iupiter in vaccam conuertisset, terra florem hunc pabulo eius produxerit: qui propter ipsam factus, ab ipsa nomen accepit. Atque inde etiam Latinis Viola quasi Vitula, extrita litera t dici putatur. Seruius Violam Latinis etiam Vaccinium eadem etiam occasione dici refert, locum enarrans Virgilij in Bucolicis:

Alba ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Virgilius tamen Æcloga 10. Vaccinium à Viola differre ostendit.

Et nigra Viola sunt, & Vaccinia nigra.

Vitruuius etiam Architecturæ lib. 7. Violam à Vaccinio distinguit. Nam ex Viola Silis Attici colorem: ex Vaccinio purpuram fieri elegantem memoriæ prodidit. Tinctores, inquit, cum volunt Sile Atticum imitari, Violam aridam coniicientes in vas cum aqua conferuere faciunt ad ignem: deinde cum est temperatum, coniiciunt in linteum, & inde manibus exprimentes, recipiunt in mortarium aquam ex Violis coloratam, & ex ea Erethriam infundentes, & eam terentes efficiunt Silis Attici colorem. Eadem ratione Vaccinium temperantes, & lac miscentes, purpureum faciunt elegantem.

Ad Violam nigram reuertimur, quæ Hyeme pariter ac Æstate viret, frigoris patientissima. Locis opacis, iuxta dumos, muros, agrorum hororumque margines, pingui solo plurima frequensque emicat. Flores ut plurimum Martio, vbi seriùs, Aprili prodeunt mense. Flores Martio potissimum mense colliguntur: Semina verò in Æstate, & nonnunquam Aprili. Monspelij ego obseruavi florentem Ianuario. Geneuæ Februario & Octobri: Basileę in monte circa Dornack Augusto, Montbelgardi in Dumetis Octobri.

VIOLA MARTIA PURPUREA FLORE multiplicato maiore.

Horum fragrantis puluillos ornat foliis ferè minoribus quàm insiluestri, floribus odoris fragrantissimi purpureis, siluestris paribus,

bus, sed numerofo foliorum agmine multiplicibus.

Synonyma.

Camer. hort. Viola Martia pleno flore biflora, purpurea: quam [apud Matth.] non transplantatam loco calido simplicem euadere ait. Hist. Lugd. p. 797. Viola purpurea fatiua, in hortos

translata: maxime loco aprico insolata, floreque saepius vulto, alioque cultu, denso foliorum stipatu, globosa facta, ideoque duplex Gallis dicta, *Violette de Mars double*, olitoribus in delitiis habitata. Dodon. gallic. & lat. Viola cum purpurea, tum candida, hortensis utraque, florum foliola multi-

plicans. Gesn. hort. Viola simpliciter dicta, vel nigra, cognomine, *Dasypodium*, vel potius *Dasyphyllum*, h. e. multiplici flore, cognominatum. Lob. in Adv. Viola duplex: in Obs. p. 334. Viola Martia purpurea, Tabern. multiplex.

C. Bauh. pin. Viola Martia rotundifolia 4. [2. phyt.] siue multiplici flore; Viola nigra flore pleno, Dod. Viola purpurea & alba multiplex Tabern. Ger. Eyf. Viola flore multiplici Dod. fl. pleno Cast. Cam. Viola caerulea floribus numerosis foliis constantibus Cæsalp. Variat floris colore purpureo, rubello, candido, ex purpureo & albo variegato.

Locus & Tempus.

Non nisi hortensis à me fuit obseruata florens Montbelgardi mense Septembri; Geneuz Octobri.

Viola Martia intensè purpurea, flore minore pleno.

Descriptio.

Radix prolixa, crassiuscula: clemata Violæ Martiæ vulgaris: nec dissimilia folia: flores autem multiplici foliorum fœturâ pleni, minores, saturatioreque purpurâ tincti.

Locus & Tempus.

Nescio unde Illustriss. Principissa nacta sit Violam hanc Martiam alibi non conspectam, flore multiplicato minore, colore intensè purpureo. Colitur in horto Ill. E. C.

Locus.

Viola flore pleno maximo.

Hoc est illud Violæ purpureæ genus, quod Costæus in suis comm. in Mesuem, Constantinopoli reperiri scribit, flore pleno, magnitudinis Rosæ parvæ Moschatellinæ, odoris suauissimi, cuius flores duos ante cibum comestos alvum solvere narrat. Huius meminit Camerarius in Horto, & apud Matth. in Hist. germ.

Viola Martia, flore ex albo & caeruleo mixto, multiplicato, odoratissimo.

Descriptio.

Serpit & hæc, & subinde clemata demissis fibris radicatur, folia non alia, quam vulgatiore Violæ: Tom. III.

flores eodem modo pediculis longis nituntur, statim è radice ortis, odoratissimi, multiplici foliorum agmine fœcti, albo caeruleoque mistis versicolores.

Dodon. lat. Viola foliola multiplicans candida. Camer. apud Matth. germ. Viola alba & rubella H. Lug. p. 797. Viola candida globosa. Tabern. Viola alba multiplex.

Hanc attuli Bisantio, & Clareuallii vidi florētē adhuc mense Septembri, & postea Aprili.

Viola Martia flore albo odorato, & non odorato.

Longissimis serpit radicibus, & subinde nouas demittit fibras: folia iuxta pediculum falcata, minora, quam Violæ Martiæ purpureæ, magis hirsuta, concinnè crenata: flores formâ quidem & odore purpureæ perfimiles, sed minores, coloris albi & planè niuei, odoratissimi, interdum calcaria purpurascunt.

Hæc aliquando foliis est gracilioribus, floribusque nullo aut languido odore donatis.

Sunt in Violarum genere non modò purpureæ (inquit Matth.) sed etiam candidæ, frigidis & viginosis locis nascentes, prorsus tamen inodora, de quibus nihil, quod extet, memoriæ prodidit Dioscorides. Hæ numerosæ proueniunt in Ananienfi agro supra Tridentum, vbi mense Aprili aded copiosè florent, vt si longè prospiciantur, oculos fallant, & extensa lintea videantur. In Hist. Germ. ait Violas albas non ita suauiter olere vt purpureas, quòd locis frigidis proueniant.

Lob. in Adv. Flores albæ vbique vulgatiore, nullo, aut sanè languido odore. H. Lugd. p. 797: Violæ albæ nullo aut languido odore. Trago, Viola candido flore & odorato. Viola alba vt nix: Eid. Viola candidis floribus. Gesn. hort. Viola Martia flore albo. Tabern. Viola Martia alba Monach. in Mes. Viola mamula alba in montibus prope Brixam.

C. Bauh. pin. Viola Martia rotundifolia 3. siue alba; Viola alba Brunfels. Candida Dod. Cæs. flore albo Ger. Viola Martia candida Trago, albæ Tab. Eyf. Viola silv. albo flore Gesn. Hor. Viola Martia alba hort. & campestris odora Lob. Ic. Plant. p. 608.

An Hermolao in Diosc. Violæ loripedes siue sessiles, candidæ, vulgò Claudæ nominatæ, & Mauricè Semphigi.

Geneuz prope la Bastie florentem vidi mense Martio & Aprili. Frater inuenit eam in silva circa Augustam Rauracorum, plerumque in dumetis prouenientem. In sepibus circa Valentiam & Decan in Delphinatu passim obseruatur copiosissima. Montbelgardi ex siluestribus translata in hortum Ill. E. C. acquirit calcaria purpurascencia.

VIOLA CÆRVLEA MARTIA inodora siluatica, in cacumine semen ferens.

Radice est sarmentosa, tenui, lignosa, & longâ, vario reptatu hinc inde penetrante, densâ & longâ fibrarum comâ per interualla præditâ: folia circinata ferè rotunditatis, nisi in mucronem acutiorem desinerent, supinâ parte leuiter hirsuta, viridantia, pronâ verò glabra, dilutius virentia, & ferè luteola, interdum subpurpurea, in ambitu ferrata, gustu viscido, pediculis

Descriptio.

Ppp 2

culis tenuibus, quadrantalibus: *cauliculi* pau-
ci, quos ad alas inuolucra foliosa, acuta, in

ambitu hirsu-
ta comple-
ctuntur, *floscu-
los* in ramulo-
rum summita-
te proferunt,
Viola Martia
odorata simi-
les, ex quinis
foliis constan-
tes, quorum
supremum
longius pro-
tensum reli-
quis, calcar
deformat, pur-
puram vtrin-
que secante
fasciâ albâ,
quâ ipsâ albe-
dine reliquo-
rum quatuor

foliorum saturatâ purpurâ tinctorum vngues
colorantur, nullâ odoris gratiâ: in medio stami-
na lutea, cum stilo virente: *caules* subinde cubi-
talem nanciscuntur longitudinem, inque ramos
diducti foliis vestiuntur: flores, vt mox diximus,
gerentes, quos subsequuntur siliquæ longæ, in
tres carinas dehiscences, *semine* farctæ copioso,
ex rotunditate oblongo.

Icon.

Nostri figura minùs accurata partes omnes
non exprimit: quare eò accuratiorem dedimus
descriptionem.

Synonyma.

C. Bauh. pin. Viola Martia rotundifolia 2. siue
Viola Martia inodora silvestris: Et sic in phyt.
vbi tertia est. Viola silvestris Brunfels. in 4. p.
48. & Anguill. inodora Dodon. Viola 2. siue pur-
purea silvestris, Viola nigræ alterum genus cæ-
ruleo & inodoro flore: & p. seq. 58. Viola cani-
na seu silvestris, Trago. Viola nigræ silv. species
Gesn. hort. Viola canina Lon. & Tab. sylv. Ger.
Viola canina cærulea inodora silv. serotina Lob.
Ic. Plant. p. 609. Viola Martia silv. Thal. Martia
canina, Eyst.

Varietas.

Flos cæruleus, aliquando pallidus: duplex est,
altera maior, foliis maioribus & rotundioribus:
altera minor foliis mucronatis oblongis ac stri-
ctioribus: Gesner. in monte fracto meminit
montanæ, quæ solùm foliis minoribus & solidi-
oribus à vulgari differat: est & Viola Martia
flore rubro purpurascens, Eyst. Dalecham-
pius olim vocabat nostram plantam, *Matrem
Violarum*.

Locus.

Observatur passim ad macrorum & siccorum
agrorum ac pratorum margines: item in dume-
tis & siluis, florens eodem tempore, quo pur-
purea vulgaris, sed multò diutius illâ perdurâs.

VIOLA MONTANA FOLIO multifido.

Descriptio.

R Arum Violæ genus mihi in monte Nombres
Rhetorum prope balneum *Wûrns* inuen-
tum, simplici ferè radice hærebat: folia pediculis
longiusculis nitebantur è radice statim ortis, in
decem longiuscula & angusta segmenta [singu-
la Linariæ folium referentia, neruo secundum
longitudinem decurrente] ad pediculum vsque

tes dissecto.

dissecta, gustu
glutinoso, re-
liquarum Vio-
larum more:
florem, qui
tum deciderat,
non observa-
ui, superstiti-
bus adhuc si-
liquis in tres
carinas hianti-
bus, quas pe-
diculi breuio-
res quàm fo-
liorum susti-
nebant.

C. Bauh. pin. Synonyma.
Viola Martia
rotundifolia
5. siue Viola
Alpina folio
in plures par-

VIOLA MONTANA PURPUREA, SOLI- diore folio.

E Xit hæc in summi Sneeberg iugi vertice, per-
quàm exiguis foliis, & quasi circinatæ rotun-
ditatis, in ambitu leuiter serratis, crassiusculis,
longiusculo pediculo inhaerentibus: *cauliculus*
assurgit è medio foliorum, duas vncias longus,
vnicum *florem* sustinens purpureum, vulgari si-
milem, sed longè maiorem & inodorum: cui suc-
cedit triangula siliqua: *radix* nonnihil serpit, &
aliquot fibris donata est. Floret sub finem Iunii.
Hanc nonnulli Melanium [fortè restituendum
Melanthium:] montanum appellare videntur,
inquit author Clusius, qui in Pann. p. 356. Vio-
lam montanam 2. [ita quoque in hist.] siue mon-
tanam purpureo flore vocat. C. Bauh. pin. Vio-
lam Martiam rotundifoliam 6. siue Violam Al-
pinam purpuream exiguis foliis.

Locus
Descriptio.

Synonyma.

VIOLA MARTIA LUTEA.

A Dmodum fibrosa est *radix*: folia circinatæ
rotunditatis ferè, ad pediculum longum,
tenuem falcata, parua, cæterarum Violarum fo-
liis delicatiora, tenuiora: *flores* pediculis è radi-
ce mox ortis insident, exigui, lutei.

Descriptio.

Synon.

Matth. Viola aureo colore. Monach. in Mef.
Viola mamulæ luteæ seu crocæ. Gesn. hort. Vio-
læ flore luteolo. Aret. Viola lutea, & Lob. Ic. p.
609. Eid. Obs. p. 33. Viola Martia cauliculis ra-
mosis, floribus luteis. Clus. pann. p. 356. Viola 1.
montana (sic etiam p. 357. & Hist.) flore luteo.
Dalechampus olim Paronychiam vocabat.

C. Bauh. phyt. Viola 4. Eid. pin. Viola Mar-
tia rotundifolia 7. siue Viola alpina rotundifolia
lutea: Viola luteola minore flore Gesn. hort.
Viola lutea Cæsalp. Cast. Viola Martia lutea ino-
dora alpina Camer. Gramen Parnassi aliud H.
Lugd. p. 1005.

Semina circa Geneuam in montibus col-
lecta, terræque in horto Ill. E. C. mandata plan-
tam dedere, quæ Aprili & Martio florebat. Re-
perta quoque vltra citràque montem Gotthar-
di, & in Apennino, qui vulgò Cornea dicitur, in-
ter Italiam & Prouinciam. Abundanter nascitur
in omnibus Austria & Stiria Alpibus: Iunio at-
que Iulio

Locus &
Tempus.

que Iulio florens, in cultis autem Aprili. In Borealis etiam Angliæ montibus inueniri intelligebat Clusius.

Cæterum Viola refrigerandi vim habet, Dioscoride auctore. Folia eius per se & cum polenta illita stomacho æstuanti, oculorum inflammationibus, sedisque procidentibus auxiliatur. Præterea id quod in flore purpureum est, cum aqua potum angina correptis, & comitiali in pueris morbo mederi affirmant. Quam postremam sententiam quidam hinc excludunt, tanquam supposititiam, nec eam Ruellius conuertit, quod eadem capite de Astore legatur. Alij contra, Plinium & eos auctores, ex quibus illa descripta, sequendos iudicant, idque de Viola purpurea rectè legi, & à Dioscoride scriptum esse censent, capitique de Astore Attico falsò adiecta, quòd neque Plinius neque Græcus aliquis auctor ea de Astore memoriæ prodiderit.

De Viola verò hæc Plinius. Viola siluestres sunt & sativæ. Purpureæ refrigerant, contra inflammationes illinuntur, stomacho ardenti imponuntur, & capiti in fronte. Oculorum priuatim epiphoris, & sede procidente, vulvae, & contra suppurationes. Crapulam & grauedines capitis impositis coronis olfactuæ discutunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum est ex iis, comitialibus medetur, maximè pueris in aqua potum. Semen Viola scorpionibus aduersatur, contra flos albæ suppurata aperit vel discutit. Hæc Plinius. Et sanè hoc ex Violis purpureis auxilium videtur non manifestis ipsarum

qualitatibus aut facultatibus, sed quoniam & cæco effectu anginis & epilepsiæ mederi.

Viola folia [inquit Galen. 6. simpl.] aqueam & subfrigida substantiam superantem possident. Quare tum per se, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori ventriculi æstuanti, & oculis.

Mesues multò accuratius Viola vires declarat his verbis. Viola recens, frigida est & humida, siccata minùs tum frigida, tum humida. In recente enim excrementosa in superficie humiditas purgatrix lubricando, caliditate obtundit, ipsius perfectionis & formæ causam. Hæc cum siccando resoluta fuerit, caliditas primò obrupta, & ab ea sapor amarus, sicque purgatrix trahendo. Viola recens refrigerat, narcoticorum ritu dolores calidos sedat, inflammationes omnes extinguit, asperam arteriam & thoracem lenit, expurgat bilem flauam, & ab ea calorem extinguit, & cephalalgiam à causa calida: somniferæ sunt, conferunt vuæ, cynanchæ, præter cæteras verò pleuritidis, & cæteris tumoribus thoracis: phlegmonen

Tom. III.

hepatis, obstructionem eius siccam, icterum valde iuuant, & febres symptomáticas, seu inflammatorias: sitim sedant, sed coryzam excitant. Melior est Viola matutina, cuius virtutem neque Solis calor resoluit, neque pluuia dissipauit. Succus Violarum & syrupus leniendo soluit. Viola melle condita magis tergent, minùs refrigerant, cum saccharo contra. Oleum sit omphacinum aut amygdalinum, in quo oleum Violarum fiet. Nec Viola, nec harum succus multam coctionem sustinent. Acetum Violarum febrium ardorem mirè sedat. Dantur potu expresso ab Vnciis iij. ad Vncias viij. Succus ab Vncia vna, ad Vncias duas. Syrupus violaceus ab Vnciis duabus, vsque ad Vncias quatuor. Conditum Violarum ab Vncia vna & semisse ad Vncias tres. Hactenus Mesues. Flores Violarum bibiti cum aqua distillationis, vel decoctionis florum Violarum, conferre à proprietate Epilepsiæ puerorum, & propriè illi quæ dicitur Mater puerorum, & in qua febris est acuta, legimus apud Bayrum.

Aliunt siccata humiditate, quæ in superficie continetur, gustu amaritudinem deprehendi, à calido sc. prouenientem: & hinc fieri vt efficcata magis calida, minusque humida habeantur. Ego autem [inquit Matth.] nullam sanè amaritudinem, nec in siccis, nec in virentibus obseruauit: foliola quidem florum sunt ita acria, vt fauces vellicent: quamobrem Violas nec frigidas simpliciter nec narcoticas existimarim dicendas. Semen certè scrupuli pondere ex iure gallinaceo sumptum, purgat. Aqua, oleum, & acetum violaceum cephalalgias ardentissimas vel per se, vel cum linteo impositæ compescunt. Nec minùs calidæ hepatis intemperiei auxiliatur. Succus herbæ tumores calidos reprimat. Aqua oculorum dolores cum linteo inducta mitigat. Ad dysuriam præstans medicamentum est oleum violaceum umbilicali regioni illitum. Semen calculosis vtilissimum. E Violis igitur nigris seu purpureis, vt vocant, Acetum, Oleum, Conseruæ, Zulapia, & Serapia conficiuntur. Ad quasuis calidas affectiones adhibere, præsertim verò pueris, qui morbo comitiali & ardentibus febribus, non rarò infestantur, comendat Tragus, iteratam violarum macerationem in aqua fontana factam addito saccharo propinans. Serapium Violarum, mensura duum, aut trium cochlearium sumptum, ardores febrium acutarum tollere idem testatur: laxam præterea aluum conseruare, emollire aposthemata, cor roborare: pleuritidi mederi breuiter omnibus calidis affectionibus summè conducere. Esse qui Serapium Violarum aqua fontana misceant, sitique restinguendæ exhibeant, quam sanè potionem ægrotantibus gratam esse fatetur. Additque postremò, id quod in medio residet Viola luteum punctum, negligi non debere, sed diligenter asseruari, nam decoctum in aqua & potum anginae auxilio esse, & comitialibus maximè in pueris, iuxta Dioscoridis præceptum. Tandem Violarum oleum, aquam distillatam, & acetum, dolorem capitis sedandi vim habere illitu, nec non inflammationibus hepatis foris, imposito, opitulari. Hæc inter alia Tragus, quem miror, vt & Dodonæum eum sequutum, tribuere luteæ parti Viola, quod Dioscorides & Plinius purpureæ.

Simeon Sethi ait prodesse ad intestinorum dolores, cor verò offendere: Dolores capitis à

P p p

flauâ bile factos sopire, potas & odoratas: Ventriculū irritare, & flauam in eo inuentâ bilem: caput siccum humectare, calidūque refrigerare suo odoratu: Somnū inducere: humida capita destillationibus obnoxia reddere.

PINGVICULA GESNERI.
CAP. III.

Hoc nomine appellabat Gesnerus foliorum argumento, quæ per terre superficiē sparsa, quinque aut sex, & plura interdum, pinguicula sunt & nitida, binas vncias longa, vnciam circiter lata, per extremum nonnihil obtusa: in-

Gesnerus reprehenditur.

ter hæc surgunt pediculi aliquot, palmares, aut altiores, quorum unicuique in summo fastigio hæret flos vntis purpureo-laceus aut alb⁹, hians, longo calcari donatus, facillè pediculum relinquens: radix fibrosa.

Miror Gesnerum dicere Pinguiculam [vt vocat in monte fracto, & de hort. vbi

Liparim vocandam censet] folia Oleæ habere. Sanè ea similitudo videtur longè petita: multò enim latiora sunt, nec dura, sed tenera & breuī euanescentia: color quoque diuersus.

Pinguiculæ nomine depingitur & describitur à Clusio in pann. & hist. placuit enim id illi relinquere quo à Gesnero donata est. An verò Lingua, vel Lingulaca Plinii sit, quam lib. 24. cap. 19. & lib. 25. cap. 11. circa fontes nasci tradit, non asserit, sed inquirendi duntaxat causâ proponit. Pinguiculam & Saniculam Eboracensem, h. e. Vers hire Sancte nominat, Quibusdā xpianis Apuleii putatur. H. Lugd. p. 1206. Cuculatam inscribere maluit.

Dodecatheon Plinij.

C. Bauh. phyt. dicitur Pinguicula Dodecatheon Plinii quorundam: Eid. pin. Sanicula rotundifolia, siue Sanicula montana flore calcari donato: Pinguicula vel *iovy per*, Viola humida & palustris: Dodecatheon Plinii, Gesn. & Camerarii. Sunt qui Oleosam appellant.

Varietates & Locis.

Quæ albo est flore spontè provenit non modò in Schneeberg, Durrenstein, aliarūque Alpiū iugis, in locis à soluta recens niue adhuc madentibus: sed etiam illa quæ purpureo est flore permixta in omnibus ferè pratis vlginosis, in quibus Maio floret, & Iunio semen profert: in Alpibus verò seriùs, Clusio auctor. Altissimis autem & niuosis montibus gaudere, eque saxis proflire, rivulo quopiā preterfluente madentibus, & florere Iunio etiam antequam niuibz liquatis montium cacumina detecta appareant, annotatum est in H. Lugdunensi. Obseruavi ego in monte Thuri flore purpureo & albo, & ultra Gothardum ad radicem montis. Reperit

Ioh. Schvab copiosam flore purpureo in Iura montis tractu illo, non tam variis, quàm raris stirpibus refertissimo, cui rupes & falcones Falconum rupes nomen dedere. Referebant ei eius loci pastores, se plagas sibi illatas feliciter curare, foliis eius contusis & impositis: eiusque succo pingui & butyroso fissuras in vaccarum vberibus litu curare.

IACEA TRICOLOR SIVE TRINITATIS flos.
CAP. IV.

Pvlcherri-
mi flores, eorumque varietas efficit vt in hortos translata cultu digna iudicaretur: quos quinque foliis constantes, delicias suas aduersâ facie spectatori offerre videas: modò totos purpureos, modò luteos, caruleo, purpureo variegatos: aliterque etiâ versicolores,

in pediculis longis, concauis, ex foliorum alis quæ modò Hederae terrestris instar rotunda, modò oblonga, in ambitu serrata, in caulibus reptantibus, ramosis, ex radice tenui & fibrosa exortis: semen in pericarpis turgidulis, ferè triangularis, minutum, splendidum, copiosum. Minus bona est nostra figura ex Fuchsiā. An hæc sit Iacea illa, quam ad intestinorum ramices magni faciunt recentiorum quidam, dubitat Matthioli. In post. comm. addit quosdam vocare Herbam trinitatis, ac duas statuit species, minorem & maiorem.

Camer. apud Matthiolum germ. demptâ figurâ Matthioli, alias duas exhibet [vni titulus, Iacea, Viola trinitatis: alteri, Iacea siluestris] quarum vna sufficere posset.

Tragus Herbae Trinitatis duo tradit genera, fatiua & siluestris. Hanc vitium frugum & hortorum vocat. Porro ambas has Violas, eas esse credit, quas Columella Sarranas nominat. Nec dubitat quin per Flammeam & Phlogen, eas intellexerit Plinius, ita vt Phlogioti dicatur fatiua, Phlox verò siluestris. Tandem non sine errore Herbarios Iaceam appellare sibi persuadet, & fasces potius dicendam arbitrat, & cum nonnullis Violam Albescentem.

Viola hæc tricolor Dodonæo quoque conuenire videtur cum Phlogio Theophrasti, quam Gaza Violam flammeam interpretatur. Sed hæc opinionem improbat Gesnerus.

Lobel. in Adv. scribit errare Senensem, vt qui Iacæ nigrae facultates, Violæ flammeæ attribuat, & hanc à scabiosis discernere nesciat: sed deesse illum nomenclaturam Iacæ vtrique communem. Quare hanc tricolorem Iaceam mavult dictam *violæ tricoloris*, à Viola, vt etiamnum vocatur, quam

Nomina liaguarum

Locis & Tempus

Viola tricolor

Vires & vias.

quàm quod plurimum humi iaceat, ut quidam autumant.

Viola nigre perfoliata flos (inquit Gefn.) quæ aliqui Trinitatis cognominant. A colorum numero septenario, vulgari nomenclaturâ Heptachrum nostri appellant: inodorus, solum colorum elegantia & varietate placet. Aliquinon rectè Antoram vocant.

Iacea tricolori adscribit Dorsthenius caulem instar Lauendule, acutis & parvis foliis. Sed non video, quomodo conuenire possint, quæ scribit de caule & foliis. Videndum etiam an Ruellius alicubi Ocimoides nominauerit, & Tragus Polygoni Dioscoridis, quod vult Dorsthenius. Ruellius Violæ inodoræ genus esse dixit, quam vulgus gallicum Panseam vocat.

C. Bauh. phyt. Viola 8 siue tricolor hortensis, repens, *αλ. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100* i.e. Viola flamma & flammæ (utroque enim modo Gaza vertit) Theophrasti. Eid. pin. Viola martia foliis oblongis & an *αλ. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100* Theophrasti: Herba Trinitatis Brunf. tom. 2. rhaps. 17. & in 4. p. 65. Fuchl. Lon. fatiua Trago: Iacea maior, siue Viola tricolor Cast. Viola flammæ Dod. gall. Cæsalp. Viola tricolor Dod. Clus. Ger. Viola flammæ colorata Lob. Obs. p. 35. Ic. Plant. p. 611. calida in Adu. Viola flammæ seu tricolor maior H. Lugd. Viola Trinitatis i. Tabern.

Flos colore & magnitudine variat: & flore purpureo & caruleo: albo & luteo: cum pallido caruleo, purpureus & luteus etiam permiscetur, quandoque lituris quibusdam notatur: raro flore penitus albo reperitur, quæ est Viola Trinitatis i. Tabern. Datur quæ duplò maiore flore est, coloris vnus, nigræ purpuræ, & instar holoserici nitente, vel pallido, hinc Flos Trinitatis maior, Eyll.

Germanis *Dreysaltia* fere blumen, freissam, freissam, rait & Rheni tractum incolentibus, *un. usorg*: Belgis *Dreysaltia* fere bloemen: Gall. *De la Pensée*: It. Iacea: Angl. *hartys nase*: *Yone idle Dames*.

In Aruis pluribus locis exit: nascitur & in hortis, & crebrò quidem sua sponte, siluestri speciosior & elegantior. Vere vnà cum Viola nigra aut paulò post emicat, Æstate dein tota, & maximà Autumni parte ac subinde etiam Hieme, floret, ut Geneuæ mense Octobri. Decembri, Ianuario, & Februario. Montbelgardi in agris obseruauit luteam inter Arbouans & Audincourt; in agris versus *La Chau* flore albicante & subluteo, à sariua non diuersam, nisi minorem: eiusmodi etiam vidi in agris inter Masmuster & S. Germain, Septembri & Octobri.

Aqua distillata puerorum inflammationibus & torminibus ventris auxilio esse quandoque pota traditur: hodie apud mulieres in vsu est: eadem (vbi testantur plerique apud Tragum) pus in pulmone & thorace collectum purgat, si continuò bibatur, eaque vinum misceatur. Herba angina suum medetur: flores præcipuè virginum fetulis nati sunt. Quum verò acrimoniæ ratione incidendi vim quampiam habeat, ideo (inquit Fuchl.) rectè recentiores asthmatis, pulmonisque inflammationibus prodesse tradunt: hæc ratione puerorum etiam comitialibus morbis auxilio esse solet: cæterum, non parum ad pruritum & scabiem confert, omniæque cutis vitia emendat, idque mediocri acrimoniæ & siccitatis ratione: vlcera etiam, quia viscositate

obtinere, glutinare potest. Ad calorem & siccitatem inclinare authorem habemus Matthiolum, qui multâ experientiâ compertum ait, aquam stillatitiam ex ea sudores potenter mouere. Matthiolum declarat Camerarius: Stillatitius liquor, inquit, ex herba, caulibus, & floribus exhibetur bibenda laborantibus lue venereâ per nouem dies aut plures, & mouetur eis sudor. Qualitatem herba habet Dodonæo, frigidam quidem obscuram, sed humidam manifestiorem, lenti, glutinosique succi, uti Maluæ, particeps: emollientis ea de causa quoque facultatis, verum minus quàm illa.

IACEA TRICOLOR SVRRECTIS caulibus quibusdam arborea dicta.

Viola arborea quibusdam dicta, surrectis est caulibus, cubitum altis ac etiam altioribus, angulosis: folia priora vulgaris Violæ tricoloris similia, subrotunda, cætera longa ad uncias quinque, alia longiora, vel breuiora, angusta, quæ cultu variant, & latiora reddita Violæ Martiæ folia æmu-

Descriptio

lantur. ad quorum genicula foliola alia emicant, modò parua, modò maiora, quædam etiam lacinata, & per ambitum serrata, colore Iacæ vulgaris: flores quoque dictæ Iacæ, quinque foliolis constantes in ambitu dilutè violaceis, longis insident pediculis, è foliorum sinu ortis, quorum folia duo lateralia interna parte albis villis obsita, & cum imo pulchellis striis decorata. Quibus succedunt siliquæ longè in ternas carinas dehiscences, semen continentes album, paruum: radix tota fibrosa est ac perennis.

Tota planta sapore viscido est, & multa communia habet cum Viola siue Iacea tricolori. Sed cur arboream dixerint nonnulli non video.

Arborescentem Violam è Baldo monte allatam, odore perquam iucundo, sibi dono datam ait Matthiolum à Calzolario, floribus Consolide regalis perfoliatis: plantam duorum cubitorum altitudine, pluribus ab vna radice sublatis caulibus. In post. comm. cum mag. fig. (vbi eadem verba allegat) huius figuram dedit Iacæ siue Floris trinitatis inscriptione: In hist. germ. Iacea Violæ trinitatis titulo. Sed figuram hanc abstulit Camerarius in Hist. germ. Ea sanè non malè conuenit arboreæ multis dictæ quam nos hoc capite exhibemus.

Camer. apud Matth. germ. [vbi Violam fruticosam inscribit] & in eiusdem Epit. [vbi Violam arborescentem vocat] Violam erectam potius, quàm arborescentem nuncupandam scribit, abundantem in monte Baldo, flore ex purpureo albescente, siue odore, in hortis ex femine deci-

Nomina
laguarum.

Locus &
Tempus.

Viola la-
rana.

Vires &
vires.

duo multum se propagantem. Et licet alicui figuram Camerarij Matthiolo appositam consideranti, ea diuersa videri possit, à Viola Martia surrectis caulibus, aliam tamen non existimo, sed naturæ lusum, cum semina profert.

An Lobel. in Obs. p. 334. Icon. verò Plant. p. 610. Viola Martia surrectis cauliculis?

Figura Matris Violarum Dalechampij, H. Lugd. p. 798. videtur Iacæ surrectis caulibus, quæ Matthiolo arborea dicitur, licet minus feliciter expressa, descriptio tamen non mihi videtur in omnibus competere: vereor ne confundantur duæ plantæ. Melior figura est, quæ pingitur p. 800. sub Viola flammæ siue tricoloris maioris Matthioli inscriptione.

Violam arborescentem Matthioli, & Violam Martiam surrectis cauliculis Lobelij, C. Bauh. in phyt. sub vna, nempe Violâ 7. siue tricolore erectâ, quam Iouis florem Theophrasti arbitratur comprehensus est. At in pin. mutatâ sententiâ, à se inuicem distinxit. Viola Martia foliis oblongis 2. siue arborescens purpurea, est, inquit, Viola arborescens Matth. Cast. Tab. vel potius recta Camerarij: Viola fruticosa Gesn. hort. Mater Violarum Dalech. Lugd. Viola elatior Clusij: Viola erecta flore cæruleo & albo Eyst. Flore est ex cæruleo purpurascens vel ex cyaneo albescens. Viola Martia foliis oblongis 3. siue Viola tricolor erecta, an Iouis flos Theophrasti 6. hist. 6. Viola assurgens tricolor Dod. Ger. Viola purpurea varietas Lob. in Aduers. Viola Martia surrectis cauliculis in Obs. & Icon.

Locus &
Tempus.

Spontanea occurrit inter vepres in limitibus Montbelgardensibus, itinere versus Matthai arcem, florens Maio: eodem hoc mense florentem vidi Esslingæ in horto Volmarij, & Argentinae Frid. Meieri, ac etiam Lutetiae in horto Robini Augusto, & Stutgardiae cum seminibus & foliis valde latis, quasi Violariæ Nouembri.

*Iacea tricoloris siue Floris trientalis genus flore
luteo & purpureo magno, repens,
non annuum.*

Synon.

Clus. Pann. p. 358. Viola 3. siue tricolor odoratissima p. 359. Viola montana 3. siue tricolor 1. Eid. hist. Item pann. Violæ 3. siue tricoloris odoratissimæ aliud genus, ei per omnia simile, floris colore excepto: Eid. hist. Viola montana tricolor 2. primæ per omnia similis floris colore excepto, omnino flauo, purpurascens radiis ex umbilico emicantibus: fertur & alia varietas coloris reperiri (flore sc. toto purpureo) quam seminio accidere putat Clusius.

Camer. apud Matth. Germ. Iacea flore maiori luteo valde odorato: alia huius generis flore purpureo.

C. Bauh. pin. Viola Martia foliis oblongis 4. siue Viola montana tricolor odoratissima (11. phyt.) Viola flammæ maior violaceo colore mixta, Eist. Eid. Viola Martia foliis oblongis 7. siue Viola montana lutea grandi flore (12. phyt.) & Camer. Violæ nigrae persimilis montana lutea Gesn. hort. Viola flammæ lutea H. Lugd. Viola Martia arborescens lutea Tabern. Viola flammæ maior pallido colore mixta Eyst. Flore est luteo, sed magna ex parte lineis purpureis intermixtis, aliquando sine lituris: rarius flore albo reperitur.

Locus &
Tempus.

In montibus Rheticis mediis in niuibis flore purpureo magno: floribus minus speciosis in cacuminemontis Rosberg. prope Mafmunster.

Luteo flore in diuersis hortis florens Aprili & Maio, at nisi transplantetur, facile perire solet. Spontè in Helueticis montibus nasci, pænèque totâ Æstate florere fertur.

*Iacea bicolor, Frugum & hortorum vitium
Trago.*

Herbam Trinitatis secundam, siue siluestrem (vt vocat) quæ spontè in hortis & frumentis nascitur, Vitium frugum & hortorum merito censuit Tragus, latius per omnia similem nisi quod flosculos magis exiguos procreat, candidos & luteos, interdum etiam cæruleos & luteos.

Iacea, siue Herba Trinitatis altera, cum Iacea tricolore vulgari iisdem pariter locis nascitur, & feritur in hortis, minoribus tamen ac breuioribus tum foliis, tum floribus, qui tamen non tribus, sed duobus tantum constant coloribus, candido videlicet, & lutescente, inquit Camerarius in Epit. Matth. vbi figura. Italis dicitur Iacea seu *Minuti penseri minori*. Germ. wild freysamtraut / Stiefmütterlein.

C. Bauh. pin. Viola Martia foliis oblongis 6. siue Viola bicolor arvensis (9. in phyt.) Iacea minor Cast. Viola nigra similis arvensis minor, Gesn. hort. Viola siluestris Lob. Icon p. 611. Viola flammæ minor Hist. Lugd. Viola Trinitatis minor petræa Tabern. Viola tricolor petræa Gerardi. *Hædenu* trium colorum non obseruui, sed candido & luteo, cæruleo & luteo, cæruleo & candido: aliquando tamen totus luteus vel totus albus occurrit: Alia est valde parua Augusto florens.

A S A R V M.

CAP. V.

NON immerito Nardis Asarum accensuit antiquitas, tanta est in radice tenui, reptatrice, fibratæque odoris affinitas: folia verò Cyclamini, circinata rotunditatis, lato virore supernâ parte splendent, rigida, infernâ autem magis albescent, tenerâ lanugine pubescentia vtrinque, magis tamen

infra quàm supra: inter folia proximè terram, in breuibus pediculis hirsuti sexanguli cytini purpurascens hiosciam, in tres lacinias diuisi, oriuntur, internè atro-purpureas, externè ex virore rubescentes, medium occupantibus staminibus purpureis: semen sex distinctis loculis comprehensum continetur, acinis vuarum simile quoad formam externam, tuniculâ fuscâ, quæ interiùs medullam albam continet, acrisculum est gustu.

Asarum

Asarum [*ἄσaron*] quod alij Nardum sylvestrem [*ἡ ἀσὶν ὄνη*] vocant, Dioscoridi hæc est odorata & coronaria [vt Par. addit, *πῶς εὐώδης σεφαινοματικὴ*. Cat. pro *πῶς* habet *βοτάνη*.] folia habens Hederæ *κισσῶ*. Quidam addit [*ἡ ἀριστολρχία*] similia, sed densiora [*πυκνότερα*. Pat. *μικρότερα*.] & multo rotundiora: florem inter folia iuxta radicem caeruleum [*κυανόν*. Par. *ἄνθη, πορφύρεα εὐώδη*. Cat. *πορφύρεα, λεπιδία εὐώδη*.] Hyoscyami cytinum referentem, in quo semen acini nucleo simile [Ad-dithic alter codex, *ἔχον καυλίαν γωνιοειδῆ ὑποσφαχέα*, at neque Oribasius, neque Serapio ita legerunt.] Radices subiacent numerosæ, geniculatæ, tenues, oblique, Gramini similes, longè tamen graciliores & odoratæ, linguam exalfacientes, valdeque mordentes.

Vocatur inter notha, à Magis Sanguis Martis (*αἷμα Ἀρέως* :) ab Osthane Thesam [*Θέσαν* :] Aegyptiis Cercera [*κερκέρα* :] Romanis Perpenfa, ab aliis Baccaris [*βάκχαρ*] Hetrusculis Succinum (*σύνκικιν* :) aliis Nardus rustica (*νάρδον ῥύσιγκιν* :) Gallis Baccar.

In Dioscoridis textu verba hæc *πῶς εὐώδης σεφαινοματικὴ* quidam relinquant, alij tollunt. Tagautius ea Bacchati potius, cui hanc naturâ, viribus & effectu proximam esse ait, conuenire putat. Bacchatem, inquit, Plutarchus coronis esse dicatam concedit, cuius sententiæ accedit & Virgilius, inquitens:

Et Bacchare frontem.

Cingite, ne noceat vati mala lingua futuro.

Itaque quod herba coronaria dicatur Asarum Dioscoridi, id errore cuiusdam scoli, docti putant accidisse, qui Bacchatem Asaro commiscuit. His Tagautij rationibus, adde, Serapionem omisisse coronariam esse, & Plinium dicere coronis addi.

Exemplaria autem Dioscoridea deprauata esse testatur Fuchsius, ita differens: Habent exemplaria *πυκνότερα* vel *μικρότερα*, cum potius scribendum sit *μαλακώτερα*; id quod partim Plinij testimonio, partim etiam iudice sensu ipso comprobari potest. Plinius habet molliora. Sensu iudice, Asari certè folia, neque densiora, neque minora Hederæ foliis sunt: sed maiora multo, & longè Hederæ molliora. Ego considerandum propono an non legi possit *μικρότερα*?

Plinius lib. 12. cap. 13. scribit Asarum, quod & ipsum aliqui Nardum sylvestre appellant, Nardum vim habere, foliis Hederæ, rotundioribus, mollioribusque, flore purpureo, radice gallici Nardi: semine acinoso, saporis calidi ac virosi: Montibus in vmbrosis bis anno florere: Optimum in Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyria reperiri: fodi cum folia mittere incipit: & in Sole siccare, celeriter situm trahens ac senescens: Inuentam & in Thracia herbam esse, cuius folia nihil ab Indico Nardo distent. Lib. 21. cap. 6. eorum errorem corrigendum esse monet, qui Bacchar Nardum rusticum appellauerunt. Esse enim aliam herbam sic cognominatam, quam Græci Asaron vocent, quoniam in coronis addatur.

Constant. autem in annot. in Amatum licet Baccar siue Baccarin Plinij lib. 21. c. 6. & 19. Item lib. 12. cap. 12. Asarum esse dicat, ac eo nomine à nonnullis Nardum falsò vocari, Baccarimue Dioscoridis aliam à Pliniana esse herbam, nomenque affinitate falli, quotquot rei herbariæ recentes scriptores vnam faciant: Ego tamen contrarium assero, dicoque cum Amato Plin.

Tom. III.

nium iis in locis de planta ab Asaro diuersa loqui.

Brassauolus [verba sunt Matthioli] immeritò in Plinium spiculum contorsit, vbi dicit, ipsum eo etiam in errore versari, vt Asarum Baccharim esse existimari. Plinius enim lib. 21. eos arguit, qui Bacchatem & sylvestrem Nardum idem esse contendunt. Id autem quod dicit libro 12. Baccharim vocari Nardum rusticum, non propterea ait idem esse, sed malè ita dici, etiam si ita vocetur.

Si quis porrò à me inquirat, quid de Bacchate sentiam, & an idem sit cum Asaro, vel diuersum, ei respondeo me non inuenire Dioscoridem sub nomine Baccharis ullam herbam agnouisse, sed caput illud in Dioscoride adulterinum esse, & ab aliis additum. Multæ autem sunt rationes, quæ ad id credendum me induxerunt. Et in primis videtur hæc vox Baccharis latina potius quàm græca. Nec inuenitur vllus author ex iis, qui Dioscoridem præcesserunt, vel eodem tempore vixerunt, aut post sequuti sunt, qui vllius plantæ sub hoc nomine meminerit, quemadmodum in Galeno & Aëtio videri potest, qui ne vnico solùm verbo Bacchatem nominauerunt. Nec refert appellasse Athenæum vocem Baccarim, siue Pancarim: non est enim planta, vt errantes quidam existimant, sed vnguentum. Si quis autem institerit, in Egineta & Oribasio inueniri caput de Bacchati separatim à capite de Asaro: inficias non ibo hæc duo capita apud Paulum reperiri. Verùm affirmabo satis longo tempore post Galenum venisse apud Græcos in lucem hoc nomen Baccharis. Cum igitur inueniam Paulum, qui de simplicibus Galeni scribit, agere de Bacchati, de qua nulla sit mentio in Galeno, necessariò sequitur vnum ex his duobus, vel deesse in Galeno, vel additum à Paulo, neutrum tamen credendum est, sed certò concludendum hoc additum in Paulo à librorum corruptore aliquo. Idem in Oribasio accidisse dico. His addo apparere totum caput de Bacchate in Dioscoride, excerptum esse à principio ad calcem ex capite Asari, ferè de verbo ad verbum, vt animaduertet is, qui vtrumque conferet caput. Ideò nonnulli videntes fortè hæc duo capita similia esse, qui certò sibi persuadentes Dioscoridem scripsisse de Bacchati, cum Paulus & Oribasius de hac tractarent, nescientes qua ratione rem componerent, sibi imaginati sunt bonam partem capitis de Asaro (nempe eam quæ inserta capiti de Bacchati) spuriam esse, quam ideò vt abiectam ab aliis, abstulerunt à reliqua parte. Atqui error nimis magnus est, demere legitimo capiti, quod à Dioscoride totum ac integrum & non truncatum fuerit traditum, & defendere adulterinum. Dioscorides autem scribens de Asaro, desumit partem vnam ex capite Crateæ, qui minus exactè, vt oportebat, de Asaro tractauit, & in suum inseruit, reliquum vt non necessarium omisit, subnectitque huius herbæ, tam suas, quàm Crateæ facultates, addens in fine capitis, Crateam herbarium ita scribere ad verbum. Rem autem ita se habere testantur fragmenta variorum autorum Græcorum manu scriptorum, quæ apud me habeo in quibus omnia leguntur, quæ Crateas de Asaro scripsit. Et hinc colligere licet totum caput de Asaro in Dioscoride legitimum esse. Et hæc æqui lectores consulant, & de nostra controuersia iudicent: collatis quidem iis, quæ

Qqq

hæc de difficultate, Matthiolus, Cordus, Dodonæus, Lobel. & Cæsalpinus præ cæteris memoriæ prodiderunt.

Ex quorum scriptis constat Matthiolum, Cordum, Dodonæum, Lobelium & Cæsalpinum præ cæteris Asarum & Baccharum ab invicem distinguere, nullum inter Baccharum Dioscoridis supposititiam, & Plinij genuinam, discrimen agnoscere.

Anguillara epist. 1. ostendere conatur Dioscoridis caput de Bacchari esse spurium, vii. & in Paulo & Oribasio: Item ex Dioscoridis capite de Asaro nihil demendum: Baccharis caput desumptum esse ex capite Asari: Baccharum verò Plinii differre à Dioscoridis existimat.

Synon.

C. Bauh. phyt. & pin. Asarum 1. Asarum Brunfels. tom. 1. rhaps. 8. & in 4. pag. 6. Trago, Math. Fuch. Dod. Lac. Cordus in Diosc. & hist. Turn. Gesn. hort. Cæsalp. Cast. H. Lugd. p. 913. Thal. Tabern. Lobel. Obs. p. 328. Ger. & Eyst. Asarum Baccaris siue Baccarus Lob. in Adu. & Ic. Plant. p. 601.

Varietas.

Quandam Asari speciem diuersam, vulgari multo maiorem & odoratiorem in Helueticis Alpibus, circa Eremum D. Virginis Zum Ensfid. reperiri aiunt, testibus Camerario & Gesnero, qui quàm verum sit, dubitat.

Nomina
linguar.

Ἀσάρων ἢ νόστος ὀπρία Græcis, Asarum & Nardum siluestre aut Nardus agrestis Latinis, Asaron Arab. Germanis Haselwurz. Belg. haselwortel / Mausoren. Gall. Cabaret, Oreille d'homme, & alibi Oreillette: Montbelgardi quibusdam Girard roussin: & Burgundis nonnullis Rondelle. It. Asaro: Hisp. Azara baccara: Angl. folsfoot (quod folium habeat rotundum, pulli equini pedi simile) Asara bacca. Boh. Kopytun. Hung. Napatnok.

Locus.

Amat montium opaca ac vmbrosa loca, & plerumque sub Corylis, vt Cordus refert, inuenitur. Plurimum autem, auctore Dioscoride in Ponto nascitur, & Phrygia, & Illyrico, & Iustina Italia. Hortense est Anglis. Germanis subinde spontaneum. Aspera macraue & sicca loca amat, in siluis etiam nasci & sepibus, apud Fuchium proditum est. Perpetuè viret herba, noua tamen vnà cum flosculis folia Vere promittit: interdum tamen & Autumnus floret. Colligendum in fine Augusti, à die decimo quinto eius mensis vsque ad octauum Septembris. In montium conuallibus humentibus siluosis Allobrogum, Sabaudorum, Gallo-prouinciæ, & Pyrenæorum Lob.

Vires &
vius.

Dioscorides vim tribuit Asaro calefactoriam, & vrinam cientem, conuenientem hydropicis, & coxendicum morbo diutino. Scribit præterea menses cum aqua mulsâ potas radices pondere drach. sex ducere, & velut Veratrum album purgare: misceri etiam vnguentis. Hoc cognitu dignum est, quod Galenus radicibus Asari similem vim attribuit, ei quam Acori radices habent, & magis etiam intensam, & proinde ea quæ de Acoro dixit, etiam ad Asarum referenda esse. Plinius Nardi vim habere Asarum scribit. Mesues laudat radicē amplam, spissam, odore tenui, sapore acri & parum styptico. Asari radix, inquit, calida sicca ordine tertio, vel potius cum Dioscoride calida secundo sicca tertio [vbi hoc dixerit Dioscorides, nonndum inuenio, tenuat, resoluit, obstructa aperit hepatis & lienis, & horum d'iritiem soluit, & affectus alios inde natos, febres putridas & diuturnas, i&etum, hydropem, præsertim vinum infusum. Purgat vomitu &

vrinis bilem, sed pituitam manifestius, etiam ex illibus, ischio, & aliis articulis: ob id harum partium dolores mitigat, præsertim infusum, vel aliter exhibitum. Oleum Asari cum Ladano spinæ illitum sudores mouet, & rigorem febrilem inhibet, vrinas mouet, semen auget. Valentiùs agit cum sero lactis, Spica & hydromelite. Mustum his radicibus conditum, post tertium mensem hydropes & splenem sanat. Mediocriter coqui & teri potest: & quò tenuius est tritum, eò magis vrinas mouet, minus autem aluum ducit. Datur infuso ab aurels duobus ad drachmas quatuor: puluere autem à Drachma vna ad aureos duos.

De Asari virtutibus Emiliij Macri elegantissima Poësis extat:

Est Asarum græcè, Vulgago dicta Latine:

Hæc calida & sicca virtutis dicitur esse,

Tertius est illi gradus, vt dicunt, in viroque:

Prouocat vrinam, potatque menstrua purgat,

Hocque modo iecoris medicatur sumpta dolori.

Hydropicosque iuuat, schiasim fugat hausta frequenter,

Et vulua morbus decoctio subuenit eius.

Dicitur ictericum potata repellere morbum,

Helleborique modo vomitu præcordia purgat,

Sed non est huius purgatio tam violenta.

Hæc metuenda quidem, si fiat taliter illa,

Ætatem & vires eius circumspice primum,

Quem purgare voles, & tempus quale sit anni

Et si sit regio feruens, vel frigida valde,

Aut si temperiem mediâ tenet inter vtramq; &c.

Fuchius lixiuium, in quo Asarum decoctum est, si eo caput lauetur, cerebrum roborare refert, & memoriâ: succum autem eius cum Pompholige, caliginantibus oculis conferre. Syluius de comp. med. scribit Asarum valere, foliis, flore & semine, sed efficacissimum esse radice. Subdit Tragus, Asari foliis carpo admotis vti mulierculas Argentoratenses ad febris ardorem depellendum, cum tamen tota planta aromatica sit, & gustu mordax, quod insignis caliditatis indicium est. Cæterum, cum folia adstringendi naturam habeant, calorem ipsum febrilem sic admoda ad interiora retrudunt, atque ita morbum adangunt.

Amatus Asarum à semuncia ad integram consulto propinati posse sibi imaginatur. Sed hoc consilium impugnat Rob. Constantinus, his verbis: Perniciosum consilium: siquidem experientia constat valentem esse vim Asari, etiam Dioscoride teste, cuius Vncia sumpta Amati suâ vim impediât, inducet. Consultus igitur multo infra subsistere, quàm ita temerè periclitari. Certum quidem Dioscoridem Asari drachmas senas exhibere: sed hæc etiam codex impressus corruptus est: nam in vetustissimo manuscripto, pro 5. legitur 1. quinarij nota. Adde quod vires nostræ ætatis hominum, antiquorum vitibus nequaquam respondeant, vt innoxie ferre possit complurium pharmacorum præscriptum pondus à maioribus, quod quia in confesso est, existimamus multoties potius, quàm multum vnâ vice, in purgando securius esse. Hæc Constantinus.

Matthiolus, qui vnciam semis in infusione non excedit, nec pulueris vltra drachmam dat, à Galeni sententia maximè dissentit. Cum nulla, inquit, in Acoro delectoria sit facultas, & Asarum, vt Dioscorides ait, & Mesues fatetur, & mihi experimento compertum est, Veratri modo expurget, non video sanè cur Acoro, in omnibus suis fa-
cibus

fuis facultatibus tam facile à Galeno comparari possit. Galenus autem non dicit omnibus facultatibus respondere, quinimò intensioribus esse præditum Asarum. Verissimè quidem ait radices Asari facultatibus Acoro similes : vix enim vllæ à Dioscoride attribuantur Acoro, quæ in Asaro reperire non liceat. Interea tamen non ita potest comparari Acorus Asaro, vt Asarum Acoro. Nec etiam ob id sequitur facultates non esse similes Acoro, etiam si plures habeat Asarum.

diculo subnixis : nec semen, nec florem se vidisse tradit author H. Lugdunensis p. 134. ex qua cum icona præcedentia desumpta sunt.

Temeraria autem valde est descriptio, non ostendens qualis planta, an glabra vel pilosa, aut quali sapore : nec monstrans quò loci in muris obseruetur, aut qui Herbarij Asarum muri vocent.

H. Lugd.
taxal.

HERBÆ A SVE SIVE PORCO nominatæ. CAP. VI.

Non penitus à proposito nostro nos declinatos speramus, si antequam ulterius progrediamur, & ad Cyclaminum, (qui ipse apud Germanos & Gallos præsertim, à porco denominationem suam accepit) describendum nos accingamus, plantas à sue vocatas, hinc nomine tenus solum, ceu proprio loco fusiùs quamlibet seorsum tractaturi, commemoremus. Sunt autem hæ, teste Gesnero de Quadr. Fungorum tertium genus, suillum Plinio dictum, Germanis fortè *Morrhelen* H. g. lib. 40. Hypochæris. Hyosiris Intubo similis, sed minor Plinio, Tigurenibus *Sodistel*. Rostrum porcinum, aliis Dens canis, Heluetiis *Sublunten* dictum. Panis porcinus. Scinos. Astrabos. i.e. Pes porcinus, Adianthum, aliquibus Capillus porcinus. Miliu Solis, i.e. Cauda porcina Syluatico. Peucedanum. Scrophularia, quæ alio nomine Milleborbia, vel Faba inuersa. Hyoscyamum, Trago germanicè *Sambonen* dictum, i. e. Suilla Faba. Chenopus, german. *Schwindel* i.e. Porcorum mors, & *Schwylaq*. Solanum siluaticum cui baccæ nigræ, germ. *Schwrafit*.

CYCLAMINVS FOLIO rotundiore vulgatiore. CAP. VII.

Orbiculatâ nititur radice Cyclaminus fibras circû circa emittente, è cuius parte superiore capita exoriantur, quæ plura fundunt folia, palmaribus plus minus pediculis hærentia, rotunda ferè, aut ex rotundo aliquantum oblonga, inque acumen desinentia, crassiuscula, superius atroviuentia, aspersis subinde maculis lacteis, inferius purpurascens, nonnihil per margines sinuata : flores inter folia ferè latent violacei coloris, quinque foliis constantes lursum reflexis, producto ex umbilico stylo.

Cyclamino Dioscorides folia tribuit Hederae similia, purpurea [*πορφυρὰ* ver. caret.] infra supraque maculis albicanibus distincta, caulem verò

Q49 2

ASARVM MVRI.

ASarum murum Herbarij vocant, quod Asarum foliis imitetur, & quod nusquam alibi, quàm in muris gignatur. Ex parietum fissuris profilit, radice crassiusculâ, nodosâ, è rufo nigrescente. Polipodij ferè colore, in plurimos villos diuisâ : folia paucis, Asaro similibus, venosis longo pe-

Tom. III.

quaternum digitorum, inanem ac nudum: in cuius summo flores emicant Rosarum effigie purpurascens. Radicem nigram, Rapo proximam, & aliquantulum latam.

*Plm. fortè
errat.*

Cyclaminum folia habere minora [maiora fortè legendum] quàm Hedera, nigrioraque & tenuiora, sine angulis: in quibus albicant macula: caulem verò exiguum inanem: flores purpureos: radicem latam, ut rapum videri possit, cortice nigro: nasci in vmbrosis, & à Romanis Tuber terræ vocari prodidit lib. 2, cap. 9. Plinius.

Barbaros, Arabes, & Mauritanos duas Cyclamini species, Ic. Arthanitam, & Buthormarien confundere, refert Cornarius. Verùm Rhafin eas tanquam diuersas ad infusum per Clysterem immittere. Appellatur, inquit, Cyclaminus, Latinis græcam vocem vsurpantibus, item Tuber terræ, & Rapum, & Umbilicus terræ, officinæ vocant Cyclamen, & Panem porcinum, & Panem terræ, & Arthanitam, omnibus appellationibus à similitudine ductis. Verùm Barbari, Arabes, ac Mauritani Medici vtramque Cyclamini speciem confundunt, Cyclamen, & Arthanitam, & Panem porcinum, & Buthormarien, eandem, priorem videlicet speciem appellantes: quum Buthormarien propriè secunda species appelleretur, i. e. Tuber Mariæ, quam postea officinæ Sigillum Mariæ dixerunt. Atque hæc distinctio rectè facta, ac primùm prodita est à Ruellio. Rhafis tamè lib. 9 c. 4. & Buthormarien, & Arthanitâ, tanquam diuersa, ad infusum per clysterem immittit. Cornarij opinionem improbat Matthiolum vnum & idem faciens contra Ruellium.

Anguillare Cyclamini variæ species fortè referendæ sunt ad Cyclaminum angulosum, de quo suo capite. Est autem quædam florens Autumno, quædam flore odorato, quædam inodoro, quædam flore purpureo [rosso], alia albo, alia luteo, qualis videtur in regione Bosniæ: verùm omnes habent folia Hedera, & radicem rotundam, Rapo similem, inquit epist. 11. Idem, rursus ait Petilium florem Plinij, nihil aliud esse, quàm Cyclamini speciem florentem Autumno, flore odorato.

Petiliu flor.

*Radice instar
capitis arietis.*

Cyclamini nostri speciem habet Coudenbergius, radice instar capitis arietis: Volmarius autem orbiculatam, nec oblongam, qualem Rhæticam ait Gesnerus.

Cordo in Diosc. Cyclaminus, & Panis porcinus: Dod lat. Cyclaminus orbicularis rotundifolius, floribus anguloso Cyclamino similibus, odoratioribus, radice aliquantò minore.

*Cyclam. o-
dorato
flore 2.*

Clus. Pann p. 232. refert Cyclamini odorati, siue Cyclamini, non nisi Autumni initio flores suos producentis, & statim folia, quæ postquam tota Hyeme persisterunt, sub Aprilis finem, aut Maio euanescente solita, in Pannonicis prouinciis duas obseruari differentias. Primam in Hist. post. Cyclamini odorato purpureo flore titulo pingit: Alteram speciem vocat Cyclaminum odorato flore secundum, primo planè similem, pauciora tamen semper folia proferentem, eaque non purpurascens ut illius substem coloris, sed albicantis quodammodo, aut pallecentis, cui viridis mistus, ut in Asari auersis foliis.

Synonyma.

C. Bauh. phyt. & pin. Cyclamen 1. siue orbiculato folio infernè purpurascens: Cyclaminus minor, & umbilicus terræ Trago: Cyclaminus, Matth. Dod. gall. Cordo in Diosc. & hist. Gesn. hort. Lac. Turn. Lon. & Tabern. Cyclaminus maior Cast. Cyclaminus rotunda Fuchf. Cyclamen vulgare Eyst. officinarum orbiculato folio, Panis

porcinus & Arthanita Lob. Icon. p. 604. Cyclaminus flore odorato Clus. Pann. & Hist. Cyclaminus vulgaris & Cyclaminus prior cum icone Matth. & Lobelij H. Lugd. Cyclaminus æstiuus vulgaris Camer. Cyclamen 2. siue orbiculato folio infernè ex viridi pallente Gesnero. Cyclamini odorati altera species Clus. Pann. Cyclamen odorato flore 2. Eid. hist. Camer. in Hist. germ. vocat Cyclamen radice oblonga: Κυκλάμινος μακρότερος Eidem in Epitom. Matthioli.

C. Bauhin. pin. Cyclamen 10. [5. phyt.] siue oblonga radice: Cyclaminus radice oblonga malo in sine adnexo Gesn. hort. Cyclaminus oblongus Eid. app. Cyclaminus longius radica- tus. Item pin. Cyclamen 3. [7. phyt. siue Cyclamini species radice instar capitis arietis Gesn.] radice maxima foliis infernè rubentibus, Cyclamen Romanum Eyst. An Cyclamen à Muro, Clus. hist?

Nos Cyclamini longius radicati picturam hic damus, quamuis diuersam non statuamus, ab ea quæ orbiculato est folio siue Asari. In hoc enim Cyclamino nullam differentiam obseruamus, nisi quodd caput longius excrescat, & in duo-

alia iterum partiatur, qualia habere solet Cyclaminus Asari folio, modò breuia, modò longa, quæ minus benè in figura nostra Fuchsiæ exprimentur.

Nolim igitur cum Camerario apud Matthiolum particular. genus constituere, & ponere post Cyclaminum Hedera folio, sed potius post Cyclaminum folio

orbiculato, cum quo idem. Ei quamuis Camer. dicat esse Hedera folio, tamen effigies monstrat, Gesnerianum illud Cyclaminum fuisse folio non anguloso: variant etiam Hedera folia. Nolim quoque particularem facere speciem ex Cyclamino capitis arietis instar, quod intelligo de figura quodummodò arietis caput imitante, non de magnitudine. Nec difficile fuerit in ea radice tale quid sibi imaginari, quandoquidem non semper orbiculata existit, ac non raro supra tubum veluti cornua producit, quæ Herbarij radicis capita vocare consueuerunt.

Κυκλάμινο Græci appellant: dicitur & Cissanthemon [κισσάνθεμον] aliis Cissophyllon [κισσόφυλλον], ab hederaceis flore & folio: aliis Chelonion [χελώνιον]: aliis Ichthyotheria [ἰχθυόθηρα], quod sit venandis & inescandis piscibus aptum: Zoroastri Chelona [χελώνη] seu Triumphalites [τρυφηλίτης]: Osthani Aspho [ἀσφώ] Magis Miaspho [μιασφά]: (Ægyptiis Theke [θέκη]:) ut inter nothas voces reperitur: item Tuber terræ, & Rapum terræ, aut Umbilicus terræ, à Marcello Orbicularis, ab Apuleio similiter Orbicularis, & Palalia: Rapum porcinum

porcinum, Terræ malum : in offic. Cyclamen.
 Panis porcinus, Arthanita : German. Schwein-
 brodt / Sewbrodt / Erdscheiben / waldrü-
 ben / Erdrüben / Erdwurp : Belgis Berckens
 broot / sieghen broot : Gallis Pain de porceau : Italis
 Pan porcino : Hisp. Pan de puerco & nonnullis Mazan
 de porco : Angl. Sombrede : Boh. : worech
 Schwinfin : Digno repa, quod porcinum
 Rapum significat.

Genetæ copiosè provenit in Móre Saleus, & in
 Rhæticis montibus Iunio & Iulio florens. Nulli
 sunt in Pann. & Austria siluosi montes nulli sal-
 tus aut in montium acclivitatibus vda prara, quæ
 Cyclamino odorato Clusij non abundant, ubi
 variæ magnitudinis radices eruantur, tantè inter-
 dum, ut manum implere queant. Nasci in editis
 montanis & stirpibus non fæctis locis testatur
 Cordus : solum item amare lutosum quemadmo-
 dum Alarum. In Arduena silua ac vicinis locis
 apud Belgas reperiri scribit Dodonæus.

CYCLAMINVS PARVA RADICE.

Noshicpro-
 ponimus i-
 conē Cyclami-
 ni cū parvā ra-
 dice, qualem in-
 ter Fuchianas
 sculptam emi-
 simus, quam ne-
 scimus an eadē
 vel diversa à no-
 stra priore non
 angulosa. Quæ
 autem de Cyclami-
 no parvā ra-
 dice dicuntur,
 huic figuræ sub-
 jicimus, donec
 aptior plāta, vel
 à nobis, vel à te
 pro Cyclamino
 parvā radice de-
 mōstretur. Hūc

Mesues videtur intellexisse per Cyclaminum mi-
 norem parvā radice, magnitudine Nucis Auella-
 næ, Cicerumque. Matthiolum hunc se vidisse re-
 fert solum in Tridentino agro, in vallis Ananiz
 montibus copiosè nascentem. Anguillara eam
 esse existimat Cyclaminum Mesues, quæ in mon-
 te S. Iuliani Lucæ reperitur, radice omnium mini-
 mā, Martio florens.

Reprehendit meritò Lobelius Senensem Do-
 ctorem Matthiolum, ex Mesue maiorem Cyclami-
 num referentem, dicentemque vno solum tra-
 ctu se minorem vidisse eam tamen neque verbo,
 aut icone docuisse : Docuisse tamen illum indi-
 casse, quænam ista esset radix, & an à Cyclamino
 folio mucronato differret.

Κυλάμιος ἔραρι, siue exigua Cyclaminus, su-
 periori per omnia responder, nisi quod non pe-
 rinde acris est, & seruida, ut illa. Nascitur & hæc
 in umbrosis siluis. Eam ego (inquit Trag. lib. 2.
 cap. 134.) in Rhæia superiori non procul à Cu-
 xia oppido primū vidi. Dicebatur mihi tum
 Hermedaæylum eam esse, sed falsò, nam Cy-
 clamini exiguæ veræ species est.

C. Bauhin. pin. Cyclamen. 9. (. phyt.) siue ra-
 dice exigua : Cyclamini exiguæ veræ species H.
 Lugd. Cyclaminus æstivus Clus. hist. Cyclam.
 Tom. III.

minore Castori.

Cyclaminus flore albo.

Anguill. Cyclaminus flore albo. Gesn. hort. Cy-
 claminum foliis subrotundis albo flore circa
 Neocomum Sabaudia repertum. Clusio scribe-
 bat Iosephus Casabona è Candia Cretæ insula
 virbe se Nouembri Cyclaminum albo flore ob-
 servasse. Gallus quidam Rhyzotomus Galliam,
 Italiam, Germaniam peragrate solitus adfere-
 bat in Batauiam Cyclamini radices, quas albos
 flores dare referebat.

Cyclaminus vernus flore luteo.

Anguill. Cyclaminus flore luteo, folio Hederæ
 in regione Bosnæ : Lob. in Adu. Cyclaminus lu-
 teo flore : folio mucronato, verno tempore, in
 Narbonæ montibus : Eid. hist. Belg. Cyclamen
 flore luteo, in Lombardia circa Bononiam. Cy-
 claminum quem Lobelius apud Intubres flore
 luteo observasse scribit, Clusio videre non con-
 tigit.

C. Bauh. phyt. Cyclamen 8. siue luteo flore : Eid.
 pin. Cyclamen 11. siue vernum luteum, Cyc-
 lamen luteo flore H. Lugd.

Cyclaminus folio anguloso.

Orbicula- Descr.
 Oris huic
 ut priori radix:
 folia selquipal-
 maribus nixa
 pediculis, cras-
 ta, superiùs
 purpurea, albi-
 dis maculis no-
 tata, inferiùs
 dilutè virentia,
 triquetra, He-
 deraceis simi-
 lia, longiora
 quàm latiora,
 circumrota : flo-
 res alterius flori-
 bus respondent,
 inuersi, colore
 albo (in sicca
 planta.)

Gesn. hort.
 Cyclaminus

foliis angulosis cucumeraceis ferè, Cyclaminus
 folio quadrato. Antè diximus huc forè refe-
 rendam Anguillara Cyclaminum flore odorato
 & inodoro, folio Hederæ.

Clusij sequentes Cyclamini species ad hoc
 caput referimus de quibus in Hist. hæc scribit : rati duplex
 Cæterum, duas Cyclamini species se habere ad
 me scribat Io. ab Hoghelande, ab ipsius fratre
 Theobaldo in montibus quibusdam erutas dum
 ex Italia rediret. Illas verò non Autumni ini-
 tio sed ipso Solstitio æstivus florere incipere:
 perseverareque ad autumnale vsque Equino-
 ctium : eius item semine natas plantas idem or-
 tūs sui tempus observare : eam ob causam æsti-
 vum Cyclaminum potiùs dicendum, quàm au-
 tumnalem : Priorem habere folia albis maculis
 obscurè notata, auersâ parte rubentia, aliquan-
 tulum angulosa, flores saturatiùs purpurascen-
 tes : Alteram folia promere auersâ parte virenti-
 bus.

ria, aduersâ maculis albis lisque valde conspicuis aspersa, rotundiora superioribus, & flores dilutiores, utrosque autem suauissimi odoris, nares etiam procul ferientis. Vtrique hoc peculiare, quodd vetera folia retineat, donec noua nascentur. Anni porro 1581, Autumno, pergit, missæ sunt Constantinopoli, D. de Heusenstain aliquot Cyclamini radices orbiculares, quas Castaneæ magnitudinem non superasse, & valde tersum expositumque corticem habuisse aiebat, &c. Binis verò subsequentibus annis multo maiores & plani omnino bulbi Cyclamini missi sunt Byzantio Buhur meneni & Dobum appellatione: &c. Vidit postea idem Clusius Cyclaminis hederaceo folio plantas, in quarum foliis magna conspiciebatur varietas: è Belgio, Britannia Gallia, aliisque eius regni prouinciis, diuersisque Italia locis allatas.

De Cyclamino folio anguloso hæc scribunt Aduersaria. Ex montibus Alpibus Rheticis in Italiam proficiscentibus, locis vdis & saxeis itineribus, obuia passim alia Cyclaminus, quæ non folio circinato vt Asari aut vulgati Cyclaminis est, sed potius triplici mucrone distincto, Herbar Trinitatis aut Hederæ heliæ modo. Eadem etiam Norbonæ riguis montibus & hortis crebra. Eius radices quæ vetustiores magnitudine alterius sunt: quæ nouellæ aded exigua, vt Auelanæ magnitudinem vix superent: flores purpurei, communis Cyclaminis prorsum similes, interdum odorati, alias non.

Lobel. in Obs. p. 331. Cyclamen folio Hederæ: Et sic etiam in 1c. Plant. p. 605. & Hist. Belg. p. 718. Hic rursus Cyclamen Belgicum folio hederaceo rotundiore: Item Cyclamen Romanum flore breuiore.

Dod. lat. Cyclaminus orbicularis: Cyclamini prima species, foliis latis, angulosis, Hederæ similibus: floribus purpureo Violæ nigra colore, non tamen intenso, odoris exigui.

C. Bauh. phyt. Cyclamen 4. siue Hederæ folio: Eidem pin. Cyclamen 5. siue odoratum æstiuo Solstitio florens, folio maculato: Cyclamini odorati duplex varietas Clus. hist. Cyclamen 6. siue Hederæ folio: & Adu. Lob. clus. pann. Cyclamini alia species Dod. gall. Cyclaminus orbicularis Eid. orbicularis alter H. Lugd. Cyclaminus inodoro purpurascens flore, Cyclamen Belgicum hederaceo folio Clus. hist. Cyclaminus æstiuus folio hederaceo Camer. Cyclamen ferotinum foliis hederaceis Eyst. Cyclamen 7. siue folio hederaceo polyanthes, Cyclaminus Byzantinus alter, tubere palmaris latitudinis Dod. lat. 20. 50. 100. Clus. hist. Cyclamen 8. siue radice Castaneæ magnitudinis, Cyclaminum Constantinopolitanum, vel Byzantinum Clus. pann. & hist.

Cyclaminum folio anguloso obseruari Venerij in horto D. à Bellefontaine. Similem attulit gener Cherlerus in Apenninis jugis collectam.

Huius vires communi pares, & vsus frequens Norbonensibus ad veneream luem, auctore Lobelio.

CYCLAMINVS FLORE RUBRO, graciliori, & flore albo, vernus.

Lobel. Obs. p. 331. Cyclamen vernum flore rubro, Pancij, foliis Martio erumpentibus. Apuli & Maio florens: semineque maturans initio Iunij: Hist. Belg. pag. 718. Cyclamen ver-

num Pancij Aprilis folia proferens, rotundiora quam in Hederaceo, pulchre maculata, Maio floribus longis ex purpureo rubris admixto carneo colore.

De hoc Clus. pann. p. 234. & Hist. post. Habui etiam aliquando Cyclamini verno tempore florentis paucas plantas, semine ex Belgica

mihî misso nacas, quæ tertio à factu anno flores proferre cœperunt, odoratissimos sanè, & vulgari saturatiores, paulo que graciliores: folia aliis minora in ambitu ferè crispa & foliorum Hederæ formam imitantia, teneriora tamen, supina parte candicantibus maculis aspersa, angulorum etiam mucronibus albicantibus, pronâ omnino purpurascens. &c.

An Anguill. Cyclaminus folio Hederæ Vere florens? An Dod. lat. Cyclamini tertia species foliis haud angulosis, sed ambitu eorum aliquantulum crenatis, maculatis, sed umbilico nigrior: flore intensiore colore purpurascens, odoris suauissimi: radice quàm aliarum minore: Ratiore est, sed tamen Italia non peregrina.

C. Bauh. pin. Cyclamen 4. (3. phyt.) siue folio anguloso: Cyclamen foliis angulosis Gesn. hort. Cyclamen vernum Lob. 1c. Camer. & Eyst. Gesnerum per Cyclaminum angulosum, diuersum à verno Lobelij intelligere scimus.

Cyclamini Verni bulbos se à Venerio anno 1604. accepisse tradit Clusius qui verno tempore flores albos protulerint: accepisse & alios, qui ex bulbis primo anno folia quidem habuerunt, flores vero nullos.

C. Bauh. pin. Cyclamen 8. siue vernum album: flore albo Lob. Adu. part. alterâ. Clus. Hist. ap. alt. auct. & cu. post.

Cyclaminus vernus spurius flore luteo.

Biennio antè miserat idem Venerius aliam plantam in Pyrenæis montibus erutam, quam flavos flores proferre scribebat, & Cyclaminum vernum spurium nominabat, quia eius radix diuersam habebat formam à legitimi Cyclamini radice: tuberosa quidem erat, sed cordis, vt vulgò pingitur, formam quodammodo referebat, siue illorum locolorum, quos tenuis fortunæ mulieres apud Belgas gestare solent ad aciculas in eorum ambitu excipiendum. Hoghelandio singulis annis aliquot folia protulit: at hoc ann. 1605. etiam flosculos.

C. Bauh. pin. Cyclamen 13. siue foliis Violariæ, radice cordis effigie.

Ceterum, teste Dioscoride, Cyclamini radix cum melle pota pituiam aquamque detrahit, mentes potu appositivæ ciet: Tradunt, si prægnans radicem transgrediat: abortum fieri partum

Cyclaminus
Byzantinum.

Cycl. fol.
Hedera

C. Bauh.

Locus.

Vires

Cyclamen
vernum
Lob.

Vires Cyclami
mini vulgari-
rioris.

partum appensa accelerat: contra venena præsertim leporis marini, ex vino bibitur: illi contra serpentium ictus, remedio est: immista vino inebriat: regium morbum discutit, tribus drachmis pota cum passo aut diluto mulso: sed oportet eum qui ebibit, multis vestibis contextam, loco calido, & a perfrictionibus tuto, recumbere, quod facilius exsudet: electi autem sudores fellei colore inveniuntur. Succus eius ad purgandum caput, naribus infunditur: ad delicienda quoque alvi excrementa, in vellere sedi subicitur: illito umbilico & imo ventre coxarum tenus, alium emollit & abortum efficit: suffusionibus, & retusa oculorum aciei, oblitus cum melle succus prodest. Medicamentis abortum inferentibus admiscetur. Cum aceto illitus, prociduum sedem restituit: exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix autem purgat, eruptiones papularum reprimat. Vulneribus ex aceto per se aut cum melle medetur, lienem absunt, vitia cutis in facie, & alopecias emendat: eius decocto laxata, podagras & capitis vlcuscula, pernionesque foueri congruum est: ipsaque in oleo veteri feruifacita, illito oleo, vlcera ad cicatricem perducit. Cauata radix oleo expletur, & cineri feruenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ ceræ momento, ut strigenti crassitudinem vnguentum contrahat, cumprimis vile pernionibus. Radix Scillæ modo concisa reponitur.

Varias habere vires ait Galenus: nam & absterget & ora venarum aperit, & attrahit, & digerit, clarum id est ex particularibus operibus: nam succus eius hæmorrhoidas referat, violenterque ad secessum prouocat in crocide siue floccis appositus: sic etiam facultatibus phymata, strumas, aliasque durities digerentibus commiscetur, ac suffusus cum melle illitus competit: adhuc quoque per nares expurgat: adeo vehemens eius facultas est, ut abdomine illito ventrem subducatur, & fortum interimat: nam & alioqui validum interimendo fortui medicamen est, in passo additus: tota autem radix succo imbecillior est, quamquam & ipsa vehemens sit, nam & menses siue epota, siue apposita euocat, & aurigini prodest, non modò ipsum viscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem eiiciens: proinde sanè post eius potionem omnibus modis sudoris adiuuanda prouocatio est, modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passo. Cutem detergit cum in aliis, tum quod alopecias, ephelidas, omniaque exanthemata siue efflorescentias curet: lienem quoque induratum iuuat emplastri modo illita tam recens, tam arida: Sunt qui radicem siccam asthmaticis & anhelantibus exhibeant.

Ille Mesuëus quoque in suum librum transtulit, cuius testimonio calidus & siccus est initio tertij ordinis: pituitam lentam & crassam sumptus, & vicinis partibus illitus, purgat: obstructions viscerum, præcipue splenis aperit, maximeque ex oxymelite: & sumptus & emplastri modo ad motus colicam dolorem à pituita aut stercore suppresso sanat, caput & oculos insigniter expurgat, scilicet errhino ex ipso in nares recepto, præsertim post purgationem per hieram, aut theodoricon, aut cataportia sterida, aut similia: quapropter visui imbecillo, & aquis in ipsum fluentibus, hemicraniz, cephalalgiz, torruæ, paralyfi, & cæteris cerebri affectibus frigidis confert, errhino, ut dixi,

attractus: ictum sanat experientia certâ, præsertim succo cum oxymelite, vel ænomelite sumpto, & operto deinde diligenter corpore: nam sic sudore longo materia etiam in vaporem versa, bilioso excremento exonerabitur: duro leni confert quouis vtendi modo, & tumoribus aliis, ut etiam strumas iuuat. Eius radix collo mulieris appensa, conceptum prohibere dicitur. Sedis procidentiam illitu iuuat. Corrigitur ut Dracunculus & Bryonia. Vnguentum præterea est Alexandri ex Cyclamino, quod ventri, femori, ilibus inunctum, aluum deiectione purgat: stomacho autem vomitu vacuat aquas serolas, idoneum hydropicis, & à medicamento abhorrentibus: Vnguentum quoque alterum ex Cyclamino fit ad resoluendam duritiem splenis etiam lapidosam, & strumas.

Drachmæ duæ, auctore Matthiolo, succi cum pari portione mellis rosati, addito momento Nucis Myristicæ, & Mastiches, assumptæ, aluum solunt, obstructions jecoris & lienis expediunt, eaque ratione conferunt hydropicis & icticis: femori parturientis alligata partum accelerat: Ad tinnitum & sibilum aurium singulare est remedium, quod recipit Cyclamini radicem lib. delibratarum & minutim incisatam, affuso Oleorum Chamæmelini, Rosati & Amygdalarum ana. lb. §. coquantur ad mediam, post per pannum colentur: huius olei repentis quatuor aut sex guttulae auri affectu instillantur, sub somni tempore: radix autem decocta calida toti auri imponitur, & ne excidat, fasciis ligatur: manè aufertur, & auri vino generoso eluitur, hoc remedio continuis decem diebus vtendum. Aliud ad aures expertum, r. radices Cyclamini repurgati & concisi Vnc. §. Aquæ Vitæ Vnc. iij. Nucleorum Persicorum & Amygdalarum ana n°. iij. Contusi nucleij vnâ cum radice, tribus diebus continuis in aqua vitæ macerentur: postea per pannum colata aqua, reseruetur: efficacissima est: sub tempore somni duæ aut tres guttulae repentes auri instillantur, quæ dein xylo occludenda: huius remedij per dies aliquot continuos vsus certò iuuat: posset etiam radix excuari, inque eam oleum Amygdalarum amarum infundi, occlusoque rursus foramine, in calidis cineribus torreti, post verò succus exprimitur, & in calidis cineribus torreti, & in aurem, ut dictum, instillari. Succus radices per nares attractus sternutamenta ciet, caput repurgat, sed validum est remedium ideoque vehementiam eius sunt qui addito lacte vaccino aut caprino temperent: idem cum pari mellis portione aphthas efficaciter curat, & linguæ vlcera: eodem remedio possunt dentes dolentes inungi. Succus cum aqua Prunellæ, gargarisatu ad faucium vlcera facit. Herniosis si non potest intromitti intestinum, vtiliter eo sæpè illinitur: aqua stillatitia radices in nares attracta, mirificè sanguinem sistit: id quod præstat hoc quoque, quod recipit, succi radices Cyclamini & Plantaginis ana partes æquales, adde parum Thuris, Aloës, Myrrhæ, in hanc miscellam turunda ex xylo aut lineo tincta in nares inditur: siant & anacollemata ex eadem mistura fronti applicanda.

Plinij verba quædam coronidis loco subscribere placuit. Cyclaminus, inquit, in omnibus ferenda domibus, si verum est, ubi fata sit nihil nocere mala medicamenta (amuletum vocant:) narrantque & ebrietatem re-præsentari, addita in vinum radice.

DE ARISTOLOCHII IN GENERE.

CAP. VIII.

Aristolochia [*ἀριστολόχεια*] vocata est à Græcis, Theophrasto, Dioscoride, & Galeno: itemque Latinis, ut Plinio, qui tamen & Malum terræ, quoddam radicem habeat instar Mali rotundam, latius vocari testatur. Barbaris & officinis corrupto nomine Aristologia dicitur: aliis Adrathyza, aliis Melocarpon, aliis Ephesia, aliis Clematidis, aliis Pyxionos, aliis Dardanos, aliis Ionitis, aliis Tocites, aliis Teuxinos, aliis Chamamelon, aliis Opetis, Ægyptiis Sopocp [alias Sophosph.] Italis Terræ malum, Dacis Absinthium rusticum, aliis Scordian, ut apud Apuleium cap. 19. scriptum habetur. Videtur autem diuersarum Aristolochiarum nomina confundere. Siquidem inter nothas Dioscoridis appellationes, longaduntaxat Aristolochia, Melocarpon, & Teuxinon nominatur: Clematidis verò, & Arariza, & Melecaprum, & Ephestios, & Lestitis, & Pyxionyx, & Dardanion, & Ionitis: Hanc Galli vocant Teximon, Ægyptij Sophæph, Siculi Chamamelum, Itali terræ Malum, Daci Absinthium choricum. Arabibus porro in genere dicitur *Zaraund Masnocra* seu *Zaraud*. Germ. *Sterlutey*, *Biberwur*, *Hirschwur*, & non tamen sine errore, *holwür*: Belgæ *Sarasyn* erunt: Galli *Sarasine* & *Fotern*: Angli *hautwür* vel *Birchwür*.

Etymon.

Ceterum, dicta est Aristolochia, quod puerperis egregè opituletur, & ut Dioscorides ait, quoniam esset *ἀριστή τῆς λοχίας* (*λοχεία* alijs) i.e. optima, non grauidis, ut malè interpretatus est Plinius, sed puerperis: *ἀριστή* enim id. m. est quod optima: *λοχία* verò, seu *λοχεία*, sunt quæ jam patiunt, aut paulò ante pepererunt, & non grauidæ, quæ vterum gerunt: *λοχεία* verò sunt partus dolores, partus ipse, & post partum secundæ, purgationesque aliæ omnes, quæ tunc fiunt. *Adrathyza* dicta est à radicis crassitudine, quasi crassi-radix: *ἀδρα* enim crassum, robustum, & magnum significat: *ρίζα* v. rō radix est. *Aristolochia rotunda* (inqui. Humelbergius) Melocarpon appellata est, à mali seu pomi quod Græcis *μήλον* dicitur forma globosa: Et quia sub terra latet, Latini etiam, præsertim Itali *Terra malum*, & Græci *Chamamelon* vocant. Et *Opetis* quod in terræ cauerna sublateat, quæ Græcè *ὄπη* dicitur. *Ephesia* dicta est à Diana, quæ Ephesi colebatur, eò quod quemadmodum Dea illa puerperis & parturientibus opitulari credebatur, sic etiam herba hæc iisdem adiumento & auxilio esse soleat. *Clematidis*, i.e. Sarmentaria dicta est proprie tertia species, à sarmentis eius, quibus vnguentarij uti solent. *Pyxionos*, id est buxæ à colore buxæ, quem vtriusque radix intus habet: *πύξος* enim *Buxus* est. *Dardanos* si herbæ appellatio est, ut omnia, quæ videre licuit, exemplaria præterdunt, à loco sic dicta erit, eò quod illic forsitan copiosior, speciosior ac melior nasceretur. *Ionitis*, vel ut quædam habent exemplaria *Iocites* etiam dicta fuit, atque *Teuxinos*, seu potius vnâ dempta literâ *Texinos*, sic scilicet eadem ratione & causâ, quæ dicta est ab initio in dictione *Aristolochiæ*, quoniam parturientibus utilis sit, quod memoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu expellat. *Ionitis* verò à *Viola*, quæ *ῥον* dicitur, cui flos purpureo colore

Plinius.

Adrathyza.

Melocarpon.

Terra malum.

Chamamelon.

Opetis.

similatur. Et hæc secundo generi conuenit appellatio. *Aristolochiam Dactylicam* requirit Galenus libr. de comp. med. secundum locos 7: cap. 2.

Theophrastus lib. 9. Hist. cap. 13. scribit *Aristolochiam* esse olfactu suauem [*εὐδύμων*]: at gustatu valde amaram: colore verò nigram: nasci in montibus optimam: folium habere simile folio *Alfinis*, sed rotundius ad multa vtilem. Capite verò 22. ubi eadem repetit folium ei simpliciter rotundum tribuit.

Porro quamuis Theophrastus inter *Aristolochias* non distinxerit. Dioscorides tamen & posterij Græci *Aristolochiæ* tria genera esse statuerunt. Vnam rotundam fœminam dictam: alteram longam, masculam: & tertiam *Clematidis* appellatam. Plinius his tribus generibus quartum addit, ac *Pistolochiam* & *polyrrhizon* vocat.

Tria genera sic describit Dioscorides. *Aristolochia* ex eo nomen accepit, quod puerperis optimè auxiliari videtur. Est autem quædam rotunda fœmina appellata. Folia hæc habet hederacea, odorata cum acrimonia, subrotunda, tenera iuxta multa germina, in vna radice: surculos [*κλήματα*] autem oblongos: flores albos, veluti pileolos. Quod verò in ipsis rubicundum est, graueolens est. At *longa Aristolochia* mas vocatur. Eadem etiam *Dactylitis* folia habet oblongiora quàm rotunda: ramulos tenues magnitudine dodrantali: florem purpureum graueolentem, qui ubi defloruit, *Pyro* similis euadit. Radix autem rotundæ quidem globosa, Rapo similis: Longæ verò radix digiti crassitudinem habet, dodrantalis, aut etiam maior. Ambæ autem plerumque intus buxæum colorem habent: suntque amari saporis ac virosi. Est & *tertia* quædam longa, quæ *Clematidis* vocatur. Ramulos habet hæc tenues, foliis subrotundis, paruo *Semperuino* similibus refertos: flores *Rutæ* similes: radices longiores, tenues, quæ corticem habent crassum & odoratum [*ἀρωματιστόν*] & priuatim commodæ sunt ad spillanda vnguenta. Cæterum pro *αἰσχρῶς μικρὰ ἐοικὸς*, ut habent vulgata exemplaria, id est, *Semperuino* minori similibus, legendum annotat *Dodonæus*, *ἀσάρῃ ἐοικὸς, μικρὰ* id est, *Alaro* similibus paruis.

De iisdem & *Pistolochia* sic scribit Plinius lib. 25. cap. 8. Inter nobilissimas *Aristolochiæ* nomen dedisse grauidæ videntur, quoniam est *ἀριστή λοχίας*. Nostri *Malum terræ* vocant, & quatuor eius genera seruant. Vnum tuberibus radicem rotundis, foliis inter *Maluam* & *Hederam* nigrioribus mollioribusque. Alterum masculæ, radice longâ, quatuor digitorum longitudine, baculi crassitudine. Tertium longissimæ tenuitatis, *Vitis* nouellæ, cui sit præcipua vis, quæ *Clematidis* vocatur, ab alijs *Cretica*. Omnes colore buxæo, caulibus paruis, flore purpureo. Ferunt bacculas paruas ut *Capparis*. Valent radice tantum. Est & quæ *Pistolochia* vocatur, quarti generis, tenuior quàm proximè dicta, densis radicis capillamentis, lunci plenioris crassitudine. Hanc quidam *Polyrrhizon* cognominant. Odor omnium medicatus, sed oblongæ radici tenuiorique gravior. Carnosi enim est corticis, vnguentis quoque nardinis conueniens. Nascuntur pinguibus locis & campestribus. Effodere eas mellebus tempestiuum, ita desquamato terreno seruantur. Maximè tamen laudatur *Pontica*, & in quocunque genere ponderosissima quæque medicinis aptior. Rotunda contra, &c.

Locus.

Diuerſitatem vetuſtatis ratione in Plinij Piſtoloſchia, quæ vberri-
mè in Neapolitano tractu
prouenit) accidere poſſe, ſe obſeruaſſe ait Ma-
rantha. Depingit, inquit, Piſtoloſchiæ radicem
Plinius Iunci plenioris craſſitudine: quod qui-
dem in omnibus pulchrè quadrat; ſed nonnul-
las digitum æquare adinueni, quod non aliunde
effectum eſſe, quàm ex eius vetuſtate non leui
coniecturâ credidi: erat enim in plantis illis
ceſpes radicibus connatus, ſatis craſſus, ex quo
vicularum prope infinitus exortus, quæ in aliis
non videbantur. Videmus & Ariſtoloſchiam
longam in Germania, aliſque quibuſdam regio-
nibus frigidis multò tenuiorem eſſe eâ, quam
Dioſcorides deſcribit: neque enim digiti craſſi-
tudinem æquat, quam ob rem multi non ob-
ſcuri nominis viri duorum generum lōgam Ari-
ſtoloſchiam ſtatuerè coacti ſunt: alteram craſſam,
alteram tenuem appellantes: &c. *Marantham* au-
tem miramur, ſcribere Ariſtoloſchiam longam,
veram ſcilicet in Germania prouenire. Ea enim
quæ in Germania reperitur, à vera longa pluri-
mum differt. Sunt etiam plures Ariſtoloſchiæ,
quàm numeret Marantha.

Ex verbis Dioſcoridis Sole clariùs fieri, Ari-
ſtoloſchiam rotundam officinarum, quam Ger-
mani *Runde Holwurſ* vocant, qua communi-
ter omnes vtuntur, non eſſe eam quam Dioſco-
rides atque alij veteres pingunt, contendit Fu-
chſius variis nec leuiſis momenti rationibus, quæ
hic longum foret recenſere: is autem cenſet
vulgarem Ariſtoloſchiam eſſe longam, non Cle-
matitim.

Cùm Ariſtoloſchiæ ſecundæ vulgaris hitoriam
abſoluiffet Tragus, peruenit ad manuſeius vera
Ariſtoloſchia rotunda, quam omni ex parte Dio-
ſcoridis deſcriptioni reſpondere ait. Radix ſi-
quidem eius rotunda ſit, rugata, pulla, ac vndi-
que impreſſiones quaſdam referens, in ſuperiori
parte, quæ caulem ex ſe mittit, in acumen quod-
dam turbinata, ita vt Rapulam marcidam repræ-
ſentet, guſtu amara, ſicut & longa Ariſtoloſchia,
intus ſubcrocea. Hanc in montanis Montis Peſ-
ſulani prouenire, ac Lugduni venundari reſert
Geſnerus.

Ariſtoloſchiam tenuem, Cordus in Theriacam
ait eſſe illam quæ longa cognominatur, cuiuſque
radices gracilitate ſua & longitudine ſarmenta
vitiū imitentur. Ariſtoloſchiam verò rotun-
dam negat eſſe illam rad cem in Diateſſaro, quam
Germani *Holwurſ* vocât, ſed aliam multò ma-
jorem, & tuberoſam, intus ſolidam, colore Buxi
flauo, odore & ſapore ſimilem Ariſtoloſchiæ lon-
gæ: Afferri ex Italia & Heluetia.

Ariſtoloſchiæ Clematidis longa radix nobis eſt
(inquit Sylu. de med. ſimpl. nat. lib. i.) perfre-
quens, longa, rara, Rotunda verò in agro Ne-
mauſenſi plurima, etiam hic excreſcit. Effo-
dienda eſt meſſibus, & deſquamato terreno ſer-
uanda. Legendam vtramque Plenilunio, vt a-
liàs prope omnes quidam contendunt: ſic enim
pleniores cùm ſint, ſiccando minùs flauelcunt,
alio tempore lectis magna ſul parte ſiccando
vaporantibus & marceſcentibus. Eligenda
vtraque benè habita, & ſi eſt ſicca, minùs altè
rugis ſtriata, carne multa, firma, odore & ſapore
vegeto, non puluerulenta dum frangitur, nec ſi-
tu obruta, nec carie aut teredinibus exefa. Quæ
bonitatis notæ reliquis propè plantarum parti-
bus ſunt communes. Pontica autem & Cretica
eſt præſtantior.

Tom. III.

De Ariſtoloſchia in genere hæc ſcribit Ma-
thiolas: Ariſtoloſchiæ tria ſtatuantur genera, *Ariſtoloſchia*
nempe rotunda, longa & Clematidis. Hæc rara
admodum & paucis nota: illæ verò omnibus
ferè herbarum ſtudioſis notiffimæ. Quæ rotunda
vocatur, eſt non vbique in Italia proueniat: in
agro tamen Goritienſi plurima, pulcherrimæque
naſcitur, præſtanti odore, vtraque flores edit in
toto ferè caule oblongos, & ex paruo capitulo in
auriculæ modum deſinentes, ſubluteo colore, &
internè quadantenus ex atro purpureſcentes, &
quibus oriuntur fructus: qui in longa Py. i ima-
ginem referunt, ſuntque Iuglandibus longè ma-
jores: in rotunda verò rotundiores, paulòque mi-
nores ſpectantur. Quæ in re non potui non ma-
ximè Plinium admirari, quòd lib. 5. c. 8, vtramque
ferre baculas paruas veluti capparès tradiderit:
niſi quis illud dixerit, quòd Plinio contigerit,
Ariſtoloſchiæ vtriuſque fructus vidiffè, priuſquam
ad ſummum adoleuiſſent. Sed certè is eodem in
loco excuſari, meo iudicio, non poteſt, quin ma-
niſeſtè hallucinatus, & græci ſermonis non ad-
modum peritus deprehendatur, cùm Ariſtolo-
ſchiæ nomen dediffè grauidas tradat, Quando-
quidem non ab vtero gerentibus mulieribus, ſed
à puerperis Ariſtoloſchia [vt Dioſcorides ſcribit]
id nominis ſibi comparauit. Cuius rei non modò
indiciū præbet nomen ipſum *ἀριστολόχια*, quod
nilhil denotat. quàm optima puerperis, non [vt
Plinius] grauidis: ſed etiam ipſius facultas, quæ
ad remorantes à partu ſecundas, menſesque
ciendos, magnopere commendatur. Quapropter
fuerit hæc prægnantibus, proculdubio exitiale,
potius, quàm ſalubre medicamentum, cùm ea ſa-
nè omnia quæ ſecundas & menſes educunt, ſcæ-
tum etiam trahant, & quandoque interficiant,
præſertim amara, Ariſtoloſchiæ modo. Nec mi-
nùs præterea Leoniceum ſatis admirari poſſum
quòd dum de Cyclamino, & Ariſtoloſchiis Plini-
um accuſat, in eandem, in quam Plinius, fo-
ueam ceciderit, afferens cum Plinio Ariſtolo-
ſchiam à prægnantibus ſibi nomen adinueniſſe.
Quod ne ſine auctore pronunciaſſe videretur,
Dioſcoridem quidem adducit, ſed eius hitoriam
quantum equidem ſentio, corrumpit ac per-
uertit. Sunt è recentioribus Cordus, Lonice-
rus, & Monachi illi, qui in Meſuem commenta-
ria edidèrè, qui ſibi certò perſuadent, eam eſſe
Dioſcoridi Ariſtoloſchiam Clematitim, quæ offi-
cinis omnibus paſſim longa cognominatur: ar-
gumento, quòd hæc radices proferat admodum
longas, & ſarmentorum modo prætenues. Quin
& vt ſuam tueantur, ac magis roborent ſenten-
tiam, hoc in loco Dioſcoridis codicem omnino
deprauatum eſſe contendunt: & vbi vulgata le-
ctio habet *κλωνία ἔχουσα λεπία, πολλοὶς ὑποποσφύ-
λοις ἀζώον μικρὴ εἰς ὅσον*, hoc eſt ad verbum ramulos
habens tenues foliis ſubrotundis Sempertiuo
paruo ſimilibus, non *ἀζώον μικρὸν*: ſed *ἀσπερ μικρὸν*,
quod Alaro paruo ſimilia ſint folia legendum eſ-
ſe cenſent. Horum ſanè ſententiam nunquam
probare potui, neque probandam arbitror, pluri-
bus cùm rationibus, tum auctoritatibus addu-
ctus [eas ex ipſius Matthioli Commentariis pe-
tendas relinquo.] Sunt præterea recentiorum
quidam rei herbariæ & ſtudioſi & periti, quibus
perſuaſum eſt, non tamen ſine aliqua ratione,
quòd Ariſtoloſchiæ longæ præter Clematitim
duo habeantur genera: quarum altera ſit radice
[vt Dioſc. inquit] digiti craſſitudine & Dodariſ
longitudine: altera verò tenui & lōgiore, quæ [vt
Rr c

*Alia opinio
reſutata.*

Aristol. tenuis.

aiunt J ab Andromacho & Galeno lib. 1. de Antid. *deixaloxia λεπτή*, hoc est Aristolochia tenuis appellatur: quin & hanc affirmant eam longam esse, cuius hinc imaginem exhibuimus, cuiusque passim est usus. Quo fit ut pro certo existiment haud esse eam Aristolochiam, quæ in Andromachi Theriacam addi debeat, Andromachi junioris & Democratis testimonio innixi, quod ij in Theriaces compositione huiusce tenuis tantum meminerint. Id quod (ut dicunt) præ se ferre videtur, alterum etiamnum ipsius Aristolochiae longæ genus esse præter Clematidum, radice constans tenuiore & longiore. Hoc autem comprobatum fuisse putant à Galeno libro antè citato, ubi docens quomodo nonnulla, quæ ab Andromacho seniori obscurè tradita sunt, explicari debeant, ita scribit. Si quid adhuc aliud superest, quod minus dilucidè ab Andromacho Seniori elegiacis versibus dictum, planum fiet Theriacam legendibus ab eius filio solutà oratione descriptam. Quod enim ille Cecropium mel obscurius appellat, id Atticum apertè nominat. Centaurium ille nullà adhibita distinctione in carmine pronunciat, hic verò in prosa tenue apponit, eò quod aliud quoque Centaurium extet, crassum appellatum. Idem & in Aristolochia fecit, cum præter tenuem Aristolochiam, alia quoque reperiatur, quæ crassam radicem habeat, & rursus tertia, quæ rotundam. Hactenus Galenus.

Aristol. tenuis & Clematidis idem.

Quibus nimirum verbis illi credunt suam satis firmasse sententiam. Sed ego quidem aliter sentio, ut qui putem, Aristolochiam tenuem non aliud Andromacho & Galeno fuisse, quàm Clematidum cognominatam. Etenim, ut omittam, quod Dioscorides & Galenus non plura, quantum inuenierim, quàm tria Aristolochiae genera commemorant, nempe rotundam, longam, & Clematidum: Clematidis præuati à Dioscoride Aristolochiae longæ subscibitur, & quodammodò eius species constituitur, ramulis tenuibus, radicibus etiam tenuibus ac longioribus. Ut hinc facile nobis liceat conicere, Andromachum & Galenum, non aliud supra dicto loco per tenuem Aristolochiam intellexisse, quàm Clematidum. Adde quod si ad omnium qualitates & facultates spectes, sanè Clematidis dignior est, quæ in Theriacam recipiatur. Hæc enim radicem habet, Dioscoride teste, cortice odorato vestitam, vnguentorum spissamentis conuenientem. Plinius deinde libro 25. cap. 8. Clematidum cæteris prætulit iis verbis. Tertium longissimæ tenuitatis, Vitis nouella, cui sit præcipua vis, quæ Clematidis vocatur, ab aliis Cretica. Et paulò post idem ait. Odor omnium medicatus, sed oblonga radice tenuiorque gravior, hæc ille. Quibus utique ad stipulati videtur etiam Gal. libro 6. Simpl. med. ubi de Aristolochiarum viribus disseruit, ut infra patebit in earum commentatione. Quare non est, meo quidem iudicio, asserendum, quod *deixaloxia λεπτή* Andromacho & Galeno sit aliquod quartum Aristolochiae genus ita vocatum: quandoquidem *λεπτή* hinc nullum facit per se genus: neque solum tenuem indicat, sed etiam minorem: atque certè in longarum genere huiusmodi est Clematidis: &c. Atque colligeri dum esse arbitror, quod Aristolochia tenuis dicta ab Andromacho, non sit genus distinctum ab aliis, sed eadem cum Clematide & quod sub Aristolochiae tenuis nomine Clematidum intellexerunt Andromachus & Galenus: &c.

Circa montem Idæ in Creta inueniri scribit

Bellonius lib. 1. Obs. cap. 17. quartam speciem Aristolochiae differentem à tribus aliis descriptis ab antiquis, arbores scandentem ac opprimentem, ut Ephedram & Smilacem: interea foliis, floribus, semine, radice, sapore & odore cum Clematide conuenientem.

Antidor. Florent. Aristolochiae tria genera Dioscoridis agnouisse videtur. Rotunda, inquit, hodie notissima, radicem habet rotundam, Rapi modo, reliquasque notas, quas illi tribuit Diosc. Longa autem paucis adhuc cognita, quandoquidem ea quæ hodie pro longa exhibetur vulgo, quibusdā est tertia species Clematidis dicta, quod non habeat radices quaternos digitos longas, velut longa Dioscoridis, sed longissimas & graciles, quales Clematidis describuntur, tamen si (si Dioscoridis textus non est mendosus, ut aliqui existimant) folia Semperuini minoris non illi conueniant. Itaque quænam sit Aristolochia longa & Clematidis dubitatur. Cum verò rotunda sit omnium efficacissima, eius usus esse debet, quotiescunque Aristolochie nomen absolute reperitur: imò etiam longæ & Clematidis loco usurpari potest. Vulgaris lōga omnium imbecillima est.

Tragus corrigens Dioscoridem capite de Aristolochia longa, pro flore purpureo ponit candidum, quæ correctione non est opus: cum vera longa purpureum florem habeat, non candidum. Erat Tragus in ea opinione, in qua Matthiolus, scilicet, vulgatem Aristolochiam esse longam, ideòque pro longa depinxit & descripsit. Eiusdem etiam fuit opinionis Cornarius. Tragus autem agnouit Radicem cauam non esse Aristolochiam, ut dicitur suo loco: verum cum exhibet rotundam, miror eum appingere capreolos, cum nullos ferat. Quæ autem de ea dicit ponentur proprio capite: de aliis Aristolochiis nihil ait. Radicem illam cauam miror Contrarium dicere esse rotundam, cum id jam ostensum fuisset manifestè à Trago & Fuchio. Hic eandem longam cum Trago exhibet, & insuper Pistolochiam, quam merito rejicit Matthiolus.

Matthioli opinionem circa Aristolochiam præsertim verò Clematidum ut examinemus, imprimis eum dicere miror, longam suam Aristolochiam habere flores ex atro purpurascens, quam ea quam picturā exprimit, eiusmodi flores nunquam proferat, quod nunquam obseruare meminerim. Secundò, errorem in Plinio haud fuisse commissum animaduertit, id quod sibi persuadent Marcellus, Matthiolus, & Humbertus. Nec enim asserit Aristolochiam [ut falso etiam ab Aloisio Mundella accusatur] optimam esse grauidis. Sed nec hoc affirmat, id significare Aristolochiae vocabulum: Ast videri grauidas nomen id dedisse, quoniam esset *ἀπὸ γυναικῶν*, id est optima puerperis. Itaque mulieres grauidæ videntes eam esse bonam *ἀπὸ γυναικῶν*, vocarunt Aristolochiam. Qua in re haud contrariatur Dioscoridi. Perinde etiam est, siue dicas mulieres grauidas nomen dedisse, quod sciebant eam utilem fore sibi puerperis, siue eam inde denominatam quod bona esset *καλὴ γυναικῶν*. Mez, herclè, opinionis fuisse videtur Cornarius, qui Plinium erroris haud insinuat, ast Plinium de appellatione idem quod Dioscoridem sentire scribit. Nunc Cordum ertasse, ut Matthiolus, non ausim asserere, siquidem Matthioli rationes non sufficientes videntur. Primum quod ad Oribasium attinet, concedere quis poterit fieri posse ut corruptum Dioscoridis ex-

Clematidis in Theriacam recipienda.

Aristol. tenuis per se genus non facit.

Aristol. tenuis Andromachi non distinguitur à Clematide Diosc.

Aristolochia arbores scandens Bellon.

De tribus Aristolochia generibus Antid. Florent.

Clematidis longa Aristolochia.

Tragus.

Cornarius.

Matthiolus.

Tempus.

Descript.

dis exemplar habuerit. Quod ad Serapionem & Aiacennam; dico Matthiolum eos in sua lingua scriptos non legisse, & idem Matthiolum, Arabum interpretes secutum, Dioscoridis versione fuisse usum. Quod ad folia Asari attinet, quam sæpe pro diuersitate locorum Asarum maxima habeat folia, vel parua, quid quæso in eo absurdi, si dicatur folia esse similia Asaroparuo, & non magno? Flores porro similes sunt Rutæ, melini quippe, quanquam Plinius dicat omnes esse flore purpureo, quod à Dioscoride non affirmatur. De autoritate ex Nicandro desumpta, conceditur quidem pro diuersitate locorum variari multa: sed necesse esse, ut in latitudinem & profunditatem lusus ille locorum protendatur, quem non semel autopsia notauimus in suo nostræ stirpis genere: nec quoddam sortitur transmutationem, ut ex breui, dodrantali, & crassa, fiat longissima, trium cubitorum, & tenuissima. Cortex tandem admodum crassus esse non potest, habitâ ratione radicum longiorum, vel longissimarum ac tenuium. Vltimò, quicquid dicat Matthiolum de odore, videtur mihi aromaticus & gratio. Et si sibi conferatur cum reliquis Aristolochiis, nullam inuenio odoratiorem. Hæc itaque videns, quod ad me attinet, donec mihi ostendatur Aristolochia, quæ melius conueniat descriptioni Clematidis, hanc pro ea retinebo. Si quintam à Bellonio viam inspexissem, inspectamque examinasset, iudicarem an melius descriptioni quadraret. Nostræ opinionis fauorem habemus Dodonæum, qui vulgarem depingit, & describit pro Clematide: Rotundæ etiam figuram exhibet, alias solum commemorans.

Repositio:

Aristolochiam utilem ait Theoph. lib. 9. hist. cap. 14. annis quinque aut sex: anno autem in umbra feruari Plinius lib. 27. cap. 13. dixit. Nascitur, ut inter notha Dioscoridis habetur, in locis montanis, & calidis ac planis: aut asperis & petrosis: & cultis Apuleio. Bellon. in Obsetu. libro 1. capit. 66. longam in Thraciæ agris frequentem inueniri scribit: Dodonæus longam & rotundam testatur provenire in multis locis Italiæ: item in quibusdam Galliæ, ut in Prouincia & Languedoc circa Monspelium, ubi & quartam abundare refert speciem, indeque adferri Antuerpiam rotundam vendendam: Tertiam lubenter provenire in vineis & multis locis Brabantiæ, circa elatos agros. Florent Aristolochiæ Maio & Iunio.

Locus.

Tempus:

ARISTOLOCHIA ROTUNDA.

Aristolochia rotunda multa fundit à radice sarmenta cubitalia, imbecilliora quàm Clematidis vulgaris, quibus alternatim adnascuntur folia, admodum breui pediculo hærentia, caulem alis suis penitus complexa, omnium maximè rotunda, mollia, palleſcentia: ex quorum alia flores exeunt semunciali pediculo hærentes, tubulo ex luteo palleſcente in palam ex rubro nigricantem desinentes: utriculi sequuntur turbinati, striati, qui in partes sex dehiscunt semina ostendunt nigrum, copiosum: radix tuberosa & rotunda, à cuius imo longæ dependent fibræ colore pallido, tristi amaroque gustum afficiens.

Descript.

Figura Fuchſiana cum nihil valeat, aliam imaginem dare erat necessum. Proponit Euch. Roessl. pro Aristolochia rotunda, Fumariam bulbosam, sed malè. Eundem errorem commisit e-

Tom. III.

tiam Hier. Bruschv. 19, & Dorſtheim, qui præ cæteris summè ineptit, dicit enim Aristolochiam rotundam vocari *holwurz*: flores producere puniceos aut candidos, & radicem habere concavam: sed detestus & crassa nimis ignorantia folia eius Hedæ terreſtris foliis comparat. Talia enim folia suæ iconi, quæ Fumariæ bulbosæ est; haud competunt.

Quin & Lo. Lonic. not. videretur pro Tragus.

Aristolochiæ rotundæ figurâ, figmentum exhibet. Sed & Tragus effictam imaginem proponit: siquidem Aristolochia rotunda nullos capreolos producit. Vidit, ut existimo, radicem tantum, & non folia, flores & fructus.

Synon:

C. Bauh. phyt. & pin. Aristolochia 1. siue rotunda, flore ex purpura nigro: Aristoloch. rotunda vera Trago, Lonic. Cam. Aristol. rotunda Matth. Dod. Anguill. Cordo in Diosc. Gesl. h. Turn. Lac. Lobel. in Adu. Obs. p. 32. Ic. Plantar. p. 606. Cast. & Eyst. Arist. rotunda 1. Clus. hisp. & hist. Aristolochia 1. Cæsalp. Aristolochia fœmina siue rotunda H. Lug. p. 977. Eid. H. Lugd. not. p. 978. Aristolochia rotunda Dodon. & Clusij. Vnius herba dua figura.

Monspelij frequens est, fructum ferens Iunio. Locus & Spontaneam reperi inter Mediolanum & Bar. Tampus. lausone. Aristolochia rotunda 1. Clusij crescit pingui solo, in pratis & humidioribus agrorum marginibus Hispaniæ, Narbonensis Galliæ, & etiam Italiæ. Floret calidioribus regionibus in eunte Vere: in Germania & Belgica non nisi Maio & Iunio.

Aristolochia rotunda altera Clusij.

Ramulos seu palmites habet prioris, sed frequentiores & breuiores: folia longæ qui-

Rrr 2

Descriptio.

dem formam & colorem æmulantia, sed majora, longiorēque pediculo quā superioris fulta: *stoma-* rem ex albo purpurascētem, interiūs fuscum, longæ flori penē similem: eius fructus priore longior, pyri in modum turbinatus, graciliore quā in illa metā: *semen* plantum, minus priore & rufum: *radix* superiori similis, cortice tamen magis flavo.

Synon.

C. Bauh. phyt. & pin. Aristolochia 2. siue rotunda flore ex albo purpurascēte: Aristolochia rotunda altera Clus. hisp. & hist.

Anguillara plures species inueniri scribit: verū hęc non solum colore floris, sed & fructu à priore differt.

Locus & Tempus.

Floret paulō maturiūs superiore, omnēque semen ferē abiecit quando prioris maturefcere incipit. Hanc non nisi campestribus, & inter segetes spontē nascentem conspiciēbat Clusius. Superiori firmior est & iniuriarum Hemis tolerantiōr.

ARISTOLOCHIA LONGA.

Descript.

Longæ sarmēta per texcam funduntur cubitali circiter longitudine, quadrata, aliisque multis concava: per quæ folia nascuntur falcata, acutiora quā rotunda, longioribusque pediculis hærentia; ex quorum sinu flores longi, Rotundæ similes, oriuntur, minus flauis, fructu succrescente pyrifor-

mi, semine farcto, ut in Rotunda dictum: *radix* pollicari aut brachiali crassitie, pedem circiter longa, amaro Rotundæ.

Synon.

C. Bauh. phyt. & pin. Aristolochia 3. siue longa vera: & Anguill. & Camer. Aristolochia longa Dod. Cord. in Diosc. Gesn. hort. Lob. Obs. & ic. Plant. pag. 606. & Clus. hisp. & hist. Aristolochia longa Fuchsj. Cæsalp. Aristolochia altera radice pollicis crassitudine.

Locus & Tempus.

Prouenit campestribus locis inter segetes, & quibusdam vineis in Narbonensi Gallia: meminit & Clusius nouo Vere florentem eruere in insula mediis in stagnis sita, ubi templum Magalona nuncupatum, olim Episcopi Mompelliani sedes, circa oppidulum Villa noua nominatum secundo à Mompelio miliari.

Aristolochia longa altera Clusij.

Aristol. longa differentia:

Quædam etiam differentia in Aristolochia longa notatur: nam illius, quā in Hispania Clusius observabat (tamen Gallicæ ferē per omnia similem) flos à diligentius insipientibus nonnihil differe deprehenditur, quippe cuius extrema pars interiore parte purpurei coloris sit, qui in alia herbaceus: Hispanicæ item radix

extima parte non est gracilis in nouellis plantis, ut altera, sed plerumque obtusior, & ipsa radix & reuor.

Aristolochia 4. siue longa Hispanica C. Bauh. phyt. & pin. Aristolochia longa altera, Clus. hisp. & hist.

Nascitur in Hispaniis inter Vites, regno Valentino frequentissima, ubi Martio florentem, & jam semen perficere incipientem eruebat Clusius: Vtraque autem cum in Germania, tum in Belgica frigoris est impatiens, & diligenti curâ adseruari debet. Aliquoties Viennæ periculum facere voluit author, an Hiemem in horto ferre posset, etiam Abietis frondibus tecta, ut reliquæ, quas hac ratione conseruare solebat, plantæ: sed operâ lusit, & semper corruptæ sunt. Itaque accepto damno prudentior factus, in vasis fictilibus postea temper aluit.

ARISTOLOCHIA CLEMATITIS vulgaris.

Tenui radice, multique fibris capillata, odore non ingrato, sapore amaro, adeoque tenulum partium ut statim gustata fauces eo imbuat, serpit: *vinicula* pedales, infirmæ, striatæ, geniculatæ: folia ex geniculis singulis singula, Hederacea, rugosa quæ pediculo longo annectuntur, anchoræ in formā curuata: ex eorundemque

alis oriuntur flores oblongi, lutei, palæ effigiatæ, canali intus lanuginoso, cui pro basi subijcitur orbiculatum, capitulum in quo seni sessiles apices colore herbaceo: fructus pyriformis striatus, luglandis magnitudine.

Anguill. Aristolochia vsualis Italica, Aristolochia Italica communis, Aristolochia vulgaris longa, fortè Clematitis. Cordo in Diosc. Aristolochia Clematitis, simpliciter longa vocata. Trago [qui frustra textum Dioscoridis mutat, ut hanc suam longæ accommodet] Aristolochia longa, mascula, Dactylitis: Et sic etiam Lonicero dicitur.

Dorsth. pro Aristolochia longa malè exhibet eam cui flores lutei, & radices longissimæ.

C. Bauh. pin. Aristolochia 5. siue Clematitis recta (i. phyt. pro recta.) Aristolochia Brunfels. in 4. p. 73. longa Trago, Matth. Fuchsj. Turn. Lac. Lon. & Castori. Aristolochia longa altera, & Clematitis veterum Cordo in Diosc. Aristolochia longa vulgaris, Ang. Cam. ep. & hort. Eyst. Aristolochia Clematitis Dodon. gall. Ang. Gesn. hort. Lob. Obs. p. 332. & ic. Plant. p. 606. Tab. & Gerardo. Aristolochia Clematitis 1. Clus. hisp. Clematitis vulgarior, Eid. hist. Aristolochia Clematitis, siue longa vulgaris, Farkas alma, hoc est, Lupinum malum seu pomum. Eid. in stirp. nomencl.

menclat. pannonico. Aristolochia Saracenica Dod. in fol. lat. Aristolochia altera radice tenui Cæsalp. Aristolochia longa Matthioli, Clematidis Penç & Lob. H. Lugd. p. 977. Aristolochia Saracenica Dodonæi, Clematidis prior Clusij Eid. p. 979. Eiusdem figuræ duæ imagines.

Obferuatur in variis hortis, in quibus suo ratu valde molesta: Monspelij, spontanea cre- scit. Passim in agris Austriacis infra Onasum ad Morauiam sitis prouenit: ac plerisque aliis Gal- lia, Hispaniæ, Vngariæ, Germaniæ superioris & inferioris locis. Floret cum reliquis.

ARISTOLOCHIA CLEMATITIS NON vulgaris.

Descriptio.

Hæc longa, ramosa, tenuia, striatâ que habet sar- menta, quibus vicinas sepes, & interdum ar- busculas supe- rat, iis se con- uoluens & im- plicâs Conuol- uuli aut Lu- puli modo. Fo- lia illi reliquarû Aristolochia- rum foliis simi- lia, seu potius generis illius Apocyni, quod in maritimis nascens, Mom- peliani Scam-

moneam olim appellabant, extremo mucrone acuminato, supernè læuia & viridia, infernè ex purpura albicantia, longo pediculo innixa: flos Aristolochiæ longæ incuruus, oblongus, ex pur- pura nigricans, intus tenui lanugine plenus, lon- gissimo omnium pediculo insidens: fructus, vt ex illius rudimento Clusio colligere licuit, reliqua- rum Aristolochiarum fructui similis, tale etiam esse semen, ex eo quod Simon de Touar ei mi- serat, obseruauit, fructus verò æquè magnus, ac in Clematitide vulgata, & à pediculo dehiscens: radix prælonga, sarmentitia, Smilacis asperæ in- star (cum cuius crassioribus fibris magnam habet affinitatem) nunc per summa serpens, mox al- tē sub terra se condens, pallidi coloris, non ingrati saporis; gustata enim, aliquantulum adstringens deprehenditur, & manifestæ acrimoniæ. Tota planta odorata est.

Huius neminem facere mentionem scripsit Clusius, cum Hispanicarum quarundam stirpi- um historiam publici iuris faceret, præter vnum Bellonium, qui eam Obs. lib. 1. cap. 17. in Creta se obseruasse scribit. Idem in hist. denud. asserit: nec ipsum mouet, quod qui generalem illam plan- tarum Historiam Rouilianistypis Lugduni ex- pressit, scribat, Dodonæum eandem Clematidi- dis nomine depinxisse. Fatetur inuò Clusius eam Dodonæum iconē dedisse, sed à se acceptam, & totam aded Aristolochiarum historiâ, cum Pur- gantium historiam meditaretur Dodonæus, ipsi liberaliter [vt & pleraque alia] communicasse ait.

Dicitur Aristolochia Clematidis Dod. in fol. lat. Tom. III.

& Cast. describenti. Aristolochia Clematidis altera Hispanica Lobel. Obs. p. 333. Icon Plant. p. 608. Aristolochia Clematidis Dodonæi H. Lug. p. 980. Aristolochia 6. siue Clematidis [altera interponitur in phyt.] serpens.

Circa Hispalim itinere Olyssiponensi, pluri- mis Bæticæ locis, ac etiam circa Cordubam, pin- gui solo, in dumetis, vepribus, & vetustis qui- busdam Oleis spontè nascens Aristolochiæ hoc genus obseruabat Clusius.

Locus.

ARISTOLOCHIA POLYRRHIZOS.

Aristolochia polyrrhizos ex radicis argu- mento nomen inuenit, quæ ex plurimis longis iunceæ tenuitatis, buxi coloris, radicu- lis in vnum tandem caput coeuntibus est com- posita: viticulæ dodrantes, graciles, ramosæ: folia longæ foliis similia, longioribus hærent pe- diculis, minora, fortuitò per margines sinuata: flores ex earum alis pronati, aliarum similes, her- bacei aut per extremum ex herbaceo nigricantes: fructus turgidus, semine plenus, vt in prioribus diximus.

Etymon.

Lobel in Adu. Aristolochia polyrrhizon, siue Pistolochia Plinii, gratiore odore multò & aro- maticitate:

Synonyma.

Polyrrhiza A- ristolochia, in- dicta Diosco- ridi, & inco- gnita commē- tatori, sed in vsu à Ron- deletio reuo- cata. Pistolo- chia Dodon. Gesner hort. Clus. hisp. & hist. Camer. epit. & Casto- ri. Pistolochia & Polyrrhi- zon Plinii Lobel. Obs. p. 333. sine tamen icone. Aristo- lochia altera plures radices

(spargens Cæsalp. Aristolochia 7. siue Pistolochia dicta C. Bauh. phyt. & pin.

H. Lugd. p. 980. Pistolochia Clusii: item, Pi- stolochia Dodonæi: Duæ vnus herbæ effigies. Adrianus Spieg. Ifag. lib. 1. cap. 9. perperam Fu- mariam bulbosam vocat Pistolochiam.

Hist. Lugd. 2. figura.

Oritur in oliuetis, & petrosis Hispaniæ, Gal- liæque Narbonensis locis. Serius floret reliquis Aristolochiarum generibus: ac hoc peculiare eius fructus habet, vt, dum maturuit, eâ, qua pe- diculo adhæret, parte, dehiscat, vt in Bætica Cle- matitide: longæ verò, & reliquarum, ab extrema.

Locus & Tempus.

Ceterum, Aristolochia iam olim Theophra- sto multiplici vsu excellere videbatur. Sic enim lib. 9. hist. cap. 13. scriptum reliquit. Vsum eius ad multa commendant. Sed optima ad capitis eru- ptiones & ad reliqua tamen vlcera satis valet: & contra serpentum morsus, & ad somnum, & ad secundas modo passi, partim aquâ subacta & il- lita, partim in melle, oleoque derafa: Sed contra serpentes è vino acescente potas, & vulneri [mor- so Gaza, qui non Aristolochiam, sed Malum

Vires & Vfus.

terre interpretatur] inspersa. Ad somnū v. in vino nigro austero trita. At si valua prociderint, ex aqua colluere conueniet. Idem antea c. 13. Aristolochia [Malum terre, Gaza.] olfactu odorata, gustatu vehementer amara: perutilis ad caput, & reliqua viscera, & ad serpentes, & ad somnum, & ad alia multa: vlcibus capitis adhibere præcipiunt in in aqua subactam, reliquis rasam in melle & oleo: contra ictus serpentum ex vino acido bibi debet, atque inspergi morsui: ad somnum in vino nigro austero pertrita datur. Si valua prociderit decocto abluisse iuuabit.

Theoph. not.

Rotunda.

Longa.

Ex illis constat Theophrastum bis eadem de Aristolochia scribere, nec inter illam distinguere, contra quam Dioscorides faciat. Rotunda, inquit, ad alia quidem venena facit: sed aduersus serpentes & lechalia medicamenta, longa drachmæ pondere bibitur cum vino, & imponitur. Eadem pota cum Pipere & Mirha, omnia in vtero consentientia parius purgamenta, & menses, & fetus ejicit. Sed & in pello apposita eadem facit. At rotunda ad eadem quidem facit, sed ex abundanti auxiliatur anhelationi, singultui rigori, spleni, rupis, conuulsis, laterum doloribus, pota cum aqua. Educit etiam aculeos & spicula. Et ossium squamas in cataplasmate imposita remouet: & putrefacta circumscribit, & vlcera sordida repurgat, & caua [exprobat Lac. ex vet. cod.] explet cum Indæ & melle. Extergit etiam gingiuas & dentes. Putatur & Clematidis ad eadem facere, verum viribus inferior est prædictis.

Clematidis.

Deleus.

De Aristolochiis Galen. 6. simpl. med. hæc prodit. Aristolochiæ radix multo est ad medicatio- nes utilissima, amara & subacris. Sed ex illis omnium subtilissima est rotunda: aliarum verò duarum quæ Clematidis appellatur fragrantior est: itaque eâ ad vnguenta vtuntur vnguentarij: sed ad sanationes infirmior. At longè minus quidem tenuitatis obtinet quam rotunda: sed nec ipsa inefficax est, verum abstergerendi atque exalfaciendi potentiam possidet, minus quidem quam rotunda abstergens & digerens, sed non minus calfaciens, imo forsân plus quoque. Ita in quibus vsus est modicæ absterfionis, commodior est longa putata in vlcibus in carne explendis, & fomentationibus vteri. At in quibus crassum humorem validius extenuare oportet, illic vsus est rotunda. Proinde dolores ab infarcta aut crassitie crudorum spirituum natos magis curat rotunda & spicula extrahit, & putredines sanat, & sordida vlcera expurgat, dentes & gingiuas candidas efficit. Auxilio est & Asthmaticis, singultientibus, comitialibus & podagricis, si cum aqua bibatur: tum ruptis & conuulsis, vt si quod aliud medicamentum, auxilio est.

Apuleius quoque testatur Aristolochiam herbam pissatam & cum mero potui datam vim veneni vincere: siccam verò suffumigatam febricitantem hilariorem facere: fugare & dæmonia: Radicem fistulis insertam celeriter expurgare & ad sanitatem perducere: Medicos quoque sine ea nihil feliciter curare posse: Herbam ex oleo vsque ad calefactionem in frigore exustis vim habere cum porcina: Radicem pondere denarij vnus in vini hemina sæpius bibitam serpentum & hominum morsum venena discutere: Herbâ suffumigatam infantem, si contristatus fuerit, fugato dæmonio, hilarem fieri & conualescere: eandem cum Cypero & Draconæ semine tritam & cum melle impositam, canceromata, quæ in naribus nascuntur, emendare. Plinius lib. 25. cap. 8.

Dæmonia fugat.

Aristolochias radice valere tantum scripsit: odorem omnium esse medicatum, sed oblongæ radici tenuiori quæ gratiorem, vnguentis nardinis conuenientem. Maximè tamen laudari Ponticam: & in quocunque genere ponderosissimam quæque, medicinis aptiorem. Rotundam contra serpentes. Oblongam tamen in summa gloria esse, si modò à conceptu admota vuluis in carne bubula, mares figurat, vt traditur: Reliqua quæ sparsim habet cum ex aliis hîc recensentur studio prætermittimus: Is verò tandè lib. 15. concludit plurimis modis Aristolochiâ prodesse: nam & menses & secundas ciere: vuluas quoque procidentes inhibere foru, vel subiectam maximè tenuem.

Radice

valent.

Menses omnes quidem calidas esse concedit in principio ordinis tertij, siccas secundo: longam tamen calidiorem iudicat, quamvis terreæ in ea substantiæ plus sit, quam in rotunda, quæ ob id tenuioris est substantiæ, & ad omnia efficacior. Vtraque tamen obstructions aperit, resoluit, attrahit, spinas extrahit, & lignorum fragmenta carni infixæ, tenuat: sed hæc omnia rotunda magis ob dictam prius causam: pituitam purgat, & quorundam sententiâ etiam bilem: thoracem quoque & pulmones pituitâ etiam putri expurgat insigniter: quapropter tussi humidæ & asthmatis etiam antiquo maximè prodest quouis vsu: modo, vt etiam si sufficit &c. Aristolochia quoque, præsertim rotunda, cerebrum expurgat, ob id epilepsiæ confert: stomachum etiam eadem iuuat, singultu à flatibus conflictatum. Hos enim non modò à stomacho, sed liene & alijs visceribus dissipat, horumque obstructions liberat, & natos inde dolores sedat, præsertim cum oxymelite radicato. Omnis autem Aristolochia vterum à partu expurgat, menses mouet, abortum facit. Rotunda præter hæc vlcera maligna, fistulas mirè iuuat, quia terget, & carne implet. Podagram quoque & musculos contusos cum melle & pauco sale emplastri modo admota iuuat: cum hydromelite verò curat aurium vlcera & auditum roborat. Accutum denique cui incocta est, gingiuas adstringit, & putredinem ab his aufert: dentes quoque conficatu deterget. Rigori etiam febrili remedium est singulare. Purgando non nocet, sed visceribus confert. Quod ad alia attinet, vt Dracunculus corrigenda. Coqui terique plurimum potest. Datur à drachma vna ad aureum vnum.

Temper. in Ma/ur.

Deleus.

Vinum, in quo decocta fuerit Aristolochia, mundificat vlcera putrida & sordida præsertim genitalium, si ex illa decoctione colluantur, quod vt felicius exequatur, radicem in puluerem reductam inspergere oportet. Idem vinum admixto modico mellis, calidum auribus inditum, parotidas earum sanat, doloremque mitigat, inquit Tragus. De electuario Aristolochiæ vide Clementem Clementinum de med. met. cap. 6.

Rotundæ radix (addit Lobel.) jam valdè nota Italiæ & Galliæ Narbonensi: sed non perinde in vsum deducta, ac potius Chirurgis, quam Medicis, magno sanè dedecore artis, & incommodo ægrotorum: iis enim maximè commendantur Indici merces, plerumque tempore victæ, aut cariosæ: hæc autem nostratia recentissima ignorare non puder. Tam efficaces quippe sunt longa, & polytrichon præsertim, vt radices vtriusque parimomento, partim intrò datæ, partim in pessario admotæ, elicerint fœum, jam sesquidiè frustra erumpere conatum, fœtusque inuolucra lacertata, ac enixam puerperam, tridui cruciatibus penè enecatam: eoque multus omnium vsus apud Montepelienfes

Radice

pelienſes. Polyrhiza quidem Aristolochia, indicata Dioscoridi, & incognita Commentatori, radices, in vsum Rondeletius renouarat, propter plantae ignorantem iamdiu defitum, & tamen praefendum reliquis duabus, tum suauit aromaticitate, tum medicata efficacie facultate, cuius causa merito Andromachi & Gal. theriacis aptiorem praerotunda & longa praecerant: at utrumque de odore & sapore exploranti, multo ignauior comperitur Clematis, quam falso reuenum apud antiquos Theriacae scriptores vocatam putabant Itali.

Ex Macri poesi de Aristolochiae viribus liceat etiam coronidis loco hic aliquid addere.

Aristolochia species tres dicimus esse:

Longa prior, radix est cuius longa, vocatur:

Dicta Rotunda sequens, quod sit radice rotunda:

Tertia Clematis graeco sermone vocatur:

Viribus hac penes par dicitur esse rotunda.

Omnes vim calidam, siccamque leguntur habere.

In primo vis sicca gradu, feruensque secundo est:

Pestiferos morsus cum vino sumpta rotunda

Curat, & assumptis prodest sic hausta venenis:

Hocque modo tardas educit sumpta secundas,

Cum pipere & Myrrha putredine mundat ab omni: &c. quae supra in aliorum tum Veterum tum Recentiorum soluta oratione fuisse posita.

ARISTOLOCHIA PISTOLOCHIA altera.

Multa est summo radice capite proferre scribat iacob. Plateau (qui anno 1600. illius aliquot ramulos cum icona ipsius manu delineata, additis quibusdam notis, descriptionis huius authori Clusio mittebat:) tenuia sarmenta pedem aut plus vel minus longa, angulosa, striata, ramosa, lenta, fractu contumacia, humis parsa, & ex atro virentia, in quibus

incondito ordine nascuntur folia nervosa superiori similia, magis tamen mucronata, & ad Smilacis asperae foliorum formam quodammodo accedentia, minora, atraque & immarcescibili viriditate praedita, oblongis pediculis nitentia, e quorum sinu nascuntur longi cauli que flores, Aristolochiae longae floribus forma similes, futuram tamen rubedine foris magis distincti, interne vero aliquantulum flauescentes, oblongisque pediculis inherentes: his succedit fructus Aristolochiae longae fructui non dissimilis, sed minor: numerosas autem hoc genus habet radices, instar praecedentis [Pistolochiae, sive Polyrhizae] vel Smilacis asperae: verum graciliores, & fibris quibusdam tenuibus donatas, odoratas. Flores proferre monebat Iulio & Augusto.

C. Bauh. pin. Aristolochia sive Pistolochia Cretica: Pistolochia altera semper virens Clus. hist. ap. i. Cretico semine nata.

ARISTOLOCHIS SIMILIS RHASUR & Rumigi Maurorum.

Aliquem spirat odorem sed ingratum. Ex Descriptio radice furculi prodeunt plerumque quatuor albicantes, filii modo tenues ad radicem, ex quibus parte superna haerent foliola utrinque septem aut octo, cinerea; opposita vero magnitudine,

& sinu foliis Felicis flouidae respondentia: nisi quod versus ima aurita sint ad instar Salicis minoris. Inter quorum ima, superioribus magis aliquantulo inter se distantia, flores haerent Aristolochiae similes, paulo maiores, colore magis fusco, longioreque pediculo. Radix alba depauperata, est qualitate sicca calidaque, ut amaritudinem eius docere reputat Rauwolfius.

ffius in Trin. part. i. cap. 9. ubi ait incolas Halepi vocare Rhatur & Rumigi: Item part. 4. icon. N. 121. Peregrina incognita herba, Mauris Rhatur & Rhumigi. Hist. Lugd. p. 29. append. Maurorum Rhatur & Rhumigi non incommode ad Aristolochias referri posse existimar. C. Bauh. phyr. Synon. Aristolochia 8. sive Aristolochiae similis: Eid. pin. Aristolochia 9. sive Maurorum: Aristolochia peregrina Rauwolfii. Clus. hist.

TVSSILAGO. CAP. IX.

Dioscorides Tussilaginis (Bn. Descriptio) folia tribuit Hederæ [κισσός: κισσός δὲ, hederaceis ver.] similia, maiuscula, sena, septenaria, à radice prodeuntia, inferne subalbida supernè vero virentia, pluribus angulis praedita: caulem palmi altitudine: florem ex luteo albicantem, qui verno tē.

pore prodit, at quâprimûm vna cum caule amittitur. Ex quo factum vt nonnulli herbam hanc sine caule ac sine flore esse existimauerint. Radicem tenuem, nec superuacuum. Natales circa scaturigines aquarum, & rigua loca.

Plinius.

Tussim sedat Bechion [inquit Plin. lib. 26. cap. 6.] quæ & Tussilago dicitur. Duo eius genera. Siluestris ubi nascitur, subesse aquas credunt: & hoc habent signum aquileges. Folia sunt majuscula, quàm Hederae, quinque aut septem, subalbida à terra, supernè pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. Quidam eandem esse Bechion [Arcion M. & CH.] & alio nomine Chamæleucen putant. Huius aridæ cum radice fumus per arundinem haustus & deuoratus, veterem sanare dicitur tussim: sed in singulos haustus passum gustandum est. Altera à quibusdam Saluia (Quidam volunt hinc describi Sphacelon Theoph. quidam Stachim vulgarem: alij Horminum vulgare: quidam, Æthiopida pectoris morbis utilisimam, Dalech.) appellatur similis Verbasco: conteritur ea, & colata calefit, atque ita ad tussim laterilique dolores bibitur: contra scorpiones eadem & Diacones marinos efficax. Contra serpentes quoque ex oleo perangi ea prodest.

Hermol. notat Plinium.

Hermol. Coroll. 53. Bechion siue Bechicon quoque duo genera habere ait, & siluestre Plinium aliter, quàm Dioscorides describere folia eius tradendo: supernè pallida, subalbida à terra, sine flore, sine semine. Alteram à quibusdam Saluiam dictam, à Dioscoride Verbascum siluestre dici putat. Priorem verò quosdam Arcion, & alio nomine Chamæleucen ab Italis Farfugium appellatum, folio Populi, sed ampliori, nascens iuxta fluuios, unde ab iisdem Populago dicta sit. Sed hanc & Farfariam vocari, Dioscoridem testem esse, à fluuiis fortasse Farfaro, quem Virgilius in Sabinis Fabarim appellat. Plautus, dissipabo, inquit, te vt folia Farfari.

Ruell.

De Bechio Ruellius hæc scripsit: Latinis Tussilago, aliis Farfaria, nonnullis Populago dicitur: florem verè pallidum sustinet, breui cum suo caule deciduum: atque hinc data credentibus occasio, sine caule atque flore hanc herbam nasci. Quare obseruandum diligenter, caulem & flores Tussilaginis esse fugacissimos, iisque enatis breui vigor vitæque durat, longissimæque mora biduum: post quod illud tempus flaccescentes euanescent, & caduci marcent. Quare non nisi iis, qui medio Vere sese fortunâ ferunt obuiam, & flos & caulis cernitur: namque die vno locum vniuersam caule & floribus pubescere videre licet, postridie prorsus eos contabuisse, frondæque solâ virescere, quapropter sine caule & floribus nasci plerisque, qui tam citam caulis iacturam non conspexerunt, creditum est [imprudenter naturæ negantibus quod obseruatum non fuerat, inquit Marcellus.] Plinius porrò duo Tussilaginis, siue Bechij genera facit siluestre sc. & alterum Saluia dictum, quod à Dioscoride Verbascum siluestre dici puto. Dioscorides autem vno Tussilaginis tantum genere contentus est. Tussilago herbariis & officinis Vngula caballina dicitur, vulgò Pata equina, à foliorum cum vngula caballina similitudine. Hallucinantur itaque (ait cap. 123. qui Vngulam caballinam vulgò dictam Arcion esse sentiunt, Ruellium sequuntur Ryff. Dodon. & H. Lugdunensis.)

Arcion non est.

Porrò ait idē Marcellus, corruptè legi credo in nothis appellationibus Richion (ρίχιον) & pro elegendam Bechicon (βέχιον) ab eadem tussi faa

cto nomine. Sunt & aliæ Appellationes nothæ quarum nondū reddita ratio. Sunt enim qui Petrinam seu Petrinè (πετρίνη) qui Peganō (πέγανος, h. e. Ruram) qui Puhion (πυθιον) qui Pagonathon (παγόναθος) qui Procheton (πρόχετον) qui Acrophyllō (ἀκρόφυλλον Sarrac.) vocēt. Ægyptiis Saatha (σααθα, Suatha legit Marcell.) Romanis Tussilago (τυσσάλαγος) seu Farfaria (φάρφαρια) aut Pustulago (πυσσελάγος: suspicatur legendum Populago, Sarac.) Bessis Afa (άσα) dicitur.

Humelbergius videtur Tussilaginem (Roff. Hoff. vocat) Arcion facere, ibidemque obscure omnia tradere, vt fusius in capite de Personatia diceretur.

Sibi contradicendo hallucinari deprehenditur Brunfelsius. Ait enim tom. 1. chap. 4. Personatiam & Lappam, vocari Vngulam caballinam. Postea verò dicit Ianuensem & Pandecharum scriptorem ignorasse Vngulam caballinam, & imposuim illis à Plinio: quoniam alicubi Lappam vocer Personatiam. Addit se opinari illos non legisse quodnam esset Arcion apud Dioscoridem: Hoc ad vnguem prorsus quadrate descriptioni Vngulæ caballinæ: ac secum habere Barbarum.

Cornarius scribit Plinium esse ex eorum numero, quos Dioscorides redarguit, tum hoc de Bechio capite, tum in totius operis præfatione, vt qui falsò opinatus sit, Bechion sine caule, sine flore, sine semine esse. Addit præterea in Dioscoride errorem subesse, esse manifestissimum: Et pro βέχιον λέγειν ἀχύνος, legendum esse ἀχύνος. Cuius correctionis assecram habet Fuchium. Bechion notam esse & officinis & vulgo, non tamen græco Bechij, nec latino Tussilaginis nomine, sed Vngulæ caballinæ appellatione.

Tussilaginem Petasiti quoad folia in initio ad eò similem asserit Tragus, vt discerni vix possint, nisi quis diligenter animaduertat, & consideret flores, & substantiam vtriusque, quæ ex vtrius descriptione petenda. Germani, addit, hanc plantam Brandt lattich quasi ambustorum Lactucam, quod ambustis & inflammationibus quibusvis medatur: & Roff. sub, hoc est Vngulam equinam, à foliorum cum vngula equi similitudine: & nonnulli Brandtschich, h. e. Arcion, & Personatiam (sed quàm rectè ipsi viderint) appellant. Plinius Tussilaginem, Cacaliam, Farranum, & Farfugium cognominat, quibus vocibus maximè duabus posterioribus errorem subesse puto, rectius enim Farfarius legeretur. Vides igitur vnam & eandem herbam quamplurimas obtinere nomenclaturas, &c.

Bechium & Chamæleucen diuersas esse plantas, Turnerus sic ostendere conatur, Chamæleuce, dicta etiam Populago, Farfugium, & Farranum, non eadē est planta Aëcio & Diosc. Videtur enim Aëcius Chamæleucen Bechio eandem facere: in reme iis enim contra tussim, easdem tribuit vires Chamæleucæ, quas Dioscorides Tussilagini seu Bechio: cumque Galenus & Paulus duobus distinctis locis de Bechio & Chamæleuce scribant, Aëcius Bechij penitus non meminit, sub Chamæleuce, vt mihi videtur, complexus. Plinius quoque suo tempore ait, fuisse qui Chamæleucen & Tussilaginem pro vna eademque haberent. Et in spuris Dioscoridis, Tussilago Chamæleuce dicitur, etsi apud Dioscoridem duæ diuersæ sint plantæ, agit enim de iis, duobus distinctis libris & capitibus. Chamæleuce quidem folia tribuit intus reflexa, atque ramis esse præditam: Tussilaginem autem folia habere plana & recta

recta, nullisque ramis donatam esse, singulis foliis è radice, non autem caule, exeantibus. Scribit Dioscorides Chamæleucen Plantam esse virentem, foliis intro reflexis, ramis quibusdā donatam, flore Rosam imitante: Ex quo sequitur, cum Tussilago folia habeat albida & directā, nullis autem ramis sit prædita, nec florem habeat Rosæ similem, non posse vnam eādemque esse plantam.

Cæterum, non defuerunt, qui Tiphium Theophrasti lib. 7. cap. 12. asseruerint, quod ante foliorum & caulium ortum floret.

Brunfels. & Trago dicitur Vngula caballina: Eur. Cordo, Vngula asinina, & Lactuca vstularia Germanorum: Matth. Anguill. Fuchs. Turn. Cordo in Diosc. (cui & Farfarella) Lac. Gesn. hort. Lon. Dod. Lob. in Aduers. & Obi. 320. Icō. Plant. p. 589. (cui & Farfara) Casalp. Cast. & H. Lugd p. 1050. Tussilago: Camer. Tussilago vulgaris: Dod. gall. & Cordo hist. Bechion. Chamæleuce Plinij; Bechion, Tussilago, vulgi Vngula caballina, & Farranum vel Farfugium Gesner. cat. Tussilago i. siue vulgaris C. Bauhin. phyt. & pin.

A commodo compertissimo quod præstat anhelosis & tussi afflictis dicta Βήχων, Bechium Græcis, Tussilago Latinis, vel Vngula Caballina recentioribus: Germ. Kossüß / Kossuh / hufflattich / Brandlattich / & Eselsfuß: Bel. hofbladere: Gallis Pas d'Asne, Herbe de pates, Pate de Cheval: Ital. Farfara, Vnghia di cavallo: Hisp. Vnha de asno: Angl. sole foot / & Colter foot: Boh. fousse kopyto: Hung. fodi töl / eodem videlicet nomine, quo Bryonia: Nonnullis tamen Lo korom, h. e. Vngula caballina, etiam appellatur.

Secus fontes, & rivulorum fluviorumque ripas, ierobiū ac fossarum margines, aliisque humentibus & aquosis locis sponte nascitur. Sub finem Martii & circa Aprilis calendas fugacissimi flores conspicui sunt, qui citò vna cum pediculis marcent, inde folia progignuntur totā æstate in vigore futura, Dodonæo teste. Vda sata, crepidineque fluminum amare, & Februario & Martio nondum egressis foliis florere perhibet Lobelius. Ego etiam Ianuario mense flores in pappos euascescere obseruavi. Et quanquam arenosa loca quoque amet illa, quippe quibus aqua subest, nasci tamen etiam in hortis, & aliquot annis durare potest locis vmbrosis.

Cæterum, Bechii folia, Dioscoridis quidem testimonio, trita & cum melle imposita, ignes factos & omnem inflammationem sanant. Eadem arida suffusa per infundibulum, ut hiantes fumum ore suscipiant ac deuorent à tussi sicca, & erecta ceruicis spiratione vexatos curant. Rumpunt & abcessus in thorace. Idem facit & radix suffusa. Et in aqua mulsa cocta pota mortuos foetus elicit. Bechium (inquit Galenus 6. sim.) inde aded nuncupatum est, quod bechas, h. e. tusses & orthopneas iuuare sit creditum, si quis folia arida, aut radicem in prunis vrens, ascendentem inde fuliginem inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, ut sine molestia, noxave omnes thoracis abcessus credita sit rumpere. Sanè folia virentia partes crudæ phlegmone obsessas illitu extrinsecus adiuuant, nempe ob aqueæ substantiæ admisionem, quā omnia viridia teneraque participant, alia plūs, alia minūs. Nam sicca Bechii folia acriora sunt, quàm ut phlegmonis conueniant.

Quæ Dodonæus de Bechii siue Farfara (ut vocat) vsu & facultatibus scripsit, Dioscoridis & Galeni verba clariora reddunt. Bechii, inquit, recentia & adhuc virentia folia refrigerandi nonnullam vna cum resiccandi potentia vim obtinent: vlceribus calidis, & partibus inflammatione laborantibus imposita profunt. Arida verò folia calida sunt & sicca, & modicè acris; horum in prunas candentes iniectionum fumus per infundibulum aut harundinem patente ac hiante ore receptus, orthopneæ & tussi siccæ medetur: præstant idem radices aridæ recepto quoque earum fumo. Auxiliantur verò & eadē in tabellis ex saccharo, aut eclegmate permixtæ aduersus tussim veterem & respirandi difficultatem. Recentium verò foliorum & radicum decoctum, vel ex his Serapium, recenti & extenui destillatione tussi medetur. Virtembergicus ad epilepsiam dat aquæ Tussilaginis puero ante & in paroxismo cochleare vnum: adultis autem bonum haustum, atq; optimum remedium & certum. Ad Thoracicos plurimum etiam commendatur Tussilaginis conditura, cuius præparandi modus, tum ab aliis tum præsertim à Louberto traditur.

TVSSILAGO ALPINA MINOR folio rotundo.

Q Vinque aut sex, interdum duodecim folia humi fusa, crassa, rugosa, circinata rotunditatis, nisi leui sinuum vestigio inæqualia essent, superne cum saturo virore splenden-

ria, inferne tomento albo obducta, magnitudine semunciali, aut plusquam vnciali, longiusculis hirsutis pediculis nixa: caulis purpurascens, vnicus, palmaris aut cubitalis, lanuginosus florem in summo gestat singularem, magnum, purpurascens, alioqui Tussilaginis similem, in pappos fatiscens, semine affixo logo gracili: radix villo obuoluta, satis crassa, longis fibris capillata.

cili: radix villo obuoluta, satis crassa, longis fibris capillata.

Duo Bechii Alpini genera tradit & describit Clusius: Is verò in Pann. p. 497. Tussilaginem i. pingit, & p. 496. pro Tussilagine alpina canescente folio describit. Et hæc est illa quam in hist. secundo loco pro Tussilagine alpina i. euasido flore, pictam exhibet. Quam Porro in Pannon. pag. 498. inscribit Tussilaginem alpinam secundam, & pag. seq. pro Tussilagine alpina glabro folio delineat, in hist. Tussilaginem alpinam i. flore aperto intutulat, & titulo Tussilaginis alpinæ primæ canescente folio describit, secundæque Tussilaginis alpinæ loco nouam effigiem proponit sine caule & flore, & Tussilaginem

alp. 2. glabro folio cognominat. Et hæc, illo ipsomet teste, à Tussilagine alp. 1. flore aperto in hist. (2. in Pann.) folio glabro, ceu & altera flore euanido (1. in Pann.) haud parum differt. Quæ occasio vt vnicam demus imaginem, ex plantis Tussilaginis tomentosæ, quas habemus.

Lob. dunt
habet unico
titulo.

Cetera syno-
nyma.

C.B. not.

Locus &
Tempus

Lobel. etiam in Ic. Plant. p. 590. pingit vtramque Tussilaginem alpinam Clusii in hist. hoc est, primam & secundam: siue folio canescente, & glabro: siue cauliferam & caule viduam, vnâ solâ, Tussilaginis sc. môtanæ minime, in inscriptione.

Quæ caulibus destituitur, dicitur à Lobelio in Obs. p. 321. Tussilago montana minima foliis Soldanellæ alpinæ, auersâ parte tomentosa. H. Lugd. p. 1052. Tussilago montana minima Lobelij. C. Bauh. pin. Tussilago 2. siue alpina rotundifolia (ferè addit in phyt. vbi quartam facit) glabra. Caulifera vocatur apud H. Lugdunensem p. 1052. Tussilago altera alpina Clusii (sic & Cam. hort.) in Pann. quippe Observationibus. Est enim ei in hist. Tussilago alpina 1. vna flore aperto, & altera euanido, & non candido, vt legit C. Bauh. in pin. vbi vocat Tussilaginem 3. (5. in phyt.) siue alpinam rotundifoliam canescentem, Tussilaginem diuersam à vulgari, foliis minoribus, & solidioribus, Gesn. fr.

Tussilago alpina canescēte folio Clusij oritur in summis Austriæ & Stiriz iugis, & totos interdum cespites occupat. Sub Iunij finem vt plurimum floret, interdum verò tantum Augusto mense, pro aëris ratione & constitutione, in hortismaturius, Aprili videlicet, in quibus etiam cauliculus magis adolefcit. Tussilago alpina glabro folio inuenitur in superiore collis parte post monasterium Neuberg ad radices cellissimi iugis eiusdem nominis. Obseruatur etiam in inferioribus iugis aliarum Alpium, gramineis locis. Maio floret in hortos translata & Aprili, vbi formam non inmutat, quemadmodum nec superior. Huius autem cauliculus paulò longior est superiore. Ego in Rhætiæ monte Braulio adolefcens inueni florentem mense Iulio: postea Geneuæ in Allobrogum monte Thuri Iunio. Ibidem in hortum translata folia producebat Martio, & florem Maio. Iunio semen in pappos abibat.

Clusius tribuit vires Tussilaginis.

ASARINA MATTHIOLI FLORE AN-
themidis, subnectenda Tussilagini
alpinæ

CAP. X.

Descriptio.

Est planta in Bohemiamontibus nascens, quam Asarinam vocare libuit Matthiolo, quod Asaro congener videatur: Repit hæc humi folio Asaro rotundiore ac scabriore, leuiter circumserato: cauliculis pilosis: floribus melinis Anthemidis modo, sed longè minoribus, haud

inodoris: radicibus tenuibus, longisque, summâ tellure repentibus, acuto gustu, quadam cum leuicula amaritudine.

Miror Matthiolum passim in comm. non clariùs indicare, quales sint flores: ait quidem esse melinos Anthemidis, sed non indicat, an in totum, vel solo disco, quod cuperem intelligere ab Herbario perito.

Ceterum, dicitur Asarina Matth. Cast. Taber. & Gerardo: Asarina Matthioli H. Lugd. p. 911. & Clus. pan. & hist. Asarum 2. siue Asarina foliis Asari C. Bauh. phyt. apud Matth. & pin.

PETASITES VULGARIS RVBENS
rotundiori folio.

CAP. XI.

Caulis primò omnium erumpunt dodrantales plus minùs, concaui lanuginosi: foliis angustis, acuminatis vestiti, qui in thyrsum fastigiantur florum purpurascentium, in pappos tandem euanescentium, quorum delapsui succedunt marcescente caule folia Petasitis magnitudine, ad pe-

diculum falcata, rotunda ferè, & in ambitu duntaxat ferrata, non angulosa vt Petasitidis albæ: infernè lanugine incanâ pubescentia, supernè obscurè virentia, nec penitus tomenti expertia: radix crassa amarescit.

Hermolaum hallucinari manifestè colligitur ex iis quæ sequuntur. Arcion [inquit Coroll. 7: 1.] siue Profopites, Personaciam quidem in latino sonat. Sed pro Petasite capitur à Plinio, dicente: folio Personatæ nullum est latius, grandes lappas ferentis: quas non in Arcio, sed in Petasite cernimus. Petasitem interpretor, quam vulgò Bardanam & Lappam maiorem vocant: Arcion, quam Vngulam caballinam dicunt. Plinius differentiam in nomine tenuis constituit, Petasitem, Personatam; Arcion, Persolatam appellando: &c. Animaduertis, credo, Hermolao non probè perspectam fuisse differentiam inter Petasitem vocatam plantam, & Personatam, quæ Lappa maior dicitur.

Tragus refert hanc herbâ Germanos Kospap-pes, h. e. Malvæ equinæ, vocare propter amplitudinem foliorum, & Pestilents wurte, h. e. Pestilentialem radicem, propterea quod experientia comprobatur sit mirificè pestilentialibus febribus conferre: Latinis posse Galeritam dici. Is si foliorum amplitudinem intuetur, quidam Dioscoridis esse suspicatur. Sed cum vires & odorem exactiùs considerat, Costi genus esse affirmat. At hanc Tragi opinionem Cordus in Diosc. omnino improbandam censet.

Matthio-

Marthiolus pingit in prioribus comm. libro 4. cap. 102. Personatæ alterius inscriptione, sine caule tamen. Fuchsumque & nonnullos alios Recentiores reprehendit qui Petasitem esse hoc Personatæ genus existimant: Ipse Persolatam Plinij esse volens. In post. comm. Ital. lib. 4. cap. 109. mutavit omnino sententiam Marthiolus, nec hanc amplius Plinij Persolatam facit. Cap. verò 110. Petasitem [vri & olim] negat, dicens vanam eiusmodi opinionem, à se demonstratam tom. 1. epist. Et repetit tom. 3. Petasitem hanc esse Plinij Personatam, ac maiorem Tussilaginem potius existimat, ibidemque *apud Dioscorid. cap. 120.* in com. Ital. picturam exhibet cum flore & describit, vocans Tussilaginem maiorem. In histor. germ. inscribit Tussilaginem maiorem, Petasitem vulgò dictam non Dioscoridis appellandam, sed Tussilaginem magnam, imò maximam.

Camærad Hist. Marthioli germ. pulchram habet figuram. Eidem in horto dicitur Petasites flore purpureo, & odorato, quem matem vocant.

Patrociniū Ruellij contra Marthiolum suscipit Turnerus. Marthiolus, inquit, abique omni ratione de hac piāta carpit Ruellium & Fuchsum. Amatus Lusitanus Marthioli simia, indoctius & mendacius ipso Marthiolo scribit in hunc modum. Quid Petasites sit ignoramus, nisi fungi genus sit. Ruellius in Gallia nasci refert, &c. Non novit Amatus Petasitem, nisi fungi genus sit, & tamen germanicè vocat *Desfilienswurcz*, perinde ac si nosset. Scilicet, dignus qui in Dioscoridem commentetur. Fuchsius pro Petasite non proponit Lappam maiorem, ut falsò ei imponit Amatus. Proposuerat enim *apud Fuchsum* verum, seu Personatam, vocans *Grosffletten*, multisque modis à Petasite distinguit. Probet Marthiolus, & qui eum sequitur Amatus, Dioscoridem duo facere Personatæ genera. Quod si nequeunt, quemadmodum certò scio minime posse, irrita quæcunque contra Fuchsum declamant. Citat Plinium Marthiolus, ut probet duo esse Personatæ genera. Sic ita. Non sequitur tamen Petasitem Fuchsi esse Personatam alteram Plinij, neque etiam Dioscoridem duo facere Petasidis genera: Sæpè enim Plinius plura facit herbarum genera quàm Dioscorides. Porro quàm injustè duo faciat Arcij genera, non solum Leoniceus, sed etiam omnes viri docti vident, ac nullam eiusmodi causam ei à Dioscoride præbitam. Quàm rectè Plinius à Marthiolo contra Leoniceum defendatur, facillè perspicient quicunque sine affectu judicabunt, quàm parum honestè & prudenter faciat Marthiolus. Sed esto, age, duo sunt Arcij genera. Primum non potest esse Petasites Fuchsi, quia lappas habet in cacumine, cuiusmodi non habet Petasites Fuchsi, cum Arcion Plinij, ut in eo perspicuè videre est, maiora habeat folia, quàm Cucurbita: at Petasites Fuchsi longè habet candidiora folia, præsertim parte inferiore. Petasites ergo Fuchsi [quæ vera est Petasites Dioscor.] Ruellij, Dodonæi, & mea, non est Arcion alterum Plinij, quicquid blaterent Marthiolus & Amatus.

Sed & vtrique similes sui negotium ex negotio serunt studiosis, autore Lobelio: Qui Tussilaginem asserunt, Petasitem negant, plantam illam in pratis palustribus primo Vere crescentem, atque nondum foliis ortis Tom. III.

caulem erigentem. Commentatori silentium indixeris, qui dum nihil habet quod illinat paginis, in minutis istis obstrepat bonis viris, nec quid quòque modo scribat, de facultatibus notisue certioribus quicquam pensi habet. Leuiusculo argumento deceptus fuit, qui rebatur propter communia natalitia & florum antè foliorum egressum esse easdem Petasitem & Tussilaginem, quasi non idem contingat Tussilio hederaceo, Croco sylvestri, Ephemero, & aliis.

Hermolaum per Vngulam caballinam Petasitem accipere testatur Cæsalpinus, qui Chamæleucen Plinij, siue Farsugium à Tussilagine haud differre scribit, suspicaturque esse Nenufarum apud Auicennam, cuius flos similis Eupatorio ab eodem traditur. Sed Eupatorium Auicennæ habet flores luteos ut Nymphaea, Petasites autem hæc floribus conspicitur purpurascens. Illos præterea cum Turneto errasse statuere videtur, qui Petasitem cum Persolata Plinij, siue Græcorum Arcio, eandem significari volunt, utpote herbam ab utroque Arcio longè diuersam.

C.B. Chamæleucen Plinij & Petasitem Dioscor. ad hoc caput reduxit. Malo tamen ego cum Hermol. Trago, Cordo, Geinero, Lob. & Cæsalpino Chamæleucen Plinij ad Tussilaginem referre, cui folia similiora Populo, qualia requirit Plinius, quàm Petasiti. An verò cum Petasite Dioscoridis eadem sit, jam non affirmo.

Petasites vulgò credita planta, inquit Clusius, doctiorum omnium iudicio, inter Tussilagines referenda, & à foliorum amplitudine Tussilago maior nominanda. Eam albo flore variantem aliquando videre memini.

Lobel. Obs. p. 321. Petasites, Tussilago maior Marthioli; Et, Petasites sine flore. Ic. Plant. pag. 591. & Dodon. Petasites, Et Petasites sine flore. Tabern. Petasites: Tussilago maior, Item, Petasites cum flore. C. Bauh. phyt. Petasites 1. siue flore punicante: Eid. pin. Petasites 1. siue maior vulgaris: Petasites Trago, Fuch. Ang. Turn. Dod. Cordo hist. Gein. hort. Lac Lon. Cæsalp. Lugd. [H. Lugd. p. 1053. Petasites magnus, perperam Tussilago maior Matth.] Tab. Ger. Clus. hist. Petasites flore punicante Thal. mas Cam. Tussilago maior, Matth. Catt.

Πετασίτης ab amplitudine folij, *πτερό* siue galiterum referente, unde & Galerita. Germanis *Desfilienswurcz*, quod, uti dictum, ejus radix præsentaneum sit contra febres pestilentes remedium: Belg. *Sotkebladern*. *Desfilence worteln*: Gall. *Herbe aux tigneux*, & *Espece de Napolier*: Ital. *Cappella di*: Hisp. *Semberera*: Angl. *Bitter burr*.

Cæsalpino referente, Petasites in alpibus nascitur, locis riguis, copiosa in vallè vmbrosa Heruriz, quæ pratum magnum vocatur. Abundè in Pannonia, Austria & Stiria spontè nascentem reperit Clusius: In humidis propè fluminum ripas, juxta lacuum & stagnorum margines ac vicinos aggeres Dodonæus. Circa Calendas Aprilis spica cum floribus viger, sequuntur inde folia in Hyemem usque permansura, novis subinde subnascentibus. Lugduni etiam Februario, &, uti quoque Genevæ, Martio florebat.

Petasites albus Anguloso folio.

Petasites leucanthemos radicem habet validam, crassitudine pollicari aut maiore, lon-

gam, proserpentem, geniculatam, nonnihil ad calami officinarum radices accedentem, cortice rubro tectam, cui alius subest lignosus, & in medio cartilaginea matrix alba, gustu calido, aro-

matico, acri, subamaroque, cui adnatæ fibræ multæ, mediocriter crassæ & longæ colore albo: caules profert sesquipedales, striatos, molli lanugine incanos, crassos, concauos, in quibus folia eadem lanugine pubescentia, striata, oblonga, mucronata, sena septenaria aut plura, alternato situ, sine pediculo vaginæ

instar caulem fouentia: in summo caule flores ante folia multi simul congesti, albi, quorum singuli componuntur ex flosculis plurimis quinquepartitis, in medio fibrillâ pallidâ donatis, multis foliolis viridantibus circumdantibus: folia angulosa, infernè densiore lanugine quàm supernè tecta, albioraque, ex pediculis longis lanuginosis, albis, statim à radice exortis appendita.

Huncquem Petasitem 2. siue minorem flore albo vocat in pin. nescimus cur Casp. Bauh. in phyt. contra Camerarii sententiam inodorum vocet. Est Petasites flore candido Clus. hist. & Thal. Petasites odorati flos, H. Lugd. p. 1054. Hæc videtur nobis in app. p. 16. sub titulo Aconiti Pardalianches primi describere Petasitem album, ac flores folia præuenientes figuræ Matthioli appingere, in qua folia Doronici & radix ficticia.

Montbelgardi in horto Ill. E. C. se multiplicat rependo: floret Martio & Aprili.

Radix Petasidis dubio procul sicco & calido est temperamento, ideoque aduersus omne venenum virisque corporis partibus adhiberi efficaciter potest. Hæc verò posse, amaritudo eius euidentissimè demonstrat: finis enim saporis amari est abstergere, sicuti Galenus lib. 4. de simpl. facult. cap. 17. falsius docet. Pestilentialis radix dicitur, propterea quod experientia comprobatur sit radicem hanc misicè conferre pestilentialibus febribus, quod sudorem vehementer moueat, si in puluerem redacta in vino (vt decet) sumatur. Nec minori efficacità bibitur à mulieribus, quas vteri tormina & præfocationes exercent. Facit & ad latos ventris vermes, qui femina Cucurbitarum referunt, ex vino decocta & pota: succurrit illis qui spiritus difficultate laborant: vrinam & menses ciet. Radix siccata in puluerem redacta, efficax est ad quæuis fluentia & præhumida vulnera. Oleum ex hac radice confectum, si illo inungantur febricitantes ante accessionem febris, apprimè conducit. Idem & ad reliquas cutis fœditates facit & perfrictionibus neruorum & membrorum vnicè prodest. Non desunt etiam veterinarii quidam, qui eius-

modi radice vtuntur aduersus vermes, qui equos molestant, & alios ipsorum, tam interiores quàm exteriores morbos.

Petasites Indica.

Tametsi Petasitidem adumbret, ortu & ambitu exactè circinato, vagrandis foliis galerum ferè æquantis: nihilominus cespitem radicis amplexo, multa sobole lateratim repullulante, & caules fundente, aut potius fol. pediculos bicubitales, culmosos, medullosos, singulis singulo folio hærente, anfractuofum, lanatum sinum pediculus fulcit, vt in Bardana: fungoso cespitem, carioso, & supernè densè circum caules, vt Meum comante, maximam Osmundam æquante, lorulis vimineis subrus latè fufis, gustu sicco adstringente: auulsam hanc ex annosa arbore, ni fallat memoria, dicebant Lobelius & Pena.

CACALIA SIVE LEONTICE VETERIBUS & in genere.

CAP. XII.

Cacalia siue Leontice κακαλία οἱ ὁ λεοντική *Diosc.* folia profert candida, prægrandiaq;: è quorum medio caulis emicat rectus, albus: florem ferès Brionia similem [εἰσὶν, quæ vox in antiquo non legitur, Lac. Quin & vulg. exempl. pro βριονία legunt δριῖν ἢ λαία.] Nascitur in montibus. Huius radix in vino macerata ceu Tragacantha, & delincta, commandatave per se, tussi & arteriæ scabritiei medetur. Grana verò quæ post excussum florem subnascuntur trita & cerato excepta illitq; extendunt curem in facie, eamque à rugis vindicant, id tradente Diosc.

Aliet hæc Plinius recitat quàm Dioscorides. *Plin.* Cacalia [inquit lib. 25. cap. 11.] siue Leontice vocatur: semen Margaritis minutis simile, dependens inter folia grandia, in montibus ferè. Huius grana xv. in oleo macerantur, atq; ita aduerso capillo caput vngitur. Radix [addit lib. 26. cap. 6. Cacaliæ commandata, & in vino madefacta, non tussi tantum, sed & faucibus prodest. Cap. 15. Cacaliæ grana mista ceræ liquida, extendere curem in facie, erugareque scribit. Et hæc magna ex parte consona sunt his, quæ Dioscorides habet.

Galenus Cacallam non habet, sed Cacanum *Galenus* eandem appellare videtur, Cacaliæ voce suppressa, quod mirum est, quum alias vnâ atque alteram appellationem, teste Cornario, libenter adiciat. Quod autem Cacanum legendum sit in Galeno, & non Cancanum, velut exemplaria vulgata habent: & quod Cacalia eadem sit, quæ Cacanum, ex Paulo patet, qui aperte habet Cacani vocem, & Cacalliam expressè dicit: quum tamen eandem esse dicere debuisset, siquidem eandem Galenus facit, in eo, quod eadem de Cacano, quæ Dioscorides de Cacalia prodit, nisi locus sit mendosus. *Galenus verba hæc sunt:* Cacani radix vim habet mordacitatis exortem, & moderatè siccantem: substantiam verò crassatam partium meatus abducentem. Vnde in vino macerata, velut Tragacantha, & delincta, arteriæ asperitates sanat. Nec minùs etiam si quis manducet ipsam: defluens ab ipsa succus arteriæ similiter velut Glycyrrhizæ succus prodest. Quod porro Bacani vox, pro Cacani supposita sit, aliquot locis apud Paulum & Aëtium lib. 3. cap. 46. Dolabellarum in Paulum abundè ostendit Cornarius. Et tamen neque sic satis constat de Cacalia, siue Cacanum

H. Lug. nos.

Locus & Tempus Vires & vsus

Vermes e- quorum.

Bacani vox suppressa.

cano, quæ sit hodie herba censenda, quæ vsum illum exhibeat.

Galenum & Paulum de eadem planta, diuersis locis, sub diuersis nominibus, Cacaliæ sc. & Cancani pertractasse, perhibet Guilandinus in Theone. Quin & Eur. Cordus Cacaliæ eandem cum Cancano statuit, & non diuersam vt Aginetam putasse ait.

Cæterum, quæ Acacali, de qua lib. 12. H. n. actū est, conueniunt, Cacaliæ Plinium tribuisse, falsò sibi persuadet Amatus. Cacaliæ Lithospermum nigrum malè statuit Tragus: Liliū conuallium Lonic. & Rheginus. Perfoliatam alij perperam, teste Anguillario. Perperam etiam alij Agreste Carui, teste Cord. in Diosc. Cacaliæ dici de Tussilagine apud Pliniū, author est Tragus. Rob. Constantinus in Lexico, κακαλίη interpretatur Narcissum. H. n. lib. 19. Galenum de Cacalia sub Cancano tradidisse refert Amatus. Sed non demonstrat quam per Cacaliæ intelligat.

CACALIA QVIBVSDAM.

Vulgò Cacaliæ vocant in summis montium iugis, & ad eorum torrentes nasci solitam plantam, caule cubitali, & bicubitali, in ramos circa cacumen aliquot diuiso, striato, hirsuto, meduloso: flores summis ramulis confestim coherentes in muscarij modum, purpurascens, quaternis foliolis constans, stilo longiusculo prominente, qui in pappos

abest, semine appenso paruo, oblongo: folia plerumque multò minora, quam Petasidis, interdum ferè paria, non multum tamen absumilia, ad pediculi insertionem falcata, circumscriptione rotunda, serrata, sed & angulosa, infra tomentosa, candicantia, supra verò glabra: radix minimo digito super plurium capitū fibris longis capillata.

Alterum Cacaliæ genus, leniorem tollit caulem, folia similia, sed vtrinque viridantia, nec villo tomento obfita: flores iidem forent, ni dilutiore purpurâ niterent.

Apud Amatum lib. 4. cap. 124. Cacalia pingitur, & in fine operis eadem figura ponitur ex Dalechampii figuris. Amatus tamen Cacaliæ hanc non tradit, annocante propriâ manu Casp. Bauhino.

Anguill. est Petasites montana, in monte Baldo proueniens: Vnde etiam se habere ait C. Bauh.

De hac Clusius in pann. & hist. Ad Tussilaginis genera haud dubiè referenda est planta illa, quæ à nonnullis Cacalia appellatur, cuius duo genera obseruantur, sc. Cacalia i. vulgaris incano folio, saporis ingrati, amariuscule & calidi, flo-
Tom. III.

ris odore admodum tenui, sed non ingrato. Cacalia 2. glabro folio, magis cutaneo & duriore, superne saturatius virente, nec subtus incano, nec anteriore parte simul coënte, vt in priori, pediculove strato innitente, sed rotundo & læui, non minus tamen venoso, & in ambi u serrato. Obseruabam & aliam quandam plantam in montanis pratis nascentem, secundum villarum stabula, cuius folia postremæ Cacaliæ foliis valde erant similia: neque radix etiam erat dissimilis. Verum ἀκαλίαν illam semper deprehendi: nec vnquam ab illis montanis hominibus intelligere potui, florémne ferat, an non. Tamen potè dubitari possit, an quæ Cacaliæ nomine vulgò agnoscitur, cum Cacalia Dioscoridi descripta, & Pliniana conueniat: facultates tamen vterque suæ Cacaliæ tribuit, à Tussilaginis (cuius haud dubiè hæc Cacalia genus est) facultatibus non alienas. Hastenus ille, qui duas icones habet Cacaliæ incano folio & Cacaliæ glabro folio.

H. Lugd. p. 1042. iconem proponit cum hac inscriptione: Tussilago alpina, siue montana Dalechampij, addens alios herbarios duo alia Tussilaginis genera facere, & à natalibus Tussilagines alpinas vocare.

Cacaliæ [vt vocat Lobel. in Ic. Plant. p. 592.] multum Petasidi assimilari, foliis præsertim, eamque etiam odore quadantenus imitari, dixit Lobelius. An verò Cacalia sit, ambigit.

Io. du Choul. descr. mont. Pilati p. 71. Cacaliæ species; & p. 87. Cacalia Ghinipassim in nemore Pilatino, foliis latissimis, altera parte caducantibus.

An sit Cacalia veterum quærit & dubitat C. Bauhinus: atque Cacaliæ tres facere videtur species: Cacaliæ scilicet tomentosam, Cacaliæ hirsutam, Cacaliæ glabram, & Cacaliæ congenerem plantam Clus. Pann. & hist. Rectè autem in pin. Tussilaginem alpinam Dalechampij, Cacaliæ iunxit, & à Tussilagine, quod in phyt. non fecerat, separauit.

In omnibus Austriacis, Stiriacisque iugis ad siluarum margines, inter frutices & vmbrosos locis obuia Cacaliæ genera Clusij. Cacaliæ Lobelius in Galliæ Narbonensis cello monte Calcaris nuncupato primùm vidit, prope illius montis verticem, qui DEI paradysus à plebè vocatur. In Delphinatus & Allobrogum finibus montes, qui Pilati monumento è regione visuntur, istam habent. Genevæ, ex vicinis montibus petita, & plantata, in horto meo florebat mense Maio, & Iulio ac Augusto semen mutabat.

Locus & tempus.

ARCION VETERIBVS.

CAP. XIII.

ARCION, quod alij Prosopida, aut Prosopion, quasi Personatam [ἀρκεσιον, ἢ ὑπὸ προσωπίδα, ἢ ὑπὸ προσωπίων] vocant, folia habet Cucurbitæ, maiora tamen, duriora, nigrioraque & hirsuta: caulem albicantem [ista non habet nisi inter notha Ald. codex: vt neque vetus manuscriptus & Oribas.] quanquam & interdum herba hæc viduali caule reperitur: radix graminis est, & intus quidem alba, foris verò nigra. Hæc drachmæ vnus pondere pota cum pincis nucleis, cruenta expuentibus, purulentaque excreantibus auxiliatur. Trita quoque articulorum dolores ex contorsionibus contractos illitu sedat. Folia

denique antiquis vlceribus vtiliter imponuntur
authore Dioscoride.

Plinius

in Plin.

Quidam Arcion Personatam vocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Huius radicem decoctam ex aceto dant potui. Ita Plinius lib. 25. cap. 9. Et non longè inferius: Personata (vulgata tamen exemplaria falsò Persolata habent, inquit Corn.) quam nemo ignorat, Græci Arcion vocant, folia habet maiora etiam Cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraque & crassiora: radicem albam & grandem. Hæc ex vino bibitur denariorum duorum pondere.

ion alba-
Galenus.

Galenus hanc non Arcion, sed Arction alterum vocat, & Profopida, cuius folia Cucurbitæ foliis similia sint, nisi quod maiora & duriora: aitque d. scutiendi & siccandi vim habere. Habere etiam quid quod moderatè adstringat, & propterea folia eius antiqua vlcera sanare. Plura seq. capite.

ARCTION VETERIBVS.

CAP. XIV.

descript.

etio varia.

Arction, inquit Diosc. aliqui Arcturum vocant, folia habet Verbasco similia, nisi quod hirsutiora, rotundioraque sunt: radicem teneram, dulcem, & albam: caulem mollem, longum: semen Cumino paruo simile] vel καυλὸν μαλακὸν, μακρὸν: καρπὸν ὅμοιον, μακρὸν, hoc est, caulem mollem, paruum: fructum verò Cumino similem, paruum.] Radix cum semine in vino decocta dentium dolores mulcet, si quidem ore decoctum contineatur. Ambusta, pernionesque eodem fouentur. Bibitur & propter ischiada, vrinæque difficultatem è vino, vt Dioscorides nobis author est.

Diosc. sententiam planè reddit Plinius lib. 26. c. 12. & lib. 27. c. 5. Tenui partium esse tradit Galenus, & propter ei siccantem & moderatè extergentem esse, cætera quæ habet eadem sunt cum iis quæ Diosc. & Plinius.

Marcell.
notatur.

Animaduertisse, docuisseque jam pridem Leoniceum, Plinium viciniam nominis deceptum Arction cum Arcio miscuisse, Personatamque appellasse, refert Marcellus: cum tamen Arcij, non Arctij propria sit Personatæ appellatio, id quod ex Dioscoridis historia nouisse facillimè omnes possunt. Diuersæ enim plantæ sunt diuersis notis & viribus descriptæ. Ideoque Græcorum Medici & Herbarij omnes priuatim, seorsumque vtramque descripserunt: & alteram folio Cucurbitæ, alteram Verbasco similem fecerunt. Vtebantur autem Arcio siue Personata quondam ad personas in tota Græcia & Italia gentes omnes, quoties in theatris, aliisue locis, qui cognosci populo nollent, egisse quidpiam volebant, facili, sed non toto anno (hyeme enim non suppetebat) ad eam rem ex incultis & pinguibus locis apparatu. Causæque hæc est cur Græci etiam ab eodem eorum viro Profopida & Profopion vocauerint: neque enim voces illæ aliud quàm Personam indicant. Neque immerito Dioscorides Cucurbitarum foliis comparauit. Figura enim illis respondent, & si pinguiore loco nascantur, magnitudine etiam superant. Fuerunt præterea qui Arcion in Græcis Aparinen, in Latinis verò Lappam vocauerint. Sed, teste Marantha, stupiditas est credere Personatam esse Aparinem.

Arctij nomen
vnd.

Demum, Arctij & Arcturi, ab Vrfa, Vrsæque custode nomina esse ducta, à similitudine forsan ali qua foliorum suspicatur Lonicærus.

Lappa siue Arcij, inquit C. Bauhinus, genera duo Galeus 6. simpl. Primum Verbasco simile, quod Dioscorides Ἀρκίον καὶ Ἀρκύρον vocat, & Plinio lib. 27. cap. 5. Arction dicitur. Alterum, foliis Cucurbitæ, quod Dioscoridis est Ἀραδον, siue Ἀραδωνίς aut Ἀραδωνίον (i.e. Personata quasi Larua) & Plinij Persolata, & etiam Personata. At vulgò alia est maior, quæ Arcium & Arctium est Dioscoridis: alia minor, quæ Dioscoridi Ἐνδοιον [quod flauos capillos reddat dicitur &] Ἰερὰ ῥαδίασπον, quasi strumatum pernicies: hinc quibusdam Strumaria nominatur.

Arctij genera
duo Galeus.

Cornarius ait officinas Arction Lappam minorem vocare. Sed quid velit, non intelligo: Suspicarier eum Xanthium tradere, nisi hoc alibi Fabam inuersam vocaret. Lappa minor dicitur de Xanthio, vt apparebit suo capite.

Ryffius in Diosc. Ἀρκίον græcum vocat Profopion maius, vel Arcturum, officinarum Lappam siue Bardanam maiorem, germ. Klein Kletten/ gall. petite Bardane & Gletteron. Videtur autem is Ryffii ignorasse quid scriberet, & confundere diuersarum plantarum nomina. Nomen germanicum & gallicum sunt qui Xanthio adscribunt. Verum id postea exhibet. Cætera competunt plantæ, quam pro Personata proponit.

Arcij, Ἀρκίον, ac etiam Arctij nomine insigniuntur etiam Sequentes plantæ: Personata. Persaltera. Tussilago. Person. hirsuta. Arction capitulis mollibus hirsutis. Xanthium. Conyza major. Acanth. siue Brancha vrsina. Bunion

PERSONATA SIVE LAPPA MAIOR,

aut Bardana.

CAP. XV.

D Vos cubitos alta & procerior aliquando, radice longâ, crassâ, foris nigra, intus alba, sapore subdulci: caules recti, striati, lanuginosi, rubentes, ramosi: folia Verbasci aut Helenij, breuiora, rotundiora, superne atro-virentia, inferne canâ lanugine pubescentia: capitula echi-

Descriptio

nata recuruis ad obuias vestes & similia pertinaciter adhærescentibus vncis horrida, flores sustinent purpurascens, singulares: stilum è vaginula atro-purpurea emittit colore carneo præditum.

Nisi reprehensio quædam Trago timenda foret, affirmare non dubitaret, Lappam maiorem, primo & secundo anno, antequam excaulescit, seu Lappas suas profert, Germanis non Kletten/ sed Groskletten/ Personatam, de qua Dioscorides lib. 4. egit, vocandam: rursus eandem cum caules & fructus produxerit, Germanis non amplius Kletten/ sed Kletten/ i.e. Lappam appellari, & ad Xanthion Dioscoridis pertinere.

Personatam
Xanthii Du.
sc. Trago.

Gorræus statuit Lappam maiorem esse herbam palustrem, sed quàm verè, demonstrant natales

Gorræus hal-
lucinatur.

natales. Ryffius, ceu iam montui, & eum sequutus Rheginus, Lappam hanc maiorem à minore non ritè distinguit. Toxites quoque in Onom. philosoph. p. 27. Arcij titulo distinctas confundit plātas. Videtur Amatus lib. 4. cap. 107. & seq. eandem plantam tradere, in qua re aberrasse deprehenditur. Displicet autem, Amato Dalechampii figuram appositam esse, quum Amatus de ea stirpe non loquatur.

Leoniceus de error. med. apud Brunfels. tom. 1. rhaps. 4. vbi pro Arctio apud Plinium lib. 25. errore cecidicis Echion legi arbitratur, itemque pro Personacia, vitiosè Persolata, de Bardana seu Lappa hac maiore, loquitur. Tomo verò 2. p. 133. Plinium in suo libello notandum putauit, quod lib. 25. eodem capite, bis Personaciam descripserit, altero tamen loco Personatiam, & altero Persolatam dici insinuauerit. Sed Leoniceus [inquit Pandolph. Collinutius] Plinium taxat, quòd duplicem Personatam esse crediderit. Nulla ratione Echion pro Arctio positum dicit. Non idè duplicem Personatam esse credidit Plinius, quia quosdam Echion Personatam dicere & ex aceto radicem dare scripsit. Arction Græci duplicem esse tradiderunt, quorum 1. Plinius 27. & alterum 25. pinxit, ego ambas Personatam & Lappam voco.

Non placet Agricola, Lappam maiorem Vngulæ speciem constituere. Euch. Roess. Bardana maioris plura assignat genera, quæ ait eiusdem ferè naturæ, calida & sicca tertio gradu: vni adscribens acuta folia, quam meliorem facit; alteri verò rotunda, quæ non æquè bona; tertiæ lata & magna, quam esui inutilem scribit. Quartam vocat Lapatium acutum, quam Acetosam vocant multi. Sed quid obsecro commune habet Acetosa cum Lappis & Bardana, vel forma, vel viribus. Bardana picturam habet, verum non indicat, quæ ea sit ex suis Lappis.

C. Bauh. phyt. & pin. Lappa 1. siue maior, Arcium Dioscoridis: Lappa maior Brunfels. Trago, Turn. & Cæsalp. Personata Lac. Lon. Lob. Obs. p. 318. Ic. Plant. p. 183. & Lugd. p. 1055. Personata maior Matth. Cast. Personacia Fuchs. & Fracast. Bardana siue Lappa maior Dod. Arcium Anguill. Dodon. gall. Cordo in Diosc. Arction Personata, Thallio.

Germanis dicitur Groosf fletten: Belg. Grootte Clessen. Gall. Gletteron ou Napoliere. Nom. ling. It. Lapolla maggiore. Hisp. Bardana, Pagamacera mayer. Angl. great burr. Hung. Besos lappu.

Quæ Dioscorides & Plinius atque Galenus de Personatiæ facultatibus memoriæ prodiderunt antè annotauimus. Personatiæ herbæ succus vino veteri in potionem datus, omnes morsus serpentum mirificè sanat. Eiusdem foliis cingit febricitantem Apuleius, & statim febrem mitigat, caloremque sanat. Vulnus, etiam si cancer sit, cū aqua decoctionis foliorum eius fouet: deinde ipsum cum nitro & axungia cum aceto terit & panno inducit & imponit. Ad canum rabidorum morsus, radicem cum modico sale tritam morsui indit & statim ægrum liberat: succum foliorum cum melle propinat, ad vrinam prouocandam, & vesicæ dolorem tollendum. Puluerem seminis eius cum vino optimo per quadraginta dies dat, & ischiadicos mirabiliter sanat. Foliis tritis cum albumine oui & ischiadicos mirificè curat. Holerius in pleuritide, radicis Lappæ sicca, quæ purpureum florem gerit: aut floris eius drach. duas ē malsa propinas. Bardana

maioris folium summo capite gestatum, matricem sursum tollere, sub planta verò pedis deorsum, memorat Mizaldus. Et hoc remedium præstantissimum habetur aduersus suffocationes, præcipitationes, ac dislocationes matricis. Folia capiti imposita, eius dolorem mitigare scribit Virtembergicus. Personatiæ caules, primo Vere erumpentes, derafo cortice, crudi coctique prima mensa mandi cœpere: aliis ex solo sale, aliis ex oleo, acetoque placet: in tantum recepta gratiā, vt largissime à quibusdam manducetur, errore manifesto (si Bruyero credimus,) quem refellere interest vitæ. Est enim [vt cætera olera agrestia] succi improbi. Aiunt calculis renum prodesse, vrinæque ciendæ idoneam.

PERSONATA ALTERA CVM capitulis villosis.

Vix aliud inter hanc & Descriptionem priorem vulgatiorem discriminè animaduerto, quàm in echinis, quorum spinæ aduncæ lanugine incanæ ceu araneorum telis intertextæ sunt: ceteroqui flos huic quoque purpureus: folia item non absimilia.

C. Bauh. phyt.

Lappa 2. siue maior lanuginosis capitulis, quam mihi siccam acceptam refert, & à Lappa sua 3. siue

Synonyma.

maiore montana, Arctio Dioscoridis, vt vocat, & Personata altera Matthioli, Arctione montano seu Lappa minore Galeni Lobelij, separat, quam opinionem probare non possum donec diuersæ demonstrentur plantæ.

Beffordia extra portam superiorem obseruanti.

Locus.

ARCTION CAPITVLIS MOLLIBVS hirsutis. CAP. XVI.

Hæc forma depingitur Arction in vetusto Cæsareæ bibliothecæ codice, authore Dodonæo, foliis videlicet latis, in ambitu crenatis: caule tenero erecto: capitulis aliquot in fastigio mollibus ac lanuginosis, vè primi Cymini squeltris.

Arction ex codice Cæsareo [vt inscribitur apud Dod. & H. Lugd. p. 1307.] siue

Arction quintum, C. B. phyt. & pin. quid?

Descriptio.

Xanthium caule est cubitali circiter, hirsuto, punctis rubris guttato, ramo-
lo: folia alter-
nata pediculis
nituntur vn-
cias tres lon-
gis, cauli con-
coloribus, Tus-
silaginis foliis
quodammodo
similia, sinua-
ta & crenata,
colore [id quod
nomen ipsum
loquitur] xan-
tho, vtrinque
hirsuta, sapore
acriusculo &

quodammodo aromatico: quâ foliorum pedi-
culis est ortus, plura simul capitula se pro-
munt bulbata, flosculos stamineos emittentia,
quibus delapsis echini succrescunt lappacei, ves-
tibus adhærentes, oblongi, in duos acutos ri-
gidosque mucrones desinentes, qui duobus
distinctis loculis totidem grana condunt, hor-
deacea: radix parua multas vndique fibras pro-
fert.

Diosc.

Xanthium Dioscoridi caule est cubitali, pin-
gui, anguloso, & prodeuntibus ex eo alis com-
pluribus: folia verò habet Attriplicis incisuras
habentia, Nasturtium odore imitantia: fructum
teretem, grandis Oliuæ instar, & Platani pilula-
rum modo spinosum, qui quidem contactu
vestibus adhærescit.

Appellationes
notha Cæ-
radolethron.

Hanc aliqui Phasganon seu Phasganion, a-
lij Antithesion, alij Chascanon, alij Chæradole-
thron, quasi Strumarum pernitiem, aliqui & A-
parinen vocant, & Philantropon, addit Paulus.
Et sanè (inquit Corn.) Philantropi appellatio,
rectius Aparinæ conueniret. Nam de hac scribit
Dioscorides quòd axungia trita excepta strumas
discutit. Hoc autem significat vox cæradole-
thron strumarum nimirum pernitiem. Videtur

itaque & Xanthium ex Lapparum genere esse,
velut etiam Aparine: officinæ Lappam inuer-
sam vocant. Xanthium quidem nomen ab effe-
ctu inditum esse concludit Ryffius, quòd ruffet
capillum. Phasganon porro dici, i.e. ensem, à si-
militudine aliqua caulis & foliorum: *χάννα*
verò ab hiatu foliorum: Aparinen denique &
Lappam à formæ quadam imagine qua nonni-
hil huic cum Aparine & Lappa conuenit. Cæ-
terum qui cum Ruellio credunt Arction hanc
esse plantam, quam vulgus Lappam seu Barda-
nam minorem vocat, falluntur. Aliud non est
quàm Xanthium testibus inter alios Trago,
Fuchf. Matth. Dod. Lob. Lac. Amato, C. Bauh. &
Apolline. Dorsthenius ignoranter Lapathum
minus *klein fletten* vocat, & cum Lappatho con-
fundit. Plinius huius non meminit.

Lappa minor Brunfels. tom. 3. Rhaps. 16. Tra-
go [qui & Tribulum terrestrum nuncupat,] Eric.
Cordo, Euch. Rôsl C. Bauh. phyt. & pin. cui &
Lappa sexta. Xanthium Matth. Anguill. Dod.
Fuchf. Turn. Cordo in Diosc. & hist. Gesn.
hor. Lac. Lon. Thal. Cef. Cast. Tabern. Lobel.
Obs. p. 39. Ic. Plant. p. 388. & Hist. Lugd. p. 1036.
Xanthium siue Strumaria Lob. in Adu. Barda-
na minor Gerardo. Arction vel Arcturus Gesn.
cat.

Ξάνθος & *φάσγανος* Græcis, Germ. *Bettlers*
kreutz / *klein fletten* & *Spiz fletten*: Belg. *kleine*
Elissen: Gall. *petit Gletteron*. It. *Lappola minore*.
Hispan. *Lappa*, seu *Bardana menor*: Angl. *Jonse bur-*
re / *Lesser burre*.

Læto & pingui solo; ac in scrobibus & lacu-
bus ubi exaruerunt, facile gignitur: Iulio & Au-
gusto vigent Xanthij lappæ: feminibus prægnan-
tes mente Octobri.

Fructus antè collectus quàm perfectè siccescat, deinde tufus & fictili vase reconditus, flauos
facit capillos: si quidem, cum vsus exigit, eius sex-
tarij semissem aquâ tepidâ diluas, moxque eo
caput, nitro ante perfrictum, illinas. Sunt & qui
in vino tundant, itaque asservent. Cæterum,
commodè quoque cædematis imponitur. Plura
addit Aërius: fructus, inquit, discutiendi vim ha-
bet: decoctum verò corticis potum, lienes con-
sumit: & dentes motos firmat eiusdem deco-
ctum ex vino collutum. Cum autem discutiendi
vires habeat, facile colligitur, ait Ryffius, tempe-
ramento esse calido & sicco præditum, id quod
ex sapore etiam, qui amarus est & subacris, de-
prehendi potest.

HISTORIAE VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXXIII.

ECHIA, BVGLOSSA, CYNOGLOSSÆ, HELIOTROPIA, ET SIMILES.

Proxima nunc cura habenda earum, quas nec ipsas temerè misceas aliis, aut à se inuicem diuellas. Estque præcipua affinitatis nota in semine, & quòd folia pleraque habeant aspera, pilisque hirsuta.

BVGLOSSVM VETERIBVS.

CAPVT I.

BVGLOSSVM Verbasco (Βούλβο-
σον φλόβω) simile est, folio in
terra sparso, verum aspero, ni-
griore, bubulæ linguæ simili,
quod vino inditum animi vo-
luptates augere, hilaritatemque
afferre creditur [εὐφροσύνην δό-
κει εἶναι, pro quo Codex vet. δόκει δερμὸν εἶναι τοῦ φλόβου
ἢ ῥίζης πρὸς ἰσχυρίαν ποιεῖν. Videtur calidum esse:
cortex radicis facit ad Ischuriam] inquit Diosco-
rides: Qui antè Buglossum Circio folijs simile
esse scribit, modicè hirsutis, & longioribus [μα-
κρότερον. Vet. μικρότερον] minoribus. Idem rursus
cum Symphyti secundi folijs comparat, cum ait.
Symphyto secundo, quod aliqui Perton vocant,
circa caulem ex intervallis haud ita magnis folia
exeunt hirsuta, angusta [Vet. subangusta & sub-
exigua] longiuscula, ad Buglossi foliorum simili-
tudinem.

Buglosson in vinum iniectum aiunt voluptates
augere, quod perhibent quoque Galenus, Paulus,
Plinius, Simeon Sethi, Apuleius, Serapio, Auicenna,
& Quintus Serenus. Galenus quidem sic
scribit. Buglossum humidæ calidæque temperiei
est. Itaque vinis iniectum lætitiæ ac hilaritatis
causâ esse creditur. Sed & ijs qui ob gutturis
asperitatem tussiant, coctum in melicrato conue-
nit. Et Paulus his verbis, Buglossum humidum est
& calidum temperamento, quamobrem vino im-
missum lætitiâ ac animi voluptates efficere di-
citur. *Jungetur*, inquit l. 25. c. 8. Plinius huic [Plan-
tagini] Buglossos, boum linguæ similis, [similitu-
dinem hanc ad figuram pariter & asperitatem re-
fert Gesnerus] cui præcipuum, quod in vinum
adiecta animi voluptates auget, & vocatur Eu-
phronsyon. Et lib. 26. cap. 11. Buglossio inatescen-
te si quis medullam è caule eximat, dicatque ad
Tom. III.

quem liberandum febre id faciat, & alliget ei
septem folia antè accessionem, aiunt è febre li-
berari. Buglossum viñam, inquit Simeon Sethi,
& sitim sedat. Caules eius cocti, & crudi comesti,
iecoris affectibus profunt. A viatoribus ex eo
conficitur Zulapion, & est vrile.

Nascitur, inquit Apuleius locis cultis & sabu-
lofis. Buglossa dicta est èd quòd folia aspera in
modum linguæ bubulæ habeat. Folia habet aspe-
ra, obscura terrestria. Hæc in vino mixta hilari-
tatem conuiuii facit: in cibum etiam cocta pro
olere sumitur, vel trita pro condimento. Herba
Buglossæ quæ treis thyrsos feminis mittit [Ea-
dem hæc Dioscorides Buglossio: Plinius verò lo-
co suprâ primò citato Cynoglossio tribuit] radi-
cem totam cum aqua decoque, ipsam aquam de-
coctam potui dato, remediabis tertianas: quæ
autem quatuor thyrsos habet, faciet ad quartana-
nas, dabis autem vt suprâ. Alia item herba simi-
lis est ei, quæ folia Lataphi fert minuta, eius ra-
dix potata ex aqua, ranis & serpentibus aduersa-
tur. Herba Buglossæ succum cum melle dabis
bibere, miserabiliter suspirium tollit. Herbam
cum melle & pane contritam vice malagmatis
impones, mirificè rumpit apostema.

Lingua Bouis, inquit Auicenna lib. 2. Canon.
tract. 2. cap. 136. Lingua Bouis quid est? Herba
lata, habens folia sicut Almaru & aspera ad ta-
ctum, & rami eius asperi sunt sicut pedes locu-
starum: & color eius est ex viridi & Citrino. O-
portet vt administretur illa quæ est Corasceni,
grossa habens folia, super quorum faciem sunt
puncta, quæ sunt radices spinarum & pilorum
exeuntium ab ea. Quæ autem in hac terra repe-
ritur, & quâ vtuntur medici, plurimum eius est
genus Almaru, & non est lingua Bouis, & ne-
que confert vt iugamentum illius est. Proxima
Ttt

Etymon Vi-
res ad Hila-
ritatem.

Superstitio.

Tempera.

est æqualitati in calore: ad caliditatem enim declinat paruum, & est in fine primi in humiditate: & quæ sicca est, est minoris humiditatis. Et dixerunt aliqui, quod est frigida & humida in fine secundi: sed illud est longinquum. Virtus eius quæ adusta est, remouet alcola quæ sunt in infantibus. Et sedat inflammationes, & similiter ipsamet: sed ipsa est debilior. Est lætificatiua, confortatiua cordis, bona melancholiæ ex solitudine, & tremori cordis, in vino, & dispositionibus melancholicis: & quidam in potu eam tribuunt ad tremorem cordis, cum luti Armeni ponderi 2. drach. & confert tussi & asperitati cannae. & propriè cum coquitur cum hydromelle & Zuccaro. Idem de med. cor. tract. 2. Lingua Bouis calida est & humida in primo: cuius proprietas est lætificare, & confortare ipsum magnificè, & adiuuat ipsum illud quod in ea est de solutione melancholiæ subtilis. Quare per illam mundificatur sanguis cordis, & substantia spiritus. Melior tamen est quæ de regione Coralceni affertur, habens spissum folium, velatum plurima lanugine: quod, inquam, post exsiccationem nec contrahitur, nec est siccum: quæ autem in his partibus reperitur est ex genere Maru, & vñtatur pro lingua Bouis, propter similitudinem illius ad illam, cum tamen non sit illa. Et iam aggregatur in hac medicina victus proprietatis cum natura propinqua temperamento, quare non eligatur alia super eam.

Serapioni *Lifen Althaur* dicitur, & est Planta quæ assimilatur herbæ quæ dicitur Caromas: vires verò quod attinet, is pleraque ex varijs tradit quæ suprà ex Auicenna retulimus.

Æquiueca.

Cæterum Buglossi hæc recensentur species, Buglossique nomine sequentes donantur plantæ: Borrage. Borrage siluestris tenuifolia. Buglossum folio Borrage Hispanicum siue semper virens. Buglossum vulgare maius flore purpureo & albo, cultum & spontaneum, Buglossum angustiore folio & flore minore, purpureo & albo. Buglossus minor annua. Buglossus rubra. Bugloss. siluestre, Echium multis. Bugloss. silu. pharmacopolarum. Bugl. silu. Pulmonaria dictum. Buglossum peregrinum radice multifida, Pulmonaria Penæ & Lobel. Aduers. pag. 247. & Lob. Obseruation. Buglossæ siluestris species Thalia, quæ nobis est Cynoglossa topiaria fortè Plinij. Cynoglossum quod à Plinio alijsq; nonnullis cum Buglossis confunditur. Buglossum Echiodes Anglorum Penæ & Lob. Aduers. p. 24. de quo H. o. g. l. 24. hoc titulo, Hieracium capitulis Cardui benedicti. *Βουλλωσον μέγα*, de quo l. H. nostr. lib. 26. Buglossum magnum siue Carduus Pratenfis Trag. de quo lib. 26. Buglossum Antarcticum quibusdam, Petum Teueti H. Lugd. 18. cap. 128.

Cæterum, quia Borrage à quamplurimis Buglossum censetur, sciendum est ipsiusmet etiam Borrage vocabulo plures & diuersas plantas inueniri, vt: Borrage vulgaris trium quatuorve colorum. Borrage siluestris tenuifolia. Borrage hiemalis siue Buglossum folio Borrage Hispanicum. Borrage siluestris species Buglossa Simoni Genuensi, Buglossum vulgare maiori & minori flore. Borrage siluestris quorundam, siue Echium Fuchsj, secundum nostram inscriptionem. Borrage minima herbariorum siue Symphyrum pumilum. Borrage montana flore flauo de qua Gesnerus de collat. stirp. pag. 63. quæ qualis adhuc nos late.

Borrage deficiente sumit Chichorium Tractatus qui pro quo. Borrage etiam substitui potest, secundum eundem tractatum qui pro quo, Scatiola.

BORRAGO FLORIBVS CÆRVLEIS & albis.

CAP. II.

Infirmas est planta, & quæ ægrè se humo tollat: radix alba, digitali crassitudine, mansu viscida: folia lata, subrotunda, aspera: rugosa ac plicata, per terram sparsa, eminentibus pullis tenuissimisq; aculeis: caulis hispidus, teres, inanis, cubitalis, ramis brachiatus: flores amoeni, stellati, radiatâ quinque foliorum

acuminatarum serie explicati, vmbone medio, in quo stamina, circumposito, facile à quinque foliorum hirsutorum calyce cui insident, cedentes, colore cæruleo purpurascenteve, vel albo. Semen illi nigrum, striatum: [Anchusæ aut Lycopsis Lobel.]

Simon Genuensis in lit. B. Borrage vocat, Borrage. ac notam ait, aptamque medicinæ & flore & folio, & semine: Buglossamque dici speciem eius siluestrem: se verò non reperire aliquem autorem authenticum facientem capitulum de vtraque: si scribat de vna non scribere de altera. Pandectarius tamen cap. 2. Scribit alterum de Borrage, in quo allegat Dioscoridem: Et alterum de Buglossa, in quo citat Serapionem, ex eiusdem Dioscoridis auctoritate de Buglossa loquentem.

Borrage cum Buglossis Hermolaum miscere, patebit infra, vbi de Buglossis agitur. Is porro videtur Cirsion statuere. Sed audiendi non sunt, inquit Ruellius, qui esse putant Cirsion herbam quam Borrage oliores vocant. Quam Buglossam, linguam Bouis Romani appellant, ea est quæ hodie officinis Borrage dicitur. Sed ipse quoque Ruellius Buglossum & Borrage inter se confundit.

Leonicerus de err. med. Borrage veterum Buglossum esse concludit. Descriptio, inquit, Buglossi apud Diosc. potius Borrage conuenit &c. In Borrage capitula cærulea non purpurea conspiciuntur. In authore de simplici medicina leguntur hæc verba: Buglossum Romani Linguam Bubulam, Lucani Corago, nascitur locis cultis & sabulosis. Fortè autem pro Borrage verbo Corago vitiosè scribitur, aut nomen Coraginis vnâ literâ variatâ est in Borrage versum. Pandectarius quoque si qua est huius hominis authoritas in litera L Lifen althaur, quod nomen apud Arabes significat Linguam Bouis

Bouis, ipse Borriginem interpretatur. Quare forte melius fuerit cum Buglossam de qua Dioscorides, Galenus, & Authores Arabes vtrumque allegantes ad vsum medicinæ adhibemus, Borriginem potius quam illā quæ passim Buglossa nuncupatur recipere. Atque ita falsum erit quod Montagnana existimauit, Auicennam nihil de Borragine dixisse. Nam nisi me fallit opinio, caput de Buglossa, seu Lingua Bouis, apud Auicennam est caput de Borragine, sicuti etiam apud Serapionem. Falsum etiā erit, id quod Simon scribit, qui putauit neminem authorem de vtraque herba simul scripsisse. Negari non potest quin Borrigo sit alterum duorum apud Diosc. aut Cirsion, Buglossum magnum dictum, aut Buglossum, ab iis præsertim qui Borriginem Buglossæ, vel Buglossam Borriginis speciem constituntur: Si Borrigo sit Cirsium apud Græcos: verum erit quod à Montagnana scribitur, tam multa de Borragine à iunioribus medicis temere prædicari. Nam Dioscorides hoc tantum de Cirsio retulit &c. Quare medici iuniores vtrum velint acceptent, aut quod Borrigo sit vera Buglossa, vt nos opinamur, aut quod eius herbae vltus non sit ad omnia illa vtilis ad quæ ipsi arbitrantur.

Marcellus Virgilius lib. 4. cap. 119. in Dioscoridem innuit ad imitationem Leonici Borriginem esse Buglossum Veterum, idque pluribus rationibus contendit. Et huic sententiæ ad stipulatur Monardes lib. 5. epist. Syluius de comp. med. lib. 1. Cordus in Dioscor. lib. 4. cap. 128. & 129. Item Hist. lib. 2. cap. 73. vbi 78. Brunfels. in Herbario germ. Fuch. Hist. cap. 51. & de error. Med. errore 6. Corn. in Dioscor. lib. 4. cap. 110. Euchar. Rœsslin. Ryff. in Dioscor. cap. 112. Matthiol. in Dioscor. cap. 123. Leonici. l. 5. c. 157. Io. Agric. Medic. Herbar. Humelbelg. in Apuleium cap. 41. Lacuna in Dioscor. cap. 128. Amarus cap. 129. Cast. Durantes, qui flore cæruleo tradit & albo. Textor lib. 1. cap. 70. de peste, Apollo rad. 1. Rhegin in exerc. Rob. Const. in Lex. & apud Amar. Gesnerus in cat. pl. Dodgall. & Lat. Lobel. Io. Bapt. Port. Villæ lib. 20. & phyc. lib. 4. cap. 16. Hist. Lugd. lib. 5. cap. 19. atque alii rei herbariæ periti.

Qui diligenter Buglossi historiam expendunt, inquit Matthiolus, omnes herbam Borriginem vulgò vocatam, in horto aliisque locis nascetem, potius legitimum Buglossum esse censent, quam illam, quæ Buglossa vulgò nominatur, cuius in officinis communis est vltus. Quorum equidem iudicio non dubitauerim subscribere: siquidem Borrigo dicta foliis est in vniuersum verbasco similibus, nigrioribus tamen, & asperioribus: quibus etiam hæc symphytum alterum æmulatur, quod folia Buglossi proxima ferre alibi prodidit Dioscorides. Adde præterea quod folia Borriginis in terram procumbant, & bubulas linguas, tum forma, tum asperitate imitentur. Contra quæ Buglossi nomen sibi falsò vendicauit, folia habet longa, echio similia, non vsque aded lata, vt bubulas referant linguas, minisque humi depressa, quæ potius à toto ferme cespite sursum aspiciunt, nec aliqua ex parte verba scumant symphytum alterum repræsentant. Quod insuper Borrigo sit facile legitimum Buglossum, Auicennæ testimonio comprobari potest, qui lib. 2. sui canonis ita scribit. Lingua bouis herba est lata, habens folia sicut Almaru, & ad tactum aspera, & rami eius asperi, sicut pedes locustarum. Oportet autem, vt illa administretur, quæ est in Corasceni, crassa habens folia, super quorum

Tom. III.

ciem sunt puncta, quæ sunt radices spinarum & pilorum exeuntem ab ea. Quibus notis aded nostram Borriginem expressit Auicenna, vt nemo non intelligat esse Linguam bubulam. Eam præter morem descripsit Auicenna, quod suo quoque tempore non deessent, qui veri Buglossi loco aliam quandam substituerent plantam, vt apertè eius verba declarant, dum subdit. Quæ autem in hac terra reperitur, & qua vtuntur medici plurimum eius est genus Almaru, & non est lingua bouis, & neque confert, vt iuuamentum illius est. His omnibus illud denique accedit, quod apud Apuleium in eo libello, qui de herbarum medicaminibus inscribitur, inuenio Buglossum Lucanis Corraginem nuncupari, prioris tantum literæ mutatione, quod cordis affectibus quàm maxime opituletur. Quæ sanè omnia, ni fallor, clarissime ostendunt, Borriginem esse verum ac legitimum Buglossum.

Et hinc merito ait Hist. Lugdunensis. Rei herbariæ periti, Buglossum Veterum, eam procul dubio herbam esse putant quam Borriginem vocamus, non illam quæ vulgò Buglossa nominatur, & cuius in officinis communis est vltus, nec id temere, ac sine iudicio. Descriptio etiam Buglossi à Dioscoride tradita Borragini ita conuenit, vt nulla prorsus nota ab illa discrepet. Buglossum, inquit, Verbasco simile est, folium in terra paruum, nigrius, asperum bubulas imitans linguas. Quis nisi plane amens ex ipsa inspectione non iudicet Borriginem foliis esse Verbasco similibus, nigrioribus tamen, & asperioribus? Cum igitur euidenter demonstratum sit Borriginem nostram Veterum esse Buglossum, in posterum medici pharmacopœiæque sicubi Buglossum ab antiquis in medicamentorum compositiones adhibitum legerint, Borriginem nostram, non vulgare Buglossum vsurpent: &c.

Sic Theod. Dorst. Quæ ab Empyricis & Herbariis iam Buglossum appellatur, inquit, Borrigo est, & Clusius de plant. Hisp. Maru siue Almaru Auicennæ lib. 2. tractatu 2. præsertim tertia, eius species, nihil aliud mihi videtur quàm vulgare nostrum Buglossum aut Borrigo. Ac etiam Raimundus à Vinario de peste ex correct. Dalechampii lib. 2. pag. 1. Buglossum nominat, ibidemque Borriginem intelligit, licet postea sui oblitus Buglossum diuersum faciat à Borragine, cum ait: Borrigo, Buglossa, &c.

An Borrigo sit Buglossum dubitat Cæsalp. lib. 11. cap. 3. Borrigo inquit, vulgò appellatur oculus, quod in hortis feritur: putant recentiores huic plantæ potius conuenire Buglossi descriptionem quàm supra dictæ (Buglossæ vulgari) cum tamen neque spontè oriatur in sabulosis, neque folia longa & angusta sint, vt in Symphito Dioscorides tradit, & vt ostendit similitudine lingue bouis: neque thyrsi tres vel quatuor insint. Tandem Buglossa tota cum radice & semine colligi præcipitur mense Iulio: At Borriginis radix perfectò temine exarefcit, neque collecta seruari potest incorrupta. Sed forte Auicenna hanc intelligit, cum describit herbam latam habentem folia Almaru & aspera ad tactum. Existimo autem Borriginem in Italia quondam fuisse peregrinam, cum de ea nulla fiat mentio ab antiquis inter olera.

Videtur sibi contraria scribere Anguillara & modò Borriginem Buglossum asserere modò negare. Sic enim epistola quinta ait: Quidam volunt confectum fuisse Nepenthem Homeri ex radice Borriginis, eamque Galenum per Enopiā

Nepenthes.

Buglossa.

tradidisse, cui attribuit easdem vires quas Homerus Nepenthe. Intellexissem autem Galeum Borriginem non mihi manifestum, quandoquidem earum plantarum separatim meminit. Fuerit itaque Borrigo, Buglossa optimè nota. Epist. verò 14. dicit: veram Buglossam esse Borriginem non ausim affirmare, in Græcia eam etiam Borriginem vocant.

Borriginem esse Buglossum Antiquorum negant Monachi dist. 6. cens. 146. in Mesu. Quid certè sit Borrigo vulgò dicta, à nemine priscorum describitur. Iuniorum autem plurimi firmissimè tenent esse Buglossum antiquorum. Nos autem (aiunt illi) diligenter examinatis omnium descriptionibus, Buglossum antiquorum non esse Borriginem statuimus.

Apollo quid sibi velit cum suo Buglossò Hispanico, quod pluribus hortis familiarissimum esse ait, & omnibus notis legitimum referre scribit, ac propterea Borriginem nostram esse statuit, considerent lectores. Monachi separant Buglossum Hispanicum à Borragine & à vulgari Buglossò. Monachis se opponit Turnerus, licet interim ei inclinet animus Borriginem nostram esse Cirsium. Guilandinus in Theone Borriginem à Dioscoride Echion vocari auguratur, contemnens à penitus coniecturâ. Non desunt tandem qui Borriginem Homericam Nepenthen esse statuunt. Cuius sc. succo Homerus vino immisso tristitiam discutit, ac malorum omnium obliuionem induci scriptum reliquerit.

Buglossum siue Borrigo dicitur omnibus iis quibus Borriginem hanc flore cæruleo & albo Buglossum Veterum esse diximus. Buglossum verum Dodon. gall. & Cordo. in Diosc. Eidem in Hist. Buglossa vrbana. Lobel. Buglossum Latifolium. Tabern. & Gesner. hort. Borrigo floribus cæruleis & albis: In append. Borrigo albis floribus. Hort. Lusitano Borrigo cæruleis floribus, & Borrigo albis floribus. Gerard. Borrigo hortensis. C. Bauh. apud Matth. & phyt. Buglossa i. siue latifolia, Borrigo dicta flore cæruleo, aliquando candido: sic & ex pallecente roseo. Amatus nomine Buglossi quod Borriginem facit, falsam habet iconem. Harchius cui Italicè Buglossa dicitur, Gallicè *Braynaye* aut *Boraye* [quæ quidem nomina vbi inuenit nescio:] videtur Historiam eius confundere cum Buglossò. Officinis Borrigo dicitur: Germanis *Burraisch*, Italis *Borrachine*. Hi p. *Borraces*, Bohemis *Boract*, Hungaris *Dinye zagusiu* à nonnullis *Porrigo*: Veterum est βύλωσον, quod Latinis Lingua bubula, Lingua bouis, Buglossus & Libanium dicitur, Apuleio & Corago: vnde fortassis Borriginis nomen C in B mutatum nisi apud Apuleium Borrigo pro Corago legendum sit. A Plinio verò ἐφεσύνιον siue Ephrosinum quoddam hilaritatè exciter: quod & antiquus versiculus testatur.

Borrigo.
Buglossus.
Libanium.
Corago.

Bugl. vern.

Dicit Borrigo gaudia semper ago

Borriginis radix, Si Lonicero lib. 5. cap. 157. non sit fides deneganda, dulcis est, Rapo accedens: flores stellati, cærulei, canini, & pallidi: cærulei vino impositi ob eius acrimoniam redduntur ex rubro purpurei: semen nigrum, dulce, nota herba in hortis & in culina, vñs foliorum est viridium non siccorum. Eandem floris permutationem refert etiam Io. Bapt. Porta villæ l. 20. dicens: Dioscoridis βύλωσον, Plinij Ephrosinon & buglossum, Latini bubulam Linguam, Neapolitani Borriginem vocant, quasi

Bugl. silu.

Borriginem dicas, versa ac peruersa voce ex buglossa. Flos cæruleus in Apulia in purpureum & rubrum vertitur nimii caloris vi, quod idem euenit, si in acetariis aliquantisper immoratum fuerit.

Borrigo.

Dioscorides campestribus & sabulosis locis nasci scripsit inquit Porta. Nos pingue, subactum, humidum solū in hortis damus, & in vinearū hortorumque torulis plantamus, quibus semel sata importuna fecunditate luxuriat, & ex se ipsa feritur. Riguis in toto anno feri potest. Semine feritur Aprili & Maio, vt æstate fruamur. Vel Augusto & Septembri pro hieme. Transplantatur quum quinque foliorum esse cœperit, aut melius Octobri ac Nouembri. Semina ne decidant, colligantur immatura, ac triduo in fascies colligata resiccentur Sole, vbi maturuerint, substratis linteis decutiantur: biennio semen asseruatur: ne hieme gelu adurantur, lætamen aspergatur, hoc munimentò aduersus frigora se tumentur. Borrigo hiemis frigora minimè ferre potest additur ex Trago nisi ea quæ non ita pridem è terra enata fuerit, nullumque adhuc fructum procreauerit, deinde vt summo studio contegatur necesse est. Quæ caules emisit plantæ aliofosa est, cum æstate enim in qua excaulescere cœpit, perit, neque alteram attingere potest. Iunio mense floret. E semine deciduo quotannis repullulascit, ita vt cum semel occupat locum, non faciliè in posterum deserat, neque enim extirpari se vnquam patitur. Potest autè semel humi per hiemem illæsum delitescere, nisi à muribus deuoretur, qui propter dulcedinem, quam cum radice & floribus communem possidet, illo plurimum delectantur. Borrigo Monspelii floret tota hieme, basileæ vidi florentem Octobri, Lugduni Maio, Geneuæ florentem Maio & Aprili, habui flore albo in hort. meo Nouembri, vt etiam Patauii. Mont. belg. prouenit & sæpe hiemem perfert: in hort. E. C. habemus flore cæruleo & albo.

Locus &
Tempus,

Vires & virtutes Veterum de buglossò antè annotatæ sunt. Aquæ distillatæ, necnon & conferuæ ex flosculis tribuunt vim roborandi cor (apud Tragum recentiores) lypopsychiam remouendi, lætitiæ melancholicis excitandi, ac sanguinem purgandi, breuiter in omnibus febrium caloribus & animi deliquiis, tam aqua distillata quam flores saccharo conditi vsurpari tu. d possunt: Semen tusum ac in vino potum, mulieribus lactis copiam restaurat: mihi aqua distillata & flores Saccharo conditi probantur in omnibus febribus & vtiles: Humidi euidenter est temperamenti Borrigo (authore Dodonæo) calidi non item: Sec in calore frigoreque medii esse apparet: Nostra ætas non modò herbam, sed præcipuè flores subinde in vinum coniicit, vel acetariis aspergit, lætitiæ ac hilaritatis excitandæ causâ: conduntur & in hunc vñs cum saccharo flores: tum & alia ex iis parantur, quibus ab cordis corroboracionem, tristitiam pellendam, & animi lætitiæ augendam Medici passim vtuntur, folia cum aliis oleribus decocta ad aluum molliendam nonnihil cōferunt, Herba radix, & semen, per se singula, aut simul omnia in vino cocta, potaque venenū à corde arcet (inquit Matthiol.) sanguinemque mundum reddit. Semen contusum ex vino sumptum lac mulieribus reuocat, herba elixa comesta ad hepatis imbecillitatem facit. Eius etiam combustæ

Vires &
Vñs.

Temperat.

bustæ cinis, cum melle rosato mixus in oris collutiones utiliter assumitur contra linguæ inflammationem, faucium excoriationes, nec non linguæ ac gingivarum: Demorsis aut pûctis à serpentibus aliisque animalibus succurrit Buglossi succus aut liquor stillatitius potus, eodémque locus affectus eluitur, superpositis foliis. Aquâ Borraginis madens linteam oculis impositum rubentibus & calentibus, dolorem sedat & ardorem extinguit: herba, radix, & semen simul omnia, aut quæ haberi possint, contusa in vino cocta, tepida coxæ superdata, dolorem ischiadicum mitigant. Radix cum oleo oliuarum & hordeacea farina in cataplasmis formam cocta tphaelum corrigit & herpetem ethiomenum (Germanis est *Kalter brand und wild feuer dictam*.)

Si collegeris (inquit Iohan. Heller D. Iuris Ven. lib. pisc. cap. 8.) in Iunio Buglossum herbam, & radicem redegeris in puluerem & miscueris cum paucis succo Nepetæ, manus illiniueris & piscaueris, ad tuas manus venient pisces. Aut, Accipe Buglossum & calcem non extinctam, pisces morientur. A Ioan. Porta, cibo gratissimo flos acetariis spargitur & folium tenerum, quod proprium odorem suboleat, vestustiora verò folia in quotidianis obsoniis peculiarem habent gratiam. Condituram Buglossi tradit P. Platina Cremonensis lib. 4. de tuenda valetudine & popinæ scientia. Holler. de morb. intern. lib. 1. cap. 54. ad promotionem mēstruorum, secretum esse dicit quarundam mulierum, uti conseruâ Borraginis, dissoluta in vino albo tenui. Borraginem calidam dicit Lonicerus in principio primigradus. Herbam eius cum Blito decoctam deuoratamque notabilem esse corroborationem debiliū infirmorum, si interim de floribus bibant. Herbam in cinerem redactam, cum aqua multa contemperatam, salutarem esse medicinam contra omnis generis affectus, oris & linguæ, si sapius eo lauentur. Borraginem cum Buglossio eandem habere virtutem, vnam pro altera usurpari, ac earum nomina inter se confundi. Herbam in vino decoctam & bibitam bonum sanguinem facere. Succum cum saccharo mixtum propinatūque vertiginem depellere. Syrupum de Succo Borraginis cum saccharo & puluere ossis cordis Cerui tremori cordis auxiliari. Succum cum Syrupo de Sena commixtum, haustumque mane & vespere, rationem augere, melancholiāque depellere. Florum crudum mansum sanguinem bonum generare, & tremorem cordis emendare. Ictero Syrupum mederi itemque cor & spiritus vitales rectare. Aquam florum, seu etiam herbæ & radice in fine mensis Maii distillatam mane & vespere Vnciæ pondere propinatam, ad eadem omnia prodelle.

BORRAGO SYLVESTRIS TENNIFOLIA.

Borragines siluestres præcipuam habent differentiam in foliis: quæ vel angustiora sunt, quam in sativis, vel Tabernamontano auctore à quo planta hic à nobis proposita tam in Icon. quam in Hist. vocatur Borrigo siluestris floribus albis [*Wilder Borres*. Item Borrigo tenuifolia *Burretsch mit schmalen Bletteren*.]

Gerardo Angl. *Lycopsis Anglica*, *Vipers Buglosse* & *vual Buglosse*. Item Borrigo flore albo, *vvhite flevven* Borrigo. Is ponit iconem

BYGLOSSVM FOLIO BORRAGINIS
Hispanicum.

Buglossi Hispanica bicubitales & altiores attollit caules, fistulosos, angulosos, hispidos, asperosque, nec in ramos diuisos: *folia* Borraginis, rugosa & aspera, spinis mollioribus quam in Borragine & Buglossio, interdum longo, aliàs nullo pediculo donata, acuta, præsertim in caulibus, quæ verò pro-

pter terram infima sunt, magis rotunda existunt, albisque punctis maculola: multò latiora & non ita breuia ut in Buglossio vulgari maiori, ex quorū alis *pediculi* hirsuti sextantales aut quadrantales surriguntur, duobus foliis circa fastigium donati, inter quæ flores emicāt cærulei, Buglossi æmulli, sed calyce breuiore & veluti sessili non vnâ sese explicantes, quinque partiti. Radix crassa, adnatis donata, cortice nigro densiusculo oblecta, intus alba, sapore lento & viscido.

De Buglossio à nobis hic descripto loquuntur Monachi in Mesuem Dist. 6. cens. 48. cum dicunt Buglossam Dioscoridis indubiè tenemus quam in Hispaniis inuenimus. Flores producit lanugineos, paruos, floribus nostræ Buglossæ penè similes &c. Hanc etiamnum pro domestica Buglossa accipiendam esse non dubitamus.

An Matthiolus in Dioscoridem huius meminerit sub nomine Buglossi Hispanici perpendant lectores, non describit nec depingit, tantum mentionem facit.

Lobelius in aduersariis pag. 247. & Icon. Plant. pagin. 575. Buglossum semper virens appellat.

Licopsis.

Cam. horti etiam buglossum semperuiens. Cæsalp. lib. 11. cap. 4. buglossa Hispana, cui conuenire dicit descriptionem Licopsis apud Dioscoridem. Hist. Lugd. buglossæ genus quod hodie ex Hispania allatum in hortis feritur. Tabern. Icon. & Hist. buglossum Hispanicum, *Spanisch Ochsenzunge*. Non placet icon ex aduersariis Penæ & Lobelii desumpta. Catal. Franc. buglossum Hispanicum, *Borragio hiemalis*. Dodonæo latino in fol. Anchusa prior, *ὀνυχία* appellata: à nonnullis *καλὸς*: à nonnullis in Belgio buglossa Hispanica.

Locus & Tempus.

buglossi Hispanici nomine ex horto Patauino attulit mihi Frater, vidi etiam Argentinae in horto Friderici Meier unde habui semina, nunc Montbelgardi se non parum multiplicat semine deciduo, tota hieme virer, nec annua est planta: in horto E.C. tota æstate floret ac etiam autumno.

Vires & Vfus.

Cæ erum Anchusæ Onocliæ radix refrigerat & resiccat, auctore Galeno (vt refert Dodonæus) & vna adstringit: & quia subamara biliosos etiam extergit humores: folia imbecilliora, adstringunt tamen quoque & resiccant. Dioscorides ad ambusta & vetera vlcera ex oleo & cerato efficacem radicem ait: erysipelatis cum polenta mederi: lepris & vitiliginibus cū aceto imponi pariter extrahere genitali impostam: decoctum ex hiberi lctericis, nephriticis, & splenicis, febricitantibus cum melicrato: ad vnguentorum spissamenta à pigmentariis vsurpari: folia in vino pota aluum fistere.

BVGLOSSVM VVLGARE MAIVS ET
minus, flore vtrumque duplici.

Descriptio.

Buglossum vulgò & officinis dictū folia habet oblonga, sed asperitate senticola, borraginis appellatæ vtrumque mitiora, atrovi-rētia & splendida: caules cubitales & sesquicubitales, itidem asperi & hirsuti in ramos plures fissi: flores per ramos ferre quadam solitarii, tum in fastigiis co-

ferti, Borraginis floribus dimidio minores, colore dilutiorē, cæruleo (interdū & albo,) in quinque lacinias obrutas abeunt, quarum singulis ad basim fimbria adnata villosa ex purpura albescentis, totidēque subiecti apices nigricantes, in floris tubulo longiusculo, quem quinque ambiunt acuminata & hispida folia [Trago flores radiati instar rotulæ, partim candidi, partim purpurantes antē Solis ortum, qui si radiis suis violas percusserit, pulchrē cæruleo inficiuntur colore.] Floribus decussis in vasculis tria vel quatuor semina coniunctim posita, oblonga, ru-

gosa, veluti semen Consolidæ maioris at maioris, sapore Amygdalino prædita: radix Symphyti instat, foris nigra, intus albet, gustu lento. (Trago quandoque cubitum longa, recta, pulla foris.) Magnitudine verò differt altera huius species illa, folijs similiter longis, hispidis, sed contractioribus, floribus minoribus albis vel purpurascens, interim caulis altitudine parum aut nihil cedit interdum. Trago breuior, angustior, acuminatior, ac quoad omnia magis exigua est, semine præfettim, quod & magis nigricat, flores similes, sique nonnulli cærulei, alij planè purpurei perpetui.

In tanta authorum de buglossis discrepantia operæ præstium nos acturos æstimamus si separatim cuiuslibet opinionem adscribamus, nec enim facili negotio discordes eorum mentes quis conciliabit.

Simoni itaque Genuensi, buglossa dicitur borraginis species sylvestris. Syluio de comp. med. lib. 1. buglossum magnum, Cirsium Dioscoridis dictum buglossus vulgaris videtur: notas tamen Dioscoridis quasdam tradit desiderari. Hermolaus lib. 4. coroll. 33. Cirsion potius quàm vt quidam [Leoniceus] Cirsion legendum testatur, huicque herbæ similem esse Hircinam linguam vulgò dictam. Sed caule rotundo non anguloso vt Cirsion.

Marcus Virgilius in Dioscor. lib. 4. cap. 120. buglossum omnibus notum ait, non tamen Antiquorum. Contra ait Guil. in Theone. Non videre satis queo, quæ causa sit. Cur vulgare officinarum buglossum antiquorum esse buglossum non possit. Ego profectò Rubulam præcæ ætatis linguam, Græciæ, Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, & in summa omnium gentium vnanimi consensu, vulgare buglossum esse defendo.

Ruellius lib. 3. cap. 126. ait: Cirsium alii Buglossum magnum, Romani Spinam mollem nōminant &c. Cirsion herba est quam iustici, simul & officinæ, nec non Herbarii vocant linguā bouis vel Buglossum. An verò de minore vel de maiore loquatur Ruellius dubito, crediderim tamē de maiore loqui, quicquid ad eū dicat Cordus, qui eius verba de minori buglossis intellexit.

Considerandum de quibus buglossis hæc tradat Corn. in Diosc. Officinæ Anchusam Onocliā, Buglossum rubrum appellant, & perinde nostri *Rote Ochsenzunge*. Idem lib. 4. cap. 101. Cirsion & officinæ & vulgus herbariorum Buglossum vocant. Nostri *Ochsenzunge*. An etiam Apollinari. 2. nomine *Ochsenzunge* maiorem intelligat vel minorem asserere non possum.

Brunf. in hort. Germ. pag. 41. *Wild Ochsenzunge*: pag. 42. videtur tradere pro Buglossis vulgari. Textor de peste lib. 1. cap. 4. Buglossum filu. & cap. 7. Buglossum vulgare vocat. Helfricus in nomencl. cap. 23. his nominibus Buglossum, Borragio, *Ochsenzunge*, *Burretsch*, *Βούρρασις*: *Buglosse*, *Bourrache*, diuersarum plantarum nomina permiscet.

Herbarium antiq. Cubæ cap. 54. pro buglossa, *Ochsenzunge*, ineptam habet iconem eam non demonstrantem.

Tragus lib. 1. cap. 77. pingit hoc titulo, Buglossa Italica, *Welsch Ochsenzunge*; describit verò nomine Buglossæ domesticæ maioris: Cæterum apud eum secunda figura Buglossæ maioris superflua videtur, aut titulus mutandus, nec apud eum inuenimus figuram quæ benè exprimat minorem Buglossam siue angustifoliam.

Fuchsius

Cirsium
Buglossum
magnum.

Helfr. n.

Bugloss. dom.
maxima

Fuchsius Icon. p. 150. Echium Italicum spinosum, *Vvelsch Ochsenzung*. Item pag. 152. Echium lanuginosum primum, *Gemein Ochsenzung*. Quam autem Fuchsius in Hist. cap. 51. de buglosso [Borragine sc.] buglossam vulgi vocat, de ea cap. 150. hinc agit. *κίρκιον* Græcè, spina mollis, buglossum magnum, Officinæ necnon Herbarii buglossum & Linguam Bouis vocant. Germ. *Ochsenzung*, nos duo damus genera, quorum vnum Germanicum, alterum verò Italicum est, in quo omnia sunt maiora: Prius Gallis *Buglosse sauvage* aut *Langue de Bœuf*: alterum *Langue de bœuf*, officinis Barba Hircina nuncupatur.

Barba Hircina.
Buglossum vulg. maius.

Matth. in Diosc. l. 4. c. 123. figuram habet Buglosi maioris, hoc titulo Buglossum vulgare, deinde dicit. Buglosso vulgò &c. Buglosi nomen sibi falsò vendicauit. Non tamen negare ausim quin vulgare Buglossum in campestribus nascens iisdem cum Borragine polleat viribus &c. Atque facie non multum diffidere ea inuenias, si illud genus spectes, quod hodie in hortis feritur ex Hispaniis allatum &c. Non desunt qui asserant vulgare Buglossum Echij genus esse. Alij Cirsum existimant. Idem cap. 114. Credidere recentiores quamplurimi rei herbariæ periti, nil aliud esse Cirsum quàm vulgare Buglossum. Sed mihi planè hæc Sententia, pace eorum dixerim, refellenda potius, quam probanda videtur: quòd Buglosso caulis triangulus non insit, sed rotundus: quòd ab imo foliola per ambitum aculeata rosæ speciem non referunt, sed longa & continua prodeant: quòd denique Buglosso flores non euanescent in pappos, sed lauescentes integri decidunt, relicto in folliculis semine. Cirsiij autem, nusquam quòd legerim, meminerunt in simplicium censu Galenus & Paulus.

Cirsum.

Anguill. epist. 14. Licopsis nihil aliud est quàm vulgaris nostra Buglosa, quam postea ait hodie in Græcia etiam Buglossam dici.

Lacun. in Dioscorid. libro 4. capite 129. statuit officinas pro Buglosso exhibere plantam quæ non sit Buglossum, non negat tamen quin deficiente Borragine possimus uti hoc vulgari Buglosso quòd existimatur Echij species.

Amari error

Amatus in Dioscor. lib. 4. enarr. 29. capite de Echio vocat buglossum vulgare, ibique appositum figuram, sed malè nomine Echij sylvestris in impressione Lugd. Idem lib. 1. cap. 27. Cirsum siue Buglossam nominat. Et rursus lib. 4. cap. 120. officinarum Buglossum & vulgare in annot. Roberti Constantini. Idem lib. 1. cap. 27. per *κίρκιον* Homerique quosdam Cirsum Buglossum intelligere dicit. Et l. 4. cap. 120. Cirsum nostræ vulgare Buglosæ respondet ut fatendum sit eandem herbam esse. Ruellius quoque patrocinatur & merito. Matthiolus minus benè Cirsum aliam plantam in Buglosa esse conendit. Contra Robertus Constantinus apud Amatum ait. Officinarum Buglossum species est Echij, etiam Fuchsius teste. Nimis pertinenter Lusitanus Matthiolo & rationi refragatur dum Ruellium sequitur.

Sylvestris

Castor Durantes vocat buglossam & buglossum vulgare, traditque hortenle & sylvestre, maius & minus.

Gesn. in append. dicitur Buglossus albis floribus. De hort. Buglossus minor vel communis, & Italica vel Gallica maior. De Collectione stirp. Buglossus maior. Item Buglossus vulgò dicta minor, quam alij Cirsum esse coniiciunt, Buglossus Italica.

Confusè Qeco Buglossam, *Κυλλωσση* vocat Echium.

Ponit Euch. Ræss. in herb. buglossum angustifolio, cum hoc titulo, *Groß zam Ochsenzung*: alteram verò vulgarem, latiore folio, hoc, *zam Vvelsch Ochsenzung*: Cur autem *Vvelsch* dicat nescio, in agris Germaniæ prouenientem sæpè vidi.

Ruffius in Dioscor. lib. 4. cap. 22. Echium, Buglossa vulgaris *Gemen Ochsenzung*. Hac, inquit, Officinæ ferè omnes pro vera Veterum buglosa vtuntur.

Theophrast. Golio buglosa dicitur. Harchio in Ench. Buglossum quo hætenus vsæ sunt officinæ, Cirsum Dioscoridis quibusdam. Rhegino in exerc. pag. 49. Buglossum magnum Cirsum dictum.

Cirsum.

Lacuna lib. 4. cap. 120. in Dioscor. ait quosdam sibi persuadere ferè vulgarem buglossam aut Linguam bouis esse Cirsum, sed ratione carere eorum opinionem.

Cirsum negat.

Lonic. lib. 5. cap. 152. *Gemein oder groß zam Ochsenzung*. Græcis Echion, Lat. Alcibiaceum offic. Buglossum, Gallis *langue de bœuf*, Phatmac. assumunt pro Buglosso, folia sunt angusta & acuta, flores ex cæruleo purpurei: prouenit iuxta vias & aspera loca. *Lonicus* iconem habet buglosæ folio angusto, flore minore: verum facile est videre ex ei adscriptis eum diuersas plantas confundere, nec scire quid scribat, magnum & domesticum Buglossum èstne foliis angustis? vbi nam prouenit iuxta vias, & in asperis locis Buglossum quòd pingit? Præterea proponit alteram iconem sub titulo, *die andere wild Ochsenzung*, id est, Buglossum alterum filu. quæ videtur esse Buglosi angustifolij flore minori: nec id benè distinguit ab Echio vulgari eodem capite posito. Dicto l. cap. 155. addit *die groß Vvelsch Ochsenzung*, id est, magnum Italicum Buglossum dicitur apud Dioscor. Cirsum & Cirssion, Latinis Buglossum Italicum &c. Sic Cirsiij descriptionem cum Buglosso latiore folio & flore maiore confundens. Is tandem iam dicto lib. cap. 157. non absque graui errore Borraginem esse ait legitimum buglossum: vulgare autem hoc buglossum siue Echion (vt ait) officinas malè nominare buglossum scribit. Sed rursus malè buglossum cum Echio confundit.

Buglossum Italicum.

Nos, aiunt Monachi dist. 6. cens. 148. negamus Cirsum vel Cirssion esse communem atque vulgarem buglossam. Item buglossum Dioscoridis non esse buglossam nostram firmissimè asserimus. Pro sylu. buglosa Mesæ accipienda quam communiter vocamus buglossam.

Non Cirsum.

Maxima ac manifesta, inquit Cron. de comp. med. non videre extremæ inscitæ est: ægrè tamen diu consuetam de buglosa opinionem deserunt quidam Herbarij, sed ij discant eam Dioscoridis Cirsum esse, attestantibus Ruellio, Hermolao, Leoniceo, Monardo, Syluio, Fuchio, viris summis & rei herbariæ peritissimis. Vnus tamen Hyeronimus Tragus cap. 77. lib. 1. Nicandri ac Dioscoridis authoritati confidens, Echion decernit, quamuis plerique sylvestrem buglossam eo nomine verissimè intelligant. Reuera indecorum est, & detrimentosum tamen ad hæc vsque tempora extitisse buglosi ac Borraginis ignorantiam, quam Medicinæ initiati, haud sine pudore & dispendio negligere possunt. Nam quæ facie, quove prætextu, artem medicâ profitebuntur, si res tam necessarias ignorare conuincuntur? Nisi turpe non sit alicui, id profiteri quod nesciat. Floribus præcipua venustas ac gratia, qui hoc loco Zac-

charo condiri debent : Herba autem vnico & singulari dono prædita creditur, ad animi lætitiā augendam, & subolent nescio quid iucundi folia. Hæc Cronemburg. qui lib. 2. Nepenthen fieri è Buglossa multis ita suspicantibus notis existimat.

Robert. quoque Steph. de arb. p. 19. Buglossum siue Buglossam nostram vulgarem esse Cirsium Dioscoridis credit.

Quæ, inquit, Apollo Rad. prim. Buglossi nomen falsò sibi vendicauit, siluestre, seu erraticum Buglossum appellari poterit, quidam Echij genus putarunt, alij perperam Lycopsim cum Anguillario: verùm Herbariorum bona pars, vt etiam Dessennius cum Fuchsio Cirsion: obstat tamen caulis rotundus, qui in Cirsio triangularis est: sicut nec foliola, ab imo rosarum specie, spinosis angulis producit, verùm longa & continua, obstat & capitulorum [etiam itidem purpureorum] forma &c.

Dodon. gall. duas habet figuras, dicitque. Buglossa aut Lingua Bouis officinarum. Gall. Buglosse aut langue de bœuf. Germ. Ochsenzunge. Belgicè Buglosse & OffenZunge, quamuis non sit verum Buglossum. Prima species *λυκοψις*, Latine Lycopsis, officinis huius regionis Buglossa & Buglossa domestica maior. Secunda species est Anchusæ genus, videtur *ἀνχουσα, ἀλκιβιδιον & ἐροχιδες*, Latine Anchusa, Alcibiadion, Onochelès. Lat. in fol. Buglossa vulgaris, Posterior ætas Buglossam & Buglossam vulgarem appellat, ac pro vero Buglossò in vsum recepit. Hæc autem veteribus Lycopsis est dicta quam Galenus inter Anchusæ species numerat: à quo Dioscorides quoque non alienus est, Lycopsim à nonnullis Anchusam vocari referens. Nec temerè inter Anchusas habetur, cum omnibus partib. ipsas referat. Esse hanc Lycopsim veterum, dubitare non poterit, qui ipsam cum huius descriptione conferre voluerit &c. Audiendi minimè sunt illi, qui Buglossam vulgarem Cirsium esse existimant: Cirsion siquidem ex Carduorum est generibus cuius flos in pappos abit, in Buglossa neutiquam.

Aduersar. p. 246. Buglossum vulgare angustifolium. Hæc planta diuersa à Buglossò minùs vera retinuit nomen Buglossæ. Huius radix foris nigra, perennis, proluxa, glutinosa, edendo medendòque vti Borrago nata, & flores concolores, Primulæ veris modo aut Anchusæ, semen maius quàm Borraginis, minùs nigrum, folia longiora, angustiora, Echio aut Lycopsi toto habitu, tam propè accedentia, vt ni defuisset rubellus radici color Lycopsim domesticam facturi fuissetus, qui quia nigricat potius Echium indicat, aut vtriusque anceps natura. Lobel. icon. pl. pag. 576. obs. p. 310. Figuram habet hoc titulo, Buglossam angustifolium Aduers. 246. Cirsium Italicum Fuchsio. Germ. *Vvelsch Ochsenzunge*: deinde dicit Buglossi vulgaris varietas. Altera folio habiliore, flore cæruleo, rariùs albo. Altera strigosior, folio angusto, flore purpureo rubello, hortensis.

Camer. horto Buglossum Italicum vel Hispanicum grande, cæruleis, & interdum albis, interdum variegatis floribus. Cæsalp. lib. 11. cap. 2. Buglossa floribus cæruleis aut purpurascens: Buglossum Dioscoridis in campestribus nascens, Euphrosinon Plinij. Idem c. 3. hanc veram adstruit Buglossam à similitudine Symphiti: Aui cennam de Buglossò agere scribit, quando dicat:

putare se esse linguam Bouis Persicæ, cuius proprietates sit lætificare & tristitiam remouere.

Hort. Lusit. Buglossum vulgare floribus rubris *Ochsenzunge mir roten blumen*. Item Buglossum vulgare floribus cæruleis. *Ochsenzunge mit blauen blumen*. Thal. Buglossa siluestris nigra, florem nigrum obtinens vulgaris Buglossæ, sed minorem.

Georg. Pict. apud Macrum in annot. vocat *Ochsenzungen*, & Dioscor. *Βυλῶσσον*, pro quo figuram apposuit ineptam potius Cariophyllatam exprimentem.

Tabern. icon. & hist. Buglossa vulgaris, *Ochsenzunge*: & Buglossa Italica mas. *Vvelsch Ochsenzunge Manlein*. Item Buglossa Italica fœmina: *Vvelsch Ochsenzunge Vveiblein*. An Tabern. Buglossa vulgaris est Buglossa angustifolia? An eiusdem Italica eadem cum Buglossa maiore latifolia, quæ eadem in Germania spontè provenit vt obseruari sapiùs, abundat sanè in agris Bolvvil ad Brissacum: fœmina fortè illa est.

Maior domestica Buglossus in quibusdam regionibus, vt in Lotharingia in agris optimis, provenit, authore Trago, aliàs in hortis plantari consuevit, folia mense Aprili profert, Maio mense caules emittit. Floret vt refert Dodon. à Maio aut Iunio vsq; in æstatis finem, folia hieme pereunt, vere verò noua erumpunt. Montbelgardi in horto E. C. mihi provenit Buglossum maiori folio & maiori flore cæruleo: obseruari propè Montpeliù & prope Frontignan spontè provenientem, necnon in Rhætia: & Lugduni in agris florentem Maio, in Alsatia etiam in agris inter Brissacum & Entschheimiam: Basileæ in hortis florentem Maio & Iunio: Patauij in hortis. In Burgundia in Abatia trium regum vnde transtuli in hortum E. C. & meum: Geneuæ in pratis florens Maio. Eiusdem generis aliud creuit in horto E. C. flore albo, cum aliqua rubedine: Idem vidi Sturgardiæ in horto Ducis & folio & flore maiore. Tubingæ cum essem Clarissimus meus præceptor Fuchsius in horto habebat duo genera Buglossi parua: vnum vocabat Echium album ob flores: alterum Echium lanuginosum purpureum. Hæc eadem habeo in horto E. C. voco Buglossum angustiore folio flore minore. Vnum est purpureum colore violæ aut Anchusæ: Alterum est flore albo. Buglossum angustifolium vidi Viennæ in cænobio S. Dominici à l'Angeli. Buglossum flore minore albo & purpureo Gœppingæ in horto Ill. E. C. & in *Vvissensteig* in horto Ill. Com.

Qui sibi persuadent Buglossam vulgarem esse verum Buglossum, legant antè vires attributas ei ab antiquis, nos facillè concedimus ad Ischuriam facere, & ad asperitatem gutturis. Si Cirsium est vt alij existimant, videant caput de Cirsio: concedimus Buglossæ vulgaris radicem posse conuenire ad sedandos dolores varios. Lobelius & Pena tribuunt Buglossæ vulgari similitudinem in viribus Borragini. Errare Medicos ait Ferrer. cum Buglossi radicem, crasso, tenaci, lentòque succo præditam, apozematis aperiensibus inferant. Buglossum autem cum sit viscidissimum, vt succus extrahatur, contusum debet in pelui sensim calefieri: sic enim suum spontè fundit succum, cum expressio frustra aliàs tentaretur.

* *

ECHIVM

ECHIVM FUCHSII SIVE BORRAGO
siluestris.

Descriptio

Digitali radice donata est, longiuscula, raris filamentis fibrata: ex cuius capite plures prodeunt caules dodrantes & cubitales aut etiam altiores, hirsuti, asperi, ramosi, fragiles: folia Echij, magis hispida, sinuosa, sapore fatuo: ad Borriginem accedente: flores purpureo-violacei, Buglossi minores, quinquepartiti, ex calice totidem folijs constante, semina quatuor Echij continente.

Fuchsi hist. cap. 103. huius figuram Echij titulo habet, quo nomine etiam describit. Tragus sylvestre Borriginis genus facit: Dod. Gall. figuram Fuchsi proponens Lycopsum siluestrum nominat. Latino in fol. dicitur. Buglossa sylvestris, Buglossa minor: species, folijs asperis ac oblongis, sed multo minoribus: flosculis quo-

que caeruleis sed exiguis: radice tenui & albida, quæ Lycopsis quædam minor est, aut potius Anchusæ quoddam spurium genus, vulgò Buglossa siluestris nuncupata.

Pen. & Lobel. Adnerf. pag. 247. Erraticum Buglossum asperum Echioides. Est & hæc perquam similis qualibet sui parte superiori, & penè par, macilentis & sabuletis Antuerpiæ vicinis passim spontè, ut etiam in hortis proveniens: Utunturque Buglossi penuria Pharmacopœi, quibus silvestre Buglossum creditur: admodum horrent, hispidaque sunt folia, seraceis pilis rigidis & pulvis prominulis, tantumque & simili differt modo à superiore, quantum Labrum Veneris à Diplacò hortensi. Radix gracilior, lignosa:

Reperitur in hortis inter olera, frequenter etiam in agris frumentum ferentibus, altius mensibus vigens. Echium Fuchsi Montpelij pronunt. Montbelgardi inveni florens in segetibus prope Courfelle, mense Julio: transfuli in hortum E. C. ubi quotannis se renouat, semine deciduo, florens Iunio & Iulio. Genevæ in horro è regione domus Senatoriæ cum flore Maio: Limitibus agrorum Scotiæ luxuriat, non parum segeti damnosum, referente Gargillo.

Tragus hac Borragine silvestri, pro sativa, ubi id necessitas postulabat sæpenuerò usus est.

ANCHUSÆ VETERIBVS IN GENERE.
CAP. III.

Dioscorides tres Anchusæ species tradit, his verbis: Anchusa, quam nonnulli calycem [καλυκα:] alij onocleam [ονοκλείαν] appellant, folia habet Lactucæ quæ folio visitur acuto pro-

Tom. III.

xima, hirsuta, aspera, nigra, numerosa, vndecunque [πανταχούθεν] ab radice velut affixa, spinosa: Radix illi est digitali crassitudine, colore quodammodò sanguineo: quæ æstate vel eo agnoscitur, quòd manus inficiat: Læto solo provenit. Radici vis astrictoria, ad ambusta veteraque vlcera efficax, si in oleo addita cera decoquatur. Erysipelatis cum polenta imposita medetur: itémque vtiligini & lepris ex aceto illita. Vulvæ quoque subdita, parius extrahit. Datur & eius decoctum bile suffusis, nephriticis ac splenicis, si febris sit ex aqua mulsa. Folia verò sistunt aluum in vino pota. Utuntur & vnguentarij radice ad vnguentorum spissamenta.

Altera quam aliqui alcibiadion seu onochiles [ἀλκιβιάδιον, ἢ ὀνοχίλεις] vocauere, à priore distat, quòd minora habeat folia, quanquam simili modo aspera, & ramulos tenues, in quibus flos purpureus in puniceum [Orib. ἢ ποικύον] vergens: radices autem rubras, prælongas, quæ messibus sanguineo succo turgent. [V. ἀγγεῖα αἱματώδη:] In sabulosis nascitur. Tum ipsa radix, tum & folia contra venenatarum bestiarum, maximèque viperarum, morsus efficaciter auxiliantur siue cibo, siue potu, siue etiam amuleto. Quin & si quis iis commaducatis ad venenatæ bestię os exuerit, eam enecabit.

Hanc in nothis aliqui Cathanchusam vocant, alij Lybicam, alij Archibellion, alij Alcibiadion, alij Onophillon, alij Phorphyrida, alij Miydusari, alij Salycem, alij Noneam, alij Buinesach.

Est & alia tertia huic similis [videlicet secundæ] ac minore semine eoque puniceo, quo commaducato si in serpentis os inspuatur ea morietur. Radix autem acetabuli mensura cum Hyssopo & Nasturtio pota latus ventris tineas pellit.

Hippocrate lib. 1. De morbis mulieribus χεδιάδα τὴν μικρὴν, & χεδιάδα τὴν μεγάλην habet, quam Galenus in Glossis τὴν ἀγχούσαν exponit, atque sic etiam appellari dicit: lib. verò 6. inter vteros purgantia Anchusæ [ἢ ἀγχούσης] folia ad pugillos duos in vino, pari aqua temperato, bibendum præcipit.

Paulus lib. 3. cap. 42. Anchusam quæ spinosum, & latum, & nigrum folium habet χοιροσπείλεθρον appellari dicit: & lib. 7. c. 17. in emplastro ex herbis, Anchusam chærospelethron, Onocleam esse ipse exponit. Significat autem hæc vox Iugerum porcinum. Meminit eius etiam lib. 7. dolbellarum suarum in Paulum Cornarius.

Theophrast. lib. 7. hist. plant. cap. 9. Proxime quidem terram foliaram esse [ἀγχούσαν] Anchusam tradit. Scalig. verò in hunc locum, se in Anchusæ stipite foliola animaduertisse notat.

Anchusam commemorat Plinius. Et quidem lib. 22. cap. 20. ait. Et Anchusæ radix in usu est, digitali crassitudine. Finditur papyri modo, manisque inficit sanguineo colore, præparat lanas prætiosis coloribus. Sanat vlcera in cerato, præcipuè senum, itém adusta. Liquari non potest in aqua, oleo dissoluitur, idque sincera experimentum est. Datur & ad rem doloris drachma eius potui in vino: aut si febris sit in decocto Balani. Item Iecinorum vitij, & Lienis, & bile suffusis, Lepris & Lentigini illinitur ex aceto: Folia trita cum melle & farina luxatis imponuntur. Et pota drachmis duabus in mulso aluum sistunt. Pulices necare radix in aqua decocta traditur. Capite verò sequenti 21. eiusdem libri, de altera Anchusa sic tradit. Est & alia herba proprio nomine onochiles [onochilion Cn.] quam

Vuu

Spuria Diose

Locus & Tempus.

aliqui Anchusam vocant, alij Arcebion, alij Onochelim, alij Rhexiam, [Archibellion, alij Onocleam, alij Alcibiadion, alij Onocheiles. Diosc. Arcebion, alij onocholin: Cn.] multi Enchusam, [enichrisam Cn.] paruo frutice, flore purpureo, asperis folijs & ramis, radice messibus sanguinea, cæterò nigra, in sabulosis nascens, efficax contra serpentes, maximèque vipersas, & radice & folijs, æquè cibo ac potu. Vires habet messibus. Folia tria [de Alcines folijs, id Diosc.] odorem cucumeris reddunt. Datur in cyathis tribus vulua procidente. Pellit & tineas cum hyssopo: De radice Anchusæ tertiæ, quæ posthac describitur, id Diosc. tradit. Et in odore renum aut iecinoris ex aqua mulsa, si febris sit: sin aliter ex vino bibitur. Lentigini [vitiligini Diosc.] ac lepris radix illinitur. Habentes eam à serpentibus feriri negantur. Et mox viribus his aliunde transcriptis, addit etiam de tertia. Est & alia inquit, huic similis [Anchusa tertia Dioscoridis] flore rubro & ipsa ad eodẽm vsus. Traduntque commanducata ea, si inspuitur, mori serpenti.

Galenus quatuor Anchusæ genera agnoscit, Onochiam, Lycopion, Alcibiadion, & quartum paruum, quod ferè nomine carere ait: Alcibiadio tamen persimile esse, quamvis amari, & magis medicamentosum.

Onochilon. Hermol. Barb. in Plinium lib. 22. cap. 21. Onochylon, Dioscoridem & vetustos cõdices, Onochelonid est, ὄνοχελον, quasi labrum asini vocasse notat: Archelion, verò vetustiores codices Archelion. Dioscoridem Anchusæ genus vnum appellare archibellion: quod & melius. Esse enim Anchusas multiplices, vagarique per eas eadem vocabula, vt Alcibiadion & Onochelen, Cum Alcibiadion videatur propriè esse Echium. Esse qui Alcibion quoque à Nicandro in Theriacis dictam pro Alcibiadio, quæ sit Echios, accipiendam putent. Esse item qui Plin. reprehendant, qui 27. libro dicat: Alcibios qualis esset, apud authores non reperi.

Raram nec facilem inuentu herbam nostræ ætatis herbarij Anchusam referunt: [inquit Marcellus in Dioscoridem] quod meritò demiretur aliquis, cum lenocinio formæ quondam inueniret: vterenturque radice eius antiquæ mulieres contra pallorem: bonitatem rosei coloris radice eius vultibus suis inducentes. Quod tam quotidianum illis fuit vt ab Anchusa verbum Græcis ἀγχουσίζουσαι in affectatione formæ fucari & colorari adhuc significet. Numerauit coniunxitque eam Theophrastus coronopodi & plerisque alijs quæ ἐπιτρίφυλλα, ille vocat i. folia per terram spargentia: quod ait περιπλασμένα τῇ γῇ, quod est per terram sparsa. Nicander Lactucæ similem ostendit. Plinius inter aculeatas numerat à cæteris in foliorum positura discrepans.

Quod Diosc. dixit, Vnguentarios vt radice Anchusæ ad spissanda vnguenta: hoc Plinius lib. 13. cap. 1. ad colorem retulit, inquit Cornarius. Plinius lib. 22. cap. 20. Dioscoridis sententiam planè sequitur, nisi quod vlcera senum, dixit παλαιὰ ἔλκη, id est, vlcera antiqua. Deinde Balani decoctum habet, pro aqua mulsa: Mox lentigini vox supposita est pro vitiligini. Habet enim Diosc. ἀλφους & λέπρας, id est vitilignes & lepras. Postea cum mulso dixit, pro vino: & reliqua aliunde transcripsit. Atque hæc de prima Anchusa Plinius loquutus.

Phauorinus lex. Gr. Ἐγχούσα, Enchusa, species

plantæ quæ etiam per a dicitur Anchusa, Attici verò per e efferunt. Et ἔγχουσιζουσαι, de mulieribus dicitur, Enchusa faciem suam illinentibus, &c.

Anchusæ caput duplicatum ait Iulius Alexandrinus vnumque superfluum λύνα-τον Lycopsum vocasse Diosc. radicemque rubram tribuisse & adstringentem: Cæterum ex hac vnguentum sibi parare Germaniam, potabile quod dicunt. Et quidem bibi ex humore aliquo ad rupta & conuulsa, casumque ex alto, vsus frequentissimi.

Fuco pigmentisue illinere, Græcis ἀγχουσίζουσαι erat [inquit Lobel.] vnde ἀγχούσα dicta à radice illustri cruore, coloris florido, cui plantæ totius cognitionem debemus: vix enim alioqui innotuisset, tum propter cum Echij Lycopside & Buglossis similitudinem, tum etiam ob versionem minùs conspicuam: Quatuor animaduertimus differentias ex floribus, folijs & magnitudine. Tertiã Anchusæ speciem non meminit se vidisse Turnerus, Lycopsum Anchusæ congenerem facit Gesnerus lib. 1. quadrup. titulo de lupo: miraturque quomodo ab aspectu lupino nomen tulerit. Ruellium Linguæ Canis hodie vulgò dicta hoc nomen adjudicare refert. Idem ait Onophyllon eandem Anchusæ esse, quæ Arabicæ linguæ authoribus etiam asini lactuca vocatur. Anchusam ipsam quoque Græci Onocleam vocant, & folijs Lactucæ describunt. Lycopsis à nonnullis Anchusa vocatur, Lactucæ folijs &c.

Cæterum, quænam hodie sit Anchusa propriè dicta, non satis conuenit inter autores: Etenim Anchusæ nomine variæ donantur Plantæ, v. g. Buglossum vulgare maius. Buglossum vulgare minus. Anchusa Monspeliaca. Anchusa lutea. Anchusa minor. Onosma. Echium vulgare. Echium Fuchsi. Lithospermum nigrum, flore albo, semine Echij. Cynoglossum. Pulmonaria Matthioli & Cæsalpini. Amaranthus. Dipsacus. Hyacinthus.

ANCHUSA MINOR SIGNOSIOR.

Olim nobis articulat C. Bauhin. Patauo plantam longitudinis Palmi vel paulò longiorem, Anchusæ minoris similem, vel Lithospermum nigro, loquor de folijs ramulorum [inferiora non vidi.] quæ aspera, hispida, flores Buglossi vulgaris vel Anchusæ: Eandem habueram sic-

cam à Valerando Dourez, exhibuit autem frater Anchusa titulo Anchusæ minoris Galeni & quartæ Dioscoridis.

An Lobel. in Adu. p. 248. & Icon. Plant. pag. 578. Anchusa lignosior angustifolia? H. Lugd.

pag. 1102. Anchusa lignosior Penz. C. Bauhin. phyt. Anchusa 5. siue Angustifolia seu Pseudo-Anchusa. Dicit C. Bauh. in animadu. in H. Lugdunensem, Anchusam Lignosior Penz Hist. Lugdunensi pag. 1102. in eadem hist. antè pag. 889. sub Tragorigano notho Dalechampii haberi, ac utrobique describi. Ego quidem quænam sit Anchusa lignosior Penz nondum asserere possum. Color floris à Gesnero obseruatus dubium mihi mouet, cætera videntur satis conuenire & potiss. locus: quicquid tamen sit non potest esse eadem planta cum Tragorigano notho Dalechampii fruticosa lignosa, interdum bicubitali, qui pauca habet quæ conuenire possint Anchusis, flos speciosus purp. Dalechampii Anchusæ verò Adu. pusilli flores cærulei. Icon quam proponimus est ex Fuchianis nescimus cuius plantæ, quodammodò exprimit Anchusam nostram minorem.

ANCHUSA LVTEA.

Descriptio.

Sanguineo succo plenâ habet radicem perinde vt Onochiles, caulem hispidum, pedalem vel etiam maiorem, tenuiorem, folia per ramos breuiora, pari tamen latitudine, flores in cacumine congestos & spicam ferè imitatos, concauos, Symphiti maioris, exiliores, luteos: semen Echii simile, nitidum, cinereum, pun-

ctulis nigris notatum, ferè triangulum & mucronatum, rostellum auiculæ formâ.

Lobel in Aduers. pag. 248. Lutea Anchusa: rarior & elegantior. Dodonæus lat. in fol. vocat Anchusam quartam, foliis asperis hirsutis ac pungentibus, ac non rarò humi orbiculariter procumbentibus: Eam etiam illam esse posse putat quæ à Plinio lib. 22. cap. 10. Pseudo-anchusa appellatur: & à quibusdam Enchusa ac Doris.

Matthiol. Anchusam tertiam: Item H. Germ. & Epit. Ochsenzang. Anchusa tertia, cuius figura non displicet: placet etiam Camerarii ad nostram plantam olim facta & appositâ h. Germanicæ & Epit. Matthioli. C. Bauhin. phyt. Anchusa 2. siue maior luteis floribus: Anchusa Gesn. hort. An Lonicer. Anchusa tertia?

Locus & Tempus.

Anchusam quartam luteam non rarò in Bohemiâ occurrere scribit Dodonæus. Ego Anchusam luteam florentem vidi mense Iunio inter Viennam & Lugdunum, nec non Lugduni & in montibus Euganeis, ex quibus locis etiam Frater se accepisse refert.

Anchusa lutea minor.

Anchusam luteam minimam Montspel. ager spontè dat, sed rariùs multò. Floribus luteis in pusillis pediculis in se conuolutis Echii ritu cauto. III.

dam Scorpionis aliquantum æmulantibus: cuiusmodi scitè meminisse industrium pharmacopœum Franciscum Penninum Antuerp. testatur Lob. in Obs. pag. 312.

Anchusa C. Bauhin. phyt. Anchusa quarta siue minor Patavina, quam Anchusam minorem Galeni, & Anchusam quartam Dioscoridis Guilandinum nominasse refert, quamque Camerarium in Epit. Matthiol. pag. 736. Anchusæ tertiæ (Anchusæ luteæ) nomine exprimere putat.

ANCHUSA FLORE ALBO AUT pallido Clusij.

Numerosa huic sunt folia, palmaris longitudinis, valde angusta, & pungente lanugine hirsuta: è quo-

Descriptio.

rū medio caulis assurgit secundo año (primo enim annus est) pedalis, interdum etiam cubitalis, crassiusculus, firmus, hirtus, in multos ramos diuisus, in quibus breuiora multò, hispidaque folia: extremis ramis prodeunt, è vaginulis hirsutis, & asperis flores Symphiti maioris floribus, quodammodò similes albi aut

ex albo nonnihil pallecentes, siue ἀχελαιοί, in angulos quinque diuisi, quibus discussis, semen vaginulis conspicitur viperino capiti aut Echii semini simile: radix minimi digiti crassitudinem æquat, nigraque cute tecta est, qua sublata, omninò rubet, & elegantissimo colore inficit: adè autem carnosâ est, vt radicem Buglossi vulgaris instar condiri possit, dulcis tamen & insipida.

Clusio Pannonico & hist. post. Anchusa exalbido flore. Casp. Bauhini phyt. Anchusæ secundæ siue maioris varietas, floris colore albo, aut ex albo pallecente. An Lobel. Obser. pag. 312. Anchusa latifolia Buglossi angustifolio par, radice cruento inficiente & flore albo? An Lonicerus lib. 5. cap. 153. Rot Ochsenzang, Anchusa prima copiosa arenosis locis propè Moguntiam, &c?

Nascitur arido & salebroso solo, vt in monte Badensib. thermis imminente, & aliis vicinis, apud Carnuntum præterea, Pannoniæ olim amplissimam urbem, nunc autem vile oppidulum, Patronella vocatum, maximâ copiâ, tum plerisque aliis Pannoniæ, Austriæque siccis ac aridis locis. Floret Maio & semen Iunio profert: deinde perire arbitror: vt Echii genera.

Anchusa maxima Gallia & Anglia, floribus Echii non dissimilibus, cæruleis ad purpureum vergentibus.

Traditur hæc à Lobelio in Aduers. cum dicitur Quæ Calys seu Onocleia vocatur, maxima, fre-

Locus.

quentissima, Gallia, & Angliæ aruis latis, sed glareosis, vel argillosis. Radix intus ligneo corculo, libro corticæque crassiore amicta, sanguineo succo sandalinæque digitos inficiente: digitum æquat, sesquipalmum longa, gustu Buglossæ. Folia copiosa Echii aut Buglossi angustifolij, lanugine spinosa, incana, cespiti incumbencia: Caulis plurimum singularis, rotundus, squaber, cubitalis, tirsulis florum cæruleis ad puniceum vergentibus, Echii non dissimilibus: semen exiguum, oblongum, pullum.

C. Bauh. phyt. Anchusa prima. siue folijs floribus Echii: Anchusa Adu. pag. 247. sine icone.

An Turnero part. 1. pag. 39. (41.) Anchusa prima Diosc. in multis Germaniæ locis nascens, aded Buglossi hortensis similis, vt non faciliè quis alterum ab altero possit distinguere, exceptâ solâ radice intensè foris rubente, non autem intrinsecus. Posset Anglis nominari, Gallico nomine, *Orchanet*, aut *Rede Buglossi*.

ANCHUSA MONSPELIANA.

Descriptio

Anchusa Monspeliaca crassam longamque habet radicem, lignosam, rubram, roseo colore tingentem: caules dodrantes, hirti, per quos folia Echii, rigidis pilis obfita, vnciam vnâ aut alteram longa: flores extremis hærent ramulis, conferti, purpurascetes, longiusculi: semen sequi-

tur sublongum, cinereum.

Alcibiadion.
Onochilos.
Locus.

Anchusa minor seu Alcibiadion vel Onochilos. Notissima hæc & copiosissima in Nitiobrigum agro, vnde Pharmacopœi Monspelienses & Lugdunenses Lugdunam ad nudinas quotannis accersunt: nos è vineis & sabulosis aridisque collibus Gramuntia syluæ, propè doctoris Allutij prædium, eruendam curabamus, prolixior namque & carnosior pleniorque est radice cæteris. Cæterâ tota minor, angustiora folia, multò numerosiora, viridantia, Buglossi. Complures fundit canaliculos teneros, graciles, floribus minoribus, Buglossi minoris angustifolij, puniceis. Semen cinereum, oblongum, paruum, sapor Buglossi, non ingratus, acrior tamen & siccior. Hæc Lob. in Adu. qui eam pingit in Icon. Plant. p. 578. hoc titulo, Anchusa parua Ad. 248.

An Dodon. Hist. lib. 1. cap. 11. Anchusa tertia folijs quàm Alcibiadion minoribus, angustioribus, nihilominus asperis & hirsutis: flosculi in alis cærulei. Galli cum hanc tum aliam *Orchanette* appellant, Hispani *Soagem*, Itali *Anchuse*. Quam Dod. intelligat vt verum fatear ignoro, appingit enim iconem Buglossi vulgaris angustiori folio. An Lonicer. Anchusa secunda. Alcibiadion Onochelos, & Onochelis à quibusdam nuncupata? C. Bauhin. phyt. Anchusa ter-

tia siue altera puniceis floribus.

Ancusa altera siue Alcibiadion siue Onochilos, depingitur à Matthiolo quæ cum satis sit descripta tum à Diosc. tum à Matth. plura de ea non dicam. Florentem vidi mense Martio & Aprili, dum florer minus tingit. Prouenit non longè à Monspelio loco satis sicco.

Locus & Tempus.

LYCOPSIS VETERIBVS.

CAP. IV.

Lycopsis quàm & ipsam aliqui Anchusam vocauerunt, hoc perhibente Dioscoride, folia habet Lactucæ. [*θρίδακς*] similia, at longiora, crassiora [*μακρότερα & παχύτερα*, pro quo vulgari Exempl. *μακρότερα & τραχύτερα*, asperiora legunt:] latioraque, aspera, & circa radice caput ad terram decidua: caulem longam, rectum, scabrum, adnatis multis cubitalibus, & asperis, in quibus flores parui purpurascetes: radix rubra est & adstringendi vi prædita. Nascitur in campestribus. Radix cum oleo imposita, vulneribus medetur, & cum polenta, erysipelatis illinitur.

Præsertim licet seorsumque à reliquis Anchusis Plinius de Lycopside hac egerit, nihil tamen illi tribuit quod à Dioscoride acceptum non fuerit. Idem & Nicander in Theriacis suis fecit, post Anchusam Lycopsidem, cum plerisque aliis numerans. Antiquiores autem Græci Anchusæ congenerem fecerunt: Secundamque in eo censu numerabant. Dioscorides vltimam docuit licetque Anchusam esse non dicat sed ab aliquibus vocari: Historiæ tamen ordo & quæ illi tribuuntur notæ Anchusis aliis congenerem meritò faciunt.

Lycopleos Æquiouoca hæc recensentur: Echium nostrum vulgare. Echium Germanicum siue Borrigo sylu. Borrigo. Buglossum vulg. maius. Buglossum Hispan. Pulmonaria Italorum non maculata. Cardiaca. Amaranthus. Cynoglossum vulgare. Lycopsis Rauuvolffij.

Æquiouoca

LYCOPSIS DIOSC. QVIBVSDAM.

Descriptio

Lycopsis Diosc. ap. primè similis planta, radice nititur rubra, ex qua caulis surgit rectus cubitalis: Ex cuius parte ima plurima prodeunt folia rugosa, rigidâq; Buglossi sylvestris, nullo ordine in ambitu extensa, quæ summa versus minora sensim euadunt in cacomen vsque. In viginti aut plures diuiduntur ramulos, quibus minora rursus adhærent foliola vt in Echio. Ex quorum sinu flosculi

res diuiduntur ramulos, quibus minora rursus adhærent foliola vt in Echio. Ex quorum sinu flosculi

flosculi emergunt tenelli, purpurei, inferiori parte integri, in ambitu verò in sex angusta foliola Gariophyllorum sylvestrium instar dissecti.

Rauvvolf. Itin. parte 1. cap. 9. Lycopfi Diosc. omnino similis. Item parte quarta. Icon. N°. 20. *Ochsenzung* seu Buglossi species quæ vera Dioscoridis Lycopfi existimanda.

H. Lugd. append. pag. 28. Lycopfi Dioscor. Planta rara Cynoglossi genus, & vt arbitror vera Lycopfi Dioscoridis.

ECHIVM VETERIBVS IN GENERE.

CAP. V.

EChion, vt testatur Dioscorides, aliqui Dorida [*οἱ δ' ἀπὸ δ' αὐτοῦ* Paulus vocari scribit] Romanum Alcibiadum siue Alcibiadion (Alcibion legendum putat Sarraenus, vt sit ea quam Plinius apud authores non reperiri scribit) appellant: *folia* habet oblonga, aspera, aliquantulum tenuia [*ὑπόλευκα*: subalbida, *ὑπόλευκα* Cæsalp. ex Oribasio,] Anchusæ proxima, aut minora & pingua [sunt qui addant hoc loco, *ὑπερῶς* rubra, *δαρὰ*,] tenui spinosâ lanugine vestita [hæc vet. delet:] *cauliculus* graciles numerosos, vtrinque verò minuta folia expansa, pinnatæque, nigra, ac minora quidem proportionem quod summo cauli propterea sunt: *flores* autem secundum folia purpureos, in quibus & *semen* viperæ capitulo simile. *Radix* est tenerior digito [*λεπτοτέρα δακτύλου* vet. *δακτύλου ἀπὸ μέρους μέλανα*] & subnigra: quæ quidem non modò demorsis à serpentibus in vino pota auxiliatur, sed & eos à quibus præbita fuerit à serpentibus feriri minimè patitur. Folia & semen idem ipsum præstant. Sed & radix lumborum dolorem sedat, laxisque vbertatem facit: in vino aut sorbitione sumpta.

Echij itaque vnus duntaxat meminit Dioscorides, Plin. verò duorum eius generum his verbis. Echios vtriusque generis: pulegio similis, folijs coronata, drachmis duabus ex vini cyathis quatuor datur. Item altera quæ lanugine distinguitur spinosa, cui & capitula viperæ similia sunt: Echium verò prius lib. 17. cap. 5. etiam Alcibium vocat, inquit: Alcibion [Alcibiadion legit Corn.] qualis esset Herba apud authores non reperi. Sed radicem eius & folia trita, ad serpentis morsus imponi & bibi iubent: folia quantum manus capiat trita cum vini meri cyathis tribus: aut radicem drachmarum trium pondere, cum vini eadem mensura.

Cornarius tandem Pseudo-anchusam Plinij lib. 22. cap. 20. non aliam, quàm Echion esse putat, de qua ita tradit. Est & alia similis, Pseudo-anchusa ob id appellata, à quibusdam verò Echion aut Doris, & multis alijs nominibus, lanuginosior & minus pinguis, tenuioribus folijs & languidioribus. Radix in oleum non fundit rubentem succum: & ab hoc Anchusa discernitur. Contra serpentes efficacissima potu foliorum, vel seminis. Folia ictibus imponuntur. Virus serpentes fugat. Bibitur & propter spinam. Hæc est veteris codicis lectio, & recta mea quidem sententia, inquit Cornarius. Quod itaque dicit, radicem in Oleum nō fundere rubentem succum, eius contrarium antea de vera Anchusa protulerat, sanguineum videlicet fundere succum, & oleo dissolui, aqua verò non posse liquari. Quod verò ait, virus serpentes fugat, hoc ego de odore

Tom. III.

eius dum suffitur accipio. Sed quod dicit, Bibitur & propter spinam, videtur id esse quod Dioscorides ait, Sedat item lumborum dolorem, hoc est *παύει τὸν πόνον τῶν ὀστέων*. Porro quoddam Alcibiadion seu Alcibion eadem sit, quæ Echion & Echis, Nicander in Theriacis testatur. Galenus in Simplicium censu præterijt. Sed Paulus ex Dioscor. vt apparet, hoc de ipso prodidit. Echion aliqui Dorida, alij etiam hanc Alcibiadion vocant, spinosa herba est, quæ non solum commorsis à reptili bestia, cum vino pota auxiliatur, sed etiam præputa: commorsos illæsos conseruat. Quum autem & Paulus & Plinius Dorida vocari Echion testentur, haud dubiè in Dioscor. *αἰδαν* vox corrupta, in *αἰδαν* commutanda est. Decantata hæc apud Nicandrum qui posthac nobis, & vt credo legentibus, certior in Echio dux erit, quàm tot seculis fuerit Plinius: Qui longius tractata Echij historia, paulò post, Alcibion qualis herba esset apud authores non reperisse se dixit. Cum non Dioscor. tantum sed omnium apertissimè Nicander, eandem duobus nominibus dictam fuisse quondam ostendant: Altero à viperis quas Græci Echis vocant, aut quia earum morsibus medetur, aut quia semina viperinis capitibus similia habet: Altero ab inuentore primòque remedij huius ex ea auctore: quem Nicander aliq; Alcibion vocant: scribentes fuisse quendam nomine Alcibiū, qui secus aream dormiens à vipera dente sub genu ictus fuerit: excitatumque à somno ex herba hac succum commanducando expressisse, expressumque bibisse, mox quod reliquum erat expressæ herbe vulnere imposuisse contra dolorem. Quod posteriores Græci latiniq; à Nicandro Dionysioq; accipientes Echion à viperis quibus medetur & à remedij auctore possessiva forma Alcibiadum, & diminutiuum Alcibiadion pariter dixerunt. Agremus de his longius nisi multò antè hæc tempora Nicolaus Leoniceus inter cetera errata hoc etiam numerasset: qui in nominibus magis quàm rebus occupatus, Quæ in diuersis scriptoribus diuersis nominibus alioquin eadem legébantur diuersa credens, multa in medicæ materiæ disciplina miscuit. Nihil autem Nicandri in hac re historia certius audiri potest. Nunc age, radices dicam [inquit in Theriac.] Serpentibus adiutrices. Tum duo Echia [*ἑχία*] recensito. Hoc quidem alibi Anchusæ [*Ἀγχούρα*] assimile videtur spinoso folio, paucos siquidem alicubi paruòque & in terra fundum, id est radicem, extendit. Altera verò folijs, & in calycibus flos sublimis, paucos verò circum purpureis flore. Germine sicut viperæ, hirsutum verò superne caput. Ab his quidem partem proscindens, aut cauato in ligno, aut mortario, aut lapidea pila scil. contunde: &c.

Cæterum, Echios, vti dictum, duplex est Plinio. Prior quidem folijs Pulegij quæ à nobis inscribitur Numularia libro 29. Echium dicitur de Ocimoide: Et nobis Echium vulgare quod Alcibiadum & silvestre Buglossum quibusdam dicitur. Echium flore albo vulgare. Echium flore albo maius. Echium tenuifolium. Echium flore pullo. Echium flore rubro. Echium Candia flore pulchre rubente. Echium Germanicum Fuschij siue Borrigo sylvestris. Bugloss. fl. minore angustifolium. Buglossum minimum. cum folliculo. Buglossum latiore folio &c. Anchusa Monspessulana. Lythospermum. Lythosperm. sylvestr. Dod. Pulmonaria. Borrigo. Alopecuros montana quibusdam. Echium scorpoides siue palustre. Chamæpitys folijs notis

Vuu 3

incis. Personata. Scropularia maior. Stachys Matthioli.

ONOSMA VETERIBVS.

CAP. VI.

Onosma, teste Dioscorid. alij Osmadem, alij Phlonitim, alij denique Ononin vocant: folia habet ad similitudinem Anchusæ, oblonga, mollia, quatuor digitorum longitudine & vnius latitudine, in terra iacentia, denique Anchusæ foliis quàm simillima. Est autem sine caule, sine semine, sine flore. Radicula verò subest longiuscula, infirma, tenuis, ac modicè tubescens. Gignitur in asperis. Folia in vino pota partus extrahunt, Sed & prægnans si herbam (πράν Lacuna legit in vet. cod. πλάν) eam supergradiatur, abortum facere creditur.

Phlonitis.
Ononis. Galenus lib. 8. de simpl. tradit [& ex eo Paulus] Onosma vel Osmada, vel Phlonitim, vel Ononin, ex acri & amara constare substantia: proinde quoque credi fœtus necare & ejicere, foliis eius in vino potis.

Anch. simili.
Rhiza Hip. Plinius lib. 27. cap. 12. Onosmati longa folia tribuit ferè ad tres [quatuor Diosc.] digitos in terra iacentia, tria, ad similitudinem Anchusæ incisa, sine caule, sine flore, sine semine. Prægnans, inquit, si edat eam, aut supergradiatur, abortum facere dicitur. Notat tamen Dalechamp. in Diosc. hist. nec tria legi, nec incisa. Hippocratem eam πλάν vocare. Galenum in voc. obsol. explicatione eam describere, & habere tria folia tradere, non animaduertentè eandem esse cum Onosmate. Dioscoridem vocari etiam οσμάδα, ονονιν, & φλωνίτιν, non, vt vulgò legitur, ολωνίτιν authorem esse.

Eadem Guilandinus suis in Diosc. Græcum manuscriptis annotationibus habet. Prædictum Galeni lapsum etiam annotauit Robertus Constantinus, cui subscribit Lobelius in Aduers. pag. 177. dicens: Plantam Onosma, Radicem absolute Hippocrates cum vocasset, & descripsisset, magnus ille interpres Pergamenus nec Onosma esse suspicatus est, sed seorsim duobus in locis, quasi duo fuissent, vnā eandem bis, & iisdem planè verbis, de Hippocrate mutatis, describit plantam, sine caule Anchusæ similem.

Id Amatus in Dioscoridem videtur sequētibz delineasse οσμάδα G. æcè, Onosma Latine. Nasctur plerumque inter Rapunculos sua sponte in aruis nascentes, ita illis similis, vt sæpè (interdū parua est) pro illis eradicetur, postquam verò adulta est, & illi folia maiora facta, hirsuta aliquātulum apparent, quam nos Ferrariæ in horto magnifici Azaioli Scholasticis indicauimus, humi enim serpit, nec aliud propter folia emittit.

Aequiuoca. Onosma autem existimant nonnulli esse Buglossum sylvestrem siue Echium, de quo mox agemus.

ECHII SPECIES VARIÆ.

CAP. VII.

ECHIUM VULGARE.

Descriptio **P**assim obuium est Echium, caulibus interdum sesquicubito altioribus, hispidis, punctis nigris notatis, ab imo vsque ad summum ferè fastigium floribus onustis, atque iis, pulchrè cæruleis

vel ex cæruleo purpureicribus, vel carneo, interdū albo colore præditis, staminibus & apicibus cæcoloribus: folia aspera, hirsutaque, oblonga, angusta, fatua: Radix longa pollicari crassitudine, lignosa, gustu nullo eximio.

Echium vulgare Hermol. in Diosc. coroll. 733. Hircinam linguā

vulgi vocat ac Circio simile facit, caule tamē esse rotundo ait, non anguloso vt Cirsion. Caule etiā rotundo esse tradit Ruellius. Itaque longè eos hallucinari qui Cirsion arbitrentur esse.

Lycopsis. Cordus in Diosc. lib. 4. cap. 26. dicit Lycopsin à florum figura dictam esse, qui [scilicet flores] hiantes suo rictu patulas luporum fauces imitantur. Et idè malè hanc ab aliquibus Cynoglossam appellari. Cap. verò 120. vocat etiam asperam Anchusam quam similiter malè Cynoglossum vocari ait.

Cynoglossa male. Brunfels. tom. 1. Rhaph. 17. habet figuram sub titulo Buglossæ sylvestris, Wild Ochsenzung. Sed & Tragus lib. 1. cap. 77. hist. German. Wild Ochsenzung vocat, quam cum cap. Dioscoridis de Lycopsi conferendam putat. Ille autem eius figuram non habet hoc capite, sed fortè mala eius figura posita pro Cynoglossa cap. 76. Sic quoque Hist. Latina lib. 1. cap. 77. hanc vocat sylvestrem Buglossam & Lycopsin, eiusque descriptionem tantū ponit, figura enim quæ apponitur alterius est plantæ: fortè transposita est, videturque esse cap. 76. malè sub titulo Cynoglossi Hundszung: Hæc fortè occasio vt Fuchsius olim in historia confuderit duas plantas: Echii enim titulo cap. 103. pingit Borraginem sylvestrem, Cynoglossi verò cap. 156. Echium hoc vulgare, quod ibidem Cynoglossum officinarum vocat, & κυνογλωσσον Græcè, Latine Linguam caninam, Germanicè hundszung. Gallicè Langue de chien ou espece d'orchanette. Ast vt dictum confundit Fuchsius Cynoglossum vulgare cum Echio vulgari, vt satis apparet ex descriptione & figura, quæ eadem cum Tragi, quam Echium vulgare aliquatenus exprimit: idè Fuchsius errorem fortè agnoscens in iconibus pag. 264. eam figuram Lycopsios nomine donauit, ac Germ. falsch hundszung appellauit.

Harchius fortè in Enchiridio Echium Buglossam sylvestrem vocat viperinam, Gallis herbe aux Viperes. Brabant. Wilde Bugloss: Germ. Walde Ochsenzung: Iudicent lectores: Nomen Germanicum non conuenit ex titulo fortè figuræ malè adaptatæ in Trago vt existimo.

An Matth. in Diosc. lib. 3. pro Dioscoridis Onosmate, Echium exhibet, quod quidem pingit sine caule, quale primo anno prouenit. Planta, inquit, quædam ex collibus, quos variis herbis refertos

refertos circa Goritiam natura collocavit, in asperis nata iam pridem ad me allata est, quæ folia habet minoris Anchusæ, radices verò eius ita rubescunt ut quasi rubræ videantur. Ex his noris, quæ quidem pulchrè Onosmati respondent, non potui non adduci, ut eam verum onosma non putarem. Sed certè, ut verum fatear, mihi adhuc incompertum est, an hæc caulem, flores & semen proferat: siquidem eam hætenus non nisi caule, & reliquis viduam videre mihi licuit.

Sed & Echij titulo eandem (sed annosam,) pingit lib. 4. ac dicit: Echion à viperis omnino nomen adiuenit (vipera enim Græcis ἔχιν dicitur) vel quod semen proferat capitibus viperinis simile, vel quod viperarum moribus præstantissimum sit medicamentum &c. Ignorasse Plinium Alcibion & Echium esse, satis manifestum est, quod scilicet Plinius non satis accuratè Nicandrum legerit. Galenum non inuenio ullam Echij mentionem fecisse in libris, quos de simplicium medicamentorum facultatibus edidit. Paulus tamen eius vires describit Dioscoridem secutus libro 6. Hæc Matthioli, qui passim Echij titulo solam dar iconem sine propria descriptione more solito. Quam enim hoc loco ponit ex Dioscoride desumpsit. Sed & tertio Echij imaginem proponere crediderim Matthiolum eodem lib. 4. pro Cynoglossio Dioscoridis, quod à vulgari distinguit. Facile, inquam, crediderim Cynoglossum legitimum depictum à Matthiolo esse Echij nostratis, priusquam caules producat, figuram, licet descriptio Matthioli non respondeat. Nec quis miretur folia esse latiora, quàm in figura Onosmatis: sæpe enim in nostro Echio hanc varietatem obseruavi.

Amatus testatur Echium multos Syluestrem Buglossum appellare: Et inter hos Brunfelsium graphicè eam pro siluestri Buglossio depingere. Echion eandem esse herbam cum Alcibiadio idque ex Dioscor. percipi, quanquam Plinium hoc ignorasse satis pateat.

Lonic. lib. 5. c. 152. titulo *vuild Ochsenzung*, (id est Buglossi sylvestris) Iconem exhibet non demonstrans quomodo differat à Buglossio suo vulgari quod Echium dicit: nec etiam quæ in re diuersum sit à Buglossio quod alterum sil. dicit: ex eius iconè tamen differentia manifesta est, quia in Buglossio siluestri eius flores hiant. Idem rursus c. 156. vocat *Falschbundsung* [Cynoglossum falsum, quod diuersum ab aliis sit:] esseque tertium genus Cynoglossi dicit, cui folia similia vulgari Buglossio flore purpureo. Mala icon, qualis Tragi, quæ representat Echium quod ante exhibuit pro Buglossio siluestri.

Dod. Gall. lib. 1. cap. 4. describit satis commodè, figuramque addit, ac vocat ἔχιν & ἀλκιβιαδίων, Latine Alcibiadium, atque Apuleium nominare *βελιβεζον*, ἔχιδνιον Græcè viperinam & Serpentariam Latine. Miror autem Dod. in Hist. gall. ca. 5. Vsurpasse Tragi & Fuchij figuram pro Cynoglossio altera Plin. ac Cynoglossio tribuere caulem asperum: perpèdant lectores an non confuderit cum Cynoglossio vulgari Echium vulgare, Fuchium imitatus: Habet igitur Dodonæus duas Figuras Echij vulgaris non multum probandas. In Hist. lat. pro Echio iconem habet Matthioli, quemadmodum & Lobelius: præterea pro Echij altera specie, iconem quæ à Lobelio ponitur pro Lycopli altera Anglica.

Lobel. in Aduers. pag. 249. dicitur Lycopsis,

vel Lycopsis, degener Anchusa Æginetæ, Matth. Cynoglossum, de qua ait. Nihil hæc habet Anchusæ, præterquam radices fuscum ex purpureo colorem: à quo Lycopsis deriuata fuit, id est, fuscedo obscuritas quæ sub crepusculum, quibusdam, inter canem & lupum dictum, visitur: nisi sit ab hispida caulis, foliorum, & florum, impexaque hirsutie, pedem imitata lupinum &c. Dicitur & ἔχιν, Echium, Buglossum agreste eidem Lobel. Germ. *vilde Ochsenzung*. Gallis *Buglosse sauvage*. Belg. *vild Offe tonghe*. Angl. *vild Buglosse better*. Is in Obseruat. p. 312. duas habet figuras: Vni hunc titulum fecit: Lycopsis altera Anglica, perperam Cynoglossum Matthiolo. Alteram, quæ est Matthioli, ita inscripsit: Echium floribus purpurantibus rubellis. In Icon. Plantin. pag. 598. eandem habet figuras, sed alteram Echium siue Buglossum siluestre inscripsit. Figura ambæ nostrum Echium vulgare referunt: quæ quidem Echij nomine proponitur similis est Echio Matthioli. Et à Dodonæo exhibetur pro Echio. Prior autem à Lobel. posita pro Lycopli altera Anglica, dicitur Dodonæo Echij altera species.

C. Bauh. phyt. Echium i. siue vulgare. Anchusæ species quibusdam: Echium colore floris ex purpura rubente: Et Onosma Matthioli. Lac. Cast. Lonic. Hist. Lugd. pag. 1107. Et Tab. Hos vnam & eandem figuram habere ait. Esse autem Lycopli cognatam: Plantam autem se non vidisse fatetur. Item Lycopsis prima: Cynoglossum Dioscoridis Matthioli: Lycopsis altera Anglica. Hanc aliquando caule carere scribit, ut Matthioli pingit, aliquando verò caulem habere, quemadmodum vtrumque Lobel. sua figurâ expresserit. *Nobis non tres sed vna eademque planta videtur Echium vulgare, Onosma Matthioli, & Cynoglossum Dioscor. Matthioli, ut pluribus antè monuimus, & posthac dicemus.*

Sic Echium Matthioli Historiæ Lugd. p. 1103. Itemque Onosma Matthioli pag. 1107. Et Cynoglossum Matthioli. pag. 1262. eandem plantam statuimus.

An Turner. Anchusa 2. Dioscoridis in Anglia alicubi vocata *Cattestagles*, aliàs *vild buglosse*? An Cæalpino Echion passim iuxta semitas nascentis locis aridis, candidior Anchusa & lanuginosior &c?

Passim prouenit Echium Montpelij: Montbelgardi etiam prouenit & viret tota hieme priusquam caulem ferat, perit enim postquam altero anno protulit: floret Iunio & Iulio passim in muris, etiam in horto E. C. Patavij vidi & Lugduni, ac Genue florens mense Maio passim in viis & muris. Frater annotauit Guilandino dici Anchusam primam Dioscoridis. Fuchius cum Tubingæ apud illum essem vocabat Lycopli Germanicam purpuream. Obseruavi Basilæ florentem Octobri itinere versus Moutetz, ad fluvium Birse intra urbem, ad Portam Stein & Tollenberg, & quæ itur *Krenzach* cum flore Iunio: flore albo Montbelgardi supra murum vidi. Secus viam & semitas, necnon agrorum margines, ac in desertis agris prouenit. Latum pingueque solum amat: Locis gaudet apricis, totaque æstate floriferum est. Semen interea maturatur: hieme folia restant, ut author est Dodonæus.

Di&is talibus, non ducimus esse necessarium multis prosequi vires & vltus, tam Echij quàm Onosmatjs. Hæc annotasse breuiter sufficiat.

Locus &
Tempus

Echionia inquit [Ioh. Fabr. de providentia Dei contempl.] habere semen instar viperini capitis, maculosum præterea caulem instar cutis serpentinæ: ex floribus autem serpentinæ linguæ modo, seu lingulas multifidas porrigere, ideoque ad vinearum morsus valere. De Buglossæ (Echij intelligo) radice experimento constare indubitato scribit Ioh. Agricola, quod si animali fuerit appensa, cuius vlcus aliquod vermibus scateat, per se & sua spon. è vermiculos illos deciduos futuros atque vlcus relicturos. Vidi ego in Lutrensi diocesi versus Belfort mulierem, Echium (quod *Rebouam* vocabat) colligentem, ut pedi equi applicaret ad extrahendam spinam. Vvitemb. ad Epilepsiam & seu uorem Echij [vuld. Ochsenzungen wurm] radicem sumendam præcipit, siccandam & in puluerem redigendam, pulueremque drachmæ semis pondere cum vino aut Cereuisia propinandum, Sylvestris Buglossa, quam Lycophilum appellari Trag. diximus, recentibus vulneribus, morsu vel percussione ortis medetur. Radix cum farina hordeacea trita, oleoque decocta, & emplastr. i modo imposita, sacris ignibus auxiliatur.

ECHIVM ALBO FLORE MAIVS.

Echium hoc albis floribus hiantibus præcedenti simile est, sed multò maius & asperius ferè, robustum, rectum, in alas valdè diuicatum, nusquam autè id vidi nisi Monspelij. Echij flore albo, ut vocat Camer. in Ep. descriptio tota mea est olim missa Gellero, figura est facta ad

plantam meam siccam: additum & transferri solere in hortos: quis transtulerit hætenus nescimus: flores picti in inferiore parte tabellæ non sunt Echij albi, sed Anchusæ luteæ.

Anchus. lutea.

C. Bauh. phyt. Echium flore albo maius & asperius: Echij primi siue vulgaris varietas, cuius caulis aliquando duorum triumve transuersorum digitorum latus inuenitur.

ECHIVM TENVIFOLIUM.

Densis ramis præditum est, tenuissimis illis quidem, & Satureiæ ramulos crassitudine vix superantibus, multò tamen hispidioribus. Echij vulgaris, hoc est, & longioribus & rigidioribus, & crebrioribus, veluti spinulis horrentibus: folia satureiæ foliis paria, multa etiam tenuiora, asperitate maiore quàm Echij nostratis: flores

ECHIVM PVLLO FLORE.

recuruis ramulorum scapis hærentes, satis magni, patuli, carulei: dedit Dominus Doctor Rázius collectum apud Volmam in foro Iulio.

Pedalem habet caulem, striatum, villosum, foliis Echij, aut Buglossi sylvestris, molli lanugine præditis, & inæquali situ ipsum ambientibus ornatum, superiore parte in multas alas diuisum, quæ deinde in breues ramulos sese findentes, multis flosculis concavis, extrema parte in quinque cre-

nulas diuisis, coloréque ex atro purpurascente præditis, onustæ sunt, qui è vasculis molli lanugine hirsutis & inter folia latentibus prodeunt: semen ut in eiusmodi generis plantis, viperino capiti simile: radix oblonga, minimi digiti crassitudinem æquat interdum, foris fusca, paucisque tenuibus fibris prædita, capita vnde caulis prodeit exuberante, & præcedentis anni caulis vestigia seruante: præmansa folia, nullum initid manifestum saporem peculiarem præbent: sed postea nonnihil actimonie habere videntur.

Clusius Pann. pag. 679. & Hist. post. Echium Synon. 1 primum & Echium pullo flore. C. Bauh. phyt. Echium 3. siue sylvestre lanuginosum.

Crescit multis locis Viennæ vicinis, tota etiam inferiore Austriæ & Pannoniæ parte, siccioribus pratis, & gramineis locis ad Collium radices, atque in ipsis collibus nudis & tenui duntaxat gramine obsitis.

Floret Maio.

ECHIVM

ECHIVM RVBRO FLORE.

O Blonga & angusta habet *folia*, villosa, vulgaris Echij ferè similia: paulò tamen latiora, humi strata: *caulem* modò pedalem, aliquando cubitalem, firmum, striatum, lanuginosum, maculisque purpureis conspersum: quem incondito ordine multa ambiunt *folia*, internis breviora & angustiora, non minùs tamen hirsuta: summum caulem exornant multi breues ramuli in se veluti conuoluti, atque Scorpiuri instar inflexi, pleni *florum* vulgaris Echij floribus similia,

sed colore rubro eleganti præditi, qui proximè caule primùm aperti incipiunt: excusso flore, *semen* ut in aliis Echij generibus apparet in caliculis nigrum, viperino capiti simile, sed minus: *radix* satis longa, dura, & lignosa, nigro cortice recta summo capite multos interdum caules promens, sed maxima ex

parte duntaxat unicum.

Clus. Pannon. pag. 680. & 681. & Hist. post. lib. 5. cap. 50. Echium rubro flore, Echium secundum C. Bauh. phyt. Echium 4. siue siluestre secundum macularum, colore floris nunc intensiore, nunc dilutiore.

Abundè admodum siccis pratis suprà & infrà Sopronium Vngariæ urbem, nusquam verò alibi, hanc plantam obseruabam, Maio florentem, nunc saturatè rubentem, modò dilutiore colore præditam.

Echium Candia, flore pulchrè rubente.

Anno 1595. dedit mihi Dom. Sprengerus Heidelbergæ plantam siccam nomine Echij Candia, eadem mihi protulit Montbelg. in horto E. C. Montbelgardii ex semine misso Sturgardiam per Casabonam sub titulo, Anchusæ rubræ Creticæ. Tota planta candidior erat Echio vulgari, magis ramosa, flores forma similes nempe hiantes: sed colore diuerso pulchro, scilicet rubente: florebat Iulio & Augusto.

C. Bauh. phyt. Echium 2. siue rubrum Creticum: Echio vulgari minus, sed ramosius, paucioribus floribus, eleganter rubentibus: tota facie Lycopsim alteram Anglicam Lobelij [Echium vulgare] plurimùm referens. An Clusio h. post. Echium 3. Echium Creticum primum: Echium Candia, flore dilutè rubente.

ECHIVM SCORPIOIDES SOLISEQVVM;
flore minore, & aliud maiore, cæruleo
& albo.

EX radice nigra fibrosa, cauliculi tenues hirsuti aliquot allurgunt, ramosi, dodrantales, qui-
Tom. III.

bus sine pediculis adnascuntur *folia* vnciam circiter longa, trientem pollicis lata, in obtusum mucronem desinentia, hirsuta, murinis auriculis similia, sapore satuo, *florum* series agminatim instar caudæ Scorpionis se contorquet, minimorùm, cæruleorum, fundo luteolo, in quinque lacinas diuisorum.

Congener superiori & hæc species, ex ea quoque cognoscenda: *folia* longiora, multò minùs hirsuta, ut ferè glabra esse videantur, ut & caulis: flores paulò maiores, cærulei vel albi, eodem

modo se contorquent, umbilico croceo, sed plusquàm triplo maiores, æqua superficie se explicantes, radiato stellæ positu.

Brunfelsius Tom. 1. Rapsodia 28. Cynoglossam minorem, *klein hunds-zung* vocat plantam à nobis primo loco descriptam.

An Trago Auricula muris minor?

Hanc Apollinaris l. 2.

vergiss mein nit & *Gamedern* vocat. Figura autem eius respondet priori nomini, non item Chamædri, cuius tamen vires recitat, ita ut duas plantas confundere videatur: in alia tamen editione alia est figura nempe Chamædrios adulerinæ.

Matthiolo in Dioscor. lib. 4. capit. 186. est fortè Heliotropium minus quod in Tridentino agro in palustribus quibusdam locis legit: non quidem quod pinxit, picturam enim existimo ad descriptionem Dioscor. factam, & nunquam visam ut pictam, melius alioqui descripsisset. In post. com. cum magnis figuris eandem figuram retinet.

Lonic. lib. 5. cap. 335. pingit ac vocat *Vergiss mein nit*. Item *Fravven biss oder holst* quam dici ait Græcis Leontopodium Latinis pedem leonis: Item Cemos Græcis & Rhapeion Plinij Ruelio: qui vocari refert Gallis Cruciatam. Lonicerus autem non mihi videtur intellexisse Ruelium, cuius Cruciatæ & Leontopodion alia planta videtur: nec descriptio à Lonicero posita respondet figuræ quam ponit, nec plantæ quæ dicitur *Vergiss mein nit*.

Gesn. hort. nominat Scorpioides aquaticum, *Vergiss mein nit*, atque: Huius generis marem & feminam Dodonæum lib. 1. iconum pinxisse, quæ passim ab herbarijs Scorpioides appellabantur.

Humelb. apud Apul. cap. 96. Alteram Cynoglossam appellat sine caule, uti Diosc. tradiderit, hancque Teutonicè *Vergiss mein nit* vocari putat. Ast hæc herba habet caules.

An Lobel. in Aduers. pag. 193. Myositis hirsuta reptans? An hanc in Obs. pag. 245. pingit dicens: Myositis hirsuta reptans Adu. pag. 193. an Elatine Dioscoridis quibusdam? An ei dicitur in Icon. Plant. pag. 461. Alsine Myosotis, siue Auricula

Xxx

muris. Item p. 462. Myosotis Scorpioides partim repens, partim erecta.

H. Lugd. p. 1360. Heliotropium alteram Matthioli. Item Heliotropium minus Matthioli: Quod histor. pro primo exhibet: quid sit nescio, nisi fortè Echium Scorpioides, non bene pictum: minus Heliotropium est figmentum Matthioli.

C. Bauh. phyt. Echium Scorpioides 1. siue aruense magnitudine varians. Trago Auricula muris 3. & Euphrasia 4. Euphrasia cærulea Cynoglossa minor Bruaf. in 4. p. 83. Lobel. icon. Myosotis, Echium Scorpioides 2. siue palustre.

Locus &
Tempus

Echium minus quibusdam alijs Scorpioides minus, herba est gaudens locis aquosis, cuius folia hirsuta mollia. Flores parui intorquentur ut solent Echia & Heliotropium magnum. Florat Aprili & Maio ad ripam fluminis Montepessuli propè Castelneuf. Basileæ vidi florens Maio & Iunio, & circa montem Krentzak. Lugduni, ut & Genevæ in monte Thuri pulcherrimo flore copioso. Montbelgardi passim abundat: florens Iunio & Iulio: ut & in horto Illustr. E. C. Fuchs cum apud illum esset Tubingæ vocabat Echium Scorpioidem flore rubello.

CYNOGLOSSA FORTE TOPIARIA

Plinio, siue Echium Lappulatum quibusdam.

A N N O 1561. mense Iunio, in Rhætia Burmi prope Balneum ad fontem aquæ dulcis inuēta mihi planta hæc bicubitalibus cauliculis, culturâ etiam longè altioribus, angulosis brachiatis, concavis, vncinulis rigidis, asperis, ad vestes adherētibus, per terram se spargentibus, nisi in propinquo sit quod scan-

dant: folijs binis, aut ternis, duas uncias longis, utrinque reductis & angustis, quorum infima superioribus obtusiora, subrotunda, flosculi ex viola purpurascēte ex foliorum alis breuibus pediculis donati, paruuli, quinquepartiti, corollam in medio ex foliorum appendiculis deformantes, sub qua occultantur apices lutei, quibus succedunt in eadem inclusa semina fusca selamoides paulò maiora: radix recta, minimi ferè digiti crassitudine, fibris aliquot donata, odor & sapor totius plantæ qui Borragini.

Lobelio obseru. p. 466. Alysson Germanicum Echiodes. Hist. Lugd. pag. 1143. Alysson Germanicum Echiodes Lob. C. Bauh. phyt. Cynoglossum 7. Cynoglossa topiaria seu repens: quibusdam Apatine Plinij lib. 27. cap. 5. alijs eiusdem lib. 22. cap. 7. Parthenium, cui potius Cynoglossos topiarijs operibus gratissima eiusdem.

Primum vidi in Rhætia ut dictum: Habui Ge-

neuvæ in horto. Vidi etiam Basileæ florentem & semina habentem matura mense Iulio. Habebam etiam Lugduni in horto. Montbelgardi, in horto Illustr. E. C. mihi prouenit sapius & abundè.

LYTHOSPERMVM SIVE MILIVM SOLIS

C. A. P. VIII.

Pollicari circiter crassitudine est radix, lignosa, fibras aliquot à latere fundens: à qua surgunt caules complures, partim erecti, partim procidui, albi, tactu asperi, in alas diuisi: folia modò alterna, modò opposita, longa, stricta, hirsuta, sapore vix alio quàm herbaceo: flos-

culi albi, parui, quinquefolij, in calycibus oblongis, hispidis, quibus semen succedit cinereum, inuictæ duritiæ, læuitatis eximie.

Lithospermon auctore Dioscor. propter seminis duritiæ: à qua & Lithospermi nomen accepit folijs est oleæ, longioribus tamen, latioribus atque mollioribus, & ijs quidem quæ in imo à terra exiliunt humi iacentibus; ramulis rectis, tenuibus, acuti iunci crassitudine, firmis, lignosis: *ὑλαώδη* [Orib. *χυλαώδη*] in quorum acumine bifida propago cauliculorum speciem exhibet, folijs longis [*μακρά*. Lacuna legit in vet. cod. *μικρά* Sic & Orib.] inter quæ semen [vet. addit *ὑπολευκόν*] Lapidea duritiæ, rotundum, candicans [*λευκόν* Sic etiam Orib. & vet. codex. Lacun. verò *λεπτόν*, vulgata exemp. *μικρόν ὁ ἐξ ὧν ἴσον*] erui parui magnitudine. Nascitur in asperis & editis locis. Vim habet semen cum vino albo potum calculos frangendi, vrinasque pellendi. Inter omnes herbas inquit lib. 27. cap. 11. Plinius, Aliqui *Ægonychon* vocant, alij *Diospyron*, alij *Heracleos*. Herba quincuncialis [quinque caulibus M.] ferè, folijs duplò maioribus quàm Rutæ [oleæ Diosc.] ramulis furculosis, crassitudine iunci: gerit iuxta folia singulas veluti barbulas, & earum in cacuminibus lapillos candore & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritiæ verò lapidea. Ipsi quæ pediculis adherent [Hæc postrema verba Herbarius Anglus intelligenda putat de Lithospermo arundineo, quod lachrimam Iobi officinæ vocant] cauernulas habent, & intus semen. Nascitur & in Italia, sed laudatissimum in Creta. Nec quicquam inter herbas maiore quidem miraculo aspexit. Tantus est decor, velut aurificum [aurum emicans, M. fortassis, auro emicante, & alternis] arte, alternis inter folia candicantibus margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. Iacere atque humi serpere auctores tradunt [Lithospermon secundum describi hæc voluit] Ego

Ego vulsam; non hærentem vidi. Iis lapillis drachmæ pondere potis in vino albo calculos frangi, pellique constar, & stranguriam discuti. Neque in alia herbarum fides est visus[us] statim, ad quam medicinam nata sit. Est autem eius species, ut etiam sine authore visu statim nosci possit.

Galenus & Aërius Lithospermon in simplicium censu omiserunt. Lithospermon, inquit Paulus, quod alij Liosporon, alij Heraclium vocant, herbæ Aëtonychi dictæ semen est. Lapidotum, album: hoc in vino albo potum, calculos atterit, & vrinas ducit.

Sunt præterea, inquit Marcellus, qui Leontion, vel Leonticam herbam, qui Tantalum vocent. Daci vero Gonoletam, Romani Columbam appellant: quæ appellationes suo quæque modo indicant Lithospermi seminis duri-
tiam.

Nostrium Lithospermon, inquit Fuchsius, multò minus quam Dioscor. & Plinius tradiderunt semen profert, quod soli diuersitati acceptum referendum erit.

Tragus pro milio Solis describit & depingit, dicitque tantâ diligentia historiam illius persecutum esse Dioscoridem, ut vel cæcus Milium Solis solo tactu agnoscere posse videatur. Plinium semen ipsius Ciceri conferre, & rectè quidem quantum ad figuram attineat, at si magnitudinem spectes non item. Nam milium Solis non multò maius esse milio satiuo, quod inter fruges & legaria refertur. Eius porro iudicio, hæc herba rectè Saxifragum album [h. e. *uweiff Steimbrech*] diceretur, licet Officinæ Milium Solis, Granum Solis, Semen lapideum & lapidosum vocarint, alij verò præter hæcenus recensita nomina, etiam Leonium lapidem, Diopsylon, Heraclium & Vuguem aquilinum appellarint. Mauritanii *Kuib* [Serapio semen ita vocauit, herbam verò Astonchon Trag.] *Culb*, *Colt*, seu *Cult*. *Calt*, *Calab*: Hebræi *Dochan*, Chaldaei *Armel* teste Frisio, nuncuparint. Germani *Meer* & *Steinsamen*. Belgæ *Peelencruyt* & *Steinsact*: Galli *Gemilet*, *Herbe aux perles*. Ital. *Lithospermo* & *Milium Solis*: Hisp. *Mio del Sol*, *hierva Milbart*. Angl. *Gromell*. Boh. *uvraby*.

Quod itaque Græci *λεδοσπεριον*, Latini quoque Lithospermon vocant, hodie Seplasiarij & omnes ferè medici Barbaros secuti Milium Solis nominant. Licet rectius fortasse, teste Lobelio & Matthiolo, Mauritanorum imitatione, *Milium Soler* vocaretur. Quandoquidem [ut scribit Serapio] frequens nascitur in montibus Soler: unde illi aptius fortè à loco, quam Sole cognomen imponeretur.

Videtur porro Amatus Lithospermon vocare Lachrimam, Lachrimam Mariæ: vulgò Lachrymam simientem, & Germanicè *Marienhenn*. Negatis & pertinaciter quidem Milium Solis esse Lithospermon, quod Phalaridem esse concludit, magno errore.

Fuchsium quoque Lithospermon Dioscoridis non cognouisse arbitratu Matthiolus, quod pro vero Lithospermo Milium Solis minus officinis appellatum depinxit. Verum ipsemet Matthiolus non nouit, ceu & Amatus, qui Lithospermon nigrum [de quo mox] quod maius cognominat, genuinum credit, sed fidens suæ figuræ falsæ Lithospermi maioris immeritò reprehendit Fuchsium.

Turn. part. Lithospermon Herbarijs vulgò & off. Milium: Germ. *Steinsamen*, Gall. *Gremil*. Angl. Tom. III.

vocari debet *Graymil* [i. milium griseum] non ut vulgò fit *Grummel*. Putat Matthiolus Fuchsio ignotum Lithospermum verum Dioscoridis, quod [ait] Milium Solis minus pro Lithospermo proponat. Debebat tamen Matthiolus ex Dioscoridis descriptione probare Milium Solis Fuchsij non esse Lithospermon verum, tum demum potuisset Fuchsium erroris insimulare. Verum meo quidem iudicio minus notum est Lithospermon Matthiolo ipsi, quam Fuchsio. Nam quod ille proponit Lithospermon, nec Plinij nec Dioscoridis descriptioni respondet: &c.

Planta à nobis depicta & descripta dicitur *Synonyma*.
Milium Solis, Milium Solis primū, siue satiuum Trago. Lithospermum minus Matth. Dod. gall. Gesn. de hort. Lacun. Lobel. Castor. Lugd. Lithospermum Fuch. fol. Cord. in Dioscorid. & hist. Lonc. Lithospermum satiuum Fuch. icon. Lithospermum legitimum Clus. h. Pann. Lithospermum aruense, Tab. Lithospermum vulgare minus, Cam. Saxifraga ter-
tia, Brunfels. Saxifraga alba & Cauda porcina. Ench. Ræsslin. Lithospermum minus Camer. in Epit. & Hist. Matthiol germ. Græcis *λεδοσπεριον* *μικρον*: It. *Lithospermo min. re*, *Miglio saluatico*, eu Milium Solis. Germ. *klein Meerbirse* seu *Steinsamen*.

H. Lugd. duas habet figuras vnius plantæ. V. nam pag. 1176. cui titulus est, Lithospermum minus Matthioli: alteram pag. 1176. quam sic adscripsit, Lithospermum Fuchsij: minus Dodonæi. Apud Dorttheum pro Milio Solis malè ponitur icon Polemonij petraei Gesneri.

Au Thallio [quod affirmat C. Bauh.] Lithospermum alterum fruticosum in Harcinia vicinis quidem montibus non infrequens versus meridiem sitis: in ipsis vero Harciniis nondum visum.

C. Bauhin. apud Matthiolum [ubi hocce Lithospermum 2. siue maius erectum vocat] promittit lex Lithospermi genera. Est, inquit, maius, minus, & minimum, illud vel foliis oleæ, vel arundinaceis: minus vel latifolium, vel angustifolium: minimum Passerina dictum, quod vel Germanicum, vel Monspeliacum. Sic hic quinque solummodò declarat, sextumque tanquam sibi ignotum silentio inuoluit. In Phyt. [ubi septem quoque genera statuit, licet primum & secundum malè separet] Lithospermum hoc quarto loco recenset. Puto eum parum considerasse quæ scripserit.

Ex semine mihi provenit in hort. E. C. In varijs locis provenit spontè, ut circa Arbouans pagum Montbelgardensem, & non longè à Leproforum Domo, Genevæ iuxta monticulum *la Bassie*. Lugdun. vidi florens Maio, Basileæ cum semine Octobri inter Bisam & S. Iacobum, & in itinere versus montes, copiosè etiam inter Basileam & Otmarzum: Prope Patauium in Italia & inter Veronam & Castelfranc. Passim pluribus Italiæ Gallia, Germaniæ, ac etiam Britannia locis exit. A Soltitio æstiuo ad Autumnum usque floret: interea & semen perficit.

Semen cum vino albo potum, calculos frangit & vrinam ducit, authore Dioscoride. Ego quidem non existimo nec hoc semen, nec vllum remedium calculos frangere. Pituitam vel crassos humores ac viscidos arenulas vel calculos glutinantes dissolui & pelli hoc semine non dubito. Datur id vtiliter potandum diebus pluribus sequi drachmæ pòdere, addita Asplenii semidrachma, & succini scrupulis duobus ex succo plantæ.

Vires

ginis aut portulacæ aut lactucæ ad gonorrhœam cohibendam: peculiariter autem iuuat scēmas ægrè parturientes, si seminis drachmæ duæ in puluerem contriti ex humano lacte propinentur.

LYTHOSPERMVM NIGRVM
quibusdam flore albo, semine
Echij.

Lithospermum nigrum *radicem* habet lignosam rubentem, mediocris crassitudinis, ex qua plures surgunt *caules*, pedales & longiores, hispidi, ramosi, *folijs* vestiti, ad milij Solis vulgaris folia accedentibus, mollioribus, minoribus, asperis, nigricantibus, de quorū magnitudine quò superiorem locum obtinent, eò plus decedit: per ramos longa serie ex intervallis *flores* cernuntur Milij Solis, parui, albi, quibus subiecta sunt folia oblonga, angusta: *semina* succedunt terna vel quaterna coniuncta, nigra, Echij aut Buglossi vulgaris seminibus similia.

Tragus plantam à nobis descriptam vocat Milium Solis secundum, & Lithospermum siluestre, *uvilden Meerbirss*. Cacaliam Plinij esse prætereà existimat, at ita describit. Siluestre Milij Solis genus, in quibusdam hortis apud Mediomatrices reperi, folio, caule, flosculo & semine iam dicto per omnia simile, nisi quod semen profert, non aded læue & glabrum, sed rugosum aliquantulum, ad vulgarem Buglossam eatenus prope accedens. Semen huius similiter Iulio mense maturum conspicitur.

Dodon. gall. Camerarij hort. Epit. & Hist. Germ. Matth. Lithospermum siluestre, aruense vel nigrum, Græcis λιθόσπερμον ἄγριον, Germ. *uvilder Meerbirsen*.

Gesn. de hort. vocat Lithospermon minus Worselli. Id nimirum quod à Matthiolo pingitur & in arvis spontè exit: quod ipsum etiam in hortulo Tiguri in fine Iunij ferè defloruit. Idem verò in append. pro Echio maiore describit.

Hanc eandem de quadrup. [ni fallor] facit Lithospermi alterum genus, parua & inutili radice folijs & granis minoribus, locis cultis nascentis in arvis.

Lob. in Icon. Plant. pag. 459. Anchusa degener facie Milij solis, semine Buglossi aut Iuæ rotundiore, radice rubra.

Thalio in Harc. dicitur Anchusa aruensis alba. Echium minus Gesn. in Append. Lithospermum sylu. Tragi. Anchusis autem annumerat propter radicem Anchusæ modo rubentem. Hort. Lusit. Anchusa siluestris aruensis alba. C. Bauh. phyt. Matthiol. Lithospermum, siue aruense, radice rubra. Lithospermon silvestre Trag. Fuch. Dodon. gall. Camer. in Matth. Lithospermum tertium, Dodon. fol. Lithosp. nigrum, Lugd. Anchusa degener facie Milij Solis, Lob. Anchusa tertia Lithospermo similis, Cæsalp. Anchusa aruensis minor facie Milij solis, Tabern.

An est Anchusa minima Cordi in Hist. lib. 1. cap. 23. An Matth. Lithospermum maius, legitimum, omnibus propè, excepto Fuchio, nunc compertum? An Amato in Diosc. lib. 3. cap. 155. Lithospermum maius? Huic qui figuram apposuerunt faciunt ei iniuriam quia eius non meminit in contextu. Fortè vnus plantæ duas habet figuras, ac duas plantas confundit. Gerardo Lithospermum secundum minus, Smal

Lithosper.

Bromell. An eadem quoque Lithospermum primum maius? videtur enim imitatus Tabernamontanum diuersas confundere plantas. An Anguillaræ epist. 13. Lithospermum alterum? An R. Const. in Lex. Melampyrum semine verticillato, tribus vel sæpius quatuor granis? An Cæsalp. lib. 11. cap. 8. Anchusa alia, Anchusæ tertiæ [minorem intelligimus] similis, iisdem locis nascentis, fruticosior, seminibus non scabris, sed læuibus, initio subrubentibus, postea albescentibus, specie Lithospermi.

Sæpius habui in horto E. C. Montbelgardi ex semine quotannis se propagantem. Floret Montpelij verè: Burmij in Rhætia cum peregrinaremur Gesnerus & ego inuenimus in segetibus, cum apud illum effem habebat Tiguri in horto & Echij faciebat speciem. Dalechampi verò Myagrum, quod placebat. Geneva prouenit in segetibus, habebam verò in horto ubi ex semine deciduo tota ferè hieme florebat & virebat. Basileæ inueni mēse Octobri in itinere versus Kitzach vltra Renum, & Maio florens in segetibus. Patauij etiam vidi, & Veronæ in Theatro, ac inter Veronam & Villanouam florens Maio.

LYTHOSPERMVM MAIUS DODONEI
flore purpureo, semine Anchusæ.

Sproculis
pluribus do-
natum est, pe-
dalibus & cu-
bitalibus, te-
nuibus, nigri-
cantibus, hi-
spidis, quos
folia vestiunt
vncias duas
circiter lōga,
semunciam
lata, in acumē
desinentia, ex
saturo virore
nigricantia,
hirsuta, alpe-
ra: flores ex-
tremis herent
ramulis con-
ferti, maiores

Descriptio

quàm Anchusæ alterius, violacei: *semina* Anchusarum vel Echiorum, albicat tia, rugosa: *radix* longa, crassa, lignescens, tortuosa, nigra.

Dodon. gall. & lat. Lithospermum maius, *Grand Gremil*, vocat. Hoc quidem in Italia, sed laudatissimum in Creta nasci ait: reperiri verò & spontè natum in Napolitani Gallia: in Germ. hortense, aut officinis incognitum esse.

Lob. in Adu. p. 192. Lithosp. maius Dod. Epit. 339. Miror hanc referri ad Lithosp. quum potius semina habeat Anchusarum vel Echiorum seminibus similia, vix etiam maiora quam in Milio folijs, uti nec folia, nisi fortè cultura reddatur maius: quamobrem nec mihi placet quod maius dicitur ab Aduersarijs. Hoc Lob. in Obs. p. 245. in Ic. Plant. p. 458. pingit, vocans Lithosp. maius. An verò id quod Lob. dictis in locis exhibet pro Lithof. Anchusæ facie non sit idē aliis iudicandum relinquo. Lithosp. vulg. maius florib. cæruleis. An Thalio in Harc. Lithosp. virgatū repens florib. in cæruleo eleganter purpurascētibus: Clus. in Pân. pag.

Label. not.

Synonyma

Tem

pag. 684. & itémque in Hist. post. Lithospermum repens maius vulgò vocatum. Hist. Lugd. p. 1177. Lithospermum maius Dodonæi. Item pag. 1178. Lithospermum Anchusæ facie Lobelij. Ad hæc pag. 1328. Pulmonaria minor Dalechampi, Aliis Echium primum Plinij. *Habet* ni muldum fallor Hist. Lugd. tres figuras vnius plantæ. Gesn. hort. in append. Cynoglossus minor, ni fallitur, appellanda planta.

C. Bauhin. phyt. Lithospermum primum siue minus repens: flore partim rubente, partim cæruleo. Ad Echium, vel ad Anchusæ referri potest. Hoc Lithospermum Dioscor. & Plinij esse aliqui volunt. Lithospermum Anchusæ facie Lobelij. Multum cum primo conuenit, discrepat tamen in eo, quod non vt prius repit cauliculis, sed erigitur. *Nobis non duæ videntur Plantæ, sed vna, varians solum solo natali.* Lithospermum verò secundum, siue minus erectum videtur apud Marth. C. Bauhinus Lithospermum frutescens angustotolio nunc upare.

Lithospermum maius Dodonæi copiosè prouenit circa montem vitium dictum *la Chast* in dumetis, iuxta meas vites. Frater Casparus Bauhinus inuenit Basileæ in sylua eund. Dornacum. Genesæ florens obseruavi mense Maio in Colle iuxta *Arue* flauum, quæitur in *Champet*, iuxta cataram aquarum: Cum essem Montpelij reperi florentem Vere circa Castelnou inter dumeta, non longè à montibus.

SYMPHYTVM MAIUS VETERIBVS. CAP. IX.

Dioscorides de Symphyto altero inquit: Symphytum alterum, quod aliqui Pecton vocant, *caulem* emittit bicubitalem [Ver. legit hirsutum, bicubitalem] aut etiam altiore, læuem, crassum, angulosum, & seu Sonchi inanem: (V. caret & Orib. circa quem ex interuallis haud ita magnis *folia* exeunt hirsuta, angusta, [V. subangusta & subexigua] longiuscula, ad Buglossi foliorum similitudinem: habet verò caulis eminentias quasdam secundum angulos porrectas. [Al. extensas, alius tenfas ad locum cuiusque aia] [Apul. adnationes secundum genicula] adiacentibus ac velut annexis foliis tenuibus [Ald. foliū tenue] quæ è singulis prodeunt alarum sinibus: sunt insuper flores lutei [huius florē nigrum perperam dixit Apuleius, pro *uñdava* legens *uñdava*: Ald. addit in nothis, rotundi vt Rutæ] & semen circa caulem seu Verbasci. Totus autem caulis [V. semen] ac folia quoque ipsa subaspera lanugine horrent [V. addit, subalbo] actūque pruritum excitant. Radices demittuntur foris nigrae, intus candida glutinosa, quarum etiam est vsus [V. epit. ex contrariis constat facultatibus.] Tritæ & potæ sanguinem excreantib. ruptisq; proficiunt, & recentia vulnera impositæ glutinant: Carnium quoque frusta quibuscum coquantur coeunt, ita vt coalescant. Cæterum inflammationibus præsertimque sedis, cum senecionis foliis vtiliter illiuntur.

Galenus 8. simpl. ait Symphitum magnum, siue Symphytum alterum, simile dicto [sc. petræo] vim habere: non tamen gustantibus dulce esse, nec odorantibus odoratum. Sed his sanè à modò scripto diuersum. Cæterum quatenus viscositatem quandam & mordacitatem obinet, scilla simile esse, vsuque ad omnia, ad quæ petræum.

Symphyti maioris Plinius pluribus in locis meminit. Ait de hoc lib. 26. cap. 7. Symphyti radix illita Enterocelas cohibet. Idem lib. eodem cap. 15. Symphytum ad cicatricem celerrimè perducit cap. 15. Symphytum tritum in vino nigro euocat [reuocat Dal.] menses.

Illi etiam has vires tribuit Apuleius: Herba Consolida puluerem mollissimè contritum potui dabis in vino, mox restringet profluuium. Radicem in cinere tepido coquito, & ex melle ieiuno dabis vt conuulsus & intus raptus edat, sanabitur: & thoracem totum purgabit. Herbam si cum Oxygano edat, magnum beneficium sentiet stomachi dolore vexatus. Ad Tussim radices in Caldaria decoques cum melle & pipere & Castoreo ad quartas, & in vino vetere ieiuno dato in potu. Hæc herba hoc [virtutis & naturæ suæ rationem & probationem] argumento habet, vt carne bubula concisa & in Cacabum misa, eius radicis si immiseris drachmas duas, cocta caro in vnum coherabit.

SYMPHYTVM MAGNUM.

Symphytum Descriptio

Symphytum maius læto solo satis obuium *radices* turculosas & crassas demittit, foris nigras, intus albas, sapore faruo sed magnopere viscido & lento: *caules* cubitales, crassi satis, inanes, hirsuti, asperi & membranceis foliorum alatis appendicib. adnatis inæquales: *folia* Trago Helenij folio-

rum formam penè imitantur, acuta, rugosa, hispida: *flores* simul multi penduli, nolarum instar, purpurei aut ferruginei, albi, ex calyce hirsuto concolori, quadripartito, in 5. lacinias acutatas diuisi, quibus totidem in penito flore adnatæ ligulae herbidae, totidemque apices albi appositi, stilo floribus concolori [Flores Trago veluti Herbae paralytis, partim ex pallido & luteo candicantes, partim cæruleo, quibus decidentib. semē in herbariis vasculis clausum relinquitur.] Dioscorides licet Symphyti maioris flores luteos esse statuerit, ego tamen [inquit Marantha lib. 1. cap. 9.] & candidos & purpureos vidi.

Cordus in Hist. tria Symphyti genera tribus distinctis capitibus describit, quæ colore tantum florum differunt. Vnum vocat Symphytum maius, candidis floribus: alterum Symphytum maius rubrum: tertium Symphytum maius purpureum. Figuram apposuit Gesn. ex Trago. Symphytum alterum, inquit Matthiolus id ita vocas, quod secundo loco reddidit Dioscorides, nulli dubium est, quin ea sit herba, quæ hodie passim Consolida maior nominatur, quam etiam nonnulli herbariorum Alum falsò appellant. Quip-

pe quodd eius notæ singulæ Dioscoridis historiæ ad vnguem hætere deprehendantur. Hæc frequentissima nascitur in pratis, florib. non modò luteis, vt Dioscorides inquit: sed & candidis & purpureis, eadem sanè facie, ac forma.

Dicitur Symphytum maius Castori. Ioh. Agricolæ. Eur. Cordo, & Camer. in Epit. & Hist. Matthiol. Germ. ieremque hort. vbi floris, meminit purpurei & albi. Symphytum alterum Anguill. Lacunæ. Cord. in Diosc. & Turnero. Symphytum Lonicero, qui etiam consolidam, Vinctuosam, Inulam rusticam, & Alum Gallicum cognominat. Symphytum Alam & Alus Lob. in aduers. pag. 251. (vbi duplex tradit, marem floribus purpureis, fœminam florib. albis) Obs. pag. 315. Icon. Plant. p. 583. Cōsolida maior Beunfeld. Trago, Camer. hort. Lob. Thallio & Cord. in Dioscor. qui præterea vocat Symphytum alterum Dioscor. & Symphytum magnum Galeni, quod Plinium ignorasse scribit. Consolidam, cespes magnus in palustrib. nascens Cæsalpino. Cōsolida magna vulgò. Solidago maior Ioh. Agricolæ, & Eur. Cordo.

Tab. not.

Tabern. icon. & hist. Symphytum maius flore albo: Cōsolida maior *Vveitz vvalvurtz*. Item Symphytum maius flore purpureo, *Braun vvalvurtz*: *Frustra* proponit duas icones plantas colore tantum differentis.

Symphytum
mas & fe-
mina.

C. Bauhino phyt. Symphytum, seu Cōsolida maior i. mas vel fœmina, illud ex purpureo cæruleum, hoc ex pallido & luteo candicans. Reperitur & luteo flore. Item apud Matth. Symphytum tertium siue Cōsolida maior. Symphytum magnum Dioscor. Συμφυτον ἄλλο siue πεκτον Germ. *vvalvurtz*, *schvurtz*, *schmer-vurtz*. Gall. *Consyre & Oreille d'Asne*, It. *Cōsolida maggiore*. Hisp. *suelda maior*. Anglicè *Comfrey*. Off. Cōsolida maior. Boh. *Svvalvurtz vveitz*, Hung. *Fekete nadal*. Croatis verò, qui eius radice ad cōtusa & rupta feliciter viuitur, *Ganez*.

Locus &
Tempus.

Altero demum anno fructus edit. Floret Iunio & Iulio mensibus, gaudet palustribus & humectis, graminosis hortis & littoribus ac ripis, neque facillè vbi semel radices egerit propulsari potest, nam vel minima radices portio humi infixâ continuò in herbam emergit. Symphytum flore luteo florens mense Maio Monspeffuli, Lugduni flore albo, Maio. Basileæ flore purpureo & albo copiosè in pratis. Patauij vidi in horto Ictuitarum. Montbelgardi abundat, flore albo & purpureo, Bononiæ in horro di S. Saluator alburgo di Sancta Catharina flore luteo mense Aprilii. Genevæ in pratis versus Cologni flore albo, mense Maio. Sata semel in hortis vix postea extirpari potest, quia vtraque particula radices facillè crescit.

Vires

Vires ex veteribus legantur antè. Radix vt videre est apud Tragum in medicina maiorem habet vsum quàm herba, estque illa temperatæ calidæ & humidæ vulneribus & rupturis internis commodissima. Mundata in vino decocta & pota exulcerationibus pulmonis, & vitiis thoracis expugnandis prodest. Non desunt qui ex radice aquam distillant ad suprâ dictas affectiones: Solent Chirurghi emplastris suis adiungere. Omnis generis vulnerib., rupturis & confectionibus ossium commodissima est, quotidianâ id attestante experientiâ. Ego radice Symphyti nolim vti in omnib. vitiis ex thorace expurgandis: tantum in iis quæ eueniunt à tenui subtili & calida materia. Flores in vino rubro coctos, bisque

in die sumptos in cruenta vrina optimos scribit Canerarius. Radicem cum albumine oui applicatam sedare immodicas hæmorrhoides.

SYMPHYTVM TUBEROSVM.

Cæsalp. ita describit: Cōsolida minor siue altera in collibus nascens, locis umbrosis, præcipuè sub olea; & cultis locis: folio Borraginis, minore, ac minus aspero: cauliculis drantalib. aut paulò altiorib. flore pallescente: radicibus in obliquum sparsis, quibus rotunda tubercula insunt, colore candido, mollia, sapore non ingrato: viuit radice diuini.

An Hermolao Symphytum minus, radice intus & foris albâ, ferè Bulbi effigie, rotunda?

Camer. in Hist. Matth. germ. dicitur Symphytum tuberosum *Gelbe Knäedichte vvalvurtz*: in Epit. Symphytum radice tuberosâ, flore luteo: De hort. Symphytum maius flore subluteo tuberosâ radice.

Anguillara epist. 14. Symphytum aliud, foliis Borraginis, flore luteo, radice tuberis [tartuffo] simili: Cōsolida minor vocata.

Symphytum hoc luteis floribus obseruauit etiam Lobelius quod putaret esse Borraginem, nisi radix subesset tuberosa, vt fatetur in Adu. pag. 251. ac idcò in obs. pag. 315. [item Icon. Plant. p. 584.] vocat Symphytum tuberosum.

Dodon. in sol. vocat Symphytum tuberosum, facitque Symphyti alteram speciem, radice exterius nigra, intus candida, Symphyti maioris instar, sed tuberosâ: foliis quoque minoribus, cauliculisque breuioribus; floribus subinde luteis. Hist. Lugd. pag. 1074. Symphytum tuberosum Lobelij. Cæsalp. Cōsolidam minorem flore pallescente. C. Bauhin. phyt. Symphytum 2. [4. apud Matthiolum, vbi in figurâ hirsuties est neglecta] seu maius tuberosa radice.

Symphytum cuius meminit Anguillara vidi circa Patauium & in montibus Euganeis. Est mihi in horto Ill. E. C. delata Basilicâ ex horto D. D. Martini Schmeletzij. Vulgatissimum in Italia, sub olea, & locis cultis, mense Martio flore luteo prodit in hortis: spontè etiam circa sepes. Inuenitur authore Clusio in omnibus Pannoniæ & Austriæ syluis umbroso loco, præsertim verò sub fruticibus.

Miraculosam ad consolidationem & conjunctionem carniū & ossium tradit Anguillara.

PULMONARIA ITALORVM AD
Buglossum accedens.

Descriptio

Italorum Pulmonaria dodrantali & maiore altitudine herba, radice nititur alba, fibrosa, Hel-lebori, sed fibris rarioribus, & quibusdam crassioribus, gustu admodum lenito & viscido: caulis angulosus, purpureasceus, hirsutus, vnus interdum

surtectus, reliquis primū germinantibus, aliās plures vt in Buglossis: *folia* alia statim à radice exorta, conferta, per terram sparsa, alia caulem inæquali situ sine pediculo amplectentia, oblonga, vaciam lata, neruo medio per longum donata, in acuminatum mucronem desinentia, lanugine su-

præ inf. aque & in ambitu molli pubescentia, at adulto verè folia insignem acquirunt magnitudinem, præteritū infima, quippe quæ latitudine palmum superent, longitudine sesquipalmum, tenebræque illa lanugine rigescente hupida redduntur: summitati caulis insident *flosculi* ex pediculis semuncialibus & brevioribus multi simul iuncti, interdum reflexi caudam scorpionis æmulantes, vt Echij, ex calycibus oblongis, striatis, hirsutis, colore modò purpureo, modò violaceo, aliās mixto purpureo-violaceo, idque in vno eodémque ramo, in sex laciniis diuisi: in calycis fundo succedunt semina quaternis, Buglossi seminibus similia.

Cord. Hist. lib. 2. cap. 32. Pulmonariam Italorum describit sine maculis pro Symphyto sylu. cui addidit figuram Gesnerus, titulo Pulmonariæ Plinij, quæ placet.

Tragus libr. cap. 79. Histor. germ. vocat *klein vvalvvuriz*, Symphytum syluestre.

Buglossa syl-
uestris.

Dubitat autem, an sit Symphytum petræum primum Dioscoridis: sed malè, cum vt ipsemet fatetur, descriptio non conueniat. Miror præterea apud Tragum huius figuram esse positam capite 77. libri dicti, pro *vvald Ochsenzung*, Buglossa syluestri, quam postea cap. 79. Consolidam maiorem syluestrem in syluis prouenientem vocat. Sed magis adhuc miror, hunc errorem nec dum in Hist. Latina esse animaduersum & correctum, sed figuram absque descriptione conuenienter correspondente cap. 77. pro Buglossa syluestri reliquisse, capite autem 79. pro Consolida tertia, seu Consolida maiore [minorem vocat inter nomenclaturas] syluestri aotq; imagine descripsisse.

An Loniceri lib. 5. cap. 154. *vvalden Ochsenzung*, species Buglossi syluestris, quæ Græcis Lycopis dicitur, quibusdam Germanis *scharpff Ochsenzung* & *scharpffzungen*: Videndum an sit etiam Loniceri cap. 158. Symphytum syluestre, quod Tragi verbis describit.

Matthiol. in Dioscor. Pulmonariæ [Pulmonariæ alterius in post. comment. cum magn. fig.] titulo plantam à nobis delineatam exhibet. In H. Germ. cum addit. Camerarij (vbi Boh. *Plichuit* vocatur:) Itemque Epit. (vbi Ital. nominatur Pulmonaria, Germanicè *Lügenkraut, fleckenkraut, & klein vvalvvuriz*, Gall. *herbe aux poulmons*) etiam Pulmonariam alteram appellat: Censura verò 93. in Amatū, Pulmonariam seplafiorum, ibidemque negat esse Potamogeton, id quod vult Amatus: dicens: Potamogeton, vt ego opinor, ea est herba quam officinæ Pulmonariam appellat, sed forsā quia pulmonis vitiis opitulatur: quæ folio constat Betæ hirsutæ, notis albis maculato, & propè fontes & aquosos locos nascitur, vnde Fontinalis nomē traxit, de qua Gal. lib. 8. *Fontinalis*. Hæc ille: Rectius autem Rob. Const. Pulmonariam herbariorum duplicem ait, hancq; alteram vocat Cirsiij siue Borraginis speciem, albicantibus notulis maculatam, locis opacis prouenientem, non autem aquosis. Ita vt vel hinc appareat non admittendam Amati opinionem, apud quem posita Icon quæ non est plantæ quam Potamogeton præter rationem vocat.

Turnerus Baccharin, Saluiam Hierosolymitanam, & Pulmonariam Officinariam vocat. Fracastorius lib. 3. cap. 8. de cont. Pulmonariam, Pulmonariam officinarum & Herbariorum Belgicorum, Pulmonalem Latinorum, Picardorum *Herbe de cœur* [Herbam Cordis] Belgatum *Onser Brouwen Sfin*, Gall. *Herbe au lait de nostre Dame*, h. e. latine S. Mariæ lac, quodd folia maculis albis plena appareant ac si lacte conspersa essent. Lat. in fol. Symphytum maculosum aut maculatum. Non autem vocandum putæ Symphytum syluestre, quodd & aliud syluestre sua natura sit: rectè etiam non parum differre ait, à Pulmonaria, de qua inter Musci genera agemus.

Lobel. in Aduers. pag. 252. Pulmonariam maculosam folio Borraginis, floribus primulæ veris, purpureis: item pag. 121. Pulmonariam recentiorum, Britannicam putatam. In Obseru. pag. 317. Maculosam pulmonariam (ac ita etiam in Icon. Plant. p. 586.) quam in horto Moutoni floribus albis variare tradit.

Gesn. hort. de hac loquitur cum ait. Pulmonaria Plinij Italica hodieque vulgò sic dicta, sine maculis apud nos reperitur. Illa verò cuius Plinius meminit foliis maculosis, in Italia frequentior, est omnino Symphyto seu Consolidæ maiori dictæ cognata herba. In Catalogo pl. ipsi Auricula maris vt & Syluio dicitur.

Pulmonariæ maris & fœminæ: *hirschemangolt manlein hirschemangolt vvelblein* superfluum figuram habet Tab. quæ propter colorem tantum posita: tolerabile fuisset si maculosam & non maculosam pinxisset.

C. Bauhin. phyt. Symphytum 4. siue maculosum, seu Pulmonaria latifolia.

Pulmonariam (siue vt audio vocatam à Fuchsio Buglossum Teophrasti) Florentem vidi mense Februario inter Patavium & Balneum Apennense, ac inter idem Balneum & Aqua, necnon in horto Priuli Patavij obseruari. Genevæ passim florentem mense Martio & Aprili. Basileæ in horto D. Plateri. Lugduni *au bois de la bonne Allemande*. Montbelgardi non maculata frequēs in colle è regione pontis, florens Martio & Aprili in horto E. C. Patavij florentem vidi Martio in horto Iesuitarum: Veronæ in horto D. Serrati Medici, Ferrariæ in Monasterio S. Dominici à l'Angeli, & Florentiæ in horto Nicolai Ferrariensis, Pulmonaria, inquit Clusius, magis

culis insignita, copiosè multis Pannoniæ & Austriæ siluis spontè nascitur. Reperitur & in collibus vmbrosis, opacis locis, & riguis tractibus. Et in Bohemia quidem foliis haud maculatis: In hortis facillè adolefcit. Primo vere erumpit: mox florifera est: pereunt Autumno folia, radix perennat.

Tempera.

Hanc herbam licet in medicina non habere peculiarem vsum, nisi quod in cibis & placentis ex ouis verbasculorum modo, quibus temperamentum accedat, vsurpetur, in Hist. gall. scripserit Dodonæus. In Hist. tamen latina ait. Ceterum facultate hoc Symphytum priori responderet, si radix huius viscosa: Verum quandoquidem dura ac lignosa, siccior huius qualitas & magis adstringens. Foliorum in oleribus vsus est. Putantur verò & ad pulmonis vitia ac vlcera huius quoque radices conferre, & idem quod maioris Symphyti posse. Superat autem in Symphyti radice frigida temperies, sed tamen exigua adest humiditas viscosa, ac glutinans: Hæc nequaquam pruritum excitat, nec gustu acris aut mordax, sed *æqui* siue exqualis, & qualitatis gustabilis expers; tantum abest vt cum Scillæ acri visciditate huius humiditas lenta ac glutinosa conferri queat. Folia pruritum excitare possunt, non caliditate aut acrimonia, sed asperitate sua, vt iam scripsimus, minus tamen quam Verrucæ. Ad multa radix utilis est; vulnera & enterocelas recentes imposita sanat: ad sanguinis tum tussisputationem ac profusionem, & contra pulmonis vlcera multum prodest. paratur in hunc vsum & ex ea Serapium, quod sanguinis fluores sistit: recentia pulmonis vlcera consolidat: tussim sedat: febrium calores contemperat: humorum defluentium acrimoniam retundit; descriptio hæc est. *℞.* Radicum Symphyti maioris vncias duas, dulcis radicis vnciam vnam, foliorum tussilaginis vnâ cum radicibus manipulos duos, nucleorum nucum pinearum sesquiunciam, Ziziphæ 20. seminibus maluæ drachmas duas, capitum papaueris drachmam vnam, fiat decoctio in aqua quantùm satis est ad libram vnam: Colato addantur sacchari & mellis albißimorum singulorum vnciæ sex, & fiat Serapium perfectè decoctum. Eadem quoque radix renum vlcera etiam diuturna cûat, & profluentem ex his sanguinem sistit: tum & superfluentes quoque muliebres purgationes suppressit, si vel decoctum eius bibatur, vel ipsa cum saccharo, aut melle condita, singulis continuis aliquot diebus assumatur. Ad omnium quoque reliquorum viscerum, ac internarum partium læsiones, & ad rupta vnicè commendatur. Tanta autem consolidandi huius vis est, vt vnâ cum carnibus crudis in partes concisis cocta, eas simul cogat ac vniat. Aduersus etiam sedis inflammationes conducit, & nimium profluentes hæmorrhoides imposita reprimat. Huic plantæ rei herbariæ periti non contemnendas vires tribuunt, ad pulmonis vlcera sananda. Quia in re, itémque in sanguinis reiectione mirabili successu se eam exhibuisse mihi (*inquit Matth.*) sæpius retulit Iulianus à Marostica Teruensis medicus: Idem in Epit. Camerarij addit, Cohibet, consolidat, siccatur, abstergit, præfertur ad pulmonis cum vlcera, tum cæteras infectiones, & ad sanguinis reiectiones: Datur torius plantæ decoctum ad suprà scripta, magno auxilio; cum saccharo pluribus diebus: Idem cum maiori quoque successu præstat foliorum succus porus. Pulmonariæ maculosæ Lobelij folia iusculis mulierculæ miscant, aut tusa ex ouis in placenta du-

cunt, adque pulmonis affectus & cordis vires conferre prædicant. Fallax admodum experimentum, vt nobis videtur, de Pulmonaria vulgari herba (quam intelligat non monstrat) tale adscribit Io. Agric. Vulg. Pulmonibus, inquit, egregiè opitulatur, & robur ipsorum conseruat, exaugetque. Quemadmodum experiri licet in pulmone animalis decocto cum hac herba, & non marcescente, neque eliquato, quanquam igni aliquandiu supposito, & quantum satis est accenso.

PULMONARIA ANGVSTIFOLIA Ceruleo flore.

Hic folia sunt angusta & villis obsita, Buglossi filu. Echiiue aut Anchusæ foliis non ab-
similia, molliora tamen, neque tam aspero villo hirsuta, nullo pediculo prædita; sed mediâ caulem amplectentia, qui paulatim succrescens, angulosus & hispidus, interdum nonnihil purpurescens, in

Descrip.

pedalem tandem altitudinem excrescit, in cuius fastigio multi pentagoni caliculi, in quinque purpurescentes lacinias diuisi, & subhirsuti nascuntur, continentes oblongos, concauos flores, Buglossi hortensis, aut Pulmonariæ vulgaris floribus formâ similes, qui per oras in quinque orbiculares ferè lacinias diuisi, colore, antè quâ aperiuntur, ex purpura rubet, deinde quando explicati sunt, ceruleo adedè eleganti nitent, vt Gentianellæ vernæ floris venustatem si non superare, atramen proximè æmulari videantur, odore autem nullo grati: ij maturi decidunt integri, quemadmodum Buglossi hortensis & similium flores atque caliculū inanem cum stilo, & quatuor seminum rudimento relinquunt, quod maturitate nigrum euadit, Echij aut Buglossi vulgaris semini respondens. Adnascuntur deinde secundum caulis pedem, alia hirsuta folia angusta, palmaris aut amplioris longitudinis, Echij aut Anchusæ foliis latiora, mollioraque, inter quæ (licet sicca sint) subsequente vere prodit caulis suis venustis floribus onustus: radix crassius carnosisque fibris prædita est, vt Pulmonaria maculosa folio, initio candicantibus, deinde vetustate foris nigricantibus, dulci sapore.

Clusio in Pannon. dicitur Pulmonaria 2. [in hist. post.] siue angustifolia ceruleo flore. Taber. icon. & hist. Pulmonaria 1. angustifolia. C. Bauh. phyt. pag. 501. Symphytum 5. siue Pulmonaria angustifolia: flore antequam aperiatur ex purpura rubente, explicato eleganter ceruleo.

Nascitur passim per Pannoniam & Austriam Locus & inferiorem in montanis & cædis siluis. Exilit Tempus. nouo vere, florumque congestorum thyrsum ferè ante folia promit, diutissimèque floret.

PVLMO-

PULMONARIA RUBRO FLORE,
folijs Echij.

Inuenitur, inquit Clusius, & quibusdam Pannoniæ locis alia rubro flore [Pulmonaria 3. quoad descriptionem, icon enim Lichen exprimit, cuius figura hoc loco errore Typographi pro Pulmonaria tertia Clusij exhibetur in Hist. Pannon. 4. in post. siue icon] superiori ferè similis, nisi crassorem maioremque caulem

ac latiora folia haberet, & flores similiter, non ut illa cæruleos, sed pulcherrimè rubentes: alioqui & radice & temperamento conveniunt.

Huic omninò respondens cum forma, tum amplitudine alia [Pulmonaria 3. species altera in H. Pann. Pulmonaria 5. Pannonica seu Pulmonaria rubente cæruleo flore in Hist. Post.] est, cuius flores primùm rubent, ut in priore Pulmonaria: deinde cærulei saturatioris coloris fiunt.

Tabern. icon. & hist. Pulmonaria 4. Plinij angustifolia. Cur compilator imitatus Clusium hanc priori angustifoliae non subnectit? C. Bauh. phyt. Symphytum seu Pulmonaria angustifolia altera.

Pulmonaria alba exotica.

Post Pulmonariam maculosam meritò & hæc referenda quam teste Lobel. in Obseru. pag. 317. aiebat Petrus Coldembergius, folijs Britannicæ aut Alismatis humi prostratis, floribus Solano proximis, exillioribus, muscosis.

SYMPHYTUM PUMILUM REPENS
sive Borrigo minima herbariorum.

Symphyti pumili ramulorum munere Fratrís habeo, cui paulò circa cacumen bina folia, alterum vnciale, alterum etiam minus, acuminatum utrumque: flores in furculis extremis, suo quisque pediculo nixi, complures, quorum qui nondum explicati sunt Heliotropij in modum deorsum inflectuntur: qui autem expansi sunt, ij Pulmonariæ Italicæ flores magnitudine æquant, unifolij quidem, sed in quinque lacinias diuisi.

Hoc est illud Symphytum pumilum repens, Borriginis facie Borrigo minima Herbariorum Lobelio [in Obs. pag. 311. in Icon. Plant. pag. 577.] de qua ait. Speciosam hanc plantam alunt Ill. Princeps de Chymay, D. Car. de Croy, cæterisque peritiores stirpium exploratores Belgij, folijs Borriginis aut Pulmonariæ minoribus flosculis cæruleo-purpureis Borriginis, sed radix pulla Vlmariæ aut Cariophyllatæ fibris implexa. Floret Tom. III.

hieme in pensilibus hortis, Vere etiãque Augusto in hortis. Gustanti cum muscositate nõnulla acrimoniam exhibet, quod Borriginis aut Buglossi negatū est. Quanam sit hæc antiquis adhuc ignoramus.

De hac Dioscor. lat. inquit: Borriginis altera extat species folijs similibus, sed minoribus: flosculis cæruleis parvis absque staminibus, quàm vulgaris Buglossi minoribus, radix resistibilis hiemè sustinens, folijs interea quoque vici-

tibus omninò rara est paucisque cognita. Hist. Lugd. pag. 881. inscribit Borriginem minimam herbariorum. C. Bauh. phyt. Symphytum 7. siue repens Borriginis facie.

CYNOGLOSSUM VETERIBVS:

CAP. X.

Post Buglossum Dioscorides, Cynoglossum tradit, caule carens. Cynoglosson, inquit, folia latifolia Plantaginis habet, at angustiora & minora, lanuginosa. Caule vacat, humique sternitur. Prouenit in salubetis. Folia cum suillo adipe veteri trita, canum moribus, alopecijs ambustisque medentur. Ipsius verò herbæ decoctum, ex vino potum, aluum emollit.

Cynoglosson in nothis aliqui Phytion, alij Caballion [Caballiatum Marcellus,] alij Splenion, alij Scolimon, Romani Linguam canis aut caninam appellant.

Buglossi quoque Cynoglosson subdit Plinius, rectè Gesneri iudicio ei caulem tribuens, quem Dioscor. negauit, dicens: Iungitur & Cynoglossos, caninas imitans linguas, topiarijs operibus gratissima. Aiuētq; quæ tres thyrsos seminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesset: quæ quatuor ad quartanas [Hic omnia quæ Dioscorides scripsit αὐτὴ ἀρρογῶσα Plinius transtulit ad Cynoglossum: vnde meritò ea, ut suppositicia, à Plinij textu asserit Cornarius, cum, inquit, Cynoglossi adscribat quæ Diosc. Buglossi.] Est alia similis ei, quæ ferat lappas [folia Lapathi minuta Humelberg.] minutas. Eius radix pota ex aqua ranis & serpentibus aduersatur.

Galenus, Paulus, & Aëtius in simplicium censu, teste eodem Cornatio, Cynoglossum omiserunt, fortè quod de Arnoglossi, i. e. Plantagine, dicta, etiam de illo intelligi voluerunt.

Nomina & virtutes herbæ Cynoglossæ hunc in modum prosequitur Apuleius. Græci Cynoglosson alij Phrygiam [alij pyrgiam,] alij Hemionion, alij Splenion, alij caballion, alij scolimon, alij pygryn, alij leucrion [fortè legendum Teucrion] Ægyptij zenis, Itali linguam canis, alij sub-

Y y y

labium, alij linguam Macedonicam. Ad morsum serpentis Herba Cinoglossa contrita & ex vino sumpta veneno resistit. Quæ folia quatuor habet, pilata, & ex aqua potui data, prodest quartanis. Succum ex passo & oleo reperfictum in aurem stillatum mirè sanat eos qui minùs audiunt.

Litem inter Dioscoridē & Plinium de caule Cynoglossi ad propositum dirimere videtur Marantha lib. 2. cap. 4. his verbis. Scribit Dioscorides Cynoglossum caulem nullum proferre: quod ita est, multique qui verum Cynoglossum cognoscunt, hoc obsecraverunt. Verum cum anno abhinc tertio nos Garganum montem Maio mense peteremus, in itinere largus Cynoglossi campus sese nobis obtulit: ex quibus multa caule vacare vidimus: multa tamen caules habere è medio frondium nascentes, nudos, dodrantis, aut amplius altitudine, in summitate scabrosos, ut sua umbra vinee, sum frondium ambitum, quæ humi sparsa iacebant, superarent: flores in illis subpurpurei, anchusæ æmuli: atque in vniuersum tota planta pulcherrima. Hanc rem nos attentius considerandam duximus. Atque ad illud vnum laborauimus, ut an diuersæ essent Plantæ, certiores redderemur: tandemque nullam in frondibus, radice, saporeque dissimilitudinem inuenientes, eandem esse coacti sumus affirmare: ancipitesque rei nouitas nos reddidit, an plantam illam pro Cynoglossi admitteremus donec Medicus quidam Germanus, materiæ medicæ studiosus, qui per multos annos Patauij artibus operam dederat, se Cynoglossum in Patauino horto consitam vidisse, quæ post tertium annum caulem edidisset, mihi affirmavit. Vnde priorem meam sententiam nihil mutans, hanc diuersitatem vetustatis ratione euenisse arbitratus sum, hocque Dioscoridi, sicuti & multa alia, incompertum fuisse.

Cum itaque olim ne veteres quidem in huius plantæ delineatione sibi consentent [Dioscorides siquidem ei caulem ademit quem Plinius tamen ei tribuit,] non mirum est si magna adhuc hodie inter recentiores herbarios contentio perseueret, quamnam ex aliquot plantis, verum sit & facie & viribus Cynoglossum. Hi siquidem ad vires attenti, & ad effectus quos Catapotia de Cynoglossa inscripta pollicentur, aliud atque aliud Cynoglossum ostendunt.

Æquinoca

Cynoglossi sequentes agnoscuntur species, eodemque nomine quæ sequuntur donantur plantæ: scilicet. Cynoglossum vulgare. Cynoglossum Monpessulanum. Cynoglossi vulgaris minor species & candidior. Cynoglossum minus. Cynoglossa folio vitenti. Cynoglossum siluestre Thalij. Echium. Anchusa. Lithospermum maius. Echium Scopioides, aquaticum Gesn. Cerinthe quorundam. Plantago. Narcissus. Cynoglossam etiam de Plantagine dici à Recentioribus tam verum, quam verum est Arnoglossum & Cynoglossum Plinium & Apuleium inter se confudisse.

GYNOGLOSSVM WLGARE!

Descriptio

Nigra foris radix, intus alba, tota crassa, Rapam exiguam repræsentans foris coloris pulli, odore magis graui quam sapore, qui dulcedinem nonnullam fatuam linguæ offert: caules circiter bicubitales in ramos multos diuisi, veru-

state concaui, multa lanugine obfusi: folia longa & latiuscula primo anno, secundo vbi caulem fert, stricta, acuminata, incana, mollia, lanuginosa, odore graui, flores Buglossi officinarum, colore sordido rubente, quos folia quaternaria aut quina hirsuta incana amplexantur: quibus succedunt Lappula

quatuor conis suis ad stilum in medio prominulum concurrentes, nonnihil compressæ, spinulis hispida, quæ pertinaciter vestibus adherescunt, cavitae vnica donatæ, in qua itidem semen vnicum.

In his regionibus, inquit Cordus in Diosc. male asperam Anchusam [Echium vulgare] quam Lycopsim esse diximus Cynoglosson vocant. Veram autem Cynoglossam omnes aliæ Germaniæ gentes *hundszungen* id est, Caninam linguam vocant: quam etiam pharmacopolia habent. Dioscorides ei caulem negat: & nos etiam sine caule eam nasci vbique videmus, quibusdam tamen temporibus eadem caulem, purpureos flores, & post hos minutas lappas producit, quas Plinius etiam illi tribuit. Ergo imprudenter Ruellius scribit, non esse Cynoglossum quod in officinis habeatur, quoniam caules & lappas ferat. Multis enim nos annis obseruauimus Cynoglossam interdum primo anno, interdum & secundo sine caule nasci, ut Dioscorides eam depingit, reueratamen caulem fert. Duplex inuenitur Cynogl. maior. De qua dicitur pauld post.

Vocatur hæc, inquit Tragus l. 1. c. 76. *κυνόγλωσσον* Græcis, Cynoglossa & lingua canina Latinis, *hundszung* Germanis dicitur. Posset & eadem lingua *hundszerrant*, id est, Herba canina: *hundszerrizel*, id est, radix canina, appellari, cum tota sua substantia fetore canino grauius oleat. Hæc alij [teste Diosc.] Phiton, alij Cabassatium, alij Splineron, alij Scolimon. Romani linguam canis aut caninam appellant. Apuleius c. 97. Phrygiam, Hemionton, Splenion, Caballion, Scolymō, Pyrgin, Lencrion, Zenis, Sublabium, & linguam Macedonicam vocat. Manlius sup. pill. rheumat. Mesue. Cynoglossam ait à quibusdam Kaliber, Censien, Alchaaber, Cabeachar. appellari. *Folia* Trag. not. autem Cynogl. vulgaris nobis nō videntur strata, ut scribit Tragus: i. e. etiam eius non est bona, sed potius est Echij. Fuchsiana etiā nostram quā iam sculptā emimus non benè exprimit Cynogl.

Fuch. v. detur confundere hoc Cynogl. siue linguā caninā officinarū cū Echio vulgari, quod apparet ex fig. & descript. deceptus fortè fig. Tragi.

Cornar. in Dioscor. Notum est Cynoglossum & vulgè & officinis suā Græcā appellatione. Nostri illam sequentes *hundszung* dicunt, Nec aduersatur huic quod Dioscor. caulem non habere

bere & per terram stratum esse dixit. Tale enim reuera primo ortus sui anno conspicitur. At ubi per hiemem durauit, sequenti anno affurgit, & caules producit quos thyrsos Plinius appellauit: ni minimè dubium sit vulgare officinarum Cynoglossum reuera id esse quod Plinius descripsit. Hæc Cornarius qui [vt Tragus] per tertiam sterni Cynoglossum vulgare asserit, nimium secure suam sententiam proponens.

Cynoglossam vulgarem Buglossa vulgò vocata adeo similem ait Humelberg. apud Apul. vt ab ea non nisi odore [qui in Cynoglossa grauis est] discerni possit. An autem tanta sit similitudo iudicent lectores.

Lonic. lib. 5. cap. 156. *hundszung*: Cynoglossum: Lingua canis: eius duo Genera, maius & minus: maius est verum Cynoglossum Diosc. Dicitur etiam *leinde hundszung*: Paruum est Cynoglossum officinarum aut vulgare. Duas icones proponit Lonicus, primam in qua caulis male apictus: altera icon est eiusdem plantæ quum amiserit priora folia: ignarus botanicus ex consideratione iconum ex vna planta duas facit.

Ruellium reprehendit Amatus quod falsò aliorum iudicio, Lycopsim eam non esse herbam contendat, quam vulgares Italiæ Pharmac. Cynoglossum appellant, cum reuera inter se maximè differant.

Angustlana epist. 12. demonstrat satis se hanc herbam non agnoscere pro Cynoglossa. Gesn. hort. vocat Cynoglossam Italicam: In catal. plant. Lycopsim & quantum genus Anchusæ, cui Ruellium Lingua canis hodie vulgò dictæ nomen attribueret refert.

Dod. in fol. p. 53. duas habet icones quas Plantinos exhibet: Cynoglossum absque flore: 2. Cynoglossum cum flore, & describit. Græcis *κυνόγλωσσον* dicitur: Latinis Lingua canis. Germanis est *hundsungen*, Belgis *honts winge*: Hispanis *Lingua del perro*: Italis *Lingua di cane*: Gallis *Langue de chien*: Anglis *houvedes zunge*: Bohemis *ply yazyk*.

Ætius lib. 1. & Tetraboli tertij l. 2. Limonium & Cynoglossum eandem stirpem sentire videntur. Rondeletius Glastum sylvestre esse voluit, sed sylvestre Glastum à satiuo perquam differens est.

Lobel. in Obseru. pag. 313. (Itemque icon Pl. p. 580.) duas picturas exhibet sub his titulis. Cynoglossum vulgare sine flore, Lycopsis Lacunæ: Item Cynoglossum vulgare cum flore. Addit præterea Cynoglossum maximum occurrere in hortis Belgicis, folijs scilicet, floribus, semine, omni-que sua parte duplòque maius vulgari. Quod verò pingit in Aduers. credimus esse Cynoglossi vulgaris speciem minorem & candidiorem.

Per hiemem folia illa dura: apperente Iunio mense caulem emittit, authore Trago. Nascitur in parietinis & muris iuxta seps, quod omnis generis fordes conici plerumque solent, fabulosis & incultis dehique locis Cynoglossum vulgare seu Lingua canis prouenit Patauij, Lugduni copiosè versus *la porte Neufue*, florens Maio: Basileæ passim. Montbelgardi inter portam *des Graxiers* & Castellum extra urbem: & alibi vt in hort. E. C. Geneuæ cum flore & lappis Iunio mense: Montpelij prouenit & præterea alia species.

Cynoglossa frigidam & siccam temperatūram obtinet inueteratis & malignis vlcibus. Radix Cynoglossæ vino decocta, vespertim & mane bibita, aluum emollit. Eadē fermento obducta, ac pau-

latim in calido cinere tosta, & assata, postea abiecto fermento locis affectis Balani instar indita, calorem & dolorem internarum mariscarum protinus aufert, vtque citò curentur efficit, experientia id attestante, neque multis hoc genus curationis notum est. Aqua Cynoglossæ, succus & puluis eius mariscis vtilissima sunt, collutione & inspersu. Aqua distillata alia quoque sanat vulnera, præsertim genitalium, Linteolis in ea madefactis ac impositis. Herba tusa, & cum Adipe suillo in sartagine tosta, moribus rabiosi canis medetur & ambustis. Caluis illito capillos reducit. Aduersus inueterata mala pustularum, fistularum, & aliorum abscessuum tumidorum, vnguentum è Cynoglossæ succo confectum illitū efficac est. Confectio verò sic se habet: Succum Cynoglossæ cum melle rosarum æquis portionibus paulatim, quoad succus absumatur, decoque, post Terebentinam admisce, & fiet vnguentum Cræstentissimum. Hæc Tragus qui vires tribuit pynoglossæ Dioscoridis, quæ an conueniant vulgari huic nescimus: nec etiam ea vti velimus ad emolliendam aluum, nec ad morsum canis rabidi. Appollinaris ait conferre applicatum moribus canis & caluitiem reparare. Dubitamus an consultum sit hac plantā in prædictis morbis vti, nos nolumus experiri: nimium frigida est.

Porrò Matthioli de eius facultatibus hæc prodidit. Radix sicca in puluerem trita, ex vino rubro pota dysenteriam sanat: vtilis admodum ijs quos gonorrhæa habet: item ad Catharos & grauedinem. Radix vulneraria est, vtilis sistendo sanguini & omnis generis vlcera & vulnera curat, in primis autem aphthas & maligna oris vlcera, ex lue venerea orta: nec non hæmorrhoides, si radices decocto colluantur, & puluis eiusdem inspergatur. Succus & aqua stillatitiæ faculas eadem. Ambustis scribunt auctores Aduersariorum opitulari, vel mulierculæ sciunt, refrigerandi scilicet manifesta qualitate, exsiccan-tem, dolorēque leniente, & maiorem fluxum prohibente, præsertim axungia alliquef. & a feruida-que instillata: item alopecijs de acri & erodente humore capillis defluentibus, confert: nec non emollit aluum eius vis malactica & mucaginea vino incocta, & frigore retuso: radix odore est penè soporifero, maximi hodie vsus ad acres & tenues fluxiones, magis tamen incrassat.

CYNOGLOSSI VLGARIS MINOR Species & candidior.

Cynoglossi speciem habeo siccam, Descriptio nescio vnde nisi ex Valerandi Dourez herbis fortè: dodrantem non excedit radice nigra vt in vulgari: à qua plures caules, tres in planta quam siccam habeo, in quibus folia duas uncias longa, tomento candidantia, vt & caules. Semina lappularum æmula, aspera, Yyy a

Cornarius
not.

Humelb. not.

Cynoglossum

Lonic. not.

Lycopsis
Ruellio no-
ta Amatus.

Locus & te-
pus

Tempera.
Vires & vsus

quatuor simul iuncta, non minora quàm in vulgari Cynoglossa.

An Cynoglossum pusillum Narbonense Lob. in Aduers. & H. Lugdun? An Caspari Bauhini phyt. Cynoglossum 5. siue medium, Cynoglossa minor Cordo?

CYNOGLOSSVM MINVS.

Descriptio

Plantam quam exhibemus Cynoglossum minus vocauimus priusquam à quoquam factam eius mentionem animaduertemus: caule do drantali, locis cultis cubito maiori ramo so: folijs multò vulgari maioribus, palmari bus, ad Buglossi minoris accedentibus, hispidis, grauitè odoratis: floribus paruis,

rubentibus succedunt semina lappacea, pulchra, quaterna, vestibis adhærentia, multò vulgari minora.

An Cordo in Diosc. Cynoglossa minor, quam Dioscoridi incognitam fuisse scribit?

Tragus libro i. c. 64. pingens & describens vocat Elatinem. Eius autem figura minus placet. In ea siquidem desunt satis longa folia inferiora. Melior habetur apud Tabern. hac inscriptione. Heliotropium minus tertium, *Blauv Scorpionkraut*: Fuchsius in historia sua manuscripta Cynoglossum minus vocabat. Clusius in Pannon. pag. 683. Cynoglossum pamilum. In H. post. Cynoglossum tertium, Cynoglossum pamilum siue Anstiacum alterum. H. Lugd. pag. 1240. Lappula rusticorum. Casp. Bauh. phyt. Cynoglossum sextum siue minus.

Locus & Tēpus.

Cynoglossum Tubingæ & Geneuæ olim à me visum, Montbelgardi in horto Ill. Principis à me satam florebat Augusto. Cynoglossum pamilum Clusij crescit ad viarum & agrorum margines circa urbem Viennam in nudis & salebrosis iugis huic vibi vicinis, atque alibi. Floret verò Maio & Iunio.

Elatine, inquit Tragus, refrigerandi, exsiccan di, & sanandi vim obtinet, eoque nomine tenerimis membris vtrinque vtiliter adhibetur. Elatines herba in vino rubro decocta, ac pota intestinorum erosionibus à dysenteria medetur, dysenteriam sistit, dolorémque mitigat per aliquot dies continuos pota. Herba vino decocta, & gargarisata exulcerationes oris & colli per sanat. Quin & stulta superstitione nonnulli persuasi, quorum supra mentionem fecimus, ab oris vlceribus, quæ Græcis Aphthæ appellantur, eos liberari credunt, qui hanc herbam saltem secum gestauerint, testanturque id experientia comprobatum. Elatine viridis adhuc, tusa ac fronti imposita, oculorum inflammationibus & fluxionibus auxiliatur. Alia verò iuuamenta quotidie

inueniri, ex iis quæ annotauimus colligi pōrunt.

CYNOGLOSSA FOLIO VIRENTI

Ioh. Bauhini.

Caulis aliquotex radice pollicari, nigra foris, intus alba, lignosa, sapore viscido & ingrato, erigit bicubitales, rectos, hirsutos, in alas diuisos, adulos, inanes: folia forma quidem sunt Cynogl. vulgaris, supernè lato virore splendentia, glabra, & tactu mollia, allicubi etiam

mollilanugine hirsuta, infernè albiora, hirsuta, & aspera, odore nullo, sapore fatuo: flores vt in vulgari, ferruginei rubentesque, parui, in quinque lacinias diuisi, apicibus totidem paruis & rubentibus, è calyce hirsuto, quinquefolio, in atro virente purpurantè: lappula quales vulgari: sculptor autem ineptus corripit bonam fig. C. Bauh. phyt. Cynogl. semper virens: Cynoglossum folio viridi Ioh. Bauhino. Sed cur dicit semper virens, cum vix vltra annum duret?

Cynoglossum hoc antè aliquot annos reperi tum in monte prope Masmunster plantatum in horto Ill. E. C. sapius ex semine deciduo se renouat: floret autem Aprili & Maio: semen maturat Iulio, deinde perit planta.

Locus & Tēpus.

CYNOGLOSSVM CRETICVM PRIMVM

Clusij.

Meminit Clusius in post. Hist. præter hæc duorum Cynoglossi Cretici generum, quorum historiam, qua potuit perspicuitate & facilitate ita prosequitur. Prodest Cynoglossum Creticum primum à summo radice capite multa folia, longa, vulgaris foliis multò angustiora, venis aliquot secundum longitudinem excur-

rentibus prædita, ex viriditate canescentia: inter quæ nascitur caulis inæqualis, minimi digiti crassitudinem nou attingens, per quem, inordinato

nato

nato situ, nascuntur folia, iis quæ à radice prodeunt breuiora & angustiora ipsum quodamodò amplectentia, ex quorum alis circa summum caulem nascuntur *ramuli* aliquot cauis *flosculis*; in quinque lacinias per extremas oras diuisis, onusti, vulgaris quidem floribus forma similibus, sed minoribus & dilutioris coloris, in quorum medio quinque staminula saturè rubentia: singulis floribus succedunt, quemadmodum in vulgari, quatuor rugosa & aspera *semina* simul coniuncta (prominulo ex illorum medio stilo) vulgaris tamen seminibus minora, sed non minùs quàm illa, vestibis attingentium inhaerentia: *radix* est longa, singularis, candicans, crasso & succulento cortice obducta, summa tamen cute subfusca, minimi digiti crassitudine, fractu contumax, raris tenuibus fibris per totam longitudinem prædita.

Hoc natali loco crescens nunquam vidit, sed in quorundam hortis semine natum duntaxat, quod ipsum etiam sæpiùs in suo aluit, ac primùm in Belgica semine ex Italia misso Cynoglossi Cretici nomine, deinde spontè deciduo conseruatum: florebat Maio atque etiam Iunio, quo similiter mense maturè secebat.

CYNOGLOSSVM CRETICVM secundum Clusij.

Primo anno ex radice longa, infra digiti minimi crassitudinem consistente, rarisque fibris per longitudinè sparsis præditâ, crassiusculôq; cortice fortis fusco amictâ, multa promit *folia*, palmû aut amplius longa, vnciam lata, humifusa, mollia, & tenui breuîque lanugine tecta, neruo satis crasso illa per longitudinem æ-

qualiter secante: inter quæ altero anno prodit *caulis* cubitalis aut amplior, striatus, firmus, rectus, molli lanugine obsitus, quem confuso ordine vestiunt folia iâ dictis similia, sed quæ breuiora fiunt, quo propiùs ad summum caulem accedunt, ex viridi pallescentia: summus caulis in multos graciles ramos diuiditur summo fastigio Scorpiuri aut Heliotropij maioris instar inflexos, in quibus plurimi caliculi quinque lacinias constantes, vnde *florès* emergunt primi floribus breuioribus, illis tamen ampliores, in quinque lacinias orbiculares diuisi, candicantis initio coloris, sed multis tenuibus purpurascensibus venis [quæ vetustate in cæruleum colorem transeunt] ornati: defluentibus floribus, conspiciuntur in caliculis quatuor *semina* coniuncta, vt in priore Cynoglossi Cretico, rugosa & aspera, è quorum medo prodit stilius.

Cynoglossa topiaria fortè Plinij.

Ex radice geniculatis, bicubitalib. *cauliculis*, aspe-

ris, Aparines ritu vicina quævis arripit: *folia* bina & terna, atrouirentia, Echij modo hispida, Rubiæ paria, & aliquando maiora.

Flosculi purpurei, violacei, Echij minores, verticillatim Cruciatè modo, à medio caule sumo tenuis: *semen* inuolucris foliaceis, sinuosis, Sesamo simile aut Thlaspi, fuscum, gustanti dulce clauditur, cuiusmodi primò Lobelio impertiuuit peritus Mutonius Neruiensis. Vniuersa planta gustu Echij æmulatur. Lobel. in Obseru. p. 466. vocat Alißon Germanicum, Echiodes (ita quoque Icon. Plant. p. 803.) siue facie Molluginis Herbariorum: Aparine Plinij putatum. Alißon Germanicum Echiodes Lobelij H. Lugd. pag. 1141. Aparinem maiorem Plinij Tabern. Cynoglossam 7. siue topiariam seu repentem C. Bauh. phyt. cui potiùs Cynoglossos topiariis operibus gratissima Plinij, quàm vel eiusdem Aparine l. 27. cap. 5. vel etiam Parthenium lib. 22. c. 17. Alyssum Germanicum Echiodes, Aparinem maiorem Tabernæmontani, *Groß k'ebkraut*, Hert. Lusit.

CERINTHE VETERIBVS.

C. A. P. IX.

Alueariorum & apum causâ Cerinthen fere re oportere prodidit Plin. lib. 21. cap. 12. Est autem, inquit, Cerinthe folio candido, incuruo, cubitalis, capite concauo, mellis succum habente. Huius florum auidissimæ sunt. Theophr. *κνινθῶν* inter æstiuos flores annumerat hist. lib. 6. c. 7. De hac Columella lib. 9. cap. 8. de comparandis apibus ait. Sunt qui per initia veris Aplastrum atque [vt Vates ait] trita Melyphylla & Cerinthæ ignobile gramen, aliâque colligant similes herbas, quibus id genus animalium delectatur, & ita aluos perfricent, vt odor & succus vasi inhaereat, quæ deinde mundata exiguo melle respergant: &c. Vates ille est Virgilius, qui Georg. 4. sic cecinit:

----- huc tu iussos asperge sapes

Trita Melyphylla & Cerinthe ignobile gramen. Ignobile gramen Seruius & Paulus Manutius dicunt vile ob copiam, quodd ubique nascatur.

Pro Cerinthe Plinij quatuor plantæ congenere à quibusdam proponuntur. Harum *prima* est Cerinthe quorundam maior versicolore flore. *Secunda* Cerinthe quorundam maior, spinoso folio, flauo flore. *Tertia* Cerinthe quorundam maior flore ex rubro purpurascens. *Vltima* Cerinthe quorundam, sed minore flore flauo.

Cerinthæ etiam appellatione donantur & he plantæ. Gramen ignobile. Lilium fuluum Theophrasti Constantino: Lilij tertium genus Gesnerio in OEcon. Pasqueta Ruellio.

Æquiuoca

Yyy 3

CERINTHE QVORVNDAM MAIOR
versicolore flore.

Descriptio

Apes dele-
ctantur.Locus &
Tempus.Memitha.
Maru.Locus &
Tempus

Misebar

Cerinthe
Theophrast.
Cer. Virg.

Leucograp.

Quatuor aut quinque ramos siue caules habet primum, à summo radice capite prodeuntes, rotundos, succulentos, interdum cubitales: quos amplectuntur numerosa folia, oblonga, circa pediculum latiora, mucrone obtuso, colore ex viridi ad cæruleum quasi tendente, candidis maculis aspersa, nonnihil villosa: è foliorum sinu nascuntur alij ramuli, Heliotropij maioris ramulorum instar sese intorquentes, pleni floribus secundum ramulorum longitudinem dispositorum, longiusculorum, concavorum, à medio in extimam partem flauorum, altera quæ caliculis inhaerent, ex rubro purpureorum quibus apes valde delectantur: his decidentibus bina plerumque in eodem caliculo semina conspiciuntur, nigra, Erui magnitudine, seminis Echij, aut Ciceris arietini forma: radix alba: vbi sponte nascentem obseruauerim ignoro.

Crescit autem nonnullis Lusitaniæ locis, sed copiosè per totam baticam. Floret nouo vere & Martio. Apud belgas in hortis sata multò seuius, videlicet sub æstatis finem, & subinde floribus scæter in hiemem vsque, tum perit, & deciduo semine singulis annis renascitur.

Quidam Cerinthen esse volunt, ea ratione ni fallor ducti quòd apibus grata sit, quod de Cerinthe & testantur Virgilius & Plinius. Vulgus herbariorum etiam Memitham magno errore vocauit. Non desunt qui Maru siue Almaru Auicennæ l. 2. tract. 2. descriptum putent, præsertim tertiam eius speciem: qua, vt verum fatear, nihil videtur Auicenna aliud describere quàm vulgarem nostrum buglossum, aut borraginem, quibus hanc nostram temperamento proximam existimo. Hæc Clusius in Hisp. de ea etiam agens in hist. rar. plant. Cæterum iconem proposuit Maru maioris Dodonæi: nomina verò subuertit, quæ etiam minori Cerinthe de qua postea dicemus conueniunt. In læcis & vmbrosis collibus exit, inquit Dodonæus: tum & secus vias ac agrorum margines in bohemia, Rhætia, Vindelicia, Norico, Pannonia, ac vltra citràque Danubium locis complurimis. Floret ac viger à Maio ad multam æstatem. Recentior ætas Maru appellat. Meminit autem Maru herbarum Auicenna c. 464. quinque eius species enumerans: quarum prima & secunda odoratæ calidæque: quarta similiter calida, sicca & attenuans: Tertia verò temperata, quæ existimatur esse buglossum: quinta refrigerans Misebar dicta: Cum qua Cerinthen (si cum aliqua) conuenire censemus. Videtur verò & Cerinthe eadem stirps esse, de qua Plinius l. 21. cap. 12. his verbis egit. Nec abhorret enim Maru ab eius descriptione: albicantibus si quidem maculis folia candicant; deorsum quoque flexa incuruantur; cubitalis stirps est; capitulum siue fastigium caulis concavos flosculos promit: è quibus apes mel legunt. Theophrastus

Κηρίθον inter æstiuos flores l. 6. enumerat; inter quos & Maru herbarum flos habendus. Meminit Virg. Georg. 4. vbi ipsam appellat ignobile gramin: quibus verbis, aut Graminis nomine Poëta (quod verisimile) abutitur, aut aliam vult intelligere Cerinthen, quæ graminis sit species. Exstat verò & apud Plinium Leucographidis herbarum nomen lib. 27. cap. 11. quæ qualis esset scriptum se non reperisse refert. Quod si verò non temerè nomina stirpibus indita hæc non abs re

λευκογραφίς dicitur, folia etenim albis maculis inscripta habet [quin, inquit Aëtius, cum subuirdis appareat, si ad cotem affricetur aut ad asperius pallium, locum inalbat.]. Potest verò, teste Dodonæo, & Leucographis eadem cum Cerinthe esse dici. Manifestus autem est Plinij error qui de herba scribit quæ lapidi Galactiti tribui debent. Non rarò siquidem eadem stirps sub diuersis nominibus locis separatis occurrit: Non esse autem hanc Memitham, quæ Græcis γλαβύριον, aded palàm est, vt refutatione opus non habeat. Cæterum facultate hæc Maru species frigida apparer atque adstringens: & talis quoque Leucographis est Plinio auctore.

Lobel. obs. p. 215. (Icon. Plant. pag. 397.) Cerinthe maior floris sese expandentis colore purpureo-luteo.

C. Bauh. phyt. Cynoglossum 8. siue montanum maius seu Cerinthe flore purpureo-luteo.

CERINTHE QVORVNDAM MAIOR,
spinoso folio, flauo flore.

Fœliciter

Descriptio

nobis adolef. it Cerinthe maior cubitum vnum aut duos alta, radice recta, simplice: caulis digitali crassitudine, rotundis, læuibus, exalbidis, in ramos plures diuisis: folia glasti satui linguam amulantia, falcatis appendicibus ramos & caules amplectuntur, ex viridi glauca, plagel-

lis candicantibus hic illic sparsis maculosa, spinulisque tam supina quàm prona parte asperata, in ambitu argurè crenata, sapore ferè herbaceo: flores ex ramulorum fastigiis deperdent plures iuncti, lutei, oblongi, in calathi formam, oris læuisculè diductis: quorum singulis insunt occultata quina stamina lutea mucronibus attris præpilata, extrinsecus verò obuallant quinq; folia angusta, oblonga, concinnè per ambitum crenata: semina vnicuique flori succedunt bina, Orobis ferè magnitudine, nigra foris, pulpam intus albam continentia.

Semen ex Italia misit D. Io. Henricus Cherlerus gener, vnde enata floruit mihi in horto Ill. E. C. sub initium Iunij. Provenire copiosè in agro Romano idem oculatus est testis, sicut per totam ferè Hetruriam in agrorum & viarum marginibus. Spontè nascentem obseruabam Valentino regno, & florentem Martio, atque Aprilis initio. Semine tamen ex Italia misso nata in belgicis hortis, nonnisi Iunio & Iulio atque etiam serius florebat, & subinde in hiemem vsque.

Lobel obs. p. 216. Cerinthæ maioris è floris sese pandentis colore luteo differentia.

C. Bauh. phyt. Cynoglossi 8. seu montani maioris, seu Cerinthæ flore luteo varietas.

*Cerinthæ quorundam maior flore ex rubro
purpurascens.*

Cerinthæ tertium genus neque sponte nascens, neque in hortis cultum conspexit Clusius, sed I. Plateau Tornacensis Ciuis, in cuius hortu cultissimo creuit, iconem misit: seri addens Februario, Martio, & Aprili, pro æris verni temperie: humido solo delectari, propterea, cum æstiu dies incipiunt, & arescit solum, crebris rigationibus indigere, ut augmentum sumat: atque ut plurimum Autumno duntaxat flores promere, cum videlicet de cælo crebri imbres cadere incipiunt. Annua verò esse plantam.

Lobel. Obseru. pag. 216. Cerinthæ maioris est flore purpureo & folio fusco glauco differentia. C. Bauh. phyt. Cynoglossi 8. siue montani maioris: seu Cerinthæ varietas, flore purpureo.

Cerinthæ quorundam minor, flore flauo.

Descriptio

Cerinthæ dicta Plinij herbariis, caules plures à recta radice fundit, teretes, læues, in alas diuisos, cubitales: partim erectos, partim humum versus reflexos, folia oblonga, subrotunda, Perfoliata: filiquosæ quodammodo formæ, caulem pinnis rotundis productioribus amplectentia, colore supernè in atro virente vel cæcio, & creberrimis ceu poris impressis, non tamen ut in Hyperico peruiis, obiectu locis apparentia punctata, infernè magis glauca & veluti undulata: flores inter alarum folia condit simul multos, caducos, luteos, sublongos, profundè crenatos de quibus totidem adnascuntur stamina Ochrae colore, stilo solo tenui albido extra flotes calathum prominenter: ex calyce quinquefolio, cui bina innascuntur semina, foris nigra, intus alba, & medullosa.

Loc. lat.

Locus & Tempus

Clas. in Hisp. vocat Cerinthem aliam: in Hist. rar. Cerinthem quartam: siue Cerinthem quorundam minorem flore flauo. Alebatur, inquit ille, etiam in Belgicis hortis, quando Viennam euocatus sum: nec antè sponte nascentem hanc plantam conspexeram, quam in Austriam venirem, in cuius agris atque etiam Styriæ copiosè crescit, interdum etiam hieme in sua viriditate permanens. Huic Clusius in Hist. rar. particularem tribuit iconem: nomina autem ei communia cum priore Cerinthæ. Eadem etiam illi nomina, & locus assignantur à Dodonæo quæ priori.

Gesn. hort. Cynoglossus montana à quibusdam, Telephium nonnullis eruditis existimatum: quæ Romæ in monte Palatino frequens nascitur ac à Græcis editur. Lobel. in Adu. pag. 172. Cerinthæ Plinij. In Obs. pag. 216. Cerinthæ minor.

H. Lugd. nor.

H. Lugdunensis imperfectam dat iconem si intelligat eandem plantam quam nos: nescimus etiam cur apud eam dicantur folia villosa.

C. Bauhin. phyt. Cynoglossum 9. siue montanum minus.

Cerinthæ quorundam Montbelgardi in horto Ill. C. W. ex semine deciduo quotannis nouis plantis se propagat: eius semen ex Burgundia nomine Maru mihi misit Tossanus Carolus. Olim habui Genuæ in horto florentem Iunio, & virentem adhuc Autumno: frigore tandem consumpta semine se propagauit deciduo. Lugd. florentem habui Maio. Obseruaui etiam Basileæ in horto D. Plateri: Tiguri in horto Gesneri: Bononiæ sponte in agris prouenientem, ut & Florentiæ.

ISATIS SIVE GLASTVM MONTANVM Dalechampi.

CAP. XII.

Glastum montanum Descriptio

in niuosis verticib. montium gignitur, radice crassa, nigra, fibris multis capillata: foliis circa radicem multis, longo crassoque pediculo subnatis, venosis, Glasto similibus, sed in summo magis obtusis: caulibus multis, pede altioribus, in quib. folia superadditis angustiora & acutiora: flos copiosus in caulium vertice luteus nitet, oblongi vasculi figura, supernè in cuspides diuisus, prominente in eius medio sinu, tenui pilo.

Vellem locum particularem annotatum ubi reperitur Glastum montanum hoc Dalechampi, quod Hist. Lugd. p. 1204. pingit: non multum forte differt à Cerinthæ. C. Bauh. phyt. Isatis 3. siue montana vocatur.

HELIOTROPIVM VETERIBVS

& in genere.

CAP. XIII.

Heliotropia duo sunt Dioscoridi: Maius unum alterum minus, de quibus ita scriptum reliquit. Heliotropium magnum, quod aliqui Scorpiaron vocauerunt à floris figura, verum Heliotropium [addit quidam, λεγεται] ab eo quodd folia vna cum Solis inclinatione circumaguntur: folia habet Ocimo similia, sed hirsutiora, nigriora [λενότερα vet. quam lectionem secutus est Marcellus.] & maiora: ramulos à radice tres, aut quatuor, aut quinque: & ex his alas multas: in cacuminibus florem album, suffuluum [ita vulg. ex. ast. Sarrac. σκορπιον, purpurascens] incuruum, velut scorpionis cauda. Radix est tenuis & inutilis. Nascitur in asperis locis. Huius herbæ fasciculus cum aqua coctus & potus, pituitam & bilem per aluum ducit. Comoda est & ictis à scorpione, cum vino pota & imposita. Adalligatur eadem ut amuletum prohibens conceptionem. Tradunt seminis grana quatuor cum vino pota, vna hora antè accessionem, febres quartanas sedare [finire Sarrac.] tria, tertianas. At impositum semen, fornicarias ac peniles verrucas, & thymos, & epinyctidas resiccet: folia verò podagris, & luxatis, & pueris siriasi, ac partium circa cerebrum & membranas eius inflammatione affectis, vtiliter imponuntur. Mouent eadem menses, & foetus ducunt, trita apposita. Ceterum Heliotropium paruum [quod & alio nomine Scorpiuros vocatur] nascitur in locis palustribus, & iuxta stagna, folia habens similia prædicto, sed rotundiora: semen rotun-

semen rotundum, dependens vt penfiles verrucę. Poteſt herba cum ſemine, addito Nitro, hyſſopo, & Naſturtio, ex aqua pota, latum & rotundum lumbricum expellere. Tollit & penfiles verrucas cum ſale impoſita.

Sed & Plin. Heliotropij duo genera assignat. Heliotropij miraculum ſæpius diximus, inquit, cum Sole ſe circum agentis, etiam núbilo die: tantus ſyderis amor eſt. Noctu velut deſiderio contrahit æruleum ſorem [de Cichorij flore, quæ etiam ſolem ſemper aſpicit, hoc audiendum. Heliotropij ſlos, vel candidus eſt, vel ſubſultus Dioſcorid. Dalech.] Genera eius duo tricoccum: (paruum) & helioſcopium [magnum.] Is præterea ſolis tribuit ad terram vergere, quod Dioſcorid. fructui: præterea ſimilitudinem caudæ Scorpionis ſemini adſcribit quam notam Dioſcorides Scorpionidi assignat, de qua ſuo diximus loco. Dicendum igitur videtur Scorpionidem congenerem eſſe cum Scorpuro Dioſcoridis, cum quo Dioſc. illam coniunxit, perfectam eius deſcriptionem ſubiſciendo; & Plinius pro eadem planta acceperit; Quod autem apud Plinium ſemen comparatur caudæ Scorpionis accipitur pro cauliculo reflexo, in quo primò ſlos, deinde ſemen diſpoſitum eſt. Plinius itaque Heliotropium tricoccum [minus] cum maiore Heliotropio Dioſc. confundere videtur, tribuens vni, quod Dioſcorides ad alterum refert. Dioſcorides verò omiſſum Tricoccum videtur ſub Heliotropio minore comprehendiffe.

Duo igitur eſſe Heliotropia Varro quoque teſtatur. Nec minùs admirandum, inquit, quod ſit, floribus, quos vocant Heliotropia. Idem & Paulus lib. 7. confirmat, ſeorſum priuatimque de vtroque agens. Heliotropium *maius*, quod & Scorpionum vocant, calidam, ſiccam, & abſtergentem vim præ ſe fert, cuius decoctum potu ejiçit pituitam, bilēque: applicatum verò ſemen ipſius myrmecias & huius notæ vitia perſecat. *Minus* autem Heliotropium, & hæc abolet & latas tineas interimit, ſi cum ſemine ſuo, adiecto nitro, hyſſopo, & Naſturtio bibatur. Hæc ille, quibus notis inter ſe differant ſatis docet: nec minùs quibus etiam viribus diſcrepent. Galenus Heliotropium in ſimplicium medicamentorum catalogo præterit. Cæterum Heliotropium *maius*, ſeu vt vocat Marcellus, herbam Solarem maiorem, ſunt qui Heliotropon, qui Dialon, qui Heliopon, qui Scorpionon, qui Seſamam agreſte, & qui Scorpj caudam dicant. Minus verò, qui Scorpionon, qui Solarem minorem. Circumagitur verò cum Sole Heliotropium, non vt fabuloſe quondam in transformationibus ſuis Nalo cecinit vt priuſquam in ſorem muraretur Syderis illius lucem & formam viuens homo amauerat: mutata etiam continuè contempletur: ſed vt hoc etiam habeant ruſtici horarium, quod núbilo & celo diurna illis horarum ſpatia oſtendat. Qualia pleraque alia humano generi conſulens natura dedit, & adhuc dare poteſt: ſi in cognoscenda maiestate eius diligentiores facimus. Neque enim ater nos beneficiorum ſuorum theſauros quotidiana liberalitate ea exhaurit, nec mutato conſilio [quin voluptas illi eſt benefacere] quod ſemel animalium generi & homini dedit, indignata aliquando aufert. A nobis illi hæc inuidia eſt, cogimùſque nos malè audire eam, quæ nunquam ſatis laudabitur, quum grauius quicquam obijcere illi non audemus deſatigatam, exhaustam, effectam & ingratham appellâtes, non aliter quàm

qui com neſſationibus ludis que ſuis partum faci- les patres, auaros, inutiles, deliròſque ingrati filij appellant. Benefica præſertim homini natura eſt, propter quem feciſſe omnia videri poteſt. Tam multa nobis in cunctis eius partibus inſerviunt, ideòque non contenta in Heliotropij flore diei ſpatia, & horas homini indicaffe, radice, foliis, ſeminēque medicinam etiam inſtruxit: Sciendūque illud Heliotropium, Heliotropon, & Heliotropon plantæ ſloris que huius veluti congeneres appellationes à Sole omnes factas eſſe, ſignificaque priores duas quod ad Solem ſe vertit: tertiam verò quod Solem aſpicit. Scorpionon mox & Scorpj cauda à ſloris, vel vt nos certiùs dici credimus, ſeminis inflexione, quæ Scorpionum caudæ vt Dioſcorides ait ſpeciem refert, dictum Heliotropium fuit. Scorpionon autem quia Scorpiones enecer. Fuerunt præterea qui Verrucariam vocauerint eò quod tam multis Verrucarum generibus medetur.

Eſt multæ ſint ſtirpes quæ Heliotropiæ & Helioſcopiæ meritò dici poſſunt, quod ad Solem ſemper conuertantur, & cum eo circumagantur, tamen hic particulatim de Dioſc. Heliotropio agitur: Id autem Græcis *ἡλιότροπον* & *σκορπίον*, ita Latinis Heliotropium & verrucaria nominatur, Gazæ Solaris, Recentioribus Herba cancri, quod aduerſus Carcinomata præſens ſit: Ital. *Girasole*, Hiſp. *Tornasol*: Gallis *Tourneſol*, & *l'herbe au Chancr*: Germanis *Krebsblumen*, & *Sonnen- uirbel*: Belgis *Sonne vende*, *Kanker*: & *Krebs- cruyt*: Anglis *Scorpions taylor*.

Plantæ tandem Heliotropia vocatæ, hæ nobis notæ ſunt.

Heliotropium *maius* flore albo, quod Heliotropium *maius* Dioſc. eſſe dicimus.

Heliotropium *minus* quorundam ſue ſupinum, Heliotropij maioris proculdubio genus.

Heliotropium tricoccum, Heliotropium minus Dioſcoridis, cum quo exiſtimamus idem eſſe Heliotrop. alterum Matth.

Heliotropium minus tertium Tabernamont. quod eſt Cynogloſſa minor.

Præterea inter Heliotropia etiam recensentur: Echium Scorpionides minus. Ocimaſtrum verrucolum à Geſnero. Cichorium. Calendula ſive Caltha, ſed magno errore: Herba maxima, de qua lib. 25. Malua apud Græcos, teſte Ruellio, & Guilandino. Lupinus eodem Ruellio teſte. Lotus apud eoſdem Græcos eodem teſte vt & Guilandino. Ricinus, Monachis teſtib. Meliſſa, vt vult A. à Bodenſtein. Elatine mas, teſte Dodonęo.

Heliotropij defectu ſumitur ſemen Rapæ, Fuchſio in antiball. ſcriptore.

HELIOTROPIVM MAIVS flore albo.

MAjus Heliotropium duarum aut trium vnciarum eſt planta, alias dodrantalis & maior, radice ſimplice lignoſa: caulis fungoſa medullâ plenus, foris ex viridi incanus, tomentoſus, multis alis concauus: folia ad ramulorum exortum & per ipſos ramos diſpoſita, Ocymi foliis paria ex rotundo oblonga, nervoſa, cauli concoloria, hirsuta: flores ramoſi, albi, parui, foliolis lanuginofiſ obſiti: cæterum racemus ille ſpicatus cacumen in ſe Scorpionis caudæ imitat, contorquet: ſemina ſuccedunt triangula, breuia, cinereo, quaterna iuncta, acuminibus cœuntibus globo-

Nom. ling.

Æquiuoca

C. Bauh.

Locus
Tempus

Globosum capitulum efficientia.

Plantam à nobis hic iconē & descriptione propositam Heliotropium maius Dioscor. esse concludimus. hæc autem, inquit Matthiolus, apud ætрусcos officinis Verrucaria appellatur, quod Verrucas, myrmecias, & thymos affricata valenter adimat. Quare mihi, ut Ruellio quoque doctissimo, plurimum errare videntur, qui censent Calendulam officinis dictam, quæ & neotericis Caltha existimatur, esse Heliotropium maius: nam omnes proæ illius notæ huic reclamareprehenduntur. Neque eorum opinioni illud quicquam addit, quod huius Calthæ semen quāntenus Scorpionum caudiculas refert, quoniam Dioscoridi Heliotropij flos, non semen, Scorpionis caudæ effigiem representat. Porro

Ruellius Heliotropium hoc vocari ait herbam cancri, quod eius flores in caudæ cancri [qui nobis astacus esse putatur] similitudinem inflectatur. Verum hæc nominis ratio à Ruellio assignata, mihi non planè satisfacit, quod Scorpionum & astacorum caudæ forma inter se maximè differant. Unde potius crede-

rem, hoc Heliotropium herbæ cancri applicationem traxisse, quod efficacissimum sit adversus carcinomata & ulcera gangrenosa. Quod autem huius Heliotropij mentionem fecerit Galenus, non inuenio in simplicium medicamentorum censu. Paulus tamen meminit, sed non plura de hoc tradidit, quàm quæ Dioscoridi accepta referte potest.

Dicitur Heliotropium maius Ruell. Matth. Turn. Lacunæ. Gein. hort. [cui & Scorpioides album, & non alterum ut C. Bauhin. legit.] Dod. fol. lat. Castori, Camerar. hort. & apud Matthiolum, Cæsalp. [cui & Verrucaria vulgò] Tabern. Clus. & Lobel. Obs. pag. 131. & Icon. Plant. p. 260. [vbi & herba cancri] In adu. pag. 101. Heliotropium maius, Solani folio flore Echij adunco, caudato Scorpioidis. H. Lugd. p. 1350. Heliotropium maius Matthioli. C. Bauh. phyt. Heliotropium primum siue maius Dioscoridis. apud Matthiolum. Heliotropium vel erectum, vel repens.

Locus & Tempus

Floret Heliotropium hoc Æstata & Autumno passim circa Monspelium, sicuti circa Dubim inter Audincourt pagum Montbelgardensem & Pontem de Roide copiosè in agris, cui etiam quibusdam in locis circa Basileam. In Alsacia Heliotropio maiore ita referti sunt agri ut videantur eo consiti: Lugduni floret mense Septembris & Octobri: Patauji circa muros in vrbē: Genuæ à la petite Grasse Iunio & Iulio. Et licet hoc in asperis nasci Dioscorides tantum prodiderit, tamen in Hetruria, & in Goritia, vbi frequentissimum visitur, passim ferè prouenit, in campis, Tom. III.

secus vias, in oppidorum plateis, & circa adficiorum areas, aridis item & sabulosis locis. Vbi que Lugdunensis & Narbonensis Galliarum cultis & incultis marginibus aridis obuium tradit Lobelius, nec non in Italia & Pedemonte, ut & Angliæ & Franciæ in hortis.

Verrucas & Mirmecias & thymos affricata herba valenter adimit. Efficacissima est aduersus carcinomata & ulcera gangrenosa, ad quæ magno admodum successu eo vtuntur chirurgi, qui plantam & eius vires compertas habent. Heliotropio herba formicæ maximè necantur, obturatis eâ earum foraminibus. Si Scorpionis cauernula [ut quidam memoriæ prodiderunt] Heliotropij surculo circumscribatur, nunquam is foras egredietur: impositâ verò herba protinus illum emori aiunt. Folia ex rosaceo illita capitis dolorem mulcent. Epotum foliorum decoctum vnâ cum cumino renum calculos pellit & frangit, & intestinorum animalia necat. Veluti autem Matthiolus totam plantam: ita Lobelius semen ad tumores stumosos, verrucas & ulcera phagædenica magni esse experimenti docet. Vires ex veteribus vide antè.

Vires & vñs

HELIOTROP VM MINVS QVORVNDAM, siue supinum.

Simplex & lignosa radice nititur, caules plures ramosos mittente, eosque palmates & pedales, hirsutos, humistratos: per quos folia Heliotropij maioris, diu idio minora, incana, pilosa, nervosa: florum alborum racemi caudam intorquent, relictis capsulis oblongis, turbinatis, hirsutis, in quorum singulis vnicum semen plerunque.

Descriptione

Clus. not.

Hoc inquit Clusius, qui describit, proculdubio Heliotropij maioris genus est, licet nonnulli cerebrosius asserere malint Heliotropium minus esse: minus quidem est altero, sed aliud minus proximo capite dibimus, Græci σκορπιωγεν quod ramuli cum floribus Scorpionum caudæ modo inflectantur, & ηλιοτροπιον, quod eius folia cum sole circumagantur, appellant. Plinius etiam Helioscopium & Verrucariam vocat: mihi Heliotropium supinum erit. Hactenus Clusius.

H. Lugdunensis huius plantæ, duas descriptiones & figuras habet. Primæ hunc titulum fecit pag. 1351. Verrucaria alia minor: Alteri hunc pag. 1352. Heliotropium humi sparsum Clusij.

H. Lugd. not.

An Matthiolo Heliotropium minus, quod se vidisse ac sæpe legisse in Tridentino agro in palustribus quibusdam locis, idque compluribus ostendisse, refert, ut quod picturæ satis respondere ipsi videbatur? Sed si videt Heliotropium quod pingit, Cur quæso non describit? Ego planè mihi persuadeo figuram factam à Matthiolo ad descriptionem Dioscoridis: fortè quod vidit, erat Echium Scorpioides aquaticum.

Matth. not.

Lobelius qui prædictum Matthioli lapsum etiam in Aduers. notat, non valde dissimile Maiore Heliotropio describit, & tamen malè pro minore recipit. Is præterea in Iconibus Plant. pag. 261. Heliotropium minus, non amplius repens facit.

C. Bauh. phyt. Heliotropium 2. siue repens: Heliotropium supinum Clusio. Item Heliotropium 4. siue minus alterum: Heliotropium minus

Zzz

Lob. in Adu. & Icon. Plant. Adhuc Heliotropium 5. siue alterum Matthioli. Hoc enim quoad figuram falsam Matthioli relinquo sub minore: quod verba attinet, referenda ea puto ad Echium Scorpoides Solis equum. Præterea Heliotropium Clusij quod secundum facit reperire non obseruauit, nec separo à Lobeliano, quod quarto loco recenset.

Locus &
Tempus.

Accepi semē missum à Casabona Stutgardiam cum inscriptione Heliotropij supini Candia: seminaui hoc Montbelgardi in horto E. C. anno 1594. Heliotropium supinum Clusius ad quorundam agrorum margines, præsertim vbi Melopepones feri solent, Salmantica reperiēbat: Florebat sub finem Iulij & Augusto, quo mense, & interdum Septembri, semen eius ad maturitatem perducitur. Lobelius in quibusdam Montspeliacæ siluæ paludosis scrobibus obseruauit.

Vires & v-
sus.

Cæterum, vt eiusdem cum maiore est temperamenti, ita iisdem etiam viribus pollere verisimile est, inquit Clusius.

HELIOTROPIVM TRICOCCVM.

Descriptio

Heliotropio tricoeco radix subest lignosa, simplex, paucis apophysis fibrata, caulis cubitalis, rectus, incano tomento oblitus, sicuti & folia, Heliotropij maioris similia, maiora, sinuata, nervosa, flores racematim in priuatis pedicellis coherent, exigui, luteoli, nullum post se semen relin-

quentes. Siliquæ enim nullo præcedente flore nascuntur, tricoceæ, cinerei coloris, aspera superficie & verrucosa, quibus dehiscentibus semen exilit cinereum. Figura nostra ex Fuchsianis non placet, quare bonam ex Clusio parari curauimus, qui sic describit.

Descriptio

Minus Heliotropium vnico assurgit caule pedali, ramoso, illius folia superiorum folijs dissimilia, nonnihil ad Xanthij, plurimum verò ad Solani somniferi folia accedunt, mollia & candidantia: Flos pusillus, racematim congestus, luteolus, inutilis, quippe qui sine semine perit, veluti flos Ricini & quarundam aliarum stirpium, quæ sua semina è floribus non producant: ex alarum ramen caulis dependent ex longis petiolis, sub folijs quasi occultatæ, sine flore enatæ siliquæ triangulæ, quales Tithymalorum, sed asperiusculæ, scabræ, nigricantes, in quibus semen cineracei

coloris, quod dehiscentibus siliquulis exilit, quemadmodum Tithymalorum & Ricini semina: Hæc capita siue siliquæ pannis affricatæ, florido viridi colore eos inficiunt, qui temporis momento in cæruleum, eumque elegantem, mutatur: radix inutilis, nec viuax, vt quæ singulis annis, vt priores, pereat, ita vt nouæ plantæ semine deciduo renascantur.

Ἡλιοτρόπιον μικρόν Græcis dicitur, Heliotropium minus Latinis, vt Gesn. hort. Camer. in Hist. Matthiol. germ. & Epit. itemque de hort. vbi etiam Herba Clytiæ vocatur, quod in hanc mutata fingatur à Poëtis, vnde hi versus.

Herba velut Clytiæ semper petit obuia Solem.

Sic pia mens Christum quò prece spectet habet. Plinio qui eius historiam cum Scorpioide Dioscoridis confundit, Heliotropium tricoccum: Clusio Heliotropium minus tricoccum: Lobel. in Adu. pag. 101. Heliotropium vulgare, Tornesij Gallorum, siue Plinij tricoccum, quod Dioscoridem præterisse, aut cum minore in vnam Historiam contraxisse, scribit, quamvis immeritò, si quidem ipsemet in obs. p. 133. itemque Icon. Pl. p. 261. Heliotropium paruum Dioscoridis vocet Heliotropium minus Clusij & tricocon Plinij Aduersariorum. H. Lugd. pag. 1352. Heliotropium tricoccum Clusij. C. Bauh. phyt. Heliotropium 3. siue minus tricoccum.

Germani *klein krebssblum* vocant: Itali *Heliotropio minore*, & si Clusio credimus, Castellani *Tornasol*: Narbonenses *Tornesol*, quæ quidem voces à Græco nomine deductæ videntur: Montspelienses apud quos copiosè prouenit, Verrucariam. Huius herbæ Baccas, vt Camer. scriptum reliquit, in Gallia Narbonensi insectores lanarum vocant *la Morella*.

Montspelij semine prægnans vidi mense Augusto: Geneuæ in horto meo semen proferebat, vt & Lugduni mense Iunio. Clusius inquit Salmaticensi agro frequentissimam. Lobelius in Gallia Narbonensi. Magno quæstu colligunt rustici Lunellæ, Narbonæ, aliisque vicinis locis matura semina Septembri, quæ distrahunt, insectoribus, & Chirurgis nonnullis, huius plantæ vires ad medicæ præsidia supra quàm dici potest efferentibus.

FINIS LIBRI TRIGESIMI TERTII.

HISTORIÆ

HISTORIÆ VNIVERSALIS PLANTARVM LIBER XXXIV.

PLANTÆ MALIGNÆ ET VENENATÆ : VT SOLANA, ELLEBORI
Aconita, Tithymali, & affines.

Qui stirpium diuitias omnigenas ostendere professi, tacite aut luscis oculis praterunt eas, quarum non gustatus modus, sed & odoratus, & ipse quoque intempestiuus contactus nocere possunt: tam a scopo suo nobis abesse videntur, ut ipsam etiam sua professionis dignitatem, estimationemque in periculum trahant. Qui ergo dixerimus herbas & florum imagines, ac pleraque huius nature non vulgata tantum, sed & rara ac difficilia, iidem tacebimus quid in ipsis hortis nocere possit homini, ceterasque malignarum herbarum naturas, inter ceteras nascentium? cum praesertim nisi noscenti eas, ipsa possessio poena sit, aut esse possit? Minime verò. Quin omnem insumemus operam licet fastidius, sed & noxae periculum urgeat: quando ita decretum est, minorem gratia aut voluptatis nostra, quam utilitatem vite respectum habere. Quapropter & minus tutas homini, & perniciosissimas quasque herbarum indagabimus. Quanquam nec ista quidem medicinis caveant, sacra illa parente rerum omnium nusquam non remedia ponente homini, ut medicina fierent etiam venena ipsa. Incipiemus autem à Solanis, earum promiscuo usu immensum statim periculum minitante.

SOLANVM, STRYCHNOS VETERIBVS ET IN GENERE.

CAPVT I.

SOLANVM, *σπύχρον* Græci vocant, quod Vitem vel acinum, aut tale quid signat. Theophrastus lib. 19. hist. cap. 12. 14. & 21. duo Solanorum [Vesicarium Gaza] genera tradit: Somniferum scilicet & furiosum: at Dioscorides lib. 4. genera quatuor recenset: 1. est Solanum hortense, *σπύχρον κηραϊόν*: Alterum, quod peculiari nomine Solanum Halicacabum, *σπύχρον ἀλικακᾶβον*, vocant. 3. Solanum somnificum, *σπύχρον ὑπνωτικόν*: 4. & vltimum, Solanum manicum seu furiale, *σπύχρον μανικόν*.

Solanum autem Græcos Strychnon vocare testatur lib. 22. cap. 13. Plinius, qui antè lib. 21. c. 31.

Pliniosiam. Strychni etiam quatuor genera enumerat.

Apuleius omnia Solani genera vno capite complexus nomina eorum inter se fœdè permiscuit.

Gesnerus de auib. itémque de Lupo pro Cicali, ut habetur apud Syluium, legit Cuculum, exponitque Solanum.

Cæterum, Solani vox hodie de pluribus stirpibus prædicatur. Est enim Solanum vulgare, quod Dioscoridis hortense statuimus, fructu nigro & subuiridi. Solanum vesicarium vulgare, Halicacabum Dioscoridis. Solanum siue Halicacabum. Tom. III.

bum Indicum. Solanum verticillatum, quod nobis non videtur multum differre à Solano somnifero Diosc. Solanum manicum multis siue *Bella donna*. Solanum terraphyllon quod Gesnerus Herbam Paris esse contendit. Solanum arborecens, vel fruticolum, siue Strychnodendros, vulgò Itolorum Amomum Plinij putatum. Solanum Hierichunteum Cast. Durantis. Solanum manicum ex Guinea, de quo egimus H. n. l. 3. cap. de Darura. Solanum scandens siue *γλυκύπικρον*, nobis Amara dulcis. Solanum tuberosum esculentum, Pappas appellatum. Solanum pomiferum fructu rotundo striato molli, quod Mala aurea inscribimus. Solanum pomiferum fructu striato duro rotundo C. Bauh. Solanum peregrinum fructu rotundo, Hyosciamus peregrinus Dalechampij, H. Lugd. C. Bauh. Nobis Solani species ex Apennino quorundam. Solanum pomiferum fructu oblongo, albo, purpureo, & luteo, Mala insana nuncupatum. Solanum pomiferum fructu incuruo, flauo, cinereo, & purpureo, de Melantzana. Solanum pomiferum fructu spinoso, longo, rotundo, atro, subnigro: Melantzana nigra. Solanum spinosum fructu rotundo, Pomum Hierochonticum Imperati C. Bauh. Solanum pomiferum folio rotundo tenui, Cachos Indorum Monardis, de quo

Zzz 2

Scriptum H. n. lib. 1. Solanum pomo spinoso, rotundo, longo flore, quod dicitur de Stramonio multorum. Solanum fœtidum pomo spinoso oblongo: vel Stramonia altera. Solanum fœtidum pomo spinoso rotundo, Stramonia Ægyptiaca dictum. Solanum Ægyptiacum flore pleno. Solani folia Circeæ dicta maior: Et altera alpina, Ocimastrum verrucarium. Solanum Mexiocanum flore magno, Iasminum Mexiocanum. Solanum Mexiocanum flore paruo C. Bauh. Solanum Indicum hirsutum corymbiferum, Clus. Exor. lib. 4. c. 19. Solanum triphyllon Brasilianum C. Bauh. Solanum racemosum Ceraforum forma, eiusdem. Solanum 8. C. Bauh. siue Herba à militibus ad ciuitatem Philippi euulsa & gustata, quæ eos propè ad furorem & insaniam redegit. Solanum quantum Trago, quod est nobis Pes aserinus.

SOLANI SPECIES VARIE

CAP. II.

SOLANVM HORTENSE SIVE VVLGARE.

Descriptio

Primariæ radici quæ parum altè agi solet numerosa fibræ summo cespice vagantes adnascuntur: vnde caulis surgit cubitū & sesquicubitū altus, angulosus, subhirsutus, multis alis concavus: folia quæ fors rutil posita ad Atriplicis folia accedant, saturatius virentia, modò sinuosa, aliàs

integra, nec quæ pediculo adnectuntur ita falcata: flores albos, ex quinque folijs totidem stamina lutea coeuntia ambientibus, confatos excipiunt ita ematim dependentes corymbi siue baccæ Hederaceis pares, succo prægnantes, in quibus semen plurimum, minutumque: color autem baccarum variat in hac planta, inquit Matthioli: in vna enim nigra, in altera lutea, & in alia subvirides spectantur. Variat acinis rubris luteis & nigris Gesn. & Camer.

Diosc. Solanum hort.

Dioscoridi Solanum hortense [σπύχνος ὑπὸ ἀνδρὶος] frutex est esculentus, haud magnus [αὐτὸς μέγας] alius codex non habet] alarum cauis multis, folijs nigris, & quàm Ocymi maioribus ac latioribus, fructu rotundo, ac primùm quidem viridi, mox ubi maturitatem assecutus est, nigro aut fuluo: est verò herba innocentis gustus.

Plin. Solan.

De hoc Plinius ait lib. 27. c. ultimo: Solanum Græci Strychnon vocant, vt tradit Cornelius Celsus. Huic vis reprimendi refrigerandique. Lib. verò 21. c. 31. longius omnem Strychni Historiam prosequitur.

Synonyma

C. Bauh. phyt. & pin. Solanum bacciferum siue officinarum: Solatrum Brunfels. tom. 2. raph. 8. & in 4. p. 94. Solatrum vulgare Trago: So-

latrum minus Cæsalp. Solanum Lon. hortense Matth. Fuch. Angl. Dodon. Gesn. hort. Lobel. Obs. p. 131. Icon. Plant. p. 262. H. Lugd. p. 597. Cam. & Ger. Satiuum Tab. Solanum nigrum Cord. in Diosc. & hist. quod edendo est. Cuculus & Cacubalum Plinij, Anguill. Solanum hortense, Circeæ aut Phascoli folio Lob. in Adu.

Variat folijs magis laciniatis, vt Fuchij figura: alia Halicacabi, vt figura Lobelij exprimit: acinis nigricantibus & fuscis: puniceis, quod Solanum puniceum Cordo hist. rubris, luteis, quod Solanum luteum Gesn. hort. Sic in arenosis Michelsfeldæ vix palmam excedens reperitur.

Σπύχνος ὑπὸ ἀνδρὶος. Arabic. Hamebathanaleb, Nom. ling. seu Hameb alcha chaich, seu Hanabalibabeb. Geim. Nachtschatt, quæ vox umbram nocturnam sonat. Belg. Nascaye & Nachtsade. Gall. Morelle. Ir. Solatro, seu Herba morella. Hisp. morella & yerua mora. Belg. Nigtschade, morell, peyte morell, houvendes berre. Hung. Zep zolo, h. e. pulchra vna.

Solanum istud multis gignitur locis, nec enim modò in hortis, à quibus cognomen tamen accepit, & in quibus crebrò aliis herbis permixtum reperitur; vèrùm & secus vias, agrorum margines tam Meridianæ, quam Septentrionalis gentis, sepimenta, veteres parietes, ruinas, & in asperis rudicibus subinde reperitur. Ætate autem, & in multum quoque Autumnum floret, & tunc quidem fructus maturi conspiciuntur.

Solanum hortense frutex est esculentus, innocentis gustus. Vis ei refrigerandi: quare folia erysipelatis & herpetibus cum polline polentæ conuenienter imponuntur. Trita autem & per se imposita, agilopa, capitisque dolorem sanant, & stomacho ætuant auxilium: parotidas cum sale detrita illitu discutunt. Sed & ipsius succus valet aduersus erysipelata & herpetas cum cerussa rosaceo & argenti spuma: agilopas verò, cum pane. Infantibus quoque inflammatione laborantibus, quam Siriasin vocant, cū rosaceo infusus proficit. Inferitur & aquæ, vel vit. oui vice collyrijs, quæ contra fluxiones acres illinuntur, quin & aurium dolori instillatus prodest: fluorem etiam muliebrem sistit in vellere subditus. Denique succus fuluo gallinarum cortalium [domesticarum, Corn.] fimo subactus, & linteo appositus, agilopis præsentaneo est remedio. Plinius Cucubali folia trita cum aceto, serpentum ictibus & Scorpionum mederi dixit. Sed cum vi refrigerandi & reprimendi polleat, vt ipsemet Plinius ait, aduersus ictus vel morsus venenatorum animalium Solano vti nollem. Ad fugandos quidem serpentes facere, testatur in Ther. Nicander.

Accipit innocuo medicamentum frigore Strumum.

Greuius tamen nullam eius rei rationem naturalem inueniri ait, quòd singulæ Solani species à Dioscoride descriptæ, frigidæ sint, in qua re cum serpentibus, quamvis venenosi sint, conueniunt. Existimat autem hoc fieri ob naturæ quandam contrarietatem. Trychno, quod aliqui Strychno vocant, quodque editur, vtitur Galenus ad ea, quæ refrigeratione & adstrictione opus habent: posse enim hæc duo ordine secundo. Succus [inquit Matth.] phrethicos inuat ex aceto, & rosaceo facipiti illitus. Illinitur fronti contra calidas oculorum fluxiones. Gargarizatur quoque cum aceto, ad faucium, & columellæ inflammationes & additur conuenienter in vnguentis, & emplastris, quorum ad vlcera contumacia est vsus: cibus idoneus est. Fontanus de Morb. intern. lib. 3. c. 29. in serapio ad cancerum yteri præscribit folia Solani

Variet.

Locus

Tempus

Vires & f.

Plin. not.

Callim.

Synon.

Temp. Gal.

Nom.

lani dieens: proprietate occultâ discutere humorem cancri. Seuerinus Gobelius in suo de Succino commentario tradit ex putredine huius herbæ vermes virides maculis luteis intermixtis crescere, in quorum capite cornu apparet interdum fermè digiti longitudine.

SOLANVM HALICACABVM VVLGARE.

Descriptio

Restibili terpetis radicis fertilitate, licet ei^o parua, asfatim se propagat, coliculis tenuibus, subrubentibus & subhirsutis folia sustinentib., Solani hortensis, maiora, leuiter hirsuta, sæpè bina, sed indidem orta, ex quorum alis penduli emicant flores exalbidi,

in quinque lacinias diuisi, apicibus concoloribus, pediculo vnciali: quibus succedunt vtriculi herbidi, per maturitatem rubentes, in quorum singulis fructus Cerasi magnitudine, colore, & forma, cum pulpa semina continens Strychnodendry, orbiculata, compressa: sapor fructui acidus cum paucò amaro. Matthiolo. baccæ vinoso succo refertæ, ipsæque rubentes. Rusci baccis persimiles, sapore austero simul & amaro.

Dioscoridi est alterum Solanum, quod peculiari nomine Halicacabum vocant, alij Physalida, i.e. Vesicariam. foliis antè dicto similibus, verùm latioribus: huius caules posteaquam adoleuerunt, proni terram spectant: est autem fructus intra folliculos orbicularos vesicis similes fuluus, rotundus ac læuis ceu vna acinus.

Plinio Strychni dicitur alterum genus, cui acini coccinei, granosi in folliculis: Halicacabum vocant, alij Callion: nostri autem Vesicariam, quoniam Vesicæ & calculis prodest.

C. Bauh. phyt. & pin. Solanum bacciferum 2. siue vesicarium: Solanum halicacabum Trago, Matthiolo. Lac. Lobel. Aduers. Obl. pag. 134. Ic. Plant. pag. 162. H. Lugd. Solanum vesicarium Gesn. hort. & Dodon. Halicacabum Anguill. & Cast. Halicacabum vulgare Fuchs. Turn. & Eyst. Halicacabum vesicarium Camer. Halicacabum, siue Vesicaria, Cordo h. & Gesn. hort. Vesicaria Cordo in Dioscor. Gesn. hort. & Cæsalp. Vesicaria vulgaris Dod. gall. prima Cast. Alkekengi Lonic.

Græcis σπυχνος ἀλικάκαβος & φύσαλις Dioscor. Germ. Iuderkirschen, quasi dicens Cerasia Iudaica, Iudenheutlin, Iudendæcklin, Schlutien, Boberellen, Teuffelskirchen, Pfaffenochlott, Pfaffenbœdlein, Rottnacht schatten, hoc est, Solanum rubrum, Gress: oder Rottsteinbrech, vt Brunfels. Saxifraga rubra. Belg. Kriechen ouer zee. Gall. Baquenaudes. Ital. Alchakengi, Halicacabo. Hisp. Vexiga de perro. Angl. winter cherye. Hung. Pap

monya, hoc est, Testiculus sacerdotis.

Nascitur in parietinis, locis vmbrosis, aliquantulum humentibus quandoque prope vliginosas sepes, & circa agorum margines. Sub Autumnum fructus maturescunt: flores antè apparent scilicet Maio, Iunio & Iulio.

Vim, authore Dioscoride, vsumque obtinet hortensis Solani, nisi quodd in cibos minimè recipitur. Valet autem fructus epotus ad expurgandum morbum regium, quâ prædictus est vrinæ ciendæ facultate. Cæterum, ex vtriusque Solani herba succus elicitur, qui siccatus in vmbra reconditur, & ad eadem illa pollet. Arnoldus de Villa noua tria Alkekengi grana cum bono vino albo terit, poturque dat ad euacuandam vrinam in hydropicis. Baccarum vis [addit Matthiolo.] habetur non solum præstantissima ad renum vitia, & ciendam vrinam, sed ad eius quoque acridinem retundendam: bibitur namque eorum succus ad ea omnia vtiliter cum Papaueris albi cremore, aut seminum Melopeponum, aut Cucurbitæ. Cucumèr sue. Aspidibus autem aduersissimum est Halicacabum, vt admotâ propius eius radice, sapore inexpugnabili necentur. Refrigerat autem & adstringit ordine secundo, præceptore Galeno.

Locus & Tempus.

Vires & vltus

Morb. regium.

Vrinam auacuatur. Hydrops

SOLANVM SIVE HALICACABVM

Indicum.

Caulis Solano cubitalis, crassiusculus, in crebros ramos diductus: per quos folia Solani vulgaris, lacinata, atroviuentia, venulis ex medio nervo obliquis in lacinias exporrectis, pediculo duum, triumue vnciarum: flores è ramorum diuicatione, foliorumque

Descriptio

sinu prodeunt, lutei, Solani halicacabi similes, ex vnicò folio in quinque angulos exacuto: vesicæ Halicacabò pares sequuntur, virentes, quas acinus replet magnus, semine Halicacabi refertus, insipidus.

C. Bauhin. phyt. & pin. Solanum bacciferum 3. siue Vesicarium Indicum: Camer. hort. & Ic. itémque Eyst. Halicacabum siue Solanum Indicum.

An de hoc Oliuus in Musæum Calceolarij? Est planta vocata Concordia aliunde deuecta, neque ita nobis familiaris & domestica, quæ flos noctis dicitur, Solanum vesicarium. Hic flos veluti tenebras horrescens, nocte clauditur, die verò Sole aduentante, diducitur, & folia cum floribus panduntur.

Apud Germanos non nisi in hortis quibusdam colitur, vt Môtbelgardi, Basileæ, & Lutetiæ.

Solanum somniferum Veteribus.

Solanorum (Vesicarium reddit Gaza) generis

Locus

Zzz 3

ra duo videre licet, inquit Theophrastus Plant. l. 9. cap. 12. Alterum somnificum radice rubrâ, sanguinis modo, sed candida cum siccescit, fructu rubriore, quàm Coccus (grano iligneo, Gaza) folio Tithymali [Lactariæ, Gazæ] simili, aut Malo dulci, sed piloso: huius corticem radicis tudentes admodum & in vino meraculo madescentes dant, atque ita dormire faciunt: nascitur rupibus & faucibus atque sepulchris.

Locus

Diosc. var.
lectio.

Solanum somniferum aliquos Halicacabum vocare testatur Dioscorides, qui sequentia de eo scribit. Frutex est numerosis præditus ramis, densis, caudicosis, fractu contumacib. pinguium foliorum, Cotoneæque mali similibus plenis flore rubro, prægrandi [εὐμέγες, vet. caret.] fructu in folliculis [ἐν λυβοῖς vet. θυλακίοις μικροῖς] Croci colorem æmulante: Radice denique grandi, cortice subrubro vestita. Nascitur in petrosis locis (ἐν πετρώδεσι τόποις. Ald. ἐν πέτραις.) non procul à mari (ἐν πύρρῳ θαλάσσης, vet. caret.) Radicis cortex drachmæ pondere in vino potus, somniferam vim habet, quàm opium mitiorem: fructus autem potenter urinam cit: atque ad eò corymbi duodecim hydropicis exhibentur: quod si plures numero propinentur, mentem è sua sede & statu dimouent. Sed remedio est aqua multa copiosa potui data. Pastillis etiam, ac doloris leuamentum præbentibus medicamentis succus eius admiscetur. Idem decoctus in vino, si ore contineatur, dolorib. dentium succurrit. Cæterum, radicis succus cum melle inunctus, oculorum hebetudines tollit.

Plinius

Morian.
Moly.

De hoc Solano superiori historiæ hæc addit Plinius. Quin & alterum Solanum, quod Halicacabum vocant, soporiferum est, atq; etiam Opio velocius ad mortem, ab aliis Morion, ab aliis Moly appellatum. Laudatum verò à Diole & Euenore &c. Et paulo post: Halicacabi radicem bibunt, qui sunt vaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se volunt. Remedio est aqua copiosa multa calida potui data.

Solanum
somniferum
Galeno.

Galenus Solani somniferi radicis corticem cum vino potum drachmæ pondere, somniferum esse ait: & ad alia Papaueris succo similem, sed in tantum debiliorem, ut tertij ordinis sit frigescentium, illo in quarto locato. Semen eius vim ciendi urinam habere, sed insaniam inducere, si plures quàm duodecim corymbi bibantur.

SOLANVM VERTICILLATVM.

Descriptio

Solanum verticillatum cu bitalem & maiorem altitudinem assequitur, caule recto, tereti, hirsuto, per quem alternata folia, Priapeæ foliis proxima, minora ut mihi videtur, ex rotundo leuiter in acumen desinentia, hirsuta, pediculis viciâ breuioribus hærentia: è quorum sinu flores caulem proximè verti-

cillatim oriuntur, Solani vulgaris pares, ex luteo pallescentes, ex quinque foliis compositi, apicibus aliquot in medio: succedunt vascula maiuscula semen continentia, vtriculis hirsutis fimbriatis obuoluta.

Matth. in prior. comm. depingit nomine Solani somniferi. dicens tertium Solanum esse, sibi que Pisis à Ghino missum, omnibus planè notis legitimo respondens. Id autem non describit. In post. comm. & Hist. germ. ceu etiam in Epitome (ubi verba Dioscoridis ponit) tradit florem habere rubrum, qualem etiam suo Solano somnifico, semel tantum, ut ait, ad ripas Belgici maris viso, adscribit Amatus. Dodonæus tamen flosculos subrubentes, suo Solano somnifero attribuit. Ego autem ex luteo pallidos tantum obseruavi.

Solanum
somniferum
Diosc.

Solanum hoc utpote somniferum, Theoph. Dioscoridis, Plinij, & Galeni, negat in Adu. Lobelius, ut quod verticillatis florib., alijsq; quam plurimis indiciis, quidvis potius quàm Solanum exprimat, nec viribus alioquin respondeat. Sed debilem suam, nimisque insolentem opinionem argumentis haud comprobant. Litem discernere ij tandem poterunt, qui aliorum hac de re sententiam cum antiquorum decretis conferent, & sine passione dijudicabunt.

Lob. opinio
reprobatur.

Et rectè, meo quidem iudicio, appellantur Matthiol. Guill. Gesn. hort. Lac. Clus. hisp. & hist. Dodon. Lob. in obs. p. 135. in Icon. Plant. p. 263. Cast. H. Lugd. Camer. & Cæsalpinus, Solanum somniferum. C. Bauh. pin. Solanum baciferum 7. siue somniferum verticillatum: Et phyt. Solanum 10. acinis in folliculis hirsutis per maturitatem, nunc rubris, nunc ex rubro croceis.

Synonyma

Dioscoridi εὐχρον ὑπνωτικόν dicitur; Theophrasto verò εὐχρον ὑπνωδης; ab alijs δὲ χαλκον, & ἀλκμαχον; Plinio Halicacabon & Morion: ab alijs Latinis Solanum somniferum: à plerisque etiam Solanum manicum, Apollinaris minor, Vlticana herba, Obsago: Malacensis Oruale. Clus. & Dodonæo: Lob. verò Hisp. yerua mora que accarrea locura.

Nom. ling.

Spontaneam vidit Clusius in Hispania in arce inferiore vrbis Malaga vulgò dictæ: apud Belgas verò & in Germ. hyemem non ferre, sed singulis annis ferendam scribit: vidi autem Basileæ in horro D. Felici. Plateri florentem Octobri; Montbelgardi Septembri in horro Ill. E. C.

An Solanum somniferum Alpini, Cuius foliis contasis emplastri modo ad calidas inflammationes vtuntur, atque illitis ex ipsorum succo fronte, temporibus, ac alijs corporis partib. in quibus pulsus sentiuntur: vel iisdem contusis, emplastri modo appositis, ad somnum familiarissimè vtuntur, non minusque ad exustiones?

Locus &
TempusDE SOLANO FVRIOSO
ex Veteribus.

Solanorum, inquit Theophrast. (Vesicariarum, Descriptio Gaza vertit.) alterum genus, furiosum sc. [δὲ μανικὸς εὐχρον] quod alij Thryoron [θρύρον. Gaza legit θρύρον. Briorem] vocant, alij Periton (Perisson, Gaza) candidam, longamque & concavam cubiti ferè longitudine radicem habet. Datur bibenda drachmæ pondere, si quis per jocum efficere voluerit, ut pulcherrimus videatur, qui biberit. Si verò furere adhuc magis hominem, visâque aliqua animo eius obseruari, duarum drachmarum: & ne furor desinat, trium: & vt

Diosc.

Plinius

Manic

Galen.

Nom. var.

Descriptio

& ut aient, Centaurium admiscere: Et postremo si hominem perimere, quatuor. Folio Erucæ est simile, sed maiore. Caulem altitudine quantum protensa utrinque brachia ab altero summo medio digito ad alterum traiecta per pectus longitudine patent, ut vlnæ longitudo: caput Gethyo simile, crassius, Plantani fructui par.

Manicum siue furiosum Solanum, ut Dioscorides ait, Erucæ [ἐρὺς] similia folia habet, attamen maiora, & ad Anthr, quem Paderota vocant, accedentia: caules producit à radice proceros [ὑπερβόεις] decem aut duodecim, Orgyæ [ὄργυς] autem mensura est Helychio, quanta est amborum manuum extensio altitudinem habentes: caput verò in fastigio eminens, uti Oliva, sed hirsutius, instar Plantani pilulæ: grandius tamen ac latius: flos niger: post hunc fructus racemosus, rotundus, niger, acinos decem aut duodecim, veluti Hederæ habens comas: sed vix modo molles: radix subest candida, crassa, concaua, cubitalis. Nascitur in montanis & vento expositis, ἀπὸ πλαταμῶσι, h. e. locis latis, magnique, mari vicinis.

De hoc Solano Plinius sequentia prodit. Tero folia sunt Oxyimi, minime diligenter demonstranda, remedia non venena tractantibus: qui pe insaniam facit paruo quoque succo. Quamquam & Græci autores in iocum verterent. Drachmæ enim pondere lufum gigni dixerunt, species vanas, imaginè que conspicuas obuentari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimam insaniam facere. Quicquid verò addiatur ponderi representare mortem. Hoc est venenum, quod innocentissimi autores Dorycnion appellauere, ab eo quod cuspides in præliis tingerentur, illo passim nascente. Qui parcius spectauerant, Manicon cognominauere. Qui nequiter occultabant, Erythron, aut Neurida: ut nonnulli Perissonie cauendi quidem causa cornosius dicendum. Ita Plinij vetus codex, in quo nulla pudoris vox, aut vestigium saltem eius habetur. Patet autem ex Theophrasto in Plinij vulgaris exemplaribus falsò lufum pudoris legi.

Galeno Solanum furiosum inutile est ad internas medelas. Si enim quatuor drachmæ fuerint acceptæ, mortem inducunt: si pauciores insaniam: Vna innoxia est, sed neque ipsa vtile quid habet. Extrà corpori impositum, vlcera maligna proserpendo que depascencia curat. Ad hoc optimus est radicis cortex, siccanis secundo ordine iam completo, & tertij initio. Frigefaciens initio secundi.

Ἐπὶ ὄχρον appellatur μανικόν: à nonnullis περὶ σπον, περὶ σπον, item & περὶ σπον, ab aliis δειόν, aut potius ut Theophrastus habet, δειόεν, vel βρύον. Dicitur & ἐνοέν, ὅρ δόζον, περὶ δόζον, & ἐν δόζον. Dioscor. l. 6. de lethali med. Dorycnion etiam à nonnullis Solanum manicum appellari ait.

SOLANVM MANICVM MVLTIS, siue Bella donna.

Totum puluillum opacat perniciofa Solani Bellæ donne dictæ luxuries: namque ex radice crassa trib. cubitis altiotes caules eligit, pollice crassiores, hirsutos, qui in tuber crassescunt, in multis ramos indidem ferè exortos brachiantur: folia Solani hortensis formâ, non sinuata, & plusquam duplò, triplòque maiora, utrinque pilosa, superne atro-virentia, inferne ferè her-

bida: flores striati ex foliorum alis cōcaui, Campanularū instar, in quinque lacinias diuisi, colore intus quidem lurido purpureo, fundo luteo versicolore, extrà verò tantillum ex herbido rubescentes, subhirsuti: occultat autem fibras quinque ad exortum hirsutas, qualis & fundus est, apicibus albidis: stylus verò productior extra floris oras promittitur capitulo viridante: decedentibus floribus insident hirsuto quinquepartito calyci bacca nitida: Herbæ Patidis. Et hæc descriptio primæ debetur iconi, de qua hæc apud autores scripta inuenimus.

Apud Dod.

lat. vulgò Solanū lethale, siue Solatrum lethale appellatur: Italis Bella donna: German. Döll-vuniz, Döllkraut, See-kraut, & Schlafbeeren: Belgis Groot Nascaye & Dulle besien. Sunt qui putent Fabam inuersam dici. Ad Mandragoram Theophrasti (qui differt à Dioscoridis

Mandragora) plurimum accedit: si non ipsissimus est. Theophrastus hunc caulem habere ait, & fructum ferè nigrum παρὰ δὲ καὶ οἰκὸς καὶ χυμῶσι, i. e. acino vix similem, & succo vinosum. Respondent quoque facultates.

Camerarius, cui Solanum maius dicitur, Bellam donnam Italiam vocari ait, quod succo illius mulieres faciem decorent. Clusius verò qui Solanum lethale & Bellam donnam inscribit, non ineptè Theophrasti Mandragoras esse quosdam censuisse suspicatur. Id autem duorum generum esse testatur. Vnum amplioribus foliis, breuiore pediculo pendentibus, flore maiore. Alterum minoribus foliis & magis attris, longioréque pediculo fultis, minore flore.

Dicitur C. Bauh. phyt. Solanum 4. siue baccâ nigra Cerasi simili, Solanum Dioscoridis, fructu vix specie, & Solanum fructu nigro Theophrasti, Cacabulum Plinij, quod alij Strumum appellant, græcè Strychnon. *Eidem pin.* Solanum bacciferum 4. siue *μελανόκερας* ④. Solanum hortense nigrum Tragi, Mandragora Theophrasti Dodon. gall. Ang. Guiland. Morion Fuchf. Icon. Lon. tertia species Cordi in Diosc. Solanum maius Matth. Cast. Casalp. & Camerarij. Solanum somniferum Fuchf. Turn. Lob. obs. p. 134. Icon. Plant. p. 263. H. Lugd. p. 1721. Solanum lethale Dodon. & Clus. hist. Solanum syluaticum Gesn. hort. Syluestre siue lethale Thalij, & Bella donna Clus. pann.

Icon. 2.

Solan. hort.
Dioscorid.

Ceruo desi-
deratum.

Mandrag.
Theophrast.

Solan. som-
nif. Fuchf.

Tragus, Dodon. gall. & Fuchsius pingunt effigiem secundo loco positam, quam Solani somnifici alterius Matthioli titulo describit H. Lugd. p. 1720. Hoc Solanum, inquit Tragus, apud Dioscoridem *σπύχνος κηπάρις*, i. e. Solanum hortense Solanum latium, vel nigrum vocatur. Alij Scubulum, alij Allelo, Astrismurum, & Cacabulum appellant. Sunt qui radicem huius Solani pro Mandragora vendant, est enim Narcotica radix. Idem lib. 3. cap. 24. Solanum hortense Ceruum magno desiderio inquirere didici. Hoc mirari subit, solere hanc stirpem eosdem plerumque situm cum Sambuco siluestri [racemosa.] occupare. Hacce ceruus vnice delectatur, folia eius non baccas decerpens, vnde intelligi potest, fructus huius frigidioris esse qualitatibus, ac feris, ne dum aliis iumentis & hominibus, minus salubres, id quod natura bestias docet. Præterea, quod non minus admiratione dignum censo, obseruavi ceruum solum foliis huius plantæ vesci, non autem ceruam, nisi ea prægnans fuerit, & ceruum in utero gestauerit, tum enim & ipsa huius stirpis desiderio tenetur, & illius folia degustare solet, aliàs nunquam. Solanum hoc hortense, vt obiter dicam, Mandragora mihi videtur, quam Theoph. lib. 6. cap. 2. describit. Id autem frigida naturæ esse iudico, ita quidem vt pro Sambuco siluestri [rosâ] si illa desit, usurpari queat, Verum enimvero quia Solanum hoc suis confert aduersus arduas febres docui, quemadmodum & rei veritas habet, nonnulli iam malam interpretantur partem, quod iumentorum & pecorum, & quo pacto morbis illorum subuenire possimus, mentionem faciam. At suis sua quoque remedia à Deo proposita sunt. Præterea video Caronem, Varronem, & Columellam remedia quibus pecorum morbis mederi conueniat, quam diligentissimè descripsisse. Dissimulandum verò non est, baccas Solani hortensis somnum inducere, quod ipse tribus aut quatuor ex eo genere degustatis acinis expertus sum. Admonendi sunt ergo omnes vt à nimio eorum usu abstineant.

Fuchsius Solanum somniferum intitulat, ab effectu, vt ait. Esse tamen qui Solatrum dormitorium, vel marianum dicant, quod rupibus non

longè mari inueniatur: gall. *Morelle marine*. Aliqui Solanum hortense non sine maximo errore esse putant, plurimumque suis conferre, ac easdem à lethalibus morbis præseruare asserunt. Ego tamen non laboro magnopere quomodo suis [hic suggillatur Tragus] succurrat, sed quid in homine possit magis confidero, quum constet plerumque aliis animantibus esse cibum, quæ homini venenum sunt. Experientiâ verò cognitum est, geminos pueros statim ex esu acinorum huius generis Solani mortuos esse. Quod sane exemplum me mouet, vt somniferum esse credam, potissimum cum in vniuersum ferè illi descriptio quadret, vno hoc dempto, quod semen non habet in siliquis croceum. Sunt autem notæ quædam in hortensis etiam delineatione, quæ illi non conueniunt. Neque enim exilis est frutex, sed propemodum arborescens: neque etiam florem candidum, sed spadiceum obtrinet.

A Fuchfio dissentit Matthiolus, nec eam plantam quam Herbariorum vulgus Solatrum maius nominat, Veneti verò vulgò *Herba bella donna*, Solanum somnificum Dioscoridis esse existimat. Siquidem id facie distet, & fructum non proferat in folliculis croceum, tametsi eius baccæ largius sumptæ interficiant, (facto inexpugnabili somno, vt quandoque acciderit pueris, qui discriminis ignari eas vix vice deuorant) & viribus iisdem, quibus Solanum somniferum, polleant. Et hinc factum est præterea, vt eandem vlla Mandragoræ specie comprehendi posse negarit, sed Solani quintam speciem esse antiquis incognitam putarit.

Mandrag.
negat, à
Fuchf.

Cæterum, cum Matthiolus, Solanum maius, suæ gentis hominibus Bella donna appellatum, Strychni generibus annumerat, atque antiquis scriptoribus, silentio omissum decernit, Theophrastum sibi nunquam lectum, clarè exponit. Ille si Mandragoram eius auctoris, differre à Bella donna ostenderit concedet Guilandinus sanè lectum ipsi Theophrastum, sed minime intellectum. Porro autem in Solani somniferi agnitione, vel ipsum, vel certè Dioscoridem falli necesse ait. Etenim quod ille expressa icone proponat plantam, & floribus, & radicibus candidis paruisque constantem; contra quod Dioscoridi describatur, flores habeat magnos, rubrosque, radice item prægrandi, ruffaque viuat. In Solano denique manico Matthiolum suam ignorantiam accusare testatur, quod quia ei notum non sit, protinus ab omnibus in Italia ignorari falsò definiat. *Guilandino subscribet Apollo.*

Matth. ann.

Porro, Solanum manicum, quod secundo loco pictum proponimus, C. Bauh. in phyt. non agnouit. Collocauit autem id in pin. loco quinto, vocans Solanum somniferum bacciferum, Solanum somniferum alterum Matth. Gesn. hort. H. Lugd. pag. 1720. & Camerarij, Solani lethalis aliud genus Dodonæi, Solanum somniferum Lonic. & Solanum de Hierico Castoris. Solanum autem eius nonum in phytopinace, siue somniferum alterum Vvieri Camerarij hort. Ditmarsis & Vvestphalis contra morbum *die Varen*, magni existimatum, à *Bella donna* Italorum non separo.

Buchananus lib. 7. suæ hist. Scoticæ exponit, quo pacto huius Solani succo vina & ceruissiam Scoti infecerint, vnde Danos hostes suos ita dementarunt, & in profundum somnum induxerunt, vt eorum Ducem Senonem cum toto exercitu deleuerint.

Circa

Locus &
Tempus.

Circa silvas, iuxta parietes, sepimentaque agrom, aliisque parum cultis ac desertis reperiri locis: umbrosa amare: Augusto arridere maturas baccas: flores & ante, & eodem reperiri tempore author est Dod. Obseruavi ego Monspelij & Tiguri in silua, florentem mense Maio: itemque Montbelgardi in umbrosis circa Becham ad Dubim: spontaneam quoque inter Geneuam & Lugdunum. Quin & in hortis meis passim alui. Hæc ubi in siluis depasta reperitur, indicio esse solet venatoribus ceruos adesse.

HERBA PARIS.

Descriptio.

Herba Paris dicta radicem habet tenuem, geniculatam, repetem: caulem mediocriter crassum, teretem, palmos duos circiter altum, tubentibus maculis, ut Serpentaria maior variatum: folia vno aut duobus cissimum caule digitis quaterna, rarius quina [tenuia, antequam hastam producat, ter-

na sunt] ex angusto principio lata, in acumen desinentia, rugosa & neruosa, inferne splendentia, supernè non item: flos in hastula singularis, ex quatuor latiusculis acuminatis viridantibus folijs: inter quorum vnū quodque, foliolum tenuissimum, acutissimumque eiusdem coloris intercedit: stamina pro foliorum numero octona, longa, acuta, viridia, additamentis croceis circa medium acuta, infima parte atro purpurea: in medio sessilis baccula, futuri fructus rudimentum, quadrangula, atro-purpurea, ex cuius umbilico quaterna filamenta, eiusdem cum ea coloris emicant. *Matthiol.* in medio purpureus, vno usque globulus, acinae Væ similis, in quo semen conclusum album, minutum, copiosumque, Halicacabi modo.

Aconitum
pardalian-
ches Cordo.

Cordo in Diosc. dicitur Aconitum pardalianches, quod ait Theophrastum alibi Telyphonon, alibi Μυδαρον; alibi etiam Scorpionem vocare. Idem in Hist. describit nomine Aconiti seu Pardalianches monococci. Annotat tamen apud eum Gesnerus Cordum falli, & Solani, non Aconiti, generibus adnumerari debere, Solani umque syluaticum quoddam esse. Quæ occasio cur in epist. ad Platerum [ubi laudat Antidotum Saxonicum, Herbam Paris recipientem; Tigurensibus *Krietzlekrut* & *Blaterkraut* vocatam, aduersus venena & pestem] Fuchsius in præ Aconitum facere scribat: cum reuera Solani cognata sit herba. Cur autem Fuchsius Solanum syluaticum tetraphyllum inter Aconita recenseat, nullam aliam rationem reddit, quam quod Dioscorides non solum calidi, sed & frigidi Aconiti, quod Scorpis torporem inferat, mentionem faciat. Fuchsi opinionem sequutus est Cordus: huius sententia.

Tom. III.

tia fauet & Hugo Solerius. Sed occurrerunt insuper, quæ Fuchsius adduxerunt, ut existimaret Herbam Paris, Dioscorideæ Pardalianches speciem esse. Et inter alia radix, quam refert talem esse, qualem in Pardalianche exigit Plinius. Idem etiam in epist. ad Aretium negat constanter contra Fuchsius esse Aconitum verum.

Sed & Matthiolus Fuchsius abertare testatur, *Fuchsi error.* utpote qui Herbam Paris, primi generis Aconitum, h. e. Pardalianches esse censeat. Semini siquidem nulla deleteria vis insit. An autem Herba Paris folia habeat Sanguineæ virgæ similia, ut affirmat Matthiolus, iudicent qui utramque plantam norunt, dicantque an ex icone Matthioli, id quisquam possit colligere.

Cæterum, Cordi & Fuchsi opinionem refutant, reiciuntque etiam Tragus, Dodonæus, Hist. Lugd. & Lobelius. Sequuntur, verò recipiuntque, malè tamen, Lonic. Basil. Faber. [qui *Augenkraut*, & *uolfsvuritz* vocari testatur] & Cornarius. Turnerus an Aconitum Herba Paris sit dubitat.

Dicitur autem *Aster non atticus* Trago: *Herba Paris* Matthiol. Aug. Dod. Cast. Cæsalpin. Hist. Lugdun. pag. 1313. Thal. Ger. & Eyst. *Paris Herba* Camer. *Aconitum salutiferum* Tabern. *Solanum tetraphyllum*, Gesn. hort. Lobel. in Aduers. Obs. pag. 137. & Ic. Plant. pag. 267. *Solanum* num. 10. [7. in phyt.] siue quadrifolium bacciferum C. Bauhin. pin. folijs communiter quatuor, aliquando tribus, quinque, & sex.

Germanis inter alias appellationes dicitur *Einbeer*; Belgis *uolfsbesien*, & *Spinnecoppen*, id est, *Aranea*: ab eementa videlicet araneæ forma: quam bacca vna cum reflexis exiguis alabastris per maturitatem exprimit. Gallis *Raisin de renard*, *Estrangle-Loup*. Hispanis, ut quidam aiunt, *Centella*. Anglis *One berry*.

In montium, sylvarum, conuallium & frutetorum opacis ac perinde aliis umbrosis, pingui ac læto reperitur solo. Copiosè crescit apud Morpeth in Northumbria, in silua Cottingensi. Aprilis florem exire: baccam Maio maturitatem assequi, auctor est Dodonæus. Ego Montbelgardi pluribus in locis semen maturum collegi Augusto. Geneuæ vidi prorumpentem mense Martio, & cum baccis Iuno & Iulio.

Multi in ea sunt opinione, ut credant herbam hanc inguinis impositam, dolorem finire: nec desunt, qui asserant acinos Væ lupinæ deuoratos soporem inducere. Sed Tragus illos nequaquam degustare vult, ne fortè profus obdormiat. Ex Herbae Paris acino semen colligitur, non modò nulla deleteria vis inest, inquit Matthiolus: sed etiam contra veneficia præstantissimum est medicamentum. Noui enim ego quosdam, quorum aliqui morborum diuturnitate, alij verò veneficiis semi-stulti facti erant, hoc tantum Paris herbæ semine ad vigesimū usque diem in puluerem hausto dragmæ pondere, pristinae sanitati omnino restitutos esse. Nos contra pronunciamus, eos semi-stultos, vel planè stultos esse, qui credunt veneficia à sagis illata (si tamen intulerint) tolli per herbas, verba, aut eiusmodi præstigia, quinimò si semi-stulti, pituitosi, & torpidi putamus huius plantæ usu stultiores reddi: nolimus tamen improbare [si ea vera sunt, quæ narrat Matthiolus de sua notitia] in stultis, phreneticis & maniacis, qui insomnes sunt. Camerarius ad Hist. Germanicam Matthioli sequentiā addit: Ex Herbae Paris baccis paratur oleum aduersus magnos dolores ma-

Aaaa

*Recet
tinas.*

riscarum & hæmorrhoidum, quod sæpius cum xylo in linteolo applicatur. Solent cum vtilitate baccas & folia applicare tumoribus & carbunculis pestilentialibus. An autem tutum sit istis pestilentialibus tumoribus applicare narcotica, merito controuertitur. A viris fide dignis accepit Turnerus pueros aliquot in locis, baccas Aconiti nigras Fuchij aliquando comedisse sine noxa, quod non facerent illæsi, si ea Pardalianches esset. Audiuit Gesnerus acinis Solani tetraphylli, frigidissimæ herbæ deuoratis, gallinas mori. In locum acinorum Herbæ Paris, ijs deficientibus substitui posse putat idem Gesnerus, acinos Solani siluatici [Solani Bella donna] sed tantò pauciores, quantò sunt maiores. Cæterum qui Aconitum coniecit ibant, venenatam prodiderunt. Pro Pardalianche autem recipi non potest. Omnibus enim constat, teste Trago, multum refrigerare, quod nullum Aconitum facit.

STRYCHNODENDROS.

Descriptio.

Arbuscula trium cubitorum, aut altiore proceritate, gracili stipite, quem cortex integit cinereus, in ramis viridis: folia Euonymi, atro-virentia, sapore subacri: flores Solani hortensis, candidi, quinque folijs reflexis constantes, apicibus totidem in medio croceis coniunctis: succedit singulis floribus bacca, fructui Halicacabi Solani æqualis, coccinea, seminibus similibus re-ferta luteis, orbiculatis, compressis.

Synonyma

Lob. in Ad. refert quosdam [Italos] Amomum Plinij putare, alios [Belgas] verò rectius Strychnodendron vocare. Et hinc in Obs. p. 136. nominat Strychnodendrum, Amomum Plinij vulgò Italorum, Pleudocapsicum Dod. Hispan. *Guindas de las Indias*, i.e. Cerasa Indica: In Ic. Plant. p. 265. Amomum Plinij, Strychnodendron, siue Solanum arborefcens. Strychnodendron dicitur Eyst. & Gesn. hort. cui & Amomum. Amomum Plinij, Gerardo. Solanum arborefcens Cast. Cæs. & Camer. Solanum fruticosum Gesn. hort. & Taber. Solanum Americanum H. Lugd. p. 599. Pleudocapsicum, Dodonæo. C. Bauh. phyt. Solanum 6. siue fruticosum baccis rubris: Eid. pin. Solanum 9. siue fruticosum bacciferum.

*Vires &
vius.*

Lugduni & Genevæ sæliciter mihi in hortis ex semine prouenit: verum perijt Hieme. Patavij virebat in horto Decembri & Ianuario, ac Februario.

SOLANI SPECIES EX APENNINO quibusdam.

Descriptio.

Herba rara est, & foliorum & fructus figurâ insignis: folijs quidem oblongis, per ambitum sinuosis, venosis, ternis ferè simul ex internallis per caulem prodeuntibus, teretem, digiti crassitudine, ferè cubitalem: fructu autem in caulium vertice rotundo, exiguo malo simili, Pruni magnitudine, rubescente, semine pleno.

Synonyma

Plantam hic depictam Herbarij quidam ad Hyosciam, alij ad Solani species referunt. H. Lugd. p. 1718. inscribit Hyosciamum peregrinum Dalechampij: C. Bauh. phyt. Hyoscyamum 6. siue peregrinum fructu rotundo rubescente: Idem in pin. Solanum pomiferum 3. siue peregrinum fructu rotundo.

Vires & eius natura adhuc incognita. Præciosissima ac elegantissima pictura, in vetusti codicis manuscripti membranæ [quæ multarum stirpium picturarum imagines ostendunt] hæc herba proponitur rudius expressa, nomine tituloq; Apollinaris. Dalechamp. qui descripsit, & in Apenninis

silvis vmbrosis & densis reperiri retulit, ita dicta non auit ab Apollonio Philosopho, qui eam Platonem monstravit, eamque Græcis vocari Strygnion Malchion [Strychnon manicon,] & Dorignion, hoc est Dorichuion.

MANDRAGORAS IN GENERE EX Veteribus & Neotericis.

Mandrágoras Græcis & Κερκία, vel κέρκων, alijs ξηράνθη, alijs ἀντίμιον, seu ἀντίμιον, alijs βομβόχυλον, nonnullis κίτον, Ægyptijs ἀπύμω, Pythagoræ ἀνθρωπόμορφον, alijs ἀλοΐτης, alijs θριδάκία, alijs κάρμαστι, Zoroastri δισμόνον, seu ἀρχίνη, Prophetis ἡμιόνους, seu γονογεώνας, Romanis μάλα καΐνα, seu μάλα περὶέρσια, aut ἀντίμαλον: Latinis etiam Mandragoras, & Circæa, vel Circæon, Xeranthæ alijs, aliquibus Antimnion, vel Antimion, Bombochylon, Minon, Ægyptijs Apemum: Pythagoræ Antropomorphon, alijs Aloëte, Tridacia à folio Laſtuce, alijs Cammoron, [Toxiti in Onom.] Zoroastri Diamonon seu Archine: Prophetis Hemionous aut Gonogeonas: Rom. Mala canina seu Mala terrestria dicitur, Arab. vt Serap. Iabora, Auerrhoi Lephæa, alijs Tabrohae. German. alraun, Erdraepffel, & hundeſapffel. Officinis, Belgis & Italis Mandragora. Gallis Mandragore. Hiſp. Mandracula, & Mandracola. Angl. Mandrage. Hung. Natragulya.

Nomi. ling.

Circæa quidem à Circe Solis filia illa venefica procurandi amoris artifice vocatur. Creditur enim huius radix ad amatoria conducere. Mandragoras autem, quod Solis feruidioris impatiens, ad mandras pecorum, antra aliisque speluncas vmbrosas proueniat. Mandre enim aprica loca quò se recipiunt & stabulantur armenta, etiam hodie Itali è græco significant. Pythagoreis etiam ἀνθρωπόμορφον, quod humanum truncum & artus nonnihil adumbrarent radices implexæ, crura bina & clunes quasi disparata ostentantes, quam ad interpretationem alludit non inſcitè Septentrionalis nomēclatio, quæ Mandragoram quasi Man & Draghen: virigerâ siue homigeram connotat. Et hinc à Columella epitheto dicitur Semihomo. mandragoram Hebræi vocant Dudaim, Chaldæi labruchim pluraliter: Nam singulariter Dudai & labruach dicitur. Videtur mihi, inquit Rabbj moſes Nehemanides, Leam mā-

dragoris propter bonum odorem delectatam, nec conceptionem medicinali herba, sed precibus à Deo impetrasse. Quare attulit illi Ruben filius ramulos de Dudaim [id est Mandragora] aut fructus eius qui sunt sicut mala, & sunt bene odorati. Sed radicem, quæ habet effigiem capitis & manum non attulit, de ea nempe dicunt aliqui quod conceptionem iuuet, quod tamen ego in nullis Medicorum scriptis unquam legi. Hæc ille. Paulò post recitat idem Nehemianides sententiam quorundam, qui dicunt Dudaim, id est Mandragoras, herbas esse quæ venerem stimulent, & ad amorem mulierum incitent, unde hi Dudaim, à voce Hebræa Dodim, quæ significat amores derivari: Sic ille, citante Trago, de Mandragoris. Levin. Leminus Mandragoram inter herbas biblicas reponit. Guliel. verò Struckius l. 3. antiquit. conuivial. cap. 8. de Mandragora eleganter & doctè differit ex sententia sacrarum & prophandarum literarum, ita ut nihil ferè in hoc genere desiderari queat: Eum lege.

Impostura Caterum agyrtæ & impostores Circumforanei qui quotidie Mandragoram circumferunt, iactantque tanto periculo effodi, humanam formam ignaræ plebi eam ostendentes, ex vno Pythagoræ nomine eius Anthropomorphos, ut credimus, mendacij sui occasionem arripuerunt. Neque enim, ut diximus, vox illa aliud, quam humanæ formæ plantam significat. Accessit & Pythagoræ Columellæ testimonium, qui & ipse, tum vulgi opinione suæ ætatis, tum nominis superstitionis ostentatione motus, sic cecinit:

*Quamvis semi-hominis vesano gramine facta
Mandragoræ pariat flores mæstamq; Cicutam.*

Columella Fictitas quidem esse agyrtarum imagines manūque ex aliarum stirpium radicibus adhuc recentibus efformatas, certò constat. Solent namque illi, exempli gratia, Altheæ, Arundinis, aliarumque plantarum, & præsertim Brionæ radicibus nuper euulsis humanam utriusque sexus effigiem insculpere, inseritis in ea loca, in quibus pilos exoriri voluit natura, Hordei & Milij granis. Deinde eas, factâ serobe, tenui sabulo obruunt, calidèque conseruant, ut sic aliquandiu detentæ, grana illa radículas emittant, ipsæque imagines contabescant, ac aliam arte faciem induant. Et euenit, ut viginti summum dierum spatio, è terra ita enatæ appareant. Tum eruunt, & radículas ex granis natas acutissimo cultello concidunt, itaque aptant, ut capillum, barbam, & cæcerarum corporis partium pilos referant. Hoc pacto miseri, & imprudentes homines decepti, Bryoniæ, plantarumque aliarum radices pro Mandragora emunt. Sed imposturæ huius finis nondum est. Has sub crucibus & rotis ex vrina supplicij affectorum enatas persuadent, monstruosisque earum usus pollicentur. Nec nisi magno vitæ periculo effodi posse nugantur, cane, qui effodiat, radicibus adalligato, & auribus pice obturatis, ne radicis clamorem exaudiant effodientes, ut quo audito illis pereundum sit. Cuius quidem imposturæ ac mendacij origo ex Veterum superstitione fluxisse videtur. Non enim defuerunt olim, in iactanda, cum foditur Mandragoras, religione Theophrastus in Græcis: in Latinis verò Plinius. Hos, inquam, non puduit, in tanta rerum, quas scribebant, grauitate, ne quid contra communem sensum dixisse viderentur, populares, & sine ratione ritus huiusmodi, posteris tradere. Theophrastus enim de effodienda Mandragora hæc scripsit. Circumscribunt & Mā-

Tom. III.

dragoram gladio ter, secantque ad occasum spectantes. Iubent & alium saltantem tripudio circumagi, multaque de veneris usu & re dicere. A Theophrasto parum euariat Plinius. Cauent, inquit, effossuri contrarium ventum, & tribus circulis, antè gladio circumscribunt: postea fodiunt ad occasum spectantes. His igitur auctoribus, & quasi per manus translata huiusmodi superstitione, verisimile est, vanis periculis, religionisque, & humanæ formæ mendacijs, etiamnum Mandragoram celebrari: cum tamen id potius querendum fuerit, cur à sapiente illo Samio honestiore hominis nomine indicata fuerit. Neque enim verisimile putat Marcellus quia binâ radice, & hominis crura imitante nitatur, sic dictam ab eo fuisse.

Porro, Matthiolus fabulam illam, quæ ignaris Mandragoræ radices effodere volentibus tantopere minatur, ex Flauto Iosepho natam putat, qui etsi de alio radicis genere scripsit, ea tamen facile ab impostoribus ad Mandragoræ radices, detorqueri potuerunt. Hæc sunt illius de Bello Iud. lib. 7. cap. 25. verba: Vallis, qua ciuitas à parte Septentrionali cingitur, quidam lacus Baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem assimilis est colore, circa vespæram verò veluti iubar fulgurans. Accedentibus, eamque euellere cupientibus facilis non est, sed tam diu refugit, nec prius manet, quam si quis vrinam muliebrem, vel menstruum sanguinem super eam fuderit. Quin etiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi fortè illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur alio quoque modo sine periculo. Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum, deinde canem ad eam religant, illoque sequi eum à quo religatus est, cupiente, radix quidem facile euellitur, canis verò continuo moritur, tanquam eius vice à quo tollenda erat, traditus: nullus enim postea accipientibus metus est. Hæc Iosephus. Et his, quæ de Mandragoræ anthropomorphosi, eiusque sub patibulo nascentis periculosa euulsione agyrtæ & circumforanei impostores fabulantur, haud duntaxat ignauum vulgus, sedem adhibet, sed nec literati homines, talibus magis seridè se opponunt, easque medio tollere curant. Quin, deplorandum est eum in mundo hodie summo loco haberi: qui alijs arte quadam imponere nouerit, ut rectè ille dixerit, *Mundus vult decipi. Darumb sein vvir hie*, Proinde sciant omnes Mandragoras agyrtarum nihil aliud esse, quam meras imposturas.

Mandragoras namque veterum, licet humano corpori quadantenus similis esse appareat, maxime si inferiores partes radicis spectes, tamen totâ suâ substantiâ, Mandragoræ agyrtarum fictitiæ, prorsus non respondet, id quod ex veterum descriptionibus facile colligitur.

A Dioscoride quidem, qui duo eius genera assignat, & tertium ex aliorum opinione tradit, his verbis exprimitur. Mandragoras niger, qui scemina existimatur, Thridacias appellatus, folia habet angustiora & longiora [vulg. exempl. *μικρότερα*, quidam vet. *πικρότερα*] quam Lactucæ, virofa [*δυσώδης*] ac graueolentia, in terram sparsa: atque inter ipsa, mala gerit Sorbis similia [vet. *λευκόις ὡς ἡ μελών*] ex luteo pallida [vet. *ὡς χεῖρ ἡν*] nec malè nisi Dioscorides sibi contrarium esse velit, Samb.] odorata, & in his semen ceu Pyrorum. Radices ei sunt prægrandes, duæ aut tres, inuicem implicatæ, nigrae foris, intus albae, & [Ald. *φλοιώδεις*.] crasso cortice vestitæ: cau-

A a a 2

Plin.

Baaras hie
ba historia.

In quibus
radicibus ef-
fugantur.

Figmentum
aliud.

lem autem non producit. *Alterius* verò maris, seu candidi, quem aliqui Morion [vet. *τόριον*] vocant, folia sunt magna, alba, lata, lævis, ceu Betæ: poma quàm prioris duplè maiora [Ald. *τριπλάσιον*], colore in Crocum inclinante, iucundè cum gravitate quadam olentia: quæque si mandantur à pastoribus, ij quod immodò soporantur: radix autè dictæ similis, at maior, atque candidior: orbatæ & hæc caule. Porro & alium tradunt esse Mandragoram, qui Morion etiam nominetur [hunc multi veteres, icemque Plinius non tradunt] nascaturq; in opacis & iuxta specus, folijs albi Mandragoræ, at minoribus, penè dodrantibus, candidis, radicem ambientibus: quæ quidem tenera est, candidaque, paulò maior palmo, pollicemque crassitudine æquat.

Laet. Plinij
corrigitur.

His consentanea sunt magna ex parte, quæ Plinius lib. 25. cap. 13. tradidit. Mandragoram, inquit, alij Circeium vocant. Duo eius genera, candidus, qui mas, & niger, quæ scemina existimantur, angustioribus folijs quàm Lactucæ hirsutis, & caulibus [legendum, hirsutis, æqualibus, non & caulibus: utriusque enim Mandragoræ caules defunt. Præterea hirsuta malè dixit, quasi *λαοεία* legisset: neutrius enim folia hirsuta sunt, vt ex Dioscoride liquet] radicibus binis, ternisve, rufis, intus albis, carnosiss, tenerisque, penè cubitalibus. Ferunt mala Auellandarum nucum magnitudine, & in ijs semen, ceu Pyrorum. Album hoc alij Arsen, alij Morion, alij Hypophlomon vocant. Huius folia alba quàm alterius latiora, vt Lapathi sativi.

Orib. expli.
caur.

Quæ Mandragoræ nigri poma Dioscorides *οὐοῖς ἐμφερῆ*, i. e. Sorbis similia facit, Oribasius etiam *οὐοῖς* & achradibus comparat: quorum prius ad magnitudinem & formam, posterius ad figuram tantum referendum videtur. Marcellus, *οὐοῖς ἐμφερῆ* legit, i. e. ouorum vitellis, vt ipse interpretatur, similia. Sed & *οὐοῖς* malè legit, & hæc vox, oua, non ouorum vitellos significat. Præterea omnes probati codices & Oribasius *οὐοῖς* habent. Serapio Mespilam interpretatus est, quod vitium non Serapioni, sed ipsius interpreti adscribendū. Plinius hæc mala Nucum Auellandarum magnitudine esse scribit. Idem Mandragoræ scemina caules tribuit, vñ verumq; Dioscorides *ἀκαυλον* esse dicat. Quare Cornarius in Plinio hirsutis, excaulibus, legendum esse crederet, nisi rursus sequeretur: Saccus fit & ex malis, & e caule, &c. vt Plinius caulem ipsi omnino attribuat. Nam quæ de Mandragora tradidit, partim ex Dioscoride, partim ex Theophrasto transcripsit, qui etiam in Mandragora caulem agnoscit. *τῆ δὲ ἄλλαν*, inquit, *τὰ μὲν ὁμοιότερον τοῦ τῶν καυλὸν ἔχει, καὶ δὲ ἀπὸ ὁ μανδραγόρας, καὶ τὸ κώνιον*, i. e. Reliquorum autem quedam similiorem huic [Ferulæ] caulem habent, veluti Mandragoras, & Cicuta. At Theophrasti Mandragoras à Dioscoridis Mandragora plurimum distat. Quod cum Plinius non animaduertisset, ex utroque transcribens, utriusque Mandragoram confudit. Maximam autem utriusque Mandragoræ differentiam hæc perspicue demonstrant. Dioscorides Mandragoræ nigri fructus Sorbi magnitudine, & pallidos esse dixit: alibi verò fructus, siue mala duplè maiora, & colore in Crocum inclinante depinxit, ac utrumque sine caule. Theophrastus apertè Mandragoram caulem habere scripsit, vt ostendimus.

Plin. not.

Mandrag.
Diosc. differt
à Theophrasti.

Quisnam autem sit Theophrasti Mandragoras ab Herbarijs ambigitur. Cordus quidem tertiam Mandragoræ speciem, quæ priuatim Morio

dicatur Theophrasti Mandragoram esse censet. Delineat autem is hoc nomine Solanum manicum Italis *Bella donna* dictum. Dodonæus eam Theophrasti Mandragoram esse censet, sed à Mandragora Morio Dioscoridis distinguit, quam Dioscorides non vidit. Fuchsius Solanum mortiferum esse suspicatus fuit.

Cardanus porro duo Mandragoræ genera agnouisse videtur. Est, inquit, pomum croceum, quod bene olet, scilicet Mandragoræ, sed leniter. Aliud huic persimile, quod malè olet, & ipsum tamen patum: plantam non vidi, quæ cum frigidi temperamenti sit, non è genere Solani, quippe fructus eius sunt rotundi, plani, magnitudine & formâ pomorum sanguineorum, sed Peponum instar, parùm profundis canalibus diuisa. Quibus quid sibi velit Cardanus, non percipio: Pomum eius alterum fortè erat Malum aureum siue Lycopersicum. Verum cur negat esse è genere Solani, quod frigidi sit temperamenti?

Card. not.

Omnes Mandragoræ partes ad magnos in medicina vsus adhibet Diosc. Succus, inquit fit, è cortice recentis radicis tuso, & prælo subiecto, qui insolatus vbi concreuit, fictili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquantò ignauior. Delibratur radix & traiectus lino cortex ad vsum suspenditur. Aliqui radices in vino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant. Cyathoque vno vtuntur in peruigilijs, & doloribus, & ante sectiones, vstionesque, ne sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus [*ὁ δὲ ὀπὸρ σποθὴς σὺν μελικράτῳ*, i. e. lachryma, siue liquor cum melicrato potus: *ὀπὸρ* spontè defluit, succus *χέλισμα* tundendo exprimitur] vt Veratrum per vomitiones bilem atram, pituitamque extrahit: verum potu largiore vita adimitur. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoque emollientibus, admiscetur: semioboli pondere inditus per se menses & partus expellit: subditus sedi pro balano somnificus est. Radix ebur emollit quod senis horis cum eo decoctū sit, & ad accipiendam, quæ effingere optaueris, formâ ipsum facile præstat. Folia recentia continenter oculorum inflammationibus & collectionibus quas vlcera excitant, cum polenta illinuntur: duritias omnes, suppurationes, strumas, & tubercula discutunt: stigmata sine exulceratione delent, si quinis senisve diebus sensim perficiuntur. Folia seruantur in murijs eisdem ad vsus, Tira radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium iectibus ex melle aut oleo medetur: strumas atq; tubercula cum aqua dissipat: articulorum cruciatus cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum è cortice radicis ad hunc modum: Ternæ minæ in vini dulcis metretam coniiciuntur. Dat-
tur ex eo terni cyathi ijs qui secari, aut vri debent: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, sed veterino quodam pressu torpescunt [*διὰ τὸ καταρῆσθαι*, quod alto somno opprimantur.] Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur: item expressus ex ijs succus: nimio tamen dolore percussus obtumescunt. Semen malorum potum vulvas purgat, appositumque cum sulphure ignem non experto, rubra sceminarum profluua sistit. Scarificatâ, punctisque multifariam apertâ radice erumpens lachryma cauo vase recipitur. Liqueamentum autem succo lacteo præstantius est. Sed non vbiq; vt experientia docet, radices lacteu succum delachrymant. *Vi tertiam* Mandragoræ speciem non nouisse videtur Dioscorides, ita nec eius vires certas tradere. Aiunt, inquit, eam in pane

Vires & i.
sus.

Vinum è
cortice rad.

Diosc. non
nouit tertiam Man-
dragoram.

pane, ossa, obsoniove, drachmæ pondere deuorata-
ratam vsum rationis interciperet: obdormiscit
enim homo, eo ferè quo comederit habitu, sensus
impos, ternis quaternisve ex quo data est horis.
Hoc Medici vtuntur, cum scindendi vtendique
necessitas adest. Antidotum esse aiunt radicem
cum Solano manico potam.

Theophr.

Theophrastus Mandragoræ folia vlcereb. cum
farina vtilia esse scribit, radicem rasam, & ex ace-
to subactam ad erysipelata, ad podagricos do-
lores, ad somnum, & ad amores: dant. a. inquit, in
vino & aceto. Secant orbiculos velut ex Raphano,
quos filo transmissis in musto suspendunt super
fumum. Quæ forasse Plinius [qui sua ex
Theophrasto & Dioscoride mutuatus est] expri-
mere voluit, cum dixit. Concisa quoque in or-
biculos seruatur in vino. Quæ tamen alio in lo-
co dilucidius expressit. Sed is in publicis exem-
plaribus valde corruptus est. Igni sacro medetur
Mandragoræ radix. Siccatur in aëre, vt Cucumis,
&c. Quem ex vetere codice sic restituit Corna-
rius. Igni sacro medetur Mandragoræ radix: se-
catur hæc in asses, vt Cucumis, primumque super
mustum suspenditur, mox in fumo. Dein tundi-
tur in vino & aceto.

Galen.
Tempera.

Mandragoras, auctore Galeno, vincentem ha-
bet qualitatem refrigerantem, adeo vt tertij sit
ordinis refrigerantium. Verumtamen nonnihil
etiam caloris inest, & in pomis humiditatis. Qua-
re soporem & conciliandi vim habent. Radicis
cortex cum sit valentissimus, non tantum refri-
gerat, sed & desiccatur, reliquum quod intus est im-
becillimum est. Est autem Mandragoras pharma-
cum alioqui corpus nostrum corrumpere pote,
sine quantitate tamen incommodare nequit.

Matthiol.
vireb.

Quod porro voluit Dioscorides, sumptâ Man-
dragorâ, oleum rosatum cum aceto capiti infun-
di: Matthiolus, referente Turnero, contra ratio-
nem esse contendit frigida adhibere, cum cau-
sa morbi frigida sit: similiter quoque Galenum
taxat, quod lethargicorum capiti oleum rosa-
tum cum aceto instillet. Atque vt Galenum
refellat, citat Aëtium, Paulum, Trallianum, non
admittentes oleum solum & acetum, sed calidiora
postulantes, vt Chamæpityn, Serpillum, Pule-
gium, Castoreum, & similia addi. Galeni defen-
sionem in aliud tempus differimus. Quod ad Dio-
scoridem, respondemus. Quod sit res Galeno re-
centiores auctores, satis ei consutatio essent, toti-
dem pari pacto satis sint, ad Dioscoridem ab eo
eriores, quem impingit Matthiolus, vindicandum.
Sed duo ex iisdem testibus, quos ad Galenum
consutandum profert, nempe Aëtius & Paulus,
& cum iis è recentioribus quoque Græcis, vir do-
ctus Aëtianus, consulunt eorum [qui nimium
assumpserunt Mandragoræ] capiti oleum rosa-
tum & acetum infundere. Imò Matthiolus ipse
paulo post, eodem capite tanquam sui immemor,
& accusationis in Dioscoridem & Galenum in-
tentatæ, fatetur magno ardore corripit, qui im-
matura Mandragoræ poma comederunt, multo
maturis frigidiora: quam igitur iuste paulo ante
accusatus fuerit ab eodem Dioscorides, iubens
caput eorum qui nimium Mandragoræ bibissent,
oleo rosato & aceto persundi: Ac an ab homine
tam obliuiofo tantâ confidentia censendi taxan-
dique sunt veteres, quod sæpenuerò facit, pe-
nes viros doctos & prudentes iudicium esto.

Prodiderunt Serapio & Auicenna, semen Man-
dragoræ potum vteros purgare, idemque multos
annos antea scripserat Dioscorides: ex quo etiam

quis meritò dicat, Rachelem ante hosce omnes
facultatis pomorum Mandragoræ consciam, ob
id poma Mandragoræ expetiuisse, vt purgato vte-
ro aptior ad concipiendum redderetur, liberòs-
que, non minus ac Lia soror & ancilla Silpha
procrearet.

Accipitrem aucupari nolentem quidam Man-
dragoræ radice fumigant, & confestim prom-
ptum ad aucupandum reddunt, Demetrio hoc at-
testante. And. verò Baccius Mandragoræ, aliorum-
que medicamentorum deleteriorum ebibitis suc-
cis, per lauaciones in dulcibus succurrit.

MANDRAGORAS MAS.

ANthropo- Descriptio
morphon
dixere Mandra-
goræ radicem,
crassam, longâ,
bifidam, fibris
hinc inde pro-
deuntib. velut
hispidâ, inco-
xantem homi-
nem, vt sibi
persuadent, re-
ferentem: è cu-
ius capite, mar-
t quidem folia
exeunt circiter
cubitalia, ses-
quipalium fe-
rè lata, princi-
pio & mucrone
angustis, atro
viore prædita,

foetida: inter hæc à radice quoque [nullum enim
profert caulem] pediculi exeunt crebri, duarum
vnciarum, aut palmares etiam: florem singuli su-
stinentes albidum, ac nonnihil purpurascentem;
modicè hirsutum, Campanulæ ferè forma, quinis
segmentis, è calyce foliato, laciniato, itidemque
villosa, odore foetido: pomum sequitur rotundû,
parui Mespili magnitudine, ex luteo viride. Radi-
cum in off. prostant solûmodò cortices, maris an
femine, an vtriusque promiscuè, nobis non con-
stat, insigniter autem crassam restantur radicem:
quo nomine distinguas licet à Fraxinellæ & Cap-
parum corticib. adde colorè foris ex albo ferrugi-
neum, substantiam mansu lentam: amator idem.

Mandragora mas Trago, Fuchf. Matthiol. **Synon.**
Dod. Lac. Cordo in Diosc. Lob. in Adu. Obs.
pag. 138. Ic. Pl. p. 267. H. Lugd. pag. 1726. Camer.
Masculus Turnero: Mandragora Anguillaræ.
Mandragoras Gesn. hort. Cæsalp. Mandragoras
albus seu masculus Cordo hist. Mandragoras
mas vel alba Camerario. Lobelius quidem &
Dodonæus pro vtrâque Mandragora vnam pro-
ponunt iconem, ad latera tamen pomum maris
pingunt rotundum, femine pyriforme.

Germanis Alraun Manlein: Belg. Mandra-
gora manneken: It. Mandragora maschio: Gall.
Mandragore ou Mandegloire: Lob. sed fortè le-
gendum main de gloire.

In Italia, Prouinciæ, Narbonæ, & Hispaniæ
hortis florem malâque maturat, semine aut ra-
dicibus ex Candia & Cycladibus insulis adue-
ctis, vt scribit Lobelius. In reliqua Gallia non
perinde, tametsi quandoque florem pomâque

apprimè matura dedit Bristoiæ Occiduo Angliæ
aprico & tepidiusculo horro.

MANDRAGORA FOEMINA.

Missum semen Florentiâ pro Mandragora
Cretica fœmina, valdè paruum non maius
Melanzanæ semine: negleximus autem descri-
bere plantam, quia consumpta Hieme asperiore.

Mandrag.
fœmina de-
script. Clus. Clusius Mandragoræ fœminæ folia adscribit
angustiora, minora, & nigriora quàm mari, ma-
gis etiam rugosa, crispâque, viridâ & graucolen-
tia, & humi expansa: inter quæ longi pediculi exi-
liunt, per terram strati, quibus insident flores,
Melopeponum floribus formâ ferè similes, co-
loris ex cæruleo purpurascens: quibus succe-
dunt fructus, non turbinati instar Pyri, sed rotun-
di, Vesicariæ fructu triplò maiores, initio viri-
des, maturitate pallescentem ex luteo colorem
adquirentes, odorati, succi pleni, semine abundan-
tes plano vt maris fructus, sed minore, nigrioré-
que: radix pedalem aut ampliorem longitudinem
æquat, interdum bifida, intus alba, foris verò fu-
sca, cui aliquot fibræ adnascuntur. Hæc ita Clu-
sius, cui græcè *Mandragorâs mēlas* dicitur, & *De-*
taxius à foliorum Lactucæ similitudine: Latine
etiam Mandragoras niger & fœmina.

Synon.

C. Bauh. phyt. & pin. Mandragora 2. siue fru-
ctu Pyri: Mandragoras fœmina Tragi, Mat-
thiol. Cordi in Dioscor. Lac. Lob. Obs. 118. Ic.
Plant. 267. Dod. H. Lugd. p. 1726. Cæsalp. & Ca-
merarij. Eid. phyt. Mandragora 3. siue flore cæru-
leo: pin. Mandragora 3. siue flore subcæruleo pur-
purascens: Mandragora fœmina Clusij hisp. &
hist. Cast. & Eyst. Mandragora Lonic. altera
Cæsalpini.

Matthiolus pingit in sua icone fructum tur-
binatum, ad Sorbum accedentem, nudum, sine
foliis: ea icon non placet. Lobel. & Dodon.
folia addunt, an ex ipso fructu, nescimus. Camer.
in Epit. Matthiol. propriam iconem habet, pin-
hens fructum rotundum cum foliis. An porro
C. Bauh. not. C. Bauhinus duas faciat Mandragoras iudicet
alij: saltem illud non placet, eam vnam Trago
adscribere, cum tamen Tragus scripserit Man-
dragoram sibi nunquam visam.

C. Bauh. not.

Locus

Matthiolus perhibet copiosam in Gargano
Apuliæ & alijs montibus haberi. Supra Gades
itinere Hispalensi, non procul ab vrbe Xerez de
la Frontera dicta, ad aruorum margines, quæ se-
cundum flumina sita sunt, & quibusdam alijs Bæ-
ticæ locis viginosis florentem observabat Clu-
sius initio Februarij anno 1565, & paulò post, eo-
dem videlicet mense fructum maturum collige-
bat inter Calpen & Malacam, nimirum toto illo
maritimo tractu supra fretum Herculeum ad me-
ridiem conuerso, & valde aprico, propter mon-
tes, vno aut altero miliari à mari distantes, qui in
mediterraneis, vsque ad fretum continu à serie
producentur. In Belgio nunquam videre memi-
nit, nec de semine quidem, quod ex Hispaniis
deferbat, germinare vnquam voluit: vt nec in
Austria, quod aliquoties ex Italia postea acci-
piebat.

MELONGENA VETERIBVS.

Æquivoca

Melongena in Arabum codicibus primùm
celebrata fuit. Hanc quidam suspicantur

esse Solanum pomiferum fructu rotundo. Alij
Solanum pomiferum fructu incuruo. Nonnulli
verò Solanum pomiferum fructu nigro spinoso.
De his autem deinceps ordine dicturi sumus.

Melongena vetus, Auicenna libro quarto cap.
455. auctore, noxia est, recens melior. In ea cali-
dam temperiem superare, & siccam esse ordine
secundo, ex amarore & acrimonia colligitur.
Melancholiam gignit, cancerum, lepram, hæmör-
rhoidas, panos, dolorem capitis, & foetorem oris.
Obstructiones hepatis & lienis efficit, nisi cum
aceto cocta fuerit, colorem corporis scædum,
atrum & citrinum, vt mirum sit Auerrhoem Ma-
la insana libro quinto Collect. cap. 201. com-
mendasse suo quodam modo parata.

SOLANVM POMIFERVM
fructu rotundo.

Fibrosas par- De
rum altè,
desigit radices,
caule vnico pe-
dali, crassius-
culo, firmo,
subpurpureo,
hirsuto: foliis
palmaribus, &
sesquipalma-
ribus, palmum
ferè latis, per
ambitum si-
nuatis obiter,
infra supra-
que pilosis:
flores breuib.
satis pediculis
hærent, albi-
cantes aut
subpurpurei,
in stellæ modû:

quibus succedunt poma, oui, vel Cucumeris cir-
citer magnitudine, & figurâ ferè, ex rotundo sub-
longa, colore purpureo, vire centeue, læui corti-
ce, succosa albicanteque intus pulpa: in qua co-
piosa semina, albicantia, compressa, Piperis fili-
quastræ amula.

Affinia cum essent Mandragoris hæc cæruleo-
purpurea poma, Melongena vel Mala insana, *Mandrag.*
exotica, ex fusco violacea, effigie oui oblon- *affinia poma.*
gi, quidam Recentiorum suspicari sunt matrem
Theophrasti Mandragoram, eoque esu lethalem *Theop. hist.*
rati, insana mala vocarunt. Sed apud Theo- *manca.*
phrastum multa lectionis labe, fortè non dis-
tincta stirpium delineatio, ne dicatur farrago
omnium congenerum, è quibus hæc eximenda
est, & Cucumerum familiæ, aut potius Mandra-
goris vel Hyoscyamis adscribenda, vt Lobel. in
Adu. statuit.

Apud Cordum in histor. vbi Melongenæ fi- *An Mazin-*
gura addita, quidam annotauit Simeonem Se- *zanian Sath-*
thi fortè Mazinzaniam vocare. Sed Ruellius, *Gener.*
qui Melensana vulgò vocari ait, quasi Mala in- *Rauv.*
sana, de hac nihil à veteribus fuisse scriptum,
prodit. Non desunt tamen attestante Trago qui
tertiam Mandragoræ speciem quam Morion
vocant esse, suspicentur. Quæ opinio Fuchsio di-
splicet.

Brassavolus autem itémque Fuchsius Hermolaum immeritò, meo quidem iudicio, inquit Matthiolus, damnant, quòd in ea sententia eum fuisse velint, ut putarit Mala illa, quæ Italis corrupto nomine *Melanzana* vocantur, Liguribus *Melanzana*, Hetruscis *Petranciani*, Hispanis *Verangenes*, Germanis *Melanizan*, & *Dollapffel*, hoc est, Poma furoris, Gallis autem *Pommes d'amour*, hoc est, Poma amoris, esse terræ Mandragoræ fructus: certa ac firma Hermolai sententia, ex ipsius verbis sufficienter constat. *Ceterum*, cur Poma amoris appellentur à Gallis, haud scio, inquit Ruellius, nisi quòd fortassis elegantia & pulchritud. placeant, & ita digna quæ amentur. Sunt tamen & alia Poma amoris, de quibus infra dicetur. *Melanzanas* mala insana minùs sano iudicio vocat Hermolaus, inquit Scaliger: esitata namque nullos excitant furores: quippe iis in bellariis utuntur Genuenses. Solanum pomiferum Gesn. hort. potiùs dixerit. Neque repugnat idem in cat. pl. si quis Hippomanes hunc fruticem esse dicat, qui Poma Melanzana vulgò dicta & amoris Poma producit.

Solan. pomiferum.

Synonyma

Mala insana Trago, Fuchsi. Dod. Lac. Lon. Tab. & Gerardo: Malum insanum Gesneri. hort. Melongena Matth. Cord. hist. Lob. in Aduers. Obs. p. 138. Ic. Plant. pag. 268. Cast. H. Lugd. p. 617. Camer. cui & Verengena Toletanorum: Melanzana fructu pallido Eyst. Solanum hortense & Pyra insana Casalp. Solanum 15. C. Bauh. phyt. Eid. pin. Solanum pomiferum 4. siue fructu oblongo: Et videtur Strychnon hortense Dioscoridis, urbanum Theophrasti, esculentum Galeni, & tertium Genus Plinij. Variare ait flore purpureo, albo: fructu albo purpureo, luteo: figurâ quandoque oblongâ, aliquando instar mali rotundâ. An Malinathalla Theophrasti Belonio?

Locus.

Basileæ in horto D. Cælij florebat & fructum ferebat mense Augusto, quem tamen ut plurimum difficulter maturabat: in vasis fictilibus, viridatiorum voluptati & gulonum aviditati colitur.

Vitis

Helluones interdum hosce fructus uti Cucumeres in acetariis helluantur, uti Romæ, Genuæ, Neapoli, maiore voluptate quàm utilitate: deterior enim succus vel quolibet Pepone aut Cucumere est. Sunt ex Italis, qui horum pomorum esu venerem concitari putent: quod forsitan idè præstant, quòd status gignant. Adhæc frequenter manducati, febres generant diuturnas, & habitum totius corporis malum. Cæterum, qui Melongenæ esse credant Arabum, easdem cum illis vires huic adscribunt, de quibus consule caput præcedens decimum-sextum.

SOLANVM POMIFERVM fructu incuruo.

Genera tria
Rauvvolff.

DE hoc Rauvvolffius in Itiner. partis primæ capite 4. Halepi reperiuntur tria genera Melanzanorum, Arabibus etiam Melongena & Bedengiam dicta, cinerea, lutea & rubella, longitudine & curvitate eadem longis Cucurbitis similia.

Hist. Lugdun. pag. 23. in append. Melanzana, Arabum Melongena: Caspar Bauhinus phyt. Solanum 16. Eid. pin. Solanum pomiferum 5. siue

fructu incuruo, varians colore fructus, qui flavus, cinereus, & purpureus.

SOLANVM POMIFERVM fructu spinoso.

Sunt præterea, eodem Rauvvolffio auctore, Melanzanorum alia duo genera, Arabibus Bathleschain nuncupata, longa & rotunda, quæ maiora, colore nigra, lævia, ita lucida ut splendeant. Melanzana nigra, ut in Hist. Lugd. in app. p. 23. inscribitur, fructus longus, altus, alius rotundus, colore nunc atro, nunc sub-

nigro, cortice lævi, & procul intuenti splendido, salubrior est coctus, ut inquit Auerrhoes, quàm crudus.

Camer. ad hist. germ. Matthiol. Malorum insanorum species valde spinosis foliis & caulibus, floribus maioribus. C. Bauhin. phyt. Solanum 17. Eid. pin. Solanum pomiferum fructu spinoso, primum, Melanzana nigra, Bathleshaia æthiopica Rauvvolff. Lugd.

Synonyma

POMVM DE HIERICHO, Melongenæ congener.

Pomum Hiericho Ferd. Imperati, peregrina Italiae plantæ, nec aliis descripta, folia producit candicantia, simillima foliis Melagianæ Italis dictæ, sed paulò minora. Caules & foliorum costæ spinosæ sunt: flores cærulei, instar florum Buglossi: fructus rotundi pomi instar [in modo di Melo:] quorum color antequam maturescant viridis, maturorum flavus: sapore insipido, & aliquantum odorato.

Descriptio

C. Bauh. pin. Solanum pomiferum fructu spi-

noso 2. Solanum spinosum fructu rotundo: Pomum Hieri-
conticum Imperati.

SOLANVM POMIFERVM, fructu rotundo striato duro.

Descriptio

Caulis est singulari Solanum pomiferum dictum, crassitudine digitali, cubitum alto aut maiori, glabro, latè virenti, medulla albicante pleno, spinis subinde donato, in ramos plures diuiso: folia melananzæ foliis paria, sinuata, atro-virentia, vndique glabra, spinis fortuitis auersâ parte horrentia: flores Solani vulgaris, albi, cono luteo, poma sequuntur rotunda, torulis canaliculata, siue striata, dura.

Mala Aethiopica Dod.

Dodonæus nobis auctor est, non parum à malis insanis differre, quæ nostra ætas Aethiopica cognominat, quod ex Aethiopia in Hispaniam primum inuenta existimatur. Veteribus autem cognita fuisse difficile esse affirmare. Cum malinathalla verò Theophrasti nequaquam conuenire.

Solan. pom. herm. Lobel.

Lobel. qui Solanum pomiferum herbariorum in Obs. pag. 135. [vbi Piper Guynæ vulgè appellari refert, quamvis minimè vray] & Icon. Plant. p. 264. inseribit, Solano verticillato simile facit, sed fructu siue pomo phœniceo, iucundissimo spectaculo, Amotis pino dicto ferè pari: folio Hyoscyami lutei: Rosculis Solani hortensis: æstiuam item esse plantam. Hispano semine natam.

H. Lugd. icon. bina

Hist. Lugd. p. 612. Capsicum rotundum Dalechampi, fructu rotundo, rimis profundioribus fisso, rubro, pusillis granis sarcto, subflauis, gustu acri: viribus iisdem pollet, quibus & cætera Caplica. Eid. p. 1730. Mala Aethiopica Dodonæi. Lugdunensis duæ figuras vnius plantæ exhibet, dicitque prioris fructum esse gustu acri, quod non placet.

Solan. pom.

C. Bauh. in phyt Solanum 14. Eid. pin. Solanum pomiferum 2. siue fructu rotundo striato duro; Solanum pomiferum Tab. Eyst. & Gerar. cui & mala Aethiopica: foliis magis minùve sinuosis: in caule aliquando, vt & in foliis, modò infernè, modo superiè, paruis aculeis.

Locus & Tempus

Satum Montbelgardi. Iunij principio florum vestigia producebat, sed fructum non maturabat. Tardè admodum quoque ad perfectionem Colonia venit.

Vires & v. sus

Feruntur verò hæc mala in pinguium carnum iure cum sale ac Pipere cocta inferri ac edi: &

minùs mali succi esse, quàm Infana aut Aurea: propterea videlicet, quod duriora, diutiusque asseruari queant, nec ita facillè vt illa corrumpantur. Sunt tamen nec hæc Aethiopica boni succi, & alimenti non multum corpori adferunt.

LYCOPERSICVM VETERIBVS. & in genere.

Lycopersici meminit Galenus 4. simpl. med. cap. 18. titulo, quod saporis aeres omnium sint calidissimi, his verbis: multa ipso statim odore aliena sunt, planèque pugnantiam cum hominè indicant, velut & hæc ipsa quæ nunc dicta sunt, & Cicutæ, Papaueris, Mandragoræ, & Hyoscyami succus. Quin & nuper quoque herbam quandam conspeximus [hæc verba non bene translata in græco textu sic leguntur: ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ, i. e. contemplati sumus nuper herbæ succum] quam Centurio quidam ex Barbarica circa Ægyptum regione comportauerat, odore adedè graui, adeoque inamœno, vt nè gustare quidem auderem, sed lethalem esse conicerem: utebatur autem ad vrgentes articulorum dolores: atque ipsis etiam laborantibus refrigerandi pollere facultate est visa. Est autem colore subflauo, odore tam graui, quàm Cicutæ: nisi quod leuem quandam instar aromatum odoris adferat gratiam. Nomen herbæ ex qua succus hic exprimitur, Lycopersicum esse dicebat.

Ab ignaua Galeni timiditate, qui Lycopersicum herbam, quod grauius oleret, ne gustare quidem ausus est, procul abest Gesnerus: qui Lycopersicum Galeni non aliud existimat quàm Stramoniam dictam, vel fortè Cardiacam: Pomum verò auri opinantur Anguill. & Cam. alij verò teste Iulio Alexandrino Tagetem Indicum.

MALA AVREA ODORE FOETIDO, quibusdam Lycopersion.

Descriptio

Tora plânta virosâ & καρπῶδες ferè vt Garyophyllorû Indicorum, inquit Cam. spirat odore, caule cubitali, & ad altitudinè quandoque humani corporis, minimi digiti ferè crassitudine, hirsuto, ramos latè spargente: folia tenella, pinnata, hirsuta, ex viridi flavescentia, ex tribus quatuorve singularium foliorum oblongorum, sinuatorum coniugationibus, quas pusilla quædam foliola intercedunt, composita: flores, Solani vulgaris forma, in luteū languescunt, senis ferè foliis cōstātes, quorū mediū totidè oblidet stamina saturatiùs flore tincta: succedūt tandem

dem multa *poma*, non multum Arantii minora, sessilia, torulis ad oppositam vsque partem canaliculata, laeuore eximio, colore vel aureo, vel ochreo, vel purpurascens, vel denique versicolore: *semine* intus copioso, circinato, compresso, & veluti membraneo, hirsuto: *radix* summâ ferè terra hæret, longis sed numerosis fibris vbertim capillara.

Mala insana Cas. *Synonyma*. *Lycopersi*. *Galen.* *Pomum Indum*. *Pomum aureum*. *Pomum de altero mundo*. Mala insana, vt vocat, Cæsalpinus ad Solani furiosi genera pertinere existimat. Anguillar. epist. 12. Lycopersicum Galeni: Poma amoris Dod. gall. Lob. in Adv. & Obs. pag. 140. Camer. epit. Tabern. & Gerardo. Pomum amoris Cam. hort. & Pomum Indum Mediolanensium, nomine externo *Tumatle* dictum: Eid. apud Matthiol. germ. & Hist. Lugd. pag. 628. Poma aurea. Gesn. hort. Pomum aureum, Pomum amoris, Pomum de altero mundo, Pomum Solanis cognatum, Solanum pomiferum alterum, & Solani pomiferi genus aliud. Lob. Obs. p. 135. Glaciū putatum, Pomum amoris: Eid. Ic. plant. pag. 270. Poma amoris, Lycopersicum. Dod. lat. & Cast. aurea mala. Guill. pap. Tumatle Americanorum. C. Bauh. phyt. Solanum 20. Eid. pin. Solanum pomiferum 1. siue fructu rotundo striato molli, communiter luteo, auricolore, aliquando pulchrè rubente: rarius albo: est & surrectus cubitalibus cauliculis, quod per omnia minus est. Poma amoris fructu luteo, & Poma amoris fructu rubro, & Mala Peruviana, Eyll.

Nomina. *linguar.* Germanis *Goldtcepfel*, *lieb apffel*. Belg. *Gulden appelen*. Gall. *Pommes d'or*, & *Pommes d'amour*. Ital. *Pomi d'oro*, alijs *Pomi del Peru*. Chinus Amatum vocauit.

Locus & Tempus. Habetur in hortis locisque humidis & solo pingui, vel etiam rigatione gaudet. Iulio & Augusto mensibus floret: Autumno fructus perficit.

Vires & v. lra. Succus valde quàm opportunus incipienti epiphora fluxionibusue oculorum feruidis glaucoma facturis, si per initia admoueat. Non modò inuentis enim humoris insultum compefcit, sed etiam calorem moderatur sæpius periculo à recentioribus facto. Quia etiam erisipelatis, ignibusque sacris vehementer oblectatur. Italis nonnullis esuriantur poma cum Pipere, sale & oleo præparata, non secus atque Cucumeres. Sed eduntur & cocta: ast quem halat vniuersa planta teter spiritus, paruo emolumento & parum tuto in cibos venire satis prodir. Præbent autem mala corpori alimentum quidem perexiguū, & hoc ipsum tamen prauum ac vitiosum: refrigerant enim, sed aliquantò minùs, quàm Mandragora. In oleo autem cocta, ad scabiem sunt efficacia. Eadem arte chymicâ oleum subministrant contra partes igne, vel alia re candente, vltas curandas percommo- dum. Hoc oleo temporibus & carpi inuncto somnus conciliatur. Retulit olim mihi Textor vir doctus, Medicus Paterniacensis in Heluetia, se phreneticum omnia rumpentem vistrasse, qui, cum ei manibus Aurea mala tenenda dedisset, eique clam aliquot subiecisset, paulò post obdormierit.

PYCNOCOMVM IN GENERE, EX veteribus & Neotericis.

Descriptio **P**ycnocomon *folia* habet, vt scribit Dioscorid. Erucae similia [Hic interponit Lac. ex ver. cod. *μακρόστερα*] sed aspera, crassa, acrioraque: *caulem* quadrangulum: *florem* Ocymi: *fructum* Tom. III.

καρπὸν: *semen* alij.] Marrubij [*μαρρύβιον*] habent vulgata exemplaria: alia *πράσινον*, i. e. Porri, sicuti & Oribasius legit, & Lacuna ex vet. codice] *radicem* nigram, rotundam [Ald. *μαρρύβιον*] intus pallidam, exigui Mali figura, terram olentem. Nascitur in saxosis locis. Semen tumultuosa, grauiâque somnia facit, vnâ drachmâ potum. Discutit & œdemata, impositum cum polenta: nec non & spicula, & adactos corporis aculeos extrahit. Imposita quoque folia, tubercula, furunculôsq; discutit. Cæterum radix eius in aqua multa drachmarum duarum pondere, aluum soluit, & bilem exinanit.

Eadem Plinius lib. 26. cap. 8. & cap. 14. tradit. *Plinius*. Habet autem denarios duos [10. 11.] pro duabus drachmis Dioscoridis, non ita magno discrimine, quum in vncia denarij septem drachmæ verò octo habeatur. Suspiciatur Cornarius hic obolorum vocè deesse, vt 10. non pro denarij ponderis nota acciperetur, sed simpliciter pro denarij numeri nota, vt ita legeretur: radix eius in aqua multa 12. obolorum pondere.

Galenus. Galeno auctore Pycnocomi radix, fructus, folia, omnia digerendi, atrahendique habent facultatem: vtpote quæ & gustu sunt acria: folia itaque phymata, & furunculos discutit, fructus valentior est: & hæc quidem efficere potest mistus alicui digerentium cataplasmatum, cuiusmodi est quod ex hordeacea farina conficitur: palos & alia id genus infixa ad extimam cutem elicit. Porro radix ad suprâ dicta quidem deterior est & infirmior, cæterum bilem flauam expurgat.

Dalechampius nullum ex rei herbariæ scriptoribus, aut se audiuisset, aut legisset fatetur, qui Pycnocomum verum nouerit. Ignotum quoque sibi scribit Cornarius. Omnibus etiam in Italia ignotum scribit Matthiolus, in quo eum carpit Guilandinus in Theone, falsò id asseri scribens.

Equiuoca Sunt qui suspicentur Pappas Americanum Pycnocomon esse. Quorum quidem opinionem nunc probare non possumus. Fabius Columna voluit Succiam esse Pycnocomum. Pycnocomon Trago & Lonicero est Vlmaria. Apud Brunfelsium ponitur icon Angelicæ pro Pycnocomo: non tamen existimamus, eam ab illo intelligi, sed potius cum Trago & Lonicero Vlmariam. Pycnocomum quidam dixerunt de Barba capræ ramosa, quam opinionem meritò reiecit Fuchsius. Pycnocomum Anguillaræ est quorundam Reseda lutea, sed perperam, vt rectè iudicant Lob. & Camer.

PAPAS AMERICANVM.

Descriptio **C**aulis bicubitalis & tricubitalis, & etiam altior, crassiusculus succulentus, subrotundus, striatus, subhirsutus, viridis, è crebris punctis rubentibus maculosus, inanis, ramosus, inæqualis propter eas quas habet inde vsque à foliorum pediculis adnatas membraneas alas, atropurpureas, nonnunquam crispas: *folia* sesquipalmaria ex tribus foliorum coniugationibus componuntur, quibus impar vnum, reliquis maius ferè, alam claudit: sunt autem singularia folia hirsuta, ortu quidem inæquali, non aded tamen quin alam quoquo modo deformant, altero tantò longiora quàm latiora, atrouirentia & splendentia superne, inferne abest & splendor, & viroris intentio: coniugationes singulas intercedunt

alia foliola rotundata, Lenti aut Lupino ferè paria, ortu & positu perinde inæquali: rami in plures pediculos abeunt, atque hi rursus in alios numerosos, hirsutos, geniculo vno donatos, vnde cum parte reliqua pediculi cedunt facillè vel spontè flores: quorum singuli ex calyce viridanti quin-

quepartito, floribus Maluæ siluestris procerioris magnitudine pares, foris palliduli & subhirsuti sunt, intus verò ex pallido putrescunt, interdum albescunt, toti integri, cum quinque apicibus obtusis in ambitu, cæterum à stilo viridante quem circumstant quinque fibræ croceæ, in vnumquemque apicem excurrit radius virens: obseruavi quoque ex eadem regione suboriri folia quædam minora, flori concoloria, quæ multiplicem florem meditantis naturæ videri possent rudimenta: succedunt poma floribus numero paria, Castaneæ circiter magnitudine, sed forma orbiculata, atroviuentia, subhirsuta, in iis semina plurima, parua, plana, Solanis similia. Radix bulbosa, crassa, palmari longitudine & sesquipalmari, ac etiam multò minor, foris atrorubens, intus ex albedine pallens: vnus bulbus multos profert ramos, multasque emittit fibras, è quibus dependent bulbi multi, magni & parui, inspidi. Serpit & se propagat insigniter hæc planta.

Pape Peruanum.
Орешник.

Chunno.

Est, inquit Benzo, apud Peruanos radices genus [Pape vocant] tuberum specie, exigui saporis. De eodem sic Thom. Henriotus, Openauk radices Virginæ insulæ rotundæ, nodorum instar coherentes, coctæ esui aptæ. Sic verò Pet. Cieca, Papas radices coctæ teneram, instar Castaneæ elixarum, pulpam habentes, sole siccata: Chunno vocata.

In Colla, inquit H. Card. lib. 1. de rer. var. cap. 3. regione Peru, Papas est tuberis genus, quo pro pane vtuntur: gignitur in terra: ita natura prouidit sapienter vbique, siccantur vocanturque Ciuno: factique quidam sunt diuites hæc sola merce, quam in prouinciam Potossi deducebant. Fert. dicunt, radix hæc herbam Argenome similem: forma est Castaneæ, sed suauior gustu, editurque cocta, vel in farinam redacta. Inuenitur etiam apud alias gentes eiusdem Chetlonesi, velut apud accolæ prouinciæ Quiti.

Vnde primum, inquit Clusius, qui huius historiam fusè & accuratè prosequitur, nacti sunt Itali, ignorant: certum autem est, vel ex Hispanijs, vel ex America habuisse. Mirari autem subit, cum tam vulgaris & frequens esset in quibusdam, vt aiunt, locis Italiæ, vt eius tuberibus cum veruecina carne coctis, non secus ac Rapis, & Pastinacæ radicibus vescerentur, imò etiam suis in pabulum cederent, huius stirpis no-

titiam tam seò ad nos peruenisse: illud autem magis mirum, Patavinæ scholæ fuisse ignotam, ante quàm amicis, qui Patavij Medicæ arti operam dabant, Francosurto eius tubera mitterem. Nunc verò plerisque Germaniæ hortis satis vulgaris est planta facta, quandoquidem aded fecunda est. Cæterum, dubium non est, quin sit ea planta, quam Petrus Cieca cap. 40. primæ partis Chronici sui sic describit. Locis Quito vicinis, præter Mayzum, habent incolæ stirpis genus, quo magna ex parte vitam sustentant, Papas videlicet, radices tuberibus ferè similes, nullo putamine, aut officulo rectas, quæ coctæ, teneram instar Castaneæ elixarum habent pulpam: Sole siccata: Chumo vocantur, & in vsum seruantur. Producit hic fructus stirpem Papaueri [condonanda est hæc comparatio militi] similem. Papas etiam mentionem faciunt August. Carate atque Gomara in sua generali Historia Indiarum. Quibus non valde absimiles videntur eæ radices, quas Virginenses Openauk nominant. An verò Veteribus cognita fuerit hæc planta dubitat Clusius, nec multum abest quin credat esse Atachidnam Theophrasti, quæ cum hæc perbellè conuenire ipsi videtur, præsertim radices historia.

Florere hanc Basileæ Iunio, scribit C. Bauhinus & sæpe ad Autumnum vsque & à primis pruinis effendi. Hanc ex insula Virginea primum in Angliam, inde in Galliam, aliasque regiones delatam esse. Huius radices in Virginea Openauk dici: Acoctæ verò in Hist. Indiæ, Papas: hinc Papas Indorum vel Hispanorum vocari, Italis Tartuffoli, quo nomine, & tubera nominare solent. Germanis Grueblingbaum, id est Tuberum arborem dici. Se anno 1590. huius plantæ iconem suis coloribus delineatam, à D. Scholzio Papas Hispanorum nomine accepisse, & à nemine descriptam inuenisse, ac aded in phyt. sub Solano tuberoso esculento, figurâ additâ, descripsisse, eiusque iconem Clusio transmississe. Solanum quidem se appellasse, propter formam aliquam foliorum, cum Malis aureis: florum, cum Malis insanis: fructuum, cum bacis Solani vulgaris: seminum, cum Solanis penè omnibus, denique propter totius plantæ odorem, quem cum Solanis communem habere ait. Pycnocomon Dioscoridis Cortusum censere, motum exemplari Dioscorid. manuscripto, cui similis figura adpicta. Et sanè notas florum ac radicis Pycnocomi Dioscoridis, huic Solano conuenire: floris & seminis non item. Tandem relatum sibi ait apud Burgundos [qui ex ramis in terram reclinatis, tenâque rectis propagabant, quòd plura Tubera acquirerent] harum radicum vsum interdictum, vt quibus persuasum sit, earum esum lepram causare: & Artiscokos, Indicos vocari. Hæcenus ille. In cuius plin. vocatur Solanum bacciferum 13. Pycnocomum Dioscoridis, Cortusi: & Papas Peruanorum, Eyst. Papas Acoctæ lib. 3. cap. 20. & lib. 4. cap. 17. Non autem meretur hæc herba nomen Grueblingbaum, siue Tuberum arboris. Non enim caules profert arboris erectos, qui per se se sustinere possint: sed in terram reclinantes, radicisque nouas, eam semel apprehensos, agentes: quotannis etiam pereunt caules. An porò hæc planta mereatur nomen Solani, ob odorem & aliquam similitudinem à fructu petitam, repugnantibus vitibus & cæteris, iudicent alij. Nos huic eduli plantæ malumus suum relinquere nomen. Non sunt huic

Locus & Tempus.

Openauk.
Papas Ind.

C. Bauhin.
lapis vari.

Decipit

Synonym

huic folia *Erucae*: nec radix nigra: neque sapor, neque vires denique cum *Pycnocomo* veterum conueniunt, ut patet ex ijs, quæ antè cap. 23. proposita sunt: Præterea planta illa, quam *Burgundos* *Artiscokum* *Indicum* vocare refert, à *Pappa* *Americano*, siue *Solano* eius ruberolo esculento, plurimum differt.

Vires **iv-**
fus. **Venerem**
ex-
titia **Dictypho**
Synonyma
Indi, *Acosta* referente, radicibus panis loco vtuntur quem *Chunno* vocant. Quin & aliud edulium eodem *Chunno* nomine nuncupatum admodum diu durans, ex eiusmodi radicibus, Sole siccatis, inque partes diffractis, conficiunt. Sed & viridem, vel coctam, vel assatam manducant. Ex alio autem *Papas* genere, in calidioribus fundis plantato, fercula, *Locro* appellata, parant. Sic in insula *Virginea*, apud quos in humidis & paludosis locis nascitur, radicibus in aqua aut aliter coctis vtuntur. Iis *Castanearum*, aut *Pastinacæ* in modum paratis, nonnulli vescuntur ad debiles vires firmandas. *Nostrates*, inquit *Casp. Bauhinus*, aliquando *Tuberum* modo sub cineribus assant, & cuticula ablata, cum *Pipere* comedunt: alij assatas & mundatas, in taleolas dissecant, & ius pingue cum *Pipere* affundunt & comedunt, ad *Venerem* excitandam, seménque augendum: alij & tabidis quoque vtiles esse volunt, quod bonum alimentum præbeant, & nō minùs quàm *Castaneæ* & *Pastinacæ* alant, & flatulentæ sint. *Clusius* elixas, deinde, epidermide veriùs, quàm cute purgatas [facillimè enim cedit] & inter binas lances, *Naporum*, aut *Raporum* pinguiore veruecis iusculo maceratas degustabat, & sanè non minùs sapidas & palato gratas deprehendebat, ipsi *Napis*. *Crudas* vero, nimis asperas & flatulentas esse æstimat.

SOLANVM RACEMOSVM CERASORUM formâ C. Bauhini.

EX radice fibrosa caules exurgunt bicubitales, angulosi, aliquantulum hirsuti, in multos ramos latè se spargentes diuisi, qui infirmi sunt, & nisi ridica sustineantur, in terram procumbunt, succi pleni: ex caulis latere pediculi, res, quatuorve uncias longi, hispidi, flores sustinentes, prodeunt. Folia habet in multas lacinias acutas, impari semper numero, *Agrimoniæ* foliorum instar diuisa, & per marginem incisa, alijs folijs minoribus interiectis, pallidè virentia, aspera, & grauem odorem spirantia. Flores plures, quorum singuli singulis pedicellis insident, luteoli, ex quinque folijs acutis compositi, à calice viridi quinquefolio sustentati, in quorum medio capitulum paruum rufescens, apicibus donatum: quibus fructus succedunt, quasi in racemo dispositi, *Cerasorum* formâ & magnitudine, virides primùm, dein per maturitatem rubentes, in quibus, non secus quàm in *Pomo amoris*, copiosa humida medulla, & semen minutum albicans, & planum continetur.

Solanum hoc bacciferum 14. [ut vocat in pin. vel ut in prod.] *Solanum* 2. siue racemosum *Cerasorum* forma: vel *Cerasa* amoris racemosa rubra, planta annua est, & singulis annis ferenda. Aliquando tamen etiam ex deciduo semine renascitur.

NUX METHEL VETERIBVS.

NVx Methel [Ieuc Methel] ex autoritate *Auicennæ* *Serapioni* est fructus similis *Nu-*
Tom. III.

civomicæ, & semen eius simile semini *Mandragoræ* [ita quoque legit *Matthiol.* & *H. Lugd.* Sed *Iahi Ebenalbaranich* *Arabs* *Citri* simile dixit,] cortex asper: sapor eius delectabilis & vntuosus. Virtus eius frigida in quarto gradu. Si detur ex ea in potu vnum *Kirath* cum vino inebriat fortiter: si dentur duo aurei occidit statim. Item: *Nucis metellæ* arbor, *Vomicæ* arbori non dissimilis fructum gerit *Mandragoræ*, oleosum, hirsuto cortice, sapore non iniucundo, *Nucem Methel* his ferè verbis describit *Andreas Bellunen-*
Nux Methel
Bellunen-
sis. *Nux Methel* ex sententia omnium *Physicorum* *Syriorum* & *Aegyptiorum* fuctus est cuiusdam plantæ magnitudine & folijs *Melongenæ* similis: vnde & à quibusdam *Arabibus* *Berber-*
Berber-
gine nominatur, i.e. *Melonginæ* similis. Flos huic est albus, magnus oblongus. Fructus *nux Methel* nuncupatus, est veluti *nux aspera*, cortice spinoso, intus semina habens *Pomi Mandragoræ* seminibus similia, dulcia, pingua.

Monachi in *Mes. cens. 115. dist. 3.* dicunt, *Nucem Methel* esse fructum spinosum, plantæ cuiusdam, *Solatrium* spinosum vulgò vocatæ, aiuntque *Nucem Mechil*, siue *Mochil*, cum *nuce Methel* multum conuenire. Sed tamen in rei veritate *Nux Mochil* aliud est à *nuce Methel*. Qua de re *fusus H. n. l. 3.*

Bellon. Obs. lib. 3. cap. 50. de variarum rerum experimentis apud *Turcas*, scribit eos singulare medicamentum inuenisse, cognomento *Tatoula*, quod illi, qui vigilijs torquetur, quiescereque non valet, dimidijs aspri pretio exhibent, statimque somnum conciliant. *Tatoula* autem nihil aliud esse quàm *nucem Methel* *Arabibus* dictam, *Græcis* *Solanum* somniferum, quam spontè nascentem in planis hiericuntis apud *Helicæi* fontem se reperisse scripto prodidit. Dispicendum tamen proponit *Clusius* an *Tatoula* non sit *Garcia* & *Acostæ* *Datura*, quæ *Columnæ* *Solanum* manicum.

Miratur verò *Matthiolus* quâ ratione ductus **Fuchs. not.**
Fuchsius ultimo libello, vbi tantum *Striptium* imagines in exiguam formam contraxit, dixerit, *Nuces Metellas* hispides esse fructus peregrinæ illius plantæ, quam antea magno volumine *Stramoniam* vocauerat. Idem prorsus reclamare suspicatur *Mauritanorum* sententiæ, à quibus harum historiæ prodantur.

Idem demum tam officinas, quàm *Medicorum* vulgus, plerumque legitimas *Vomicas Metellarum* loco usurpare, & contra *Metellas* nonnunquam *Vomicarum* vice supponere, magnòque errore inuicem confundere testatur. At de horum lapsu *fusus* alibi actum est.

Nux Methel, *Rhasis* testimonio lib. 3. cap. 30. facit stuporem, & quandoque perniciosam existere, inebriat, & nauseam ac vomitum infert. Item lib. 8. cap. 11. *Narcotica* est, sedat, opilat, facit enomere. Si ex ea drachma semis detur, inebriat fortiter: si multum detur, occidit. His eadem sunt, quæ *Auicenna* habet. Stupefacit, inquit, cerebro noxia est, cordi aduersatur, carum adfert: drachmæ sexta pars sumpta inebriat, drachma vna eadem die interimit. Ea *nucis*, inquit *Matthiolus*, cum intus in corpus sumuntur, vertigines, & faciei ruborem inducunt: quin & oculorum caligines, temulentiam, inexpugnabilemque somnum: postremò oboritur frigidus sudor, vicinæ mortis præsagium. Auxiliatur noxæ excitatus pluries vomitus aquâ calidâ & oleo: post vomitum datur conuenientissime butyrum & vinum metacum copiosum, additis *Pipere*, *Pyre-*

thro, Lauribaccis, Cinnamomo & Castoreo. Prodest & ægrotantium extremas corporis partes, nempe manus & pedes calidâ aquâ fouere, ac inde frictionibus rudi linteamine factis calorem in vniuersum corpus excitare: cum eo tamen, aut subinde balanino, aut costino oleo perungantur affecti. Præstat idem exercitatio, proinde ad celerem gressum cogendi sunt, vt vniuersum corpus inaleseat: & pinguibus postea cibis dulcique vino refocillandi. In summa & his ea maximè conueniet curatio, quam eorum requirit opium.

STRAMONIA MVLTIS DICTA, SIVE
Pomum spinosum.

Descriptio

Cvtior est, radice multifidâ, lignescente: folia per caulem longis appensa pediculis, ampla, sinuata, graue odorem spirantia: flores, ex longa tuba calathoides, amplii, candidi, margine anguloso, quina in medio stamina cum longis apicibus occultat: quorum vnumquemque sequitur pomum orbiculatum, iuglâdis putamine calloso adhuc innolutæ magnitudine, bullatum, breuib'que spinis asperatum, semine compresso, cinereo.

Gesn. hort. Nux methel Auicennæ, Stramonium Fuchsi, Turca: u Tatoula Bellonij, vna eademque est planta. Ego autem Tatoulam

Bellonij, à Stramonio Fuchsi separo. Ibidem pomum verius quàm nucem dici autumat. Mandragoris adhuc annumerandam æstimat, aut potius sui generis plantam, quàm Solanis inferendam. Vel denique Lycopersicum Galeni, vel Dioscoridis Pharicum constituerit. Sed quænam ex tot, tamque varijs opinionibus, firma & postrema Gesneri assertio? Tragus propter formam Strichnis & Mandragoris accensendam indicauit.

Gesn. taxat.

Stramonium siue Pomum spinosum dicitur Trago: Stramonium Fuchsio. Dodon. Gesner. hort. Lac. Hist. Lugd. pag. 629. Camer. & Eyst. Stramonium peregrinum Lobel. in Adu. obs. p. 136. [vbi & Lycopersicum Galeni] Icon. Plant. pag. 264. & Gerardo: Nux methella Matth. Cast. Acost. & Camer. Nux methel Auicennæ Anguillar. Fusch. Gesner. hort. Nux methella officinarum, Columnæ: Hyoscyamus Perruianus Cordo hist. Tatula Turcarum, Guiland. pap. Hippomanes Cratevæ Anguil. Gesner. hort. Paracoccalon siue Barycoccalon [παρικοκκαλον, aut potius βαρυκοκκαλον] Græcis recentioribus: Melospinus Venetis: Malus Peruuiana Gall. Malum spinosum, Cæf. Corona regia quibusdam: Solanum Romanum Monspelienibus & Guilandino: Solani pomiferi 3. genus Cæf. & Gesn hort. Solanum spinosum, Tab. Solanum 12. C. Bauh. phyt. Eid. pin. Solanum pomiferum fructu spinoso 4. siue pomo spinoso rotundo, longo flore.

German. Siechpöffell, Kauechpöffell: Belg. do Nomi, rentpöffell: Gallis Pomme de Peru, & Pomme espi- lingua neuse: accepimus nos Tiojâ Gallorum nomine Nesples d'Inde, h. e. Mespili Indicæ. Italis Pomo spinoso.

Colitur in hortis Germaniæ florens Augusto, Locu, in quibus fructum difficulter maturat. Tempu

Fructus ipse ac etiam tota planta soporiferæ sunt facultatis. Oliuus refert Thraces nucibus Methellis vesci, vt Nucibus Iuglandibus Italos. Stramoniam fructu pharmacopæi & Physici Orientales ad stupefaciendum vtuntur, & Nucem Methel esse affirmant, quia facultatibus ijs præditus sit, quas Nuci Methel Auicenna tribuit. Eisdem autem effectus habere, experientia comprobari testatur Dalechampius.

STRAMONIA ALTERA MAIOR,
siue Tatura quibusdam.

Est vbi hu- Descriptio emanâ proceritatem adæquet, ramis patulis brachiata, caule crasso, subhirsuto: folia sinuata, Pedis anserini vocati foliorum instar, sed quadruplò, aut quintuplò maiora, abominando putore nares ferientia: flores ad ramorum diuarcationem ferè, niueo candore insignes, ex tubulo pentagono in longum latumque calathum explicantur continuum, per marginem quinos mucrones totidem fissuris interceptos habentes, odore grato, sed obscuriore: in quibus latent stamina quinque longa herbida, apicibus ochris lineæ alba variatis, vnaque pistillum albidum. Cæterum floris tubulum obuoluit laxior folliculus

Datura
Garcia.

Tatula
Turcarum

Synonyma

Locus

Vires &
vires

culus quinquangularis, totidem laciniis, totidemque mucronibus alternis, per oram diuisus: *fructus* succedit altero tantò maior quàm Iuglans suo callo adhuc obducta, oblongus turbinatus, pungentibus spinis vndique senticosus, qui per maturitatem in quatuor partes æquales dehiscit, dissepimento membranarum, quibus *semen* copiosum adhæret nigrum, compressum, medulla alba, sapore ingrato, distincta: *radix* subest ex numerosis fibris compacta.

Notæ, quas *Garcias* *Daturæ* adscribit, non videntur omnes convenire *Stramonia* nostræ secundæ, quamuis nomen & vires quadrent. Foliis enim esse ait amplis, *Acanthi* similibus, minoribus tamen, in ambitu crenatis, gustu nonnihil amaro, odoréque *Raphani* folia aliquantùm æmulantibus: floribus in extremis ramis colore *Rosmarini*, magna ex parte rotundis. Sed inepta prorsus floris est comparatio, quandoquidem, monente *Clusio*, tum formâ, tum colore, cum *Stramonia* aut *Conuoluuli* flore veriùs conferendus fuisset.

Acosta tria *Daturæ* genera describit: addens, Nomen huic plantæ esse in *Malabar* *Unmata caya*, in *Canara* *Datiro*, apud *Arabes* *Marana*, apud *Lusitanos* *Datura* & *la Burladora*, h. e. faceta: apud *Persas* & *Turcos*, *Tatula*. Cæterùm, *Stramonia* fructum per omnia fructui *Daturæ* similem pronunciat: atque si nonnihil ab eo differat, id locorum varietati adscribendum censet. Primum verò *Acostæ* *Daturæ* genus *Clusio* idem videtur esse est cum *Turcorum*, qui *Constantinopoli* viuunt, *Tatula*, cuius vsus illis perquam familiaris est. Nec abludere ab eo videtur *Stramonia* maior quam *Columna Solanum* manicum *Dioscoridis* censet. Figura autem *Clusij* apud *Acostam* minùs concinna satis respondet nostræ *Stramonia* alteri.

Bellon. Obs. *Tatula* *Turcarum*, *Nux methel Arabum*, *Solanum somniferum* *Græcorum*. *Camer. hort.* *Tatula*, *Stramonia* species maxima: *Eid.* apud *Matth.* germ. *Stramonia* alterum genus, *Stramonia* altera. *Ige kolben, stachelnus*: *Eid.* *Epit.* *Nuci metellæ* congener planta.

C. Bauh. phyt. *Solanum* 13. siue scetidum pomo spinoso, semine nigro: *Eid. pin.* *Solanum* pomiferum fructu spinoso 5. siue scetidum pomo spinoso oblongo: *Datura* *Acostæ* *Hist. Lugd.* p. 1912. & 1913. *Datura* 1. *Cast.* *Datura* *Turcarum* *Eyst.* *Stramonium* spinosum *Gerardi*: *Dutroa* *Linschotani*, & *Datula* *Paludani*: variat floribus colore: est enim vulgari flos albus magnus: alterius flauus: tertij, *Hyosciami* floribus accedit: quare tres *Daturæ* *Costæo*, inquit *C. Bauhinus*: nunc & purpureo habetur. Nos *Dutroam* *Linschotani* & *Datulam* *Paludani*, diuersas à nostra *Stramonia* altera existimamus.

Nascitur in *Malauar*, auctore *Garcia*, vmbrosis locis, & secundum aquas, addit *Acosta*. In hortis verò *Germaniæ* semina supra finem lata sæpè plantas producant, florem proferunt, & semina maturant.

De viribus, vsu, & noxis dicendum restat. Inicitur, inquit *Garcias*, à furibus *Daturæ* flos aut eius semen, in cibos eorum quos deprædari volunt: mente enim quodammodò alienatur, quotquot id medicamentum sumunt, & in risum soluantur, magnâ cum libertate sinentes quod lubitum est deprædari. Durat verò hæc mentis alienatio viginti quatuor horarum spatio. Prima cura esto, vomitum cientia exhibere, vt quidquid in stomacho remansit, vnâ cum cibo reiciatur:

deinde euacuare & diuertere oportet validis clysteribus, & forti brachiorum crurumque paulò supra pedem confricatione, ac fortibus ligaturis: interdum etiam cucurbitulas applicare: quæ si non iuuent, venam secare in maiore pedis articulo necesse est. Horum remediorum vsu, nemo ex meis vnquam periclitatus est: sed omnes Dei beneficio intra viginti quatuor horarum spatium curati. Propinatur à plerisque hoc medicamentum ridendi & relaxandi animi gratia, cum vident eos, qui id lumpserunt, velut amentes & ebrios ferri. Attamen non placet hic ludus: & ne in seruis quidem experiri velim. *Hælenus* *Garcias*. Quibus subdere lubet, quæ *Acosta* habet. Literati plerique, inquit, atque etiam maxima pars medicorum in *Malabar* & *Canara*: itémquæ apud *Arabes*, *Persas*, *Turcos*, & *Lusitanos*, legitimâ *Nucem Methel* esse censent, frigidamque excessu tertio, & siccam secundi sine constituunt. Primum autem *Daturæ* genere frequentius vtuntur: eius enim adeò vulgaris est vsus, vt pauca sint meretrices: quæ inter sua *νεμερεια* illud non recondant. Mala ergo inualuit consuetudo hæc apud impudicas solum mulieres, vt huius seminis in puluerem triti dimidiam drachmam ex vino, aut alia, quæ magis arridet, materiâ, præbeant: miser qui eum hausit, diu velut mente alienatus remanet, aut ridens, aut eiulans, aut dormiens, plerumque etiam alteri colloquens & respondens, vt interdum etiam sanâ mente esse credas, tamen si mentis non sit compos, neque eum agnoscat, cum quo sermones confert, & colloquij habiti planè sit immemor, postquam ad se rediit. Sunt verò nonnullæ adeò exercitæ in hoc medicamento exhibendo, idque sic temperate norunt, vt ad certas, easque quot velint horas, quibus id propinant: mentem adiunt. Nonnulli tamen ad prouocandas vrinas ex medicis Gentilibus vtuntur. Porro si ad eorum, qui hoc semen hauserunt, curam euocentur *Hispani Medici*, medicamenta vomitum cientia exhibent, vt, quicquid in ventriculo hæsit, reiciant: acres deinde clysteres iniiciunt ad euacuandum, fortèsq; ligaturas adhibent ad diuertendum, tum etiam cucurbitulas adponunt, & venam secant. Gentiles verò *Medici* & *Christiani* indigenæ cum à cucurbitulis & venæsectione abhorreant, nihil aliud quàm vomitum prouocant, fortèsq; ligaturas & fricationes adhibent: quæ si non sufficiant, balnea ex aqua calida præscribunt ad eliciendum sudorem: Cæterùm, neutro ex postremis duobus vtuntur, nisi ad necem inferendam. Nihilominus tamè *Brachmenes Medici* ex secundi semine [quod floribus est flauis] catapotia faciunt, granorum piperis magnitudine, magnæ sanè efficaciz ad sistenda alui profluvia, quibus adiuncta sit febris ardens: atque etiam in dysenterijs &c.

DVRTOA HERBA SOPORIFERA.

Considerandum an cum *Datura* iam descripta eadem sit *Durtoa*, de qua *Io. Linschotanus* sequentia scribit. Est herba in *India* *Goa*, quam *Dutroan* vocant, efficaci virtute ad somnum & stolidum saporem, si potui aut cibo inspergatur. Hanc maritis præbent, iisque turpi somno victis, ac velut mente captis, adulterino coitu illudunt. Inde veneficia, parata in maritorum caput insidiæ, & noxia potio, morte in certum tempus, euentu nunquam irrita, destinata & prorogata. Et pariter sceminis ab itato marito certa mors.

Bbbb 3

Datura
Garcia.Tatula
Turcorum.

Synonyma

Locus

Vires &
usus.Temper. &
costa.

Datura 1.

Cura.

Datura po-
strema duo
genera.

HYOSCYAMI VETERVM IN
genere.

CAP. III.

Hyoscyami
tria gener.
Diosc.

Vires & v-
sus

Variet Dio-
scorid. lect.

Plinio gena-
ra quatuor.

HYOSCYAMUS frutex est caules emittens cras-
sos [Orib. πολλούς,] folia lata, oblonga, diui-
sa, nigra, hirsuta: secundum verò caulem, conti-
nuâ quasi serie flores prodeunt [Matthiolus non
floribus sed siliquis ista tribui debere censuit,
Sarracen.] tanquam Punicorum cytini, scutulis
septi seminum plenis, ceu Papaueris. Tria por-
rò sunt eius genera, inquit Dioscorides. Vnum
siquidem flores profert penè purpureos, folia
Smilaci proxima, semen nigrum, ac cytinis præ-
duros & spinulos: alterum flores habet luteos,
folia & siliquas molliores, tenerioresque, & se-
men subflauum, Irionis semini simile. Ambo in-
saniam gignunt & soporem, ideòque vix in com-
munem vsum recipiuntur. Tertium genus quod
mitissimum est, adeòque ad medicinam vtile,
pingue, molle, & lanuginosum: candidis floribus
ac semine. In maritimis rudibusque nascitur.
Albo itaque vtendum est: idque si desit, fla-
uum vsurpari oportet. Nigrum enim ceu deter-
ritum improbat. *Recenti semine*, foliis cau-
libusque rufis succus exprimitur, qui ad Solem
exsiccat. Vfus autem eius ad annum duntaxat
prorogatur quia facilè corruptionem sentit. Eli-
citur & separatim succus ex semine, cum inaruit
assusâ aquâ calidâ, rufo & expresso. Est autem ex-
pressus eiusmodi succus liquore seu lacteo eius-
dem succo præstantior, leniendisque doloribus
accommodatior. Ipsa verò herba vires con-
tusa, farinâ è Tritico trimestri additâ in pastil-
los conformatur & reconditur [in antiquo Lac.
codice legit συσπινω ἀλευρῶ ἢ πηλῶ, hoc est, fa-
rinâ Sesami aut Rutæ. Ald. σιτανῶ ἀλευρῶ ἢ πηλῶ-
ν.] Porro prius succi genus, & quod è sicco se-
mine exprimitur, collytiis sensum doloris aufe-
rentibus vtiliter inferuntur: profunt & contra
acres calidasque fluxiones, aurium dolores ac
vulvæ mala. Cum farina autem polentæ, con-
tra oculorum, pedum cæterorumque partium in-
flammationes. Semen eadem præstat, præterea-
que ad tussim, destillationem, oculorum fluxio-
nes, doloresque efficax, itémque contra fluorem
muliebrem, aliâque sanguinis eruptiones, si oboli
ponderè cum Papaueris semine ex aqua multa
bibatur. Subuenit & podagris, testibus inflam-
matis, mammis que à partu tumentibus. Deni-
que & aliis cataplasmatibus, quæ doloribus leua-
mentum præstant, vtiliter admiscetur. Quin &
in pastillos digesta folia medicamentis omni-
bus dolores sedantibus tum per se, tum etiam ex
polenta vtiliter imponuntur. At recentia fo-
lia [additur in ver. cod. Lac. λεῖα.] illita, ad miti-
gandos omnis generis dolores apprimè sunt ido-
nea. Eadem terna, quaternave cum vino pota,
Febres epialas depellunt. Cocta verò olerum in-
star, & tryblii mensura esitata, mediocrem men-
tis alienationem faciunt. Aiunt & idem efficere
si cui in colo vlcus sentienti infundantur. Cæ-
terum, radice in aceto decocta dentes vtiliter in
dolo colluuntur.

Plinius quatuor recenset genera, cum tamen
secundum & quartum vnum & idem sint.

Brevius sic Galenus. Hyoscyamus, cui semen
atrum est, insaniam ac soporem adfert: is cui se-
men mediocriter flauum est, propinquam ei fa-
cultatem habet. Verum utriusque fugiendi sunt.

vt inutiles ac deleterij. Cæterum cuius semen
ac flos candidus est, ad sanationes maximè ido-
neus est, ex tertio quodammodo ordine refrige-
rantium.

Hyoscyami poti noxæ auxiliatur aqua mul-
sa copiosè data, auctore Dioscoride, lacq; præ-
sertim asinum: si desit, caprillum, vel bubulcū,
vel aridarum Ficum decoctum. Faciunt etiam
ad id nuclei pinei: item Vitiæ semen, Intubus
erraticus, Sinapi, Nasturtium, Cæpa, Allium, &
hæc singula cum vino sumuntur. Postea sinendi
quiescere, quemadmodum qui vinum biberunt,
vt excoquant. Et hisce Dioscorides remediis con-
tra Hyoscyami maleficium pugnavit. Et sanè
non malè damnauerit aliquis naturam eius, quæ
adèd humanæ menti noxia, vt in furorem homi-
nes agat. Nec minùs etiam demirabitur Gentes,
quæ non tam multis, quàm honestis appellatio-
nibus optabilem ignaris & admirabilem fece-
rint plantam, quæ alioquin ob eam, quam dixi-
mus causam, ableganda vltra Sauromatas fuerat
& glaciale Oceanum, vt aliosis locis illic na-
scens ante maturum semen tota aliquando peri-
ret. Nisi fortè contra vota hæc nostra intulerit
aliquis tam grauem noxam non minore bono
eam rependere, optandamque in orbe nostro
plantam quæ tam efficaci remedio contra dolo-
res, quibus tota altquando perit vita, hominis
pugnet. Nec quia menti noceat, ideò doloris li-
nimenta, quæ habet, abiicienda. Parum sapienter
enim quia malo coniunctum sit bonum ex altero
vtrumque damnatur: cum liceat distraçtè in di-
uersa contrariis malo prudenter carere, bono
autem scilicet vti. Quod in Apollinari herba
præsertim faciendum, quam Græci ὀσκούρα, hoc
est, *suam Fabam* ideò vocauerunt, quòd, vt in hi-
storia sua retulit Helianus, pastu eius conuellan-
tur sues præsentis mortis periculo, nisi copiosâ
aquâ statim se foris & intus proluerint. Alij, vt
fit in desiderio salutis, & suauiore voluptatis sen-
su, cum ope eius à dolore ad indolentiam quasi
diuino quodam beneficio restituti fuissent, non
amplius Hyoscyamum à suis, sed à Ioue *Dyo-*
scyamum [διοσκύαμον, hoc est, Iouis Fabam] dixe-
runt. Eadem nominis ratione illi etiam vsi sunt,
qui à medicinæ auctore Deo Apolline, *Apollina-*
rem herbam, & *Pythionem* eam dixerunt. Fuc-
runt contra qui à maleficio eius *Emmanes*, id est,
furiam, siue in insaniam & furorem agentem
eam nominauerint, & à somno, quem facit, *Hyp-*
noticon: Superstitiosè ac incertis neminibus,
alijs Adamantem, alijs Adamenion, alijs Atomon,
alijs Auginon, alijs Dithyrambion dixerunt. *Py-*
thagoras & *Osthanes* Xyleona vocauerunt: *Zo-*
roastres Typhonion: Latini Insanam ac Denta-
riam [pro his fortè malè Trag. Inananoenta-
riam:] *Prophetæ* Rhapoticum: *Ægyptij* Saphtho:
Hetrusci Fabulum vel Fabuloniam: Galli Beli-
nuntiam: Daci Dieliām. Apuleio dicitur etiam
Augmon, Alterculum, Calicularis, Ginga, Reme-
nia, & Ligea. Serapioni Bengi, Auertihi Elsoc.
Matthæus Syluaticus plura alia Hyoscyamo no-
mina tribuit, videlicet, Dens caballinus, equinus,
Cassilago. Papienses Medicos Hyoscyamum,
Herbam: pinulam, aliòsque Canicularem & Ca-
niculatam appellare testis est Iacobus Manlius.
Sunt denique & inter Latinos scriptores, qui
Symphoniacam herbam etiam vocauerint, Pal-
ladius scilicet Octobri mense cap. 12. & Apuleius,
inquit Marcellus, nonnullarum illarum nomen-
clationum rationem reddens.

Cæterum

Hyoscyami
epoti reme-
dia.

Antiq. scri-
ptores
taxantur.

Descrip

Syon.

Varietas.

Nom. lin.

Locus
Tempus.

Symphon.

Ceterum, Hyoscyami nomenclaturam sequentes obtinere stirpes. Hyoscyamus vulgaris niger. Hyoscyamus albus. Hyoscyamus albus minor. Hyoscyamus luteus, Creticus. Hyoscyamus Creticus alter. Hyoscyamus peculiaris flore purpurascens. Hyoscyamus Syriacus. Hyoscyamus tertius vel potius quartus Matthioli in Epit. Camerarij, Hyoscyamus luteus Dodonæi, nobis Priapæa, quibusdam Nicotiana minor dictus. Hyoscyami tertia species Gesneri, Nicotiana maior dicta. Hyoscyamus peregrinus Dalechampi, nobis Solani species ex Apennino dictus, de quo antè.

HYOSCYAMVS VVLGARIS.

Descriptio

O Dore fetido facile se prodir Hyoscyamus niger, nusquam non obuius, foliis Spinæ albæ, mollibus, lanuginosis, incanis, copiosis, nullo ordine in caulibus, crassis, densâ lanugine obfritis: flores confertim enascuntur, calathi effigie, lutei, purpurascensium liliaceum crebro discusso

versicoloris. foris hirsuti, purpurantibus apicibus, stiloque medio occupantibus: pericarpium hirsutum, oblongum, & file, Glandis instar, quinque-partitis acuminatis oris semine pusillum nigrum continet. Radix subest crassa, rugosa, foris fusca, intus alba, minus cliâ quam foia.

Hyoscyamus Brunfels. Turn. Matthiol. Lac. H. Lugd. pag. 1716. & Cæsalpino: Hyoscyamus vulgaris Gesn. hort. Thal. & Eyst. Hyoscyamus 1. Arguill. & Tabern. Secundus Garen: Trago: Hyoscyamus niger Dodon. Lon. Lobel. in Adu. Obs. pag. 139. Icon. Plant. p. 268. Cast. & Gerardo: Hyoscyamus flauus Fuchsio: Hyosc. niger vulgaris Clus. hist. Alciurus Fallopeide vuln. Apollinaris Cordo in Dioscor.

C. Bauhin. phyt. & pin. Hyoscyamus 1. siue vulgaris vel niger foliis modò integris, modò dissectis, modò in ambitu in lacinias acutas diuisis.

Germ. Bilsensamen, Bilsenkraut, Schlaßkraut, Dollkraut, Seerbonen. & Teuffels Augen: Item Zigeuerkraut: & Rindtsuurtzel: Belg. Bilsen & Bilseneruyt: Gallis de la Hanebane, quibusdam de l'herbe aux tignes: nonnullis Iusquame & Endormie. Italis Iusquiam: Hispan. Velenho, Veleno & Memendo: Angl. Henbane: Vng. Belend, quæ vox Hispanica valde offinis.

Hyoscyamorum familiarissimus calidis & frigidis campestribus vbiuis Europæorum niger: floribus mense Augusto seminum pixidulæ succedunt, Lobelio. Secus vias vbiq; ferè gignitur in sabulosis, & locis haud cultis.

Hyoscyamus omnis refrigerat, soporifer est,

& dolores sedat: aduersus acres calidæque defluxiones oculorum, aliarumque partium prodest: sanguinis eruptiones & muliebria profluvia compescit, & ad testium aliarumque partium inflammationes adhibetur. Pictones ac Andegauenses aduersus pruriginem commendant, indeque vernaculo sermone l'herbe aux tignes vocant: solent enim illarum prouinciarum rustici istam plantam, iam maturam & semine onustam, in camino suspendere, deinde Hieme cum illis manus frigore tument, citinos eius carbonibus inspergere, fumumque exhalantem manibus excipere: isto enim vapore non modò tollitur manuum tumor, sed etiam prurigo illa molesta, frigore contracta: Clusium docuit Iosephus Scaliger. Nobis indicatum per nobilem fœminam Alsaticam vapore semine Hyoscyamo excitato in stuphis torporem & soporem induci lauantibus: idem accidere gallinis ex eius suffimigio in gallinario. Si per tria quartanæ paroxysmorum principia singulis vicibus ʒi. (ʒi. Fel. Plat.) seminum Hyoscyami optimè triti cum vino generoso detur, agrum sine dubio liberari promittit Timot. Rosilinus. Ex eodem Oleum ad arthritidem conficiens: neutrum autem probamus. De Hyoscyami præparatione ad Laudanum vide Quercetani Pharmaciam restitutam.

HYOSCYAMVS ALBVS.

Descriptio

H yoscyamus albus, non tantum flore alterius parialbo est, sed & alabastris striatis multo candidioribus magi que hirsutis, vasculû obuolutibus semine albedo refertum: adde folia hirsutiora, albiora, quæ tamen Nigri foliis magnitudine cedunt, laciniosa: caulis quoq; eadem

illâ densiore lanugine est obfusus, quem ut celerè ortu, eodem quo satis est anno protrudit, florèque & semen perficit, ita perennitate vincitur, ut qui non nisi semel sit vitæ. In nostra emperia imaginè flores potissimum displicent.

Hyoscyamus candidus Trago [qui ieiunè describit] & Dod. gall. Hyoscyamus albus Matthiol. Dod. lat. Gesn. hort. Turn. Lac. Lob. Obs. p. 139. Icon. Plant. p. 269. Lon. Cast. Histor. Lugd. pag. 1717. Camer. Ger. & Eyst. Hyoscyamus albus mitior, hirsutior in Adu. Hyoscyamus 2. Tabern. Hyoscyami alterum genus in maritimis Cæsalp. Hyoscyamus albus admodum à communi figura differens, Alpino. Apollinaris 3. Cordo in Dioscor. Hyoscyamus 2. siue albus maior, vel 3. Diosc. & 4. Plinij.

In Norbonæ ad Aurantium siue Auracum & inferius, eis, transque Rhodani ostia, variis la-

Synonyma

Locus

Synon.

Varietas.

Nom. lingu.

Locus & Tempus.

torum & veruastorum secus vias marginibus sponte adolescit. Belgio, Angliæ & Franciæ in hortis feritur & moritur quotannis. Cayri prope pyrades nascitur.

Vires &
vſus

Dolor Den-
tium.

Hyoscyami albi rufa planta fictili vasi inditur, cui subtus foramina sunt facta, cui alterum vas apponitur, & in terram omnia reconduntur tam diu donec liquor extillet. In doloribus dentium & aliis topici loco non contemnendum remedium, si teste Cam. à perito Medico adhibeatur. Sic molis effractum semen, & pressum, oleum reddit ad idem vtile. Aliter sic præparatur. Semen Hyoscyami album siccum ac recens accipitur, & contusum cum aqua calida, velut de amygdalino dicitur, subigitur. Et dum insolatur, partes ipsius quæ sub manu resiccantur, ad totam massam ammiscuntur, & idem hoc donec nigrescat, ac grauius oleat, repetitur. Dein excolatum & expressum reponitur. Facit ad aurium dolores, & in pessos ammiscetur, vt quod molliendi vim habeat. Hyoscyami albi mitior & tutior multò vſus. In Cayro non secus quàm Stramonio vratur.

HYOSCYAMVS ALBVS MINOR.

Synon.

Locus

Ob. Ic. Plar.
Tom. 2. p. 261.
Hyoscyamus albus minor, Teutonice p. 296. descriptus C. Bauh. phyt. & pin. Hyoscyamus 3. siue albus minor. Anguill. Hyosc. alter. Clus. h. Hyoscyamus, Hyosc. alb. vulgaris siue tertius, frequens & spontaneus in calidioribus regionibus: at in frigidioribus, non nisi in eorum hortis, qui re herbaria delectantur, conspicuus, candidioribus mollioribusque; Nigro foliis, nec ita lacinia-
tis, sed potius quodammodo sinuosis, breuioribus, satis crassis, longiore pediculis: floribus albis, minoribus: calicibus læuoribus.

dioribus mollioribusque; Nigro foliis, nec ita lacinia-
tis, sed potius quodammodo sinuosis, breuioribus, satis crassis, longiore pediculis: floribus albis, minoribus: calicibus læuoribus.

Hyoscyamus Creticus luteus minor.

Descriptio

Folio est fere Xanthij, minore, circumscriptione pæne rotunda, laciniato, & veluti circumroso, hirsuto, pediculis vnciali: caulis cubitalem & sesquicubitalem assequitur proceritatem, ramosus, albedo villos obductus: flores vncialibus hærent pediculis, è longo; hirsuto, striato, calyce profu-

lientes, lutei, fundo purpurascens: semen minimum, rubescens.

Clusio Hyoscyamus albus Creticus, siue quartus. C. Bauh. pin. Hyosc. 4. siue Creticus luteus minor.

Ex semine Sturgardiam per Casabonam Hyoscyami lutei Candia nomine misso, Montbel-
Locus & Tempus
gardi floruit mense Iunio & adhuc Augusto.

Hyoscyamus Creticus luteus alium etiam tradit & describit Clusius, qui ipsi maior inscribitur: C. Bauhin. verò pin. Hyoscyamus 5. siue ue Creticus luteus maior: pro quinto in phyt. prod. & Matthiolo descriptus & picto.

HYOSCYAMVS PECVLIAVIS FLORE purpurascens.

Hyoscyamus peculiaris, vetusto quodam semine subalbido, siue cinereo, Came-
Descriptio
hort. natus, flore per initia pallidi coloris, elegantioris tamen, quam qui in vulgari habetur, postea purpurascens & incuruo, non æqualiter patulo, vt reliquorum, sed altera parte aliquan-

tulum, repando: foliis alterius Hyosc. [Priapææ,] sed latius virentibus & multò minoribus. Planta ultra cubitum non assurgit. Conuenit autem cum Beze à D. Paludano ex Syria delato, à quo sola foliorum latitudine discrepat.

A. C. Bauh. in pin. sub Hyoscyamo sexto comprehenditur.

HYOSCYAMVS SYRIACVS.

Beze planta rara à
Descriptio
Paludano ex Syria delata prorsum cum præcedente conuenit, solâ foliorum latitudine discrepans. Dicitur & Beze: Germ. Syrischer Bilsen: Gall. Hanebano de Syrie. Cæterum, Camerario auctore, ipsa planta plerumque huius iconis quantitatem quinque in se con-

se continere deprehenditur. Describitur à Clusio in pann. p. 520. Hyoscyami peregrini rubello flore : & in post. hist. Hyoscyami Aegyptij siue 2. flore rubello intitulatione.

Is fortè est, cuius Bellonius cap. 75. & 88. lib. 2. Obs. meminit, & in Aegypto frequentem esse asserit: quem etiam apud Halepum se obseruasse scribit Rauuolius lib. 1. cap. 9. sui Hodæporici.

C. Bauhin. pin. Hyoscyamus 6. siue rubello flore : Hyoscyamus peregrinus rubello flore Clus. pann. Hyoscyamus Syriacus Camerarij. Cur quælo separat Hyoscyamum Aegyptiacum Clusij h. ab eiusdem Hyoscyamo peregrino in pann. Nunquid vtriusque eadem descriptio? Cursinquam, in pin. septimum facit & cauliculis spinosissimis esse ait. Clusius equidem in Hyosc. Aegypto spinarum non meminit. Hac de re igitur indagandum erit.

NICOTIANA MAIOR, SIVE Tabacum maius.

CAP. IV.

Descriptio.

HAud ita dudum nostro cælo soloque affuevit Nicotiana siue Petum Indorum, planta nobis æstiuæ, caule tres aut quinque, vel plures cubitos alto, pollice crassiore, tereti, hirsuto, copiosâ medullâ albicante pleno: huic folia ampla, Helenio vel Hippolartho maiora, nullo pediculo, latis appendicib. cau-

li adnata, hirsuta, modicè in acumen desinentia, à medio neruo longitudinem percurrente transversis, nonnihilque sinuatis productis venis, crassis, alternatim dispositis, sapore acido & feruido, sed euano: masticata & contrita, colore luteo inficientia: color tum cauli, tum folijs ex herbido in luteum pallefcens, vtriusque ad tactum glutinosus: caulis fastigium in furculos aliquot diducitur, ad quorum diuersiones foliola longiuscula, quorum singulis flos insidet tres circiter uncias longus, tubulo hirsuto herbæque concolori, paulatim laxiore reddito, tandemque in cala hum explicato purpurascens, indiuisum, cuius margines tamen in angulos quinque acutuntur: flore continentur cum pistillo stamina, quorum apices cinerula aspersi sunt grisea: floris autem imum obuallat utriculus in quinque lacinias diuisus: semen copiosum, minutum, rufescens, minus quàm in Priapæa, vasculis clauditur conicis, Auellanae vulgaris oblongæ minoribus. Radix alba, fibrosa admodum, insigni acrimonia est prædita. Tota planta odorem habet satis grauem.

Nicotiana [à Legati nomine] Lon. & Hist. Lugd. p. 1895. Nicotiana maior Tabern. Nicotiana 1. siue maior latifolia C. Bauhin. phyt. & Tom. III.

Synonyma.

pin. Tubac & Tubacka part. 5. Ind. or. & part. 6. & 8. Tabacum, Tabaco & Tabacca part. 8. & 9. Ind. Occid. Tabacum [nomine ab Hispanis imposito, ab insula, in qua abundat] Monardi: Tabacum latifolium Cam. Eyst. Petum Theueto [cui & Herba memoriæ tollens] Camer. ad Matthiol. germ. Petum latifolium Clus. ad Monardem: Sana sancta Indorum, Lob. in Adu. Obs. pag. 316. Ic. Plant. p. 589. & Gerardo: Herba sancta Clus. ad Mon. Herba sanctæ crucis femina, Castori: Herba reginæ, Clus. ad Monard. & Camer. hort. Herba panacea, Aegid. Euerarto: Herba Legati, Portugalensibus: Vulneraria Indica Camer. hort. Pontiana Gesn. ad Aret. Hyoscyamus Peruvianus Dod. Camer. ad Matthiol. & Clus. hist. Eid. ad Monard. Hyoscyamus niger: Hyoscyami tertia species Gesn. hort. Tornabona [quia à Tornabonio missa] Cæsalp. Perebaccæ, Ouiedo: Picielt, Indis: Vppóvvoc, Virginæ indigenis: Arbustum, cuius folia exsiccant, & quorum accensorum fumo inebriantur, Benzoni lib. 1. cap. 13.

Cæterum, Galli, quod Ioannes Nicotius regius aliquando in Lusitaniam Orator. eius semen prius ad Reginam Regis Galliarum matrem detulerit, illiusque facultates docuerit, Nicotianam & Herbam Reginæ nuncuparunt. Alij verò Herbam sanctam ob admirandas eius virtutes. Alij Buglossum antarcticum.

Aegid. Euerartus, qui Herbam panaceam [vti dictum] vocat, & Herbam Mediceam, Herbam Prioris, & Herbam sanctæ crucis, cum habitu ipso, tum facultatibus, Consolidam in tantum referre dixit, ut speciem eius quandam suspicari non absurdè liceat, potius, quàm Hyoscyami lutei, ut visum nonnullis fuerit. Nec, quod fumo ebrietatem quandam accersat, proinde Hyoscyami speciem constituerit, etsi eam tum folijs ac calicibus, tum culmo ac semine satis referat, &c. Nos autem nullam tantam similitudinem agnoscimus cum Consolida, ut habitu referre eam possit, & speciem eius quædam dici queat: folia aspera, caulis, flores, & semina plurimum differunt, ac etiam ipsæ facultates quicquid dicat Aegidius. Non placet etiam eum dicere siliquam in orbem Mali specie turgescere, siliqua enim oblonga est: id quodammodò posset dici de Priapæa, cui flos luteus. Non tandem existimamus quemquam, cui cognita fuerit Nicotiana & Hyoscyamus, approbaturum similitudinem, quam Aegidius inter eas constituit.

Leuius asserit Nicotianam Petum dictam, verum Brasilianorum Petum non esse, nec quicquam commune habere: Autorem Domus rusticæ affirmare Nicotianam, à Nicot dictam, qui primus ex Portugallia in Galliam miserit, ex Florida allatam, quæ ultra mille leucis à Bresilio distet: Eam verò in hortis Galliarum ob cæli inclementiam adulescere non posse.

Germ. Tobacken, Indianisch wundtkraut, Ind. anisch Beinwelle, der Alten Kueniginkrank, & heyligkraut. Gallis, Nicotiane, Herbe de la Reine, Genevæ Presidiale. Ital. Tornabona, Herba Sancta Croce: hisp. Petum, Tabaco. Sunt denique qui Elemosinariam vocant.

Nascitur plerisque Indiæ locis, humidis præsertim & umbrosis, & exulto leuique solo. Scribitur omni tempore: cum verò prodiit, à frigore præseruanda est, & secundum parietes plantanda ad eorum ornatum: siquidem toto anno vi-
Locus:
ret, Citriorum modo, referente Monarde. Nascitur omni solo [inquit Clus.] & semel sata, se-
Cccc

ménq; ad maturitatem perducens, seipsam deinde serit, nec opus habet alia satione. Si ramentenda erit, Augusto aut Septembri id fiat, quoniam semen exiguum diutissime sub terra latet, antequam germinet: & Martio aut Vere telluri creditum deinde Augusto germinat. Floret autem hæc planta calidioribus regionibus Iunio & Iulio, semen Septembri maturefcit [vidi in Lusitania tota Hieme florentem,] at alibi à mense Augusto in Hiemem vsque floret, & subinde semen profert, deinde primo gelu flaccescit, peritque tota; neque Hieme asservari potest, nisi admodum difficulter, idque fictilibus aut caplis liggeis, in quibus sata, in fornicem aut penum illatis, uti Viennæ Austriæ fieri amat, ubi antè fenestras non tam ornatùs & umbræ gratia, quàm ob insignes facultates, de quibus deinceps sermo erit, præsertim à nobilibus quibusdam matronis, rei herbariæ studiosis, colitur.

Temperam.

Calida & sicca est in secundo gradu: itaque calefacit, resolvit, mundificat, & aliquantulum adstringit, ut ex sequentibus facultatibus iudicare licebit. Confert enim plurimum: ad Cephalaam: Hemieranum: Tetanum: Dentium dolorem: Pectoris vitia: Lienis & Iecoris obstructions: Cruditates ventriculi: ventris tineas: Nephritides: Suffocationes uteri: Articulorum dolores: Perniones: Venena: Carbunculos: Ictus virulentos: Vulnera: Polypum: Podagram, Impetigines: capitis scabiem: Asthma: Famem: Sitim: recreationem, & alia innumera, ut fufius & specialius in huius tomi Appendice docebitur.

NICOTIANA SIVE TABACVM FOLIO angustiore.

Descriptio

capitula, semina ex maioris comparatione addiscuntur.

Petum angustif. Clus.

Clus. apud Monardem, est Petum angustifolium, siue Petum alterum paulò minore folio, Solano, quod Bellam donam vulgò vocant, simili; sed magis mucronato, longoque pediculo inhaerens: floribus per umbellulas natis saturatioribus aliquantò: radice, ut illius, lignosa & multifida.

Priapeia apud quosdam non benè nuncupatur: Siquidem nec effigie, nec habitu, nec radice, nec colore, nec aliter Satyrio respondet.

Nicotiana fœminâ, quod mari omnibus partibus sit minor, minorem quoque nonnulli appellat: sed insignè præterea est foliorum discrimen, quæ non, ut mari, cauli apprimuntur, sed pediculis hærent satis longis: minùs etiam amplasunt & hirsuta, magis acuminata: flores

Camer. hort. Tabacum angustifolium: Lob. in Synonyma Icon. Plant. p. 385. Tabacum siue Herba sancta minor: Eid. in Obs. p. 316. Herba sancta siue Tabacum minus: Cast. Herba sanctæ crucis mas: Dodon. Hyoscyamus Peruvianus alter: Schvvenckf. Nicotiana minor, & Sana sancta minor: C. Bauh. phyt. & pin. Nicotiana 2. siue maior angustifolia: & Eyst. Hist. Lugd. p. 1895. Alterum Tabacum minus Lobelij, sine icone: An Perebencenue eiusdem Historiæ?

NICOTIANA SIVE TABACVM MINVS.

Peti maris & fœminæ semine deciduo, spontè in Belgij hortis Petum tertium siue Peti tertiam quandam & dubiam speciem sibi natam ait Clusius apud Monardem, superioribus paulò humiliorem, cuius folia, ut in maiore, caules amplectuntur, sed multò angustiora, etià infra secundi generis foliorum

amplitudinem: floribus tamen saturatius rubentibus magis hoc quàm illud æmulatur.

Tabacum minimum Camer. hort. Tabacum, siue Sana sancta minima Lob. in Ic. Pl. p. 585. Sana sancta, siue Tabacum minimum eidem in Obs. p. 316. & H. Lugd. p. 1896. Nicotiana 4. siue minima C. Bauh. phyt. & pin.

PRIAPEIA QVIBVSDAM NICOTIANA minor.

Rebris fibris albis donata est huius radice minimo digito suppar: caulis cubitalis & sesquicubitalis, rotundus, ramosus, hirsutus, glutinosus: folia Bellæ donæ, pingua, hirsuta, subalbida, gustu acri, graui odore Matth. flores calathi effigie, ex luteo viridates, oris extrorsum reflexis & in quinque lacinias obiter diuisis, foris hirsu-

ris hirsuti splendent, intus glabri, nullo splendore nitentes: apices staminum cineracei: insidet autem flos calyci hirsuto, viscido, quinquepartito: *pericarpium* subrotundum, umbilicatum, glandem virgæ virilis detectam representans, semen continet pusillum, maius Nicotiana, subflauum: Lobel. Irionis, & pusillum, gustu acre, vnde Rondeletio dicta Priapæa.

Petum 4. Clus. *Clus.* Petum 4. siue Peti aliud genus, per omnia minus, folio rotundiore, nec hirsuto, pinguius, licet succulento, flore minore, & per extremum rotundo, pallecente.

Synonyma Hyoscyamus luteus Dod. Gesn. hort. Lon. Camer. & Gerardo, atque Anguill. qui multum cum secundo Dioscoridis conuenire ait. Lob. in Adu. Hyoscyamus solanifolius dubius, inter Hyoscyamum & Solanum furiosum ambigens. Cap. de Sana sancta Indorum dicit Hyoscyamum luteum esse non posse. In Obs. p. 140. Dubius Hyoscyamus luteolus [Solanifolius addit in Ic. Plant. p. 269.] potius calefaciens, quam refrigerans, ut minus recte scripsit Matthiolus. Hyoscyamus Peruvianus Tabernæmontano. Hyoscyamus niger vel 3. Matthiol. Cast. & Hist. Lugdun. pag. 1717. Nicotiana 3. siue minor, C. Bauhin. phyt. & pin. itemque Eyst. Tornabonæ congener, Celsalp. Priapæia, à forma fructus, Gesn. hort. Peti 3. genus Euerardo.

Locu Semel in hortum translata in semine vndique nimis copiose repullulat, & mense Maio apparere incipit.

Vires & us. Ad pleraque, ad quæ Petum, conferre, verum longè imbecillius esse, testatur Clusius. Matthiolus eiusdem cum cæteris Hyoscyamis naturæ esse scribit, ad eod. ut ordine tertio completo refrigeret, & soporem inducat. Sed quis obsecro assertioni [Euerardus etiam perperam humidum & frigidum statuit] Matthioli subscripserit? Lobelius nequaquam vsu receptam, aut exploratam dixit. Porentrui passim Nicotianam vocant & ad eadem vtuntur. Aqua verò stillatitia saporem vehementer acrem præ se fert. Herba aduersus pediculos utilis est, & imprimis pulices necat, ut in canibus periculum fieri potest. Nam folijs huius affricatis cuti, vel succo illito, tanquam incantamento fugati decidunt. In Italia semine vtuntur ad priapismum sedandum, & hinc fortè Priapææ nomen illi inditum fuit.

HERBA COHOBBA INEBRIANS. CAP. V.

Huius meminit P. Martyr. l. 9. dec. 1. sequentibus: Cum de belli euentu, de annonæ, de incolumitate, Zemes [deos suos] reguli Hispaniolæ Insulæ consulunt, domum Zemi dicatam ingrediuntur, ibique per nares absorpta *Cohobba*, hæc herbam vocant inebriantem, quâ & Boitij in furorem statim vertuntur &c.

C. Bauhin. pin. fortè est Nicotiana 5. quâ in insula Mambonit, Pyratæ comestâ inebriantur & dementantur, ita ut omnia pericula postponant: part. 7. Ind. or. 20.

HERBA CASSIANA, FAMEM, sitimque retardans. CAP. VI.

E Nicotianæ sextæ [ut vocat in pin. C. Bauh.] siue Cassianæ herbæ succo potionem conficitur.
Tom. III.

ciunt in Florida, quam, vbi in locum periculosum se conferunt, bibunt, & que famem & sitim per horas 24. tollunt: part. 2. Amer. nauig. 4.

BUGLOSSO SIMILIS PLANTA Indica.

Nascitur apud Gangen fluvium planta hæc Buglossæ consimilis, quam conterentes succum ipsius seruant, & profundâ nocte latibula Tigridem circumfundunt: ipsæ verò propter facultatem effusæ viriditatis cum progredi non possint, moriuntur, sicuti memorat Plutarchus, non Chæronensis ille, ex opinione Callisthenis in l. 3. venationum.

HELLEBORVS ALBVS ET NIGER veteribus.

CAP. VII

Helleborus niger, & albus videntur æquiuoca [veluti æquiuocè dici apparent, Gaza.] sed de facie differunt [varia sententia est,] alij enim similes esse aiunt, & solo colore inter se differre [præterquam quod radices colore inter se differant:] Esse namque vnius radicem [hoc vocabulum radices omittit Gaza] albam, alterius nigram: Alij folium Nigri laureum [ἀσφωδῆς] albi verò porraceum [ἑρπιδῆς] sed fortè legendum *εὐπυδῆς* reddunt: radices autem similes, colore excepto. Qui similes dicunt, formam huiusmodi tradunt: caulem modò prope Albuci, sed longè breuiorem: folia continuò radici annexa: sparsaque humi: radicem valdè [largè Gaza] multiplicem. Nigrum equos, boues, suæque necare affirmant, idèoque eos non depascere [idèoque eum cauere, Gaza.] candido autem pecudes pasci. Atque hinc primò vim deprensam, cum illo pecudes purgarentur: tempestiuus Autumno, Vere autem intempestiuus. Niger vbique nascitur: nam & in Bæotia & Eubœa, & multis alijs locis: sed optimus Heliconæ, & in totum is mons medicaminibus laudatur: at candidus locis paucis exit. Optimi verò & vltatissimi quatuor sunt, Oetæus, Ponticus, Eleaticus, Massalioticus: nasci Eleaticum inter Vites aiunt, & vinum vsque ad eod. reddere prouocans vinam, ut omnes qui bibunt graciles admodum ventre adducto efficiantur. Omnium tam eorum, quàm reliquorum optimus est Oetæus. Parnassius verò & Aetolicus [proueniunt etiam ibi multi, emunt & vendunt ignari] duri sunt & summæ difficultatis. Hæc igitur quam formâ conueniant, vires tamen proprias sortiuntur. Elleborum non solum radice, sed etiam fructu est utile. Siquidem in Anticyra [ut fertur] fructu [cautè tamen dandus cum validius purget] eius purgantur, quem Sesamaceum fert. Hæc inter alia sparsim Theophrastus addens cap. 8. Ellebori imas radices, atque tenuiores, [supernam enim in caput extuberantem, inutilem esse asserunt, & canibus dandam cum purgandum est,] succidi oportet. Item cap. 18. addit, Chius Eudemus arte minimè laudatus, Elleborum bibens, non purgabatur, & viginti duas aliquando purgationes vno die sumpsisse se retulit, foris apud vasa sedentem, nec surrexisse priusquam esset meridies, tunc verò domo petitâ, balnea ingressum cœnatumque more solito;

*Theophrastus
Hellebor.
niger & albus.*

*Ellebori caput
canibus
dandum.*

nec quicquam enomuisse. Hic tamen auxilio quodam præparato cohibuit : aceto enim acri aspersam purmicem bibisse se retulit post septimam Ellebori potionem, rursusque ex mero eodem modo egisse. Tandem de caus. lib. 6. cap. 20. Elleborum nascens in Oera monte, melius Parnassico est. Validius enim esse illud putatur, minusque aptum medicamini. Causa quamobrem validum ita, similis, atque in fructibus. Aëris enim duritia, nutrimenti que largitate grauitas in eo quoque tractu, sicut in Bœotia prouenit. Porro alius ager ad alias vires idoneus est, quemadmodum in fructibus quoque perficiendis animaduertimus. Sunt etenim loca, quæ ne excoquere quidem villo modo vires medicas valeant. Quippe multis in locis, & niger Elleborus hebes imbecillisque comperitur. Unde credi haud temere possit, aëre frigido & solo aperto, atque etiam alimento modico, opus esse. Et quidem venena, in montibus plurima nasci videntur, & in ijs maxime, qui altissimi sunt, atque amplissimi.

Diosc. Elleborus albus.

Elleborus albus, ex autoritate Dioscoridis, folia fert Plantaginis aut Betæ siluestris, sed breuiora, nigriora, & [dorso] colore rubra, caulem palmi altitudine concavum: qui quidem tunicas quibus innoluitur, abdicat cum arescere incipit. Radices subiacent numerosæ tenues ac fibrosæ ab exiguo & oblongo capitulo, ceu Cēpa exeuntes, eidemque annexæ. Nascitur in montosis & asperis. Radices messibus colligendæ. Optimum autem habetur Veratrum, quod modicè extensum est [πεταμένον vet. τεταμένον Sar.] candidum, fragile [εὐθραύστον. Alter ἀθραύστον, sed perperam, Sar.] carnosum, minimè exacutum, aut Iuncum referens, aut dum frangitur puluerem emittens, sed tenuem habens medullam, gustuque non admodum feruens, neque saluam subinde ciens: humosodi siquidem strangulat. Primatū tenet Anticyrenum. At Galaticum æque atque Cappadocicum candidius est, & puluerulentum, maioremque strangulandi vim habet. Purgat per vomitum varijs coloris humores: collyrijs admiscetur, quæ caliginem oculorum discutiendi vim habet: menses pellit partusque necat, appositum: sternutamenta mouet, ac mures interficit cum melle & polenta subactum: quin & carnes colliquat & absumit, si coquatur vnā. Datur & jejunis per se, itemque cum Sesamo, & ptissanæ aut alicæ cremore, aut cum aqua mulla, aut pulve, aut lente, aliâve sorbitione. Sed & cogitur cum pane, atque ita inassatur. Apparatus verò insuperque victus ratio vtentibus accommodata diligenter ab ijs tradita est, qui ex professo de ipsius dosi scriptarunt. Sed maxime Philonidæ Siculo Ennco assentimur. Longum enim foret, in hac, quam præcipue institimus, materiæ medicæ tractatione, victus rationem ad medendum necessariam simul & semel exponere. Sunt tamen nonnulli qui dent ipsum cum larga sorbitione, aut copioso cremore: vel etiam exhibitio patiore cibo post illico Veratrum offerant: ac ijs præsertim, quibus strangulationis suspicio imminet, aut corporis imbecillitas adest. Illo enim modo fumentibus purgatio periculo vacat, quod non intempestiue iustove citius medicamentum corporibus accedat. Caterum, & sedi subditæ ex eo balani cum aceto vomitiones concitant.

Helleborum nigrum.

Porro Helleborum nigrum aliqui Melampodion, alij Ectomon, alij Pollyrrhizon vocant, Melampodion verò appellatur, quoniam caprarum pastor nomine Melampus furentes Picti filias eo primus purgasse & sanasse creditur. Fo-

lia ei viridia, Platani similia, sed minora, folijs Spondilij proxima [σπῆς τὰ τε σπονδυλίου: vet. carter S. rac.] pluribus diuisuris scissa, nigriora & subaspera: caulis brevis [βραχύς, vt legit etiam Serap. & non τεραχὺς asper, Sarac.] flores candidi purpurascētes, figurâ racemosi [βοτρυώδης. Quidam εὐδοκιδῆς, docti nonnulli βοτρυώδης, Sar.] Semen intus Cnici quod & Anticyræi Sesamoides vocant, & in purgationes adhibent. Radices subsunt, tenues, nigrae velut è capitulo quodam Capæ simili dependentes, quarum etiam vsus est. In asperis, editioribus, siccioribusque locis enascitur. Optimum quod ex locis eiusmodi petitur, quale quod ex Anticyra: nigrum enim inibi probatissimum gignitur. Eligi debet carnosum, plenum, cui tenuis medulla sit, acré denique gustu, feruensque. Huiusmodi est quod in Helicone, Parnasso & Ætolia nascitur: attamen Heliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat per inferiora [τὴν ἀνὰ κοιλίαν: Corn. legit κατώ. vt ex velf. apparet, Ioh. Bauh. Sarac. addit indubitanter ita legendum] trahitque pituitam & bilem, dānam per se, aut cum Scammonia & sale, Drachma vna seu obolis tribus. De-coquitur & cum Lente, ac iusculis quæ purgationis causa sumptantur. Prodest verò in comitialibus articularijsque morbis, itemque melancholicis, insipientibus & paralyticis. Subditum menses trahit & partus necat: fistulas inditum ac tertia die exemptum purgat. Similiter in auditu difficili immittitur in aurem, ibique ad bi-duum triduūve finitur. Scabiem quoque sanat cum Thure aut cera, aut pice ac cedrino oleo perunctum. Viciligni verò, impetigini ac lepris ex aceto impositum per se medetur. Dentium dolorem coctum cum aceto collutione mitigat. Septicis etiamnum medicamentis admiscetur. Quin & hydropicorum ventri cum farina hor-deacea & vino vtiliter imponitur. Porro autem confitum proximè Vitium radices, vino inde expresso vim putgandi conciliat. Sed & eo domos aspergunt, purgandi expiandique vim illi tribuentes. Quamobrem & qui ipsum effodiunt, stantes Apollinem & Æsculapium [de his etiam, at obscurius Theophrastus] precantur, obseruāntque aquilæ volatus: eam enim alitem tradunt non citra periculum aduolare, atque etiam ei mortem inferre, quem Veratrum effodientem [moriturum eo anno succedentem cui Aquila prope aduolauerit: Thophr.] conspexerit. Celeriter quoque effodiatum oportet, quoniam habitu auræ suæ caput aggrauat: quapropter ad id præcauendum: effossi Allia præsumunt, vinumque subinde sorbent: ita siquidem ab afflatu securiores, noxæque minùs oportuni redduntur. Caterum, Veratrum hoc candidi modo etiam emedullatur. Veratra, inquit Plinius, duo sunt candidum & nigrum. Vtraque caule palmi [quadrantis altitudine Dioscorid.] ferulaceo, bulborum tunicis conuoluto, radice fibrata [fimbriata M. & CH.] Caparum modo. Nigro equi, boues, sues necantur, itaque cauent id, cum candido vescantur. Tempestium esse tradunt messibus. Plurimum autem nascitur in Oera monte: & optimum vno eius loco circa Pyram. [Pyra, siue Rogus, locus est in montis vertice, in quo sacrificantem Herculem arsisse ferunt, cum impatientia doloris victus in accēsam lignorum struem se proiecit.] Nigrum vbique prouenit, sed melius in Helicone, qui mons & alijs laudatur herbis. Candidum probatur Oetæum: secundum Ponticum: tertio loco Eleaticum, quod

Locus

Vires

Vitibus vim suam communicat.

Tempestium Galen.

in Vltibus nasci ferunt: quarto Parnassium, quod adulteratur Aetolico [Parnassium & Aetolicum, vendentes & ementes multi discernere nesciunt: duri sunt, perquam rugosi, & flaccidi, Theoph.] ex[deletur hæc vox in ver.] vicino. Nigrum ex his Melampodion vocant, quo & domos[ita & Dioscor.] suffiunt purgantque spargentes [aspergentes se, M.] & pecora, cum precatione solenni: [eo purgant & sues, & oves, carmen quoddam occinentes, Theophrast.] hoc & religiosius colligitur. Primum enim gladio circumscribitur. Dein qui succisurus est, Ortum spectat: & precatur, ut id liceat sibi concedentibus Diis facere; observatque aquilæ volatus, ferè enim secantib. interest: & si prope aduolauit, moriturum illo anno, qui succidat, augurium est. Nec album [atrum Dioscor.] facile colligitur, caput aggrauans, maximè nisi præsumatur Allium: & subinde vinum forbeat, celeriterque effodiatur. Nigrum alij Entomon [Cestemon Dioscor.] vocant, alij Polyrhizon: purgat per inferna. Candidum autem vomitione, causasque morborum extrahit, &c. Drusum quoque apud nos, Tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnes plebs stans plausit, Optimates verò bellum Marficum imputauere, constat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissimè sumitur, quoniam (ut diximus) Sesamoides admiscetur. Cauendum est felici quoque cura, ne nubilo die detur: quippe impatibiles cruciatus existunt. Nam Aestate potius, quàm Hieme dandum [Aph. 4. l. 4.] non est dubio. Corpus septem diebus ante præparandum cibis acerbis (esui radicula cum oxymelite:) abstinentia vini, quarto & tertio die vomitionibus [leuioribus, Gal. comm. aphor. 13. l. 4.] pridie cœnæ abstinentia. Verant dari senibus & pueris: item mollis ac fœminei corporis, animæ, exilibus aut teneris, & fœminis minùs quàm viris. Item timidis, aut si exulcerata sint præcordia [intestina, vel renes, aut aliq. partes sub hypochondriis sitæ, ut ventriculus, Dal.] vel tumeant, minimève sanguinem excreantibus, causariis, vel latere, vel faucib. Medetur morbis Comitialibus, vertigini &c. quæ ex ipso fonte petantur, Dal. hæc inter alia. Plinianis adscribit, Sex modis sumitur Veratrum album. I. radícula totâ nocte confixa eius festucis ad Drachmas sex, postridiè sumitur ex oxymelite. II. infusum in hemina aquæ pluuiæ ad Drachmas sex, citra decoctionem, post triduum bibitur. III. decoctum lib. 1. in duobus sextariis aquæ, additis mellis l. 2. percoctum, ad cochlear magnum lingitur. IV. Segmenta minutim forfice concisa, fursuris magnitudine, ad drach. 11. datur cum alica, ptissana, hydromelite calidis. V. pulvis crassiusculus sorbetur cum cremore ptissanæ, ad drachmam 1. VI. pulvis tenuissimus ad scrupulos quatuor, cum melle formatis cataportis deuoratur. Antylus & Posidonius apud Aetium.

Tempera-
mentum ex
Galeno.

Galenus tam album quàm nigrum Helleborum extergentis scribit esse facultatis & exsiccantis: quamobrem ad alphos, lichenas, psoras, leprasque accommodat.

Si partes, quæ sunt sub septo transuerso, dolor affligat, nullamque ad iugulum de se significationem præbeat, alium Veratro nigro, aut Peplio emolliendam esse docet Hippocrates, ea quidem ratione, ut Veratro quidem Daucum aut Sefeli aut Cuminum, aut Anisum, aut aliud quidpiam bene olens admisceatur: Peplio verò Lasericus succus. Quanquam autem inter se miscean-

tur vnius sunt generis, neque dissimiliter agunt. Sed Veratrum nigrum tum melius, quàm Peplium ventrem soluere ait, tum etiam ad iudicationem magis valere: Peplium verò flatu magis erumpere facere. Dolorem autem hæc duo sedare. In subditio Veratrum album aut nigrum apponit. Porro si quid effluens ex vtero, mordeat, & summas osculi vteri oras vlceret, diuturnâ flore fluxionem asserit. At si minimè copiosa fuerit, Lenticulæ decoctum cum Veratro, ut vomat exhibet. Nigrum ex aqua tenuiter tritum, & in pecto suppositum, aquam velut è carnibus educere idem scribit. Veratrum etiam ex vino dulci, cum farina Lolij & Tritici melle subactum subiicit. *Et hæc passim Hippocrates.* Quem his verbis taxabat Democritus: Ad me venisti Hippocrates, ut tanquàm insano Veratrum exhiberes à stultis hominib. persuasus, &c. Si ab his persuasus mihi tanquàm insano Veratrum propinasses, prodèria in insaniam euassisset. Veratrum. n. sanis exhibitum, menti tenebras offundit, insanis verò multum prodesse consuevit. *Plura de virib. vide titulo de Elleb. albo.*

Sanis nocit.
Insanie pro-
ficuum.

Scaliger ait Theophrastum lib. 9. cap. 11. de Elleboris recitare sententias adeò absurdas, ut pudeat. Laurinum folium attribuerè nigro, & Porri albo, pari mendacio: Album esse folio Gentianæ: nigrum digitato; ut Crotonum. Elleborum album radicem habere initio non multiplicem, ut nigrum: sed simplicem, quæ postea spargatur in fibras: idque in verbis Theophrasti manifestè intelligi. Eum enim dixisse *πολυπύλον* non simpliciter: sed *ταῖς λεπταῖς* magnâ efficacia articuli. In Aruernis & Rutenis, Album penè omnia animantia vel interficere, vel malè afficere. Strangulare enim equos & cætera iumenta. *Nunc, si Scaliger, vè d arguitur.*

HELLEBORVS ALBVS.

Helleboro albo radices subsunt fibrosæ, albæ, *Descriptio*
in caput collectæ: caulis bicubitalis interdum, teres, foliis stipatus, quorum pediculus caulem inuoluit: sunt verò ipsa folia formâ quidem quodammodò plantaginea, vel potius Gentianæ similia, longitudine verò pedali, haud multò angustiora, mollia, liris densissimis striata, & velut plicata; subhirsuta: caulis à medio ferè ad cacumen usque ex foliorum quorundam paruorum alis *thyrsos* emittit palmares & sesquipalmares *florum* creberrimorum, senis, ex herbaceo albicantibus foliolis radiatis constantium.

Vulgares herbarios confundere Dictamnium; Helleborum album, & Sigillum Salomonis, testatur Cordus in Dioscoridem.

Turpe profectò esse nouitio rhizotomo Matthiolo neminem iturum inficias arbitratur Gui-

landinus in Theone, Consiliginem, à Græcis, Hel-
leborum candidum dici, nondum cognoscenti,
collatis præsertim Vegetij, Apſyrti, Columellæ,
& Plinij verbis.

Hellevatorum album in Alpium summis iugis

sæpius quidem

obseruauit

Turnerus, sed

sæper animad-

uertit cacumi-

na demorsa,

quantumque

meminit, cau-

les multo pede

lôgiore, qua-

re veretur, ne

παχυστάμον

malè à Corna-

rio sit reddi-

tum, palmi al-

titudine.

Sturgardiz

in horto Ill.

Principissæ

anno 1608.

mensè Iulio

obseruauimus

Elleborum al-

bum flore ni-

gro, vt vocât,

caule ad alti-

tudinem ho-

minis fusco &

maculato, nō

dū tamē flores

expansi erant.

Flore atro ru-

bente, & ex

viridi albes-

cente, etiam

inibi obserua-

uimus.

Ελλέβορος

λός Græcis,

& quandoque

sine aspiratio-

ne. Sunt qui

ἀσπίδα, ἄτονον,

πύγματος ἔχον, ἢ

ῥακλήν, πο-

Corn. tan.

Elleb. album
flore nigro.

No m. ling.

λευκόν, ἄνθητον etiam nuncupent: Latinis Hel-
leborus & Elleborus albus, irémque Veratrum
album: aliis etiam Sanguis Herculis dicitur,
Arab. *Cherbachen abaid*. German. *vveisz Niesz-*
vurtz, *Schampanser vurtzel*, h. e. vt Tragus red-
didit, Campania, & alicubi *hemervurtz*, vt Con-
radinus in lib. suo de Hung. febre recitat. Belg.
vuitteniesz vortele, aut *vuit Nieszcruyt*. Gall. *El-*
lebole ou Veratre blanche. Ital. *Elleboro bianco* &
Veladra. H sp. *Verde gambre blanco* & *yerua de*
ballesta. Angl *hellebor*. Boh. *kaychavuka*. Hung.
Feyer hunyor. Ελλέβορος autem secundum Etymo-
logicum dicitur ἔλεβον τῆ βορῆς, quod esu
perimat, Veratrum quodd mentem vertat.

Synonyma

Elleborus albus Brunfels. Trago, Fuchf. Cor-
do hist. Gesner. hort. Ang. Lon. H Lugdun.
Clus. hist. Elleb. albus flore herbaceo Eyst. Hel-
leborus candidus Græcorum, Consiligo Vegetij,
Abſyrti, Columellæ & Plinij, Guilandino in
Theone: Veratrum album Dod. gall. Turn. Lac.
Cordo in Diosc. Hellevatorum album Matthioli.

Lob. in Adu. Obs. pag. 167. Ic. Plant. pag. 311. Cæ-
salp. & Castori. Hellevatorus albus 1. siue flore
subviridi C. Bauh. phyt. & pin. Eid. Hellevatorus
albus 2. siue flore atro rubente: Helleb. album
floribus atrorubentibus præcox Lobelij Icon. Pl.
p. 311. Obs. p. 167. Elleb. albus alter floribus nigri-
cantibus Dod. flore ex purpura nigricante Clus.
hist. Ellebori albi alterum genus Cæsalp. Hel-
levatorus albus Germ. flore atro rubescens Eyst.
Mas Tab. icon.

Gaudet Veratrum album montanis & asperis, ^{Locis &}
& non modò in Græcia, Italia, aut aliis calidio- ^{Tempu}
ribus regionibus verum & in Germania, ac Hel-
ueticorum montibus viret: viuut & in hortis.
Floret Æstate: messibus aut sub Autumnum le-
gendæ sunt radices, vt & plerisque Pannoniæ &
Austriæ siccioribus pratis, vt obseruauit Clusius.

Mesozo albus Elleborus minus est rum acer ^{Mesoz.}
quam niger, tum etiam minus mordax, neque
mox acrimonia eius apparet, si amarior est nigro.
Cætera nigro facultate est similis, nisi quodd diu-
tius seruati potest: calidus siccus in medio tertij,
similiter tergit, mordet, sed vomitu multo pur-
gat, & sternutamenta violenter mouet. Vitand-
us autem est quodd stranguet. Nam vomitu im-
modico & violento symptomata excitat terren-
da, foris autem affricus cutis vitia, scabiem, im-
petigines, lentigines valenter iuuat: albus itaque
Elleborus quia huius tempestatis corporibus est
molestus, velut venenum præsertim suffocans, vi-
tetur, *Et paulò post*: Vtriusque Hellevatori virtu-
tem ex corpore deturbat mûsa, decoctum vua-
rum passarum, aut hordei, aut gallorum, aut gal-
linarum, cum oleo nucum, vel Amygdalarum
dulcium, vel simili: puluerem verò Hellevatori
sumere tutum non est: datur autem à siliquis sex,
ad tertiam drachmæ vnus, vel vsque ad drach-
mam vnam.

De Hellevatori facultatibus Carmen scripsit ^{Macripis}
Macer, quod ita habet:

Hellevatorum geminas species testatur habere,
Album quod sursum purgat, nigrumque deorsum.
Vim siccam, calidamque tenet, & tertius illis,
Est in viroque gradus: nigro violentius album

Dicitur, &c. Ellebori radix per 24. horas vino
aut oxymelite macerata, posteaque resiccata, po-
test, inquit Tragus, dimidiæ drachmæ pondere,
aut saltem tanto, quanto pro constitutione vni-
cuiusq; opus esse videbitur, cum vino exhiberi,
furiosis & melancholicis. Sin verò potiunculam
ex illa præparare volueris, tum vel biduo vino
illam macerabis, aut iure carniū decoques, &
cyathum mediocrem ex illa exhibebis ægroto:
hæc purgatio tamen & aluum & vomitiones
moueant, nullo tamen periculo coniuncta est. El-
lebori radix aceto decocta, ac in ore aliquandiu
retenta, dolorem dentium tollit. In lixiuio de-
cocta, si illo postea caput abluas, pediculos &
forfures enecat: idem vnguento aliquo permista
efficit.

Albi Ell-bori dilutum exhibuimus. [Matthio-
li verba sunt] quibusdam melancholicis, magno
sanè successu, nullo tamen ægrotantium incom-
modo, nullaque noxa: quodd non alia ex causa
euenisse putauerim, quàm quod in Tridentino
agro aliique circumfinitis locis, ea fortasse sit
illius cœli temperies, vt non adeò perniciosus fa-
cultatibus scateat vtrumque Hellevatorum, quem-
admodum illud quod in calidioribus prouenit
regionibus: tamen non dubitauerim etiam v-
triusque acerrimam vim reprimi, ac corrigi pro-
priis

Morbi
maiori.

Ag. Ell-
la cipo.

Matth. not.

Defec